

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
КАФЕДРА ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Wyższa Szkoła Gospodarki (Bydgoszcz, Polska)

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра державних та місцевих фінансів

МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ

Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій

Матеріали IV Всеукраїнської
науково-практичної конференції
17 квітня 2019 року

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2019

УДК 338.2(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)я43
Г54

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Протокол No 8 від 25.03.2019 р.)

Г54   Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій : матеріали IV Всеукр. наук. практич. конф. з міжнар. участю 17 квітня 2019 року. – Київ : ТОВ «ДКС центр», 2019. – 241 с.

Укладач, відповідальний редактор
Ю. О. Єрешко

Верстка і редактура:
Ю. О. Єрешко
Н. В. Рощина
Н. К. Самченко
О. А. Шевчук
Є. А. Удовицька

ISBN 978-617-7300-26-6

У збірнику подано матеріали науково-дослідницької роботи учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій», що відбулася 17 квітня 2019 року.

Відповідальність за науковий рівень тез доповіді, обґрунтованість висновків, а також, достовірність результатів і дотримання авторських прав несуть автори.

Всі права захищено

УДК 338.2(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)я43

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019

ЗМІСТ

Склад наукового комітету.....	8
Склад організаційного комітету	10

Секція 1. Економічна теорія. Економіка та управління національним господарством

Антонюк Т.В. ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД ЦІН НА СИРОВИННИХ РИНКАХ.....	12
Блохін П.В. ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ “ЕКОНОМІКА МИРОБУДІВНИЦТВА” В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	14
Величко Т.О. СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ФРИТРЕДЕРСТВА.....	18
Єлісєєв В.В. ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КОРОЛІВСТВОМ ШВЕЦІЯ.....	19
Єрешко Ю.О., Калюк І.В. THE ESSENCE OF THE DEFINITION “ENTREPRENEURSHIP“	21
Зубрійчук Є. О. ВПЛИВ ВВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	24
Климчук Я.І. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЕКТОРАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ХОЙТА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	26
Кубенко М.Б., Мельничук В.Е. ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІМЕРНИХ ГРОШЕЙ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ	28
Тарнавська О.Б. ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН.....	30
Chaikovska M.A., Shakhrai Y. WAYS TO OVERCOME THE DIFFICULT ECONOMIC SITUATION IN UKRAINE COMPARED TO PREVIOUS EXPERIENCE	32
Chaikovska M.A., Yakuta A.O. DEVELOPING THE ECONOMY OF THE COUNTRIES.....	35
Chernov A.O., Yereshko J.O. INTERNATIONAL TRADE OF UKRAINE WITH EUROPEAN UNION: ANALYSIS, PROBLEMS AND PERSPECTIVES	37
Чайковська М.А., Касяненко І.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ЛІБЕРАЛІЗМУ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ	40
Шарапов Є.О. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В СФЕРІ ТУРИЗМУ.....	42

Секція 2. Інноваційно-інвестиційні і трансформаційні процеси в економіці. Економіка сталого розвитку

Борданова Л.С., Карлюк А.В., Ілєнок М.П. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МЕДІА-ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ.....	46
Борданова Л.С., Круглий В.В. АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	49
Єрешко Ю.О., Гузей Т.Я. INVESTING IN INNOVATION. STARTUPS AND ECONOMIC MIRACLE	51
Кот М. ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ.....	53
Круш П.В., Круш Н.П. ЛЮДИНОЦЕНТРИСЬКА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	56

Кучма О.Ю., Лободзинська Т.П. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ	58
Литвак Т.М., Трофименко О.О. ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНДЕКСУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ ТА УКРАЇНИ	61
Мирончук В.С. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ ТА ЇЇ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	63
Овчарова Л.П. РОЗШИРЕННЯ СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ З ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ СЕКТОРОМ	66
Рощина Н.В., Панібратов Р.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....	69
Самсонюк М.В. ЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ ЗІ СТАНОМ ЇЇ КІНОІНДУСТРІЇ. 71	
Сибирка Є.А. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	73
Сич О.А., Пасінович І.І. НОВА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА НА ШЛЯХУ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	74
Шевчук О. А., Станков І.С. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ МОДНОГО ОДЯГУ.....	76
Шушкова Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ	78
Янковий І.О., Трофименко О.О. ІНДУСТРІЯ 4.0: ПЕРСПЕКТИВИ АПК УКРАЇНИ	81
Ravlenko T.V. THE IMPACT OF INTELLECTUAL PROPERTY ON ECONOMIC GROWTH.....	84

Секція 3. Управління людськими ресурсами. Економіка знань

Бондаренко А.С., Мельничук В.Е. МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА	86
Гельман А.Ю. ГЕНДЕРНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ В ЕКОНОМІЦІ	88
Гирявець Д.М., Мельничук В.Е. РЕАКТИВНИЙ І ПРОАКТИВНИЙ СТИЛЬ КЕРУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ	91
Дейнека К.А. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ГНУЧКОСТІ ВИТРАТ НА РОБОЧУ СИЛУ	93
Дидик А.П., Трофименко О.О. ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ	95
Довжаниця К.Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ США. ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	98
Ільченко Ю.Е. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ.....	100
Карлюк А.В., Ілленок М.П. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	102
Козлов Є.А. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ В УРАЇНІ	105
Крюкова Т.В. ПОСЕРЕДНИЦТВО НА РИНКУ ПРАЦІ.....	106
Литвинець О.Л. ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАРІННЯ НАЦІЇ.....	109
Лобанова Є.С. THE ESSENCE OF NEUROMARKETING.....	111
Меліхов О.А., Шидловська А.О. РОЛЬ МОТИВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	113
Мельник А.В., Лободзинська Т.П. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДБОРУ І НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ.....	115
Мураста К.С., Удовицька Є.А. ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	117

Павленко Т.В., Паренюк А.В. ВПЛИВ КІБЕРАТАК НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПІДПРИЄМСТВА	119
Расторгуєв І.О. КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ	121
Сліпенко А.К., Артеменко Л.П. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕКРУТИНГУ ПЕРСОНАЛУ.....	123
Телєгіна Д.М. МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ	125
Цимбал А.В. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	126
Чан Ф А. ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	129
Шапошник О.Г., Трофименко О.О. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ІТ-КОМПАНІЯХ.....	131
Штик М.В. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ЗАХИСТУ ВІД БЕЗРОБІТТЯ.....	133
Ячмень Б.В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕКРУТИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ.....	136

Секція 4. Інформаційний менеджмент

Баздирев А.А. ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВИРОБНИЧІ ПРОЦЕСИ	138
Ганіна А.В. РЕВОЛЮЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ БІТКОІНІВ БЛОКЧЕЙН	140
Дорошкевич Д.В., Третьяков Л.В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ	142
Єфімова Є.Є., Лободзинська Т.П. ПРОБЛЕМАТИКА ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....	145
Літвинчук А.М. СТАРТАП У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗІ СТОРОНИ ІНВЕСТОРА	148
Малярчук Р.В. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ІТ-РИНКУ УКРАЇНИ НА ФОНІ ІТ-РИНКУ США.....	150
Рощина Н.В., Станков І.С. ЕСТОНСЬКЕ Е-РЕЗИДЕНТСТВО ЯК МОЖЛИВЕ БІЗНЕС-РІШЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМЦІВ	152
Сидорський В.С. ВПЛИВ АУТСОРСИНГУ В ІТ-ГАЛУЗІ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	154
Урденко О.Г. ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ "ГЕНЕРАТОР ФОРМУВАННЯ ЗВІТІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ЕКСПЕРТИЗ "MAX CRIM WIN TOOLS"	156

Секція 5. Стратегічні орієнтири розвитку підприємств. Формування промислового потенціалу України

Борданова Л.С., Білецький А.О., Фолькін М.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ERP-СИСТЕМ У ВЕДЕННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	160
Борданова Л.С. СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ СТАРТАП-ПРОЄКТІВ	162
Ватаманюк-Зелінська У.З. СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	164
Горецька А.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	166

Захарова Г. Ю. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ	168
Кам'янська О.В., Чужак Ю.Ю. ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ – СПРЯМОВАНИЙ ВЕКТОР ДІЙ	171
Кириленко В. В. РОЗВИТОК МАРКЕТПЛЕЙСІВ В УКРАЇНІ	174
Клепанчук О.Ю., Круглякова В.В. ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИКА ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ	176
Коба Н.В. Тонконог І.О. МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ	178
Королук Р.А. ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ОЦІНКА.....	180
Місюра В.Р., Чоба О.С. МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА	182
Нагорнюк О.П. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТВЕРДОПАЛИВНИХ ТЕПЛОГЕНЕРАТОРІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ	184
Недава А.С., Ярмошик І.М. ЗЕЛЕНИЙ ТАРИФ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ.....	188
Рижов О.С. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	191
Скурту Т.А. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	193
Смірнов С.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗНАХОДЖЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УМОВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОАЛІЦІЙ В ДЕЯКИХ ВИПАДКАХ РІШЕННЯ КОАЛІЦІЙНИХ БІМАТРИЧНИХ ІГОР	195
Солодкий В.П. МІНІМІЗАЦІЯ НЕДОЛІКІВ МАТРИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	198
Телєгіна Д.М., Обелець Т.В. ВАЖКА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ.....	200
Цимбал А.В., Обелець Т.В. АНАЛІЗ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	203
Черниш З.С. ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ БІЗНЕСУ ЗА ФРАНШИЗОЮ	206

Секція 6. Фінанси. Аналітика фінансового ринку

Бессараб А.С. ПРОБЛЕМА ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ.....	209
Блащук-Дев'яткіна Н.З., Петик Л.О. ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	211
Голинський Ю.О. ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ ЯК ФАКТОР ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	214
Гречко А.В. ФІСКАЛЬНІ СТИМУЛИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	217
Гринчишин Я.М. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ КРИЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	219
Кривицька Є.О. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІСНУЮЧОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	221
Кубенко М.Б., Мельничук В.Е. ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІМЕРНИХ ГРОШЕЙ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ	224
Михайлик О.М., Манойленко Б.Г. ФІНАНСОВЕ ДІАГНОСТУВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЗАГРОЗ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ІМКК»).....	226

Негоденко В.С., Ліщук К.О. ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	229
Одіноква А.О. ГОТОВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙНУ	231
Рощина Н.В., Петухова К.О. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	233
Савенко Я. Ю., Мельничук В.Е. КРИПТОВАЛЮТА: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	235
Таранов Я.А. ЗАСТОСУВАННЯ МАШИННОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ФІНАНСОВІЙ ІНДУСТРІЇ.....	237
Форосян К.В. НАПРЯМИ ІНВЕСТУВАННЯ ГРОШЕЙ.....	239

**Склад наукового комітету
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
«Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах
постіндустріальних трансформацій»**

Голова наукового комітету:

Гавриш О.А. – д.т.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу, науковий керівник кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

Співголови наукового комітету:

Krzysztof Sikora – doc., Prezydent, Wyższa Szkoła Gospodarki (Bydgoszcz, Polska) (Президент Університету економіки в Бидгощі)

Крейдич І.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Члени наукового комітету:

Алимов О.М. – д.е.н., професор, академік НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

Андрушків Б.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Височин І.В. – д.е.н., професор кафедри фінансів та економіки підприємства, Київський національний торгово-економічний університет України

Волошин В.І. – к.е.н., головний науковий співробітник, директор, Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України у м. Львові

Драган О.І. – д.е.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці, Національний університет харчових технологій

Єрешко Ю.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Забуранна Л.В. – д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту імені проф. Й. С. Завадського, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Іляш О.І. – д. е. н., професор, Проректор з наукової та міжнародної діяльності, Міжнародний університет фінансів

Камінський О.Є. – к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційного менеджменту, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Кашуба Світлана – професор, директор Європейського інституту Університету економіки в Бидгощі

Прокопенко Н.С. – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи ПВНЗ «Європейський університет».

Самченко Н.К. – к.е.н., доцент кафедри інформаційного менеджменту, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Семенченко Н.В. – д.е.н., професор, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Семикіна М.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та організації виробництва, Центральноукраїнський національний технічний університет

Ситник Н.С. – д.е.н., професор, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка

Смоляр Л.Г. – к.е.н., професор, ректор, Міжнародний університет фінансів

Sobczak-Michałowska Marzena – dr., prof., Prorektor ds. Międzynarodowych, Wyższa Szkoła Gospodarki

Шапошников К.С. – д.е.н., професор, директор, Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Шаульська Л.В. – д.е.н., професор, декан економічного факультету, Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)

Шевчук О.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

**Склад організаційного комітету
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
«Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах
постіндустріальних трансформацій»**

Голови організаційного комітету:

Гавриш О.А. – д.т.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу, науковий керівник кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

Крейдич І.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Члени оргкомітету:

Єрешко Ю.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Трофименко О.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Рощина Н.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Самченко Н.К. – к.е.н., доцент кафедри інформаційного менеджменту, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Удовицька Є.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Шевчук О.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Мельничук В.Е. – ст. лаборант кафедри теоретичної та прикладної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

**Секція 1.
Економічна теорія.
Економіка та
управління
національним
господарством**

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД ЦІН НА СИРОВИННИХ РИНКАХ

В 2018 році Україна офіційно стала найбіднішою країною Європи [1]. Цьому передувало 27 років успіхів та невдач економічного життя країни. Але чому в кінцевому рахунку Україна ніяк не може вирватись на стабільний і впевнений темп економічного розвитку?

Один з факторів - залежність економіки від цін на світових сировинних ринках. Сировинні ринки (Commodity market) – глобальні ринки сировини та напівфабрикатів певного виду. Для багатьох сировинних товарів та напівфабрикатів існує єдиний домінуючий ринок, на якому укладається більшість угод. Наприклад, Лондонська біржа металів [2].

Залежність від сировинних ринків зумовлена в першу чергу структурою економіки України. Вона має дуже велику частку виробництва сировинних товарів та товарів проміжного споживання (напівфабрикатів). За даними Державної служби статистики в 2017 році товари проміжного споживання склали 47,3% (810,4 млрд грн) від загального обсягу реалізованої продукції промислових товарів. Обсяг реалізації сільськогосподарської продукції в 2017 році був на рівні 356,2 млрд грн [3].

Такий розподіл економіки склався історично. Після розвалу СРСР в умовах ринкової економіки велика частина товарів, що випускались в той час промисловими підприємствами, виявилась не конкурентоздатною. Більше того, велика кількість виробничих ланцюжків, що була штучно налагоджена за часів СРСР, не змогла більше існувати. Ці фактори, а також невміле управління в умовах нової і незрозумілої ринкової економіки, майже повністю поховали сфери виробництва з високою доданою вартістю.

З іншої сторони сировинні товари і напівфабрикати мали більше шансів закріпитись на зовнішніх ринках. Це призвело до високої частки сировинних товарів в експорті. Таке співвідношення спостерігається і сьогодні. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України в 2017 році найбільшу частку українського експорту склали продукція агропромислового комплексу (14,5 млрд дол або 41,3%) та продукція металургійного комплексу (8 млрд дол або 23%)[4].

Такий розподіл експорту та виробництва відкриває Ахіллесову п'яту української економіки – рівень експорту та росту ВВП залежить від цін на сировинних ринках. Коливання глобальних цін завжди корелювали з періодами росту і спаду української економіки.

Як приклад зміни цін на чорні метали можна прийняти динаміку цін на рулонну сталь на біржі в США[5]. З липня 2014 року ціни на рулонну сталь стрімко падали поки не знизилась майже в два рази в листопаді 2015. Таку ж саму тенденцію мали ціни на зерно, що впали більш ніж в 2 рази з квітня 2014 по серпень 2016. Це співпадає з падінням ВВП в доларовому еквіваленті в 2014 та 2015 роках в 2 рази (з 183 до 90 млрд дол). Така ж динаміка спостерігалась в падінні експорту сільськогосподарської продукції з 17 млрд дол до 14 млрд дол та металів з 17,5 до 9,5 млрд дол [6].

Цей приклад нещодавньої кризи, звичайно, не можна розглядати однобоко лише з точки зору глобальних цін на сировину. Свій вплив мали також окупація територій, що вдарила передусім по металургії, та обмеження торгівлі з Росією, що до 2014 року була найбільшим торгівельним партнером. Але саме ціни на сировину мали найбільший вплив на кризові явища в економіці. Це підтверджує той факт, що після переходу глобальних цін до росту в 2015-2016 роках, економіка України також почала відновлюватись.

Як же оздоровити економіку і перейти до стабільного сталого росту? Можна виділити три основні напрямки державницької економічної політики:

1. Стимуляція розвитку виробництв високотехнологічних товарів з високою доданою вартістю.

Адміністративно цього можна досягти за допомогою здешевлення інвестицій. Виходячи з того, що абсолютна більшість інвестиційних промислових товарів (обладнання, верстати) імпортні, пропонуємо зменшити податкове навантаження на такі товари – прибрати ПДВ, мито.

2. Підтримка розвитку ІТсектору.

Створення спеціальних податкових умов для залучення більшої кількості іноземних компаній до розробки програмного забезпечення на території України.

3. Приватизація великих державних підприємств.

Приватизація допоможе з оздоровити великі промислові підприємства, модернізувати промислову базу та оптимізувати витрати.

Як б не була на сьогоднішній день структура економіки, її можна і треба змінювати за допомогою правильних і послідовних законодавчих та адміністративних кроків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Україна - найбідніша країна Європи : чому, як, коли зміни...(2018).[Електронний ресурс] / УКРІНФОРМ - Публікація від 12.10.2018р. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2557789-ukraina-najbidnisa-kraina-evropi-comu-ak-koli-zmini.html/> (дата звернення: 1.12.2018).
- [2] Дахно І.І., Міжнароднаторгівля(2003). [Електронний ресурс] / Дахно І.І.,Міжнароднаторгівля :Навч. посіб. - К.: МАУП, 2003. - 296 с.- Режим доступу: <https://buklib.net/books/24315/>(дата звернення: 1.12.2018).
- [3] Сайт «Державна служба статистики України». (2018) .- Державна служба статистики України, 2018 - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення: 1.12.2018)
- [4] МЭРТ: Экспорт товаров из Украины вырос на четверть. (2017). [Електронний ресурс] «minfin.com.ua» - Публікація від 16.08.2017р. - Режим доступу:<https://minfin.com.ua/2017/08/16/29498922/>(дата звернення: 11.01.2019)
- [5] Обзор - Фьючерс на рулонную сталь США. (2018)./ [Електронний ресурс] «Investing.com» 2007-2018 -Режим доступу:<https://ru.investing.com/commodities/us-steel-coil-futures/> (дата звернення: 1.12.2018).
- [6] Внешняя торговля Украины: экспорт после трех лет начал расти, но экономика продолжает превращаться в сырьевой придаток (Инфографика). (2018). / [Електронний ресурс] «Нова Влада» - Публікація від 18.04.2018р. - Режим доступу:<http://novavlada.info/gosudarstvo/novosti/vneshnyaya-torgovlya-ukrainy-eksport-posle-treh-let-nachal-rasti-no-ekonomika/> (дата звернення: 11.01.2019)

ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ “ЕКОНОМІКА МИРОБУДІВНИЦТВА” В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні особлива увага приділяється сфері миру та миробудівництву. Основними причинами цього, на жаль, є відсутність успіху та брак реальних досягнень у стабілізації міжлюдських та, як наслідок, міждержавних взаємовідносин. Останні події в Іраку, Лівії та на сході України, свідчать про невдалий процес миробудівництва. Зауважимо також, що часткове припинення внутрішнього конфлікту, по суті не є свідченням створення стабільно функціонуючої держави в цілому.

Загальновідомо, що економіка є найважливішою сферою життєдіяльності суспільства і кожного громадянина окремо, у той же час економіка миробудівництва є невід’ємною складовою забезпечення економічної безпеки держави і набуває вагомого значення у період виникнення конфліктної ситуації в державі.

Зважаючи на те, що економічна безпека держави - це стан економіки, при якому забезпечується її стійке зростання, оптимальне задоволення суспільних потреб, висока якість управління, захист економічних інтересів. Економіка миробудівництва виступає матеріальною складовою економічної безпеки держави. Підсистеми економічної безпеки, які приведені нижче (рис.1) є основними складовими економіки миробудівництва, від яких залежить стабільність функціонування системи миробудівництва в цілому.

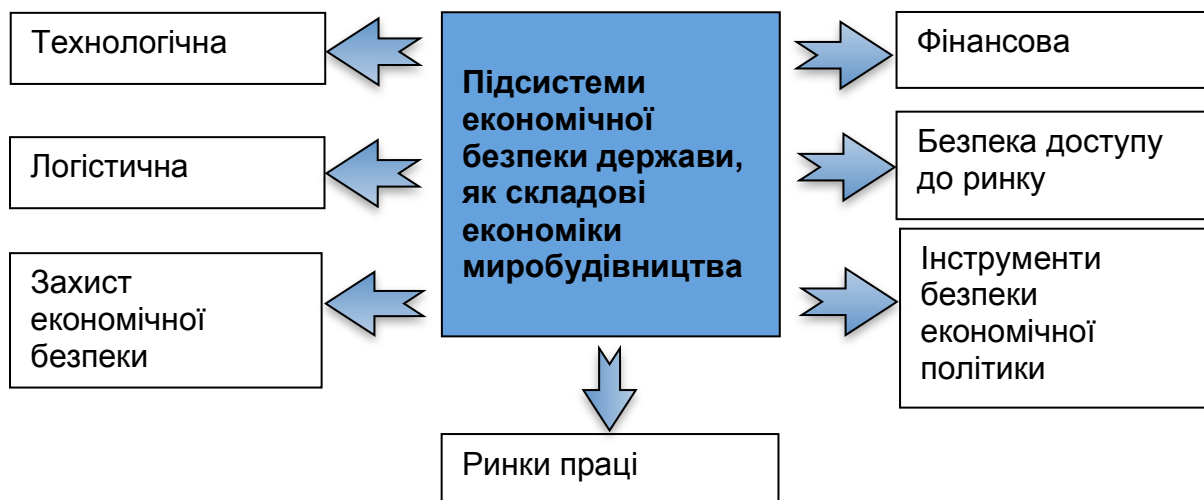

Рис. 1. Підсистеми економічної безпеки держави, як складові економіки миробудівництва

Так, В.Ткач стверджує, що “в першу чергу, базисом економічної безпеки держави є стала та розвинена економіка; по-друге, лише відповідний рівень економічної безпеки держави може свідчити про ступінь її економічної самостійності та незалежності; по-третє, економіка не може вважатися діючою в умовах спаду виробництва, відсутності економічного зростання в окремих галузях, банкрутства підприємств тощо [6, с. 230].

Зовнішні та внутрішні небезпеки проявляють себе в основних сферах життєдіяльності суспільства - економічній, соціальній, політичній, духовно-моральній, інформаційній, оборонній, демографічній, екологічній. Саме в цих сферах конкретизуються небезпеки, загрози для суспільства і держави та громадської сфери.

Розпад СРСР показав, що для безпечного існування країни недостатньо мати потужну армію і високотехнологічну оборонну промисловість, потрібна багатокладна економіка, розвинений сектор споживчих благ і послуг, конкурентоспроможність товарів на світовому ринку, налагоджений механізм економічного управління та ін.

Зважаючи на вище перераховані аргументи, економіка миробудівництва має суттєвий вплив на розвиток політичної системи суспільства, її готовність і можливість протистояти діям деструктивних сил. Адже, без належного економічного потенціалу держави не можна забезпечити діяльність політичних, правових і силових структур, здатних успішно захищати політичні інтереси в країні. Окрім того, наука, освіта та культура можуть стати провідними факторами прискорення гуманістичного розвитку суспільства лише за умов стійкості економічного потенціалу. Отже, в миробудівництві економічна складова - це стійка опора, що забезпечує функціонування всіх елементів системи економічної безпеки держави [5].

“Економіка миробудівництва” як поняття, на нашу думку, з’явилося разом з поняттям “миробудівництво”, так як виступає невід’ємною частиною цього процесу.

Таким чином, миробудівництво – це діяльність, яка здійснюється після закінчення внутрішнього або міжнародного конфлікту для відновлення основ сталого миру та розвитку національної економіки, включаючи підтримку інститутів, що сприяють зміцненню миру, організацію взаємодії між усіма складовими економічної безпеки, проведення або контроль над проведенням виборів, відновлення цивільної інфраструктури та економічних складових [2]. Миробудівництво є частиною мирного процесу, який включає стійкі та багатовимірні зусилля суб’єктів та інститутів національної економіки у напрямку примирення усіх сторін конфлікту.

До прикладу, після закінчення Другої світової війни в середині 1940-х років, міжнародні ініціативи по створенню таких інститутів як Бреттон-Вудський і План Маршалла (створювались на засадах довгострокових післяконфліктних програм у Європі), з якими Сполучені Штати Америки та їх союзники прагнули відновити відносини після наслідків війни. Ці ініціативи базувалися на підтримці миру та миротворчих процесів на цих територіях [3].

Необхідно додати, що термін “миробудівництво” вперше застосував Й. Галтунгу 1970-х роках, визначаючи його як етап, мета якого є “мирні громадські зміни шляхом суспільно-економічної перебудови і розвитку”. Р. Періс запропонував дефініцію миробудівництва “як етапу мирної операції, яка має на меті створення умов, при яких мир триватиме довго, навіть після відходу міжнародних сил” [4, с.265].

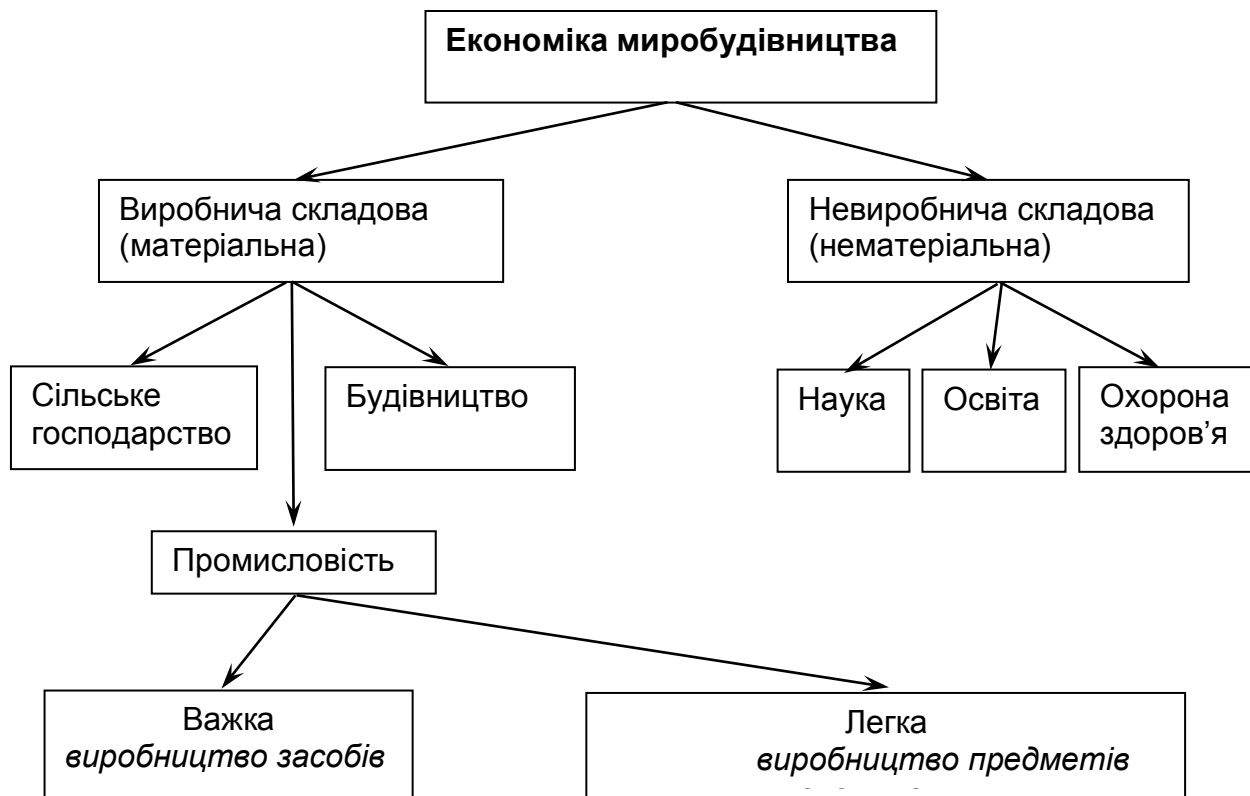
Американський соціолог І. Ледерах ще більше удосконалив концепцію миробудівництва та зосередив увагу на необхідності залучення місцевих, неурядових, міжнародних та інших учасників для створення сталого мирного процесу [3].

Стратегію будівництва сталого миру Еванс поділив на міжнародне врегулювання та будівництво миру всередині країни, яке включає економічний

розвиток, побудову інститутів і створення або відновлення умов, необхідних для перетворення держав в стабільні і довгострокові. Загальновідомо, що побудова миру має два виміри: передконфліктний і постконфліктний. Передконфліктний вимір містить невійськові, економічні, суспільні та політичні засоби, які можуть допомогти державам у протидії з потенційними загрозами, ризиками та у вирішенні суперечок, тоді як постконфліктний стикається з двома типами задач: відновленням економіки і зниженням ризику повторення конфліктів [4, с.265].

Окрім того, стратегічна діяльність з розбудови миру спрямована на подолання першопричин або потенційних причин насильства, створення суспільних очікувань для мирного врегулювання конфліктів і стабілізації суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку суспільства.

Заходи миробудівництва створюють середовище, що підтримує самодостатній, сталий мир, примиряють супротивників, запобігають перезапуску конфлікту, інтегрують громадське суспільство, створюють механізми верховенства права і вирішують основні структурні, суспільні проблеми [3].

Рис. 2. Складові економіки миробудівництва в системі національної економіки держави

Варто зауважити, що економічна безпека держави передбачає підтримку та розвиток економічної складової миробудівництва, яка сприяє зміцненню миру та зниженню ризику ескалації конфлікту (рис.2).

При вирішенні проблем під час миробудівництва в усіх сферах діяльності підкреслюється основна роль економіки, тому що виробництво, споживання та розподіл матеріальних благ першочергові для кожної з них і визначається життєздатністю громадян та життєдіяльністю суспільства в цілому.

Не може бути військової безпеки при слабкій, неефективній економіці, так само як не може бути одночасно ні економічної, ні військової безпеки в суспільстві, яке переживає соціальні конфлікти.

Економіка миробудівництва складається з нематеріальної та матеріальної складової, які так чи інакше впливають на стабільність, стійкість миробудівних процесів по відновленню всіх внутрішніх та зовнішніх процесів країн після загострення конфліктів.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що основою для сталого розвитку країни, її економічного зростання та забезпечення економічної незалежності держави, є створення і реалізація системи миробудівництва та розроблення превентивних і реактивних заходів забезпечення відповідного її рівня на всіх рівнях суспільної ієрархії управління економічною безпекою держави. Адже, у системі забезпечення економічної безпеки держави економіка миробудівництва займає особливе місце, а стійкість і гнучкість економіки під час миробудівництва та динаміка її розвитку значною мірою сприяє стабілізації соціальної сфери, соціальній згуртованості усіх верств населення, подолання деструктивних конфліктів, збільшення зайнятості а також підвищенню якості життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Taksás, B. (2015). Role of peace building in context of economic security. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.unob.cz/eam/Documents/Archiv/EaM_2_2015/Taksas.pdf
- [2] Матеріал з Вікіпедії. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
- [3] Матеріал з Вікіпедії. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Peacebuilding>
- [4] Genyk, M. (2016). Дефиниция понятия «Межнациональное примирение». Historia i Świat 2016. c. 265. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-8248d79c-2de7-42f2-b50b-1b38cad0ff68>
- [5] Экономическая составляющая в структуре национальной безопасности. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://textbooks.studio/management-antikrizisnoe-upravlenie/ekonomicheskaya-sostavlyayuschaya-strukture-26299.html>
- [6] Ткач, В. (2011). Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій. Європейський вектор економічного розвитку. (2011(1). с. 228-234.
- [7] Economics and Peacebuilding: A Crucial Connection. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.usip.org/economics-and-peacebuilding-crucial-connection>
- [8] Introduction: Economic Recovery Strategies: Economic Recovery Strategies & Peacebuilding Processes. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.peacebuildinginitiative.org/indexcd3f.html?pagelid=1903>

Величко Т.О.
студент гр. ФММ, гр. УК-81
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ФРИТРЕДЕРСТВА

Зовнішня торгівля здатна забезпечити державі стабільний економічний розвиток, але водночас це потребує розробки певної політики її регулювання. Одним із видів такої політики є фритредерство, розуміння дії механізму якого дозволить визначити переваги від впровадження такої практики в економіку держави.

Фритредерство - це політика вільної торгівлі, головним завданням якої є забезпечення більш ефективного розміщення ресурсів та підвищення рівня матеріального благополуччя у світовій економіці.[1] По суті, це транскордонне курсування товарів без якихось обмежень, що, в свою чергу, засвідчує відкритий характер господарської системи країни. В основу цієї концепції покладено принципи вільної економічної ініціативи та здатність ринку до саморегулювання [3].

В економіці ж певної держави дане явище може втілюватися у скасуванні мита на імпорт та експорт, квот на ввезення певних категорій товарів, пільгових умов для місцевих виробництв тощо. Звідси виходить, що такі зміни безпосередньо впливають на ринок - конкуренція, що створюється іноземною продукцією, змушує вітчизняних виробників впроваджувати нові технології на підприємствах[1]. Результатом стає підвищення якості, що робить виготовлений всередині країни товар більш конкурентоспроможним.

Із запровадженням такої політики ринок може стати більш захищеним від появи і розвитку монополії. Слід також зауважити і той факт, що у випадку запровадження фритредерства держава не відмежовується від господарської діяльності - вона продовжує тримати "руку на пульсі" економічного розвитку. Така "увага" навпаки необхідна: вона визначає найоптимальніший час введення у дію цієї політики, адже її використання доцільно лише у відносно спокійних та стабільних умовах, та аж ніяк - у період кризи.[2]

Саме так у XIX столітті вчинила Великобританія: модернізація промисловості сприяла розвитку економіки і її стабілізації в цілому, що дало підстави для запровадження фритредерства. Відтоді і до початку Першої світової країна зберігала статус "майстерні світу"[3].

Ще одним прикладом використання фритредерства можна назвати зовнішню політику Сполучених штатів Америки після завершення Другої світової війни. За її підсумками країна вийшла в світові лідери за обсягами золотовалютного запасу та зберегла свої провідні позиції у промисловості. Саме тому США підтримали відкриту економіку та сприяли лібералізації зовнішньої торгівлі.[2]

Якщо до 40-х років XX століття фритредерство було особливістю зовнішньоекономічного курсу передових держав, то після Другої світової війни окремі його елементи у своїх системах стали використовувати все більше країн. І це цілком логічно: фритредерство стало складовою глобалізаційних процесів, що відбуваються в світі.

На думку експертів, така політика засвідчує ринковий характер господарської системи. Як наслідок, національна економіка країни стає більш

інвестиційно привабливою - враховуючи це, можна говорити і про доцільність впровадження деяких механізмів фритредерства в діючу зовнішньоекономічну систему України.

Отже, суть фритредерства полягає у зведенні до мінімуму втручання з боку держави у зовнішню торгівлю. В результаті впровадження такої політики економічні відносини, що складаються на внутрішньому ринку, набувають характерних рис досконалої конкуренції, що в цілому сприяє підвищенню рівня економічного добробуту самої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Основные направления государственной политики в области регулирования внешнеторговой деятельности: протекционизм и фритредерство [Электронный ресурс] / М.В. Самик // Экономические отношения – 2014. - №1. –С. 12-14. – Режим доступа до журн.: <https://elibrary.ru/item.asp?id=29289258>
- [2] Протекционизм в условиях современного финансового кризиса [Электронный ресурс] / Е. М. Воробьев, О.С. Мишкина // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – 2010. - №892. С. 62-67. Режим доступа до журналу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhE_2010_892_9.pdf
- [3] Фритредерство – основная концепция развития внешнеэкономической политики государств [Электронный ресурс] / Д. М. Мирзоев // Дайджест-финансы – 2004. - №11 (119). – С.45-53. Режим доступа до журналу: <https://cyberleninka.ru/article/n/fritrederstvo-osnovnaya-kontseptsiya-razvitiya-vneshneekonomicheskoy-politiki-gosudarstv>

Єлісеєв В.В.
студент гр. КА-61, ІПСА
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0003-1003-8611

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КОРОЛІВСТВОМ ШВЕЦІЯ

У зв'язку з підписанням угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 27 червня 2014 року, економічні відносини України з країнами ЄС та їх економічними партнерами значно змінились в позитивному напрямку. Для України, наразі, розвиток набутих зв'язків з країнами Європи та Північної Америки є одним із основоположних завдань на міжнародній арені. Тому слід проаналізувати динаміку розвитку відносин з різними країнами та оцінити перспективи подальшого спільного економічного розвитку. Розглянемо детальніше відносини з Швецією – країною Північної Європи, члена Європейського Союзу та один із світових лідерів у сфері екології та ефективного економічного розвитку.

З історії відомо, що населення українських земель загалом мало дружні відносини з населенням Північної Європи. Ще у часи Київської Русі повз її територію по річці Дніпро проходив так званий «Шлях із Варягів у Греки» - торговий маршрут, який починався на Скандинавському півострові і

закінчувався у Константинополі. Цей маршрут відігравав значну роль у економічному розвитку українських земель, оскільки надавав можливість вести зовнішню торгівлю з норманами на півночі, і візантійцями на півдні. Отож, економічна співпраця України та Північної Європи має значні історичні передумови.

Швеція є однією з небагатьох країн, які витрачають 1% власних доходів на розвиток співпраці та гуманітарну допомогу в усьому світі. У 2014 році Швеція прийняла стратегію регіонального співробітництва у Східній Європі, Західних Балканах та в Туреччині, відповідно до якої Україна є основним партнером. Стратегія зосереджується на реформах у трьох основних сферах:

- Економічна інтеграція з ЄС та розвиток ринкової економіки;
- Гарантія верховенства права в країні, забезпечення виконання прав людини;
- Контроль за навколишнім середовищем, зменшення негативного впливу на клімат.

Починаючи з 1995 року, королівство Швеція вкладає значні політичні, фінансові та людські ресурси в Україну. У період з 2014 року по 2020 рік загальна сума підтримки співпраці у сфері реформ в Україні складе понад 170 млн євро. Внаслідок цього Швеція стала сьомим найбільшим донором в країні [1]. Крім того, Швеція активно підтримує реформи в Україні через Європейський Союз. Більшість зусиль направлена на розвиток економічних відносин встановлених положенням Угоди про асоціацію України з ЄС, включаючи Угоду про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Ці факти характеризують Швецію як надійного економічного партнера, зацікавленого в економічному розвитку нашої держави.

В останні роки стрімко розвивалися торговельно-економічні відносини між Україною та Королівством Швеція. Швеція є найбільшим торговельним партнером України у Північній Європі.

У 2018 році спостерігався ріст кількості товарів і послуг у товарообороті між країнами. За перші три квартали вартість експортно-імпортних операцій між Україною та Швецією збільшилася на 12,1% до 524,1 млн. доларів США. Експорт товарів і послуг збільшився на 2,3% і склав 126,5 млн. дол. США. Основними позиціями українського експорту стали деревина та вироби з неї, чорні метали, меблі, пластмаси, полімерні матеріали, ядерні реактори, котли, автомобілі, судна та текстиль. Імпорт з Швеції з січня по вересень збільшився на 15,7% до 397,6 млн. дол. США [2]. Провідними позиціями українського імпорту зі Швеції були: атомні реактори, котли, машини, наземні транспортні засоби, папір і картон, жири і масла тваринного або рослинного походження, фармацевтичні препарати, пластмаси та полімерні матеріали.

Швеція посідає десяте місце в списку європейських країн, які інвестують в економіку України. Станом на 1 жовтня 2018 р. Обсяг шведських прямих інвестицій в українську економіку склав 345,1 млн. дол. США [2].

В Україні працює понад 100 шведських компаній. Існує значний потенціал для співпраці щодо впровадження зеленої енергетики, енергозбереження та охорони навколишнього середовища, використання та утилізації відходів, оскільки Швеція значно розвилася у сфері утилізації сміття. Швецькі сміттєпереробні заводи цілком справляються з обсягом сміття із середини країни, тому є перспектива укладення договору про утилізацію сміття з українських звалищ, аби подолати екологічну загрозу. Перспективною є також

співпраця у сфері телекомунікацій, ядерної безпеки, сільського господарства, машинобудування, фінансів, туризму тощо.

Загалом економічні відносини України зі Швецією характеризуються позитивною динамікою, не дивлячись на те, що політика Швеції відносно України є досить акуратною. Сферами економічної взаємодії, які найшвидше розвиваються, є торгівля, фінанси, екологія, законодавство та туризм. У перспективі при подальшому дослідженні можна порівняти торговельно-економічні відносини інших країн регіону або ЄС та оцінити вплив відповідних зв'язків на економіку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] swedenabroad.se (2018).Embassy of Sweden [online] Available at: <https://www.swedenabroad.se/uk/about-sweden-non-swedish-citizens/україна/> [Accessed 17 Mar. 2019].
- [2] sweden.mfa.gov.ua(2018) Посольство України в Королівстві Швеція. [online]. Available at: <https://sweden.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sweden/trade> [Accessed 17 Mar. 2019].

Єрешко Ю.О.

к.е.н., доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: 0000-0002-9161-8820

Калюк І. В.

студент гр. УП-81, ФММ

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

THE ESSENCE OF THE DEFINITION "ENTREPRENEURSHIP"

Entrepreneurship is the most powerful economic force that made a revolution in the whole world. So this topic attracts attention of millions of scientists who are interested in study of economic history, businessmen who want to upgrade their skills and other people interested in innovation and ideas development. But nowadays not all aspects of successful entrepreneurship are studied and many authors have different views on this topic. So, the aim of this work is doing a research about definition of entrepreneurship.

Entrepreneurship has developed extensively in recent 40 years. But people began to define it much more earlier.

For example, Joseph A. Schumpeter provides an excellent starting point, going back to 1911, when in his classic treatise, *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*, he proposed a theory of creative destruction, where he was unambiguous about the organizational structure most conducive to entrepreneurs: new firms infused with entrepreneurial spirit would displace the tired old incumbents, ultimately leading to vigorous innovative activity, which in turn would generate a higher degree of economic growth. Thus what made entrepreneurs different from

other agents in the economy was their willingness to pursue innovative activity. [1, p. 9]

It is definitely truth, that innovation ideas - the thing that make progress in every field of activity. No ideas equal no development and no future. Nowadays many people misbelieve, that entrepreneurs should be inventors. But the point is that an old idea can be used in new different way and become an innovation. The skill of working with ideas and differ from others is the main characteristic of entrepreneur. For instance, Ray Kroc did not invent the fast-food franchise, but his innovate ideas, made McDonald's the largest fast-food enterprise in the world.

Many scientists tried to define what entrepreneurship is. Another definition is "Entrepreneurship... is the dynamic process of creating incremental wealth. This wealth is created by individuals who assume the major risk in terms of equity, time, and/or career commitment of providing value for some product or service. The product or service itself may or may not be new or unique but value most somehow be infused by the entrepreneur by securing and allocating the necessary skills and resources." [2, p. 28]

This definition exactly shows that entrepreneur not only takes a risk, but also takes responsibility for this risk. So he/she is independent thinker, who mixes idea and theory, is half theoretic and half practical person.

Also this definition displays the idea, that product should not be unique, but way to submit it should. So, entrepreneurs make this process begins from opening the company and ends up by it rapidly growth and quick profits, using confident actions (trait, that entrepreneur must be born with) and methodic includes models, processes and case studies (that can be learnt).

Entrepreneurship needs both dynamism and stability. [3, p. 15] Dynamism helps entrepreneurs to think in this special different way, actually to start a business or provide an idea. And stability is about making this idea profitable and growing fast.

Exploring some expert's (company founders and business leaders) definition of the term "entrepreneurship" is also an important part of the research:

1. "Entrepreneurship is at the core of the American dream. It's about blazing new trails, about believing in yourself, your mission and inspiring others to join you in the journey. What sets [entrepreneurs] apart is the will, courage and sometimes recklessness to actually do it." – Derek Hutson, CEO of Datical [4]

The main idea of this definition is that entrepreneur must inspire his/her team to do their best and overview company's goals as their own life goals.

2. "Entrepreneurship is the persistent progression towards an innovative solution to a key problem. It's the constant hunger for making things better and the idea that you are never satisfied with how things are." – Debbie Roxarzade, founder and CEO of Rachel's Kitchen [4]

After analyzing this definition an idea that every person can be 'entrepreneur' even if he/she is not deeply in business is appearing. It sounds so easily that can become lifestyle – just solving daily problems using different way of thinking. It is a good brain training which allows to see world wider.

3. "It is important to balance strong vision with a willingness to embrace change. The ability to listen, whether it be to the opinions of customers or employees, is also integral to success. While ... you must have the confidence to make your own choices, it is still incredibly important not to become detached from the people whose needs you are trying to meet. " – Tirath Kamdar, founder and CEO of TrueFacet [4]

This point of view shows, that being entrepreneur means the ability to listen different sources, analyze whole information and make strong decisions.

4. "Being an entrepreneur is like heading out into uncharted territory. It's rarely obvious what to do next, and you have to rely on yourself a lot when you run into problems. There are many days when you feel like things will never work out and you're operating at a loss for endless months. You have to be able to stomach the roller coaster of emotions that comes with striking out on your own." – Amanda Austin, founder and president of Little Shop of Miniatures [4]

The entrepreneur should not be afraid of big amount of attempts – not all ideas work from the first time or do not work at all. But still entrepreneur could not lose determination. It is important skill to hear not only other people, but own intuition based on knowledge and a bit of creative prognosis.

5. "An entrepreneur must be able to accept failure. Everyone thinks they can accept failure until they come face to face with failing at a major thing that they have put their everything into. To be a successful entrepreneur, you have to be someone who is able to risk failure at the deepest personal levels." – Steven Benson, founder and CEO of Badger Maps [4]

Entrepreneur also should be powerful person. In most of situations it is hard to bounce back from loses, but the ability to admit your mistakes and correct them is also valuable trend.

What is more, successful entrepreneurs are people, who made an entrepreneurship their lifestyle. They have a passion for learning (from every possible occasion) and are ready to enquire. It is hard to combine perseverance and adaptability in one exact person, so theoretical information and practice are always welcomed by entrepreneurs.

To summarize scientific research, it is said that entrepreneur is a determined, creative, risky, reliable, energetic, enthusiastic, people-oriental, self-motivated, thoughtfully and inspiring leader who has special skills and knowledge which help to see possibilities, opportunities and resources in broaden picture of situation and as a result is able to start and lead a new business or (fresh an old one) with innovate ideas to make it profitable and growth fast.

The future development of this research consists of researches about modern definitions of entrepreneurship in world countries based on cultural differences.

REFERENCES

- [1] "Entrepreneurship, Growth, and Public Policy" by Zoltan J. Acs (Editor), David B. Audretsch (Editor), Robert J. Strom (Editor), 2009.
- [2] "Entrepreneurship: Text, Cases and Notes" by Robert Ronstadt, 1984
- [3] "Entrepreneurship. Theory, Process, Practice" tenth edition by Donald F. Kuratko, 2016.
- [4] <https://www.businessnewsdaily.com/7275-entrepreneurship-defined.html>
- [5] <https://hbr.org/2013/01/what-is-entrepreneurship>

ВПЛИВ ВВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

26 листопада 2018 року в 10 областях України у зв'язку з Керченським конфліктом, який тривав до 26 грудня того ж року. Як змінилась економіка України у цей період, які її сфери найбільше постраждали та чи вплинуло це на життя українців?

Бізнес, а конкретно вартість компаній, відображає думку та погляд інвесторів щодо економіки країни у певний період. Очевидним є те, що військовий стан є негативним фактором впливу, а тому не дивно, що акції українських компаній падали з самого моменту повідомлення про введення військового стану. Одним із ключових факторів для бізнесу стала неспроможність виконання деяких контрактів. Так, наприклад, якщо товар, що необхідний для виконання контракту, знаходились на одному із 140 кораблів на рейді в Азовському морі.

Найбільш постраждала Ukrproductgroup – вона втратила близько 20% своєї вартості. Сильно постраждали усі компанії, що пов'язані за аграрним бізнесом, адже інвестори серйозно побоюлися, що буде неможливо без проблем вивозити урожай через посилений режим на кордонах України.

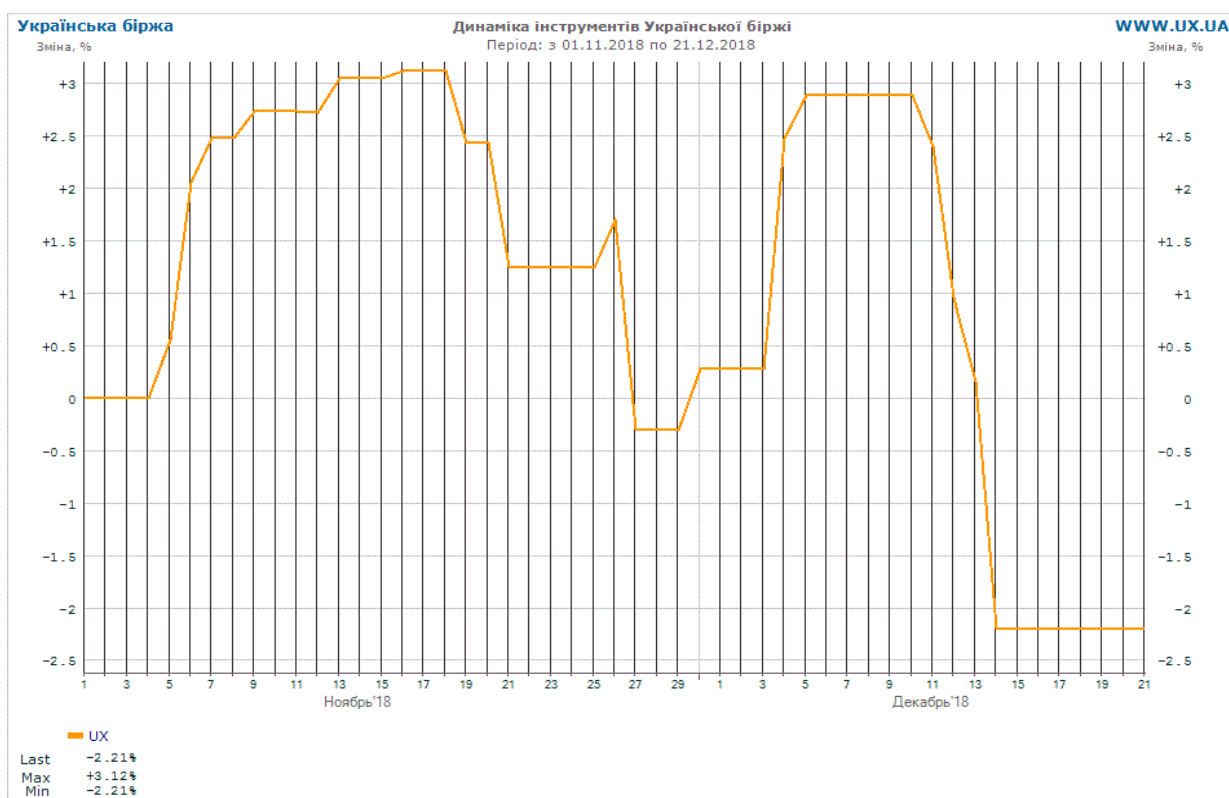

Рис. 1. Динаміка інструментів Української біржі

Загальна тенденція акцій на біржу України зображена на рис. 1. Падіння, зріст і знову падіння. Уже до 5 грудня інвестори зрозуміли, що введені обмеження під час військового стану не такі жорстокі і як наслідок акції повернулися на попередній рівень. Але менше ніж через тиждень знову впали на рівень ще нижче від попереднього падіння і трималися на такому рівні аж до кінця дії військового стану. Економіст Олександр Охрименко оцінює втрати для бізнесу вкрай негативно: “Бізнесмени в областях з військовим станом були вимушені заморозити свій бізнес. Це логічне рішення, адже при таких умовах на нього може покласти око той, кому це вигідно. Нажаль, але по завершенню ВП ще півроку буде приходити до тям. Не встигне він оговтатись, як прийде черга виборів, що стане ще одним приводом для стресової ситуації”. [1]

Воєнний стан також вніс свої корективи до курсу національної валюти України. У перші дні введення воєнного стану економісти прогнозували, що такий крок може призвести до серйозних і критичних наслідків. А саме, курс гривні впаде, зросте інфляція та припиняться надходження інвестицій в країну. Були побоювання, що люди масово почнуть знімати свої заощадження з банків і частина людей почне мігрувати з країни.

Тепер проаналізуємо, що відбувалося насправді й наскільки прогнози експертів справдилися. В перші дні воєнного стану гривню трохи “потрусило”. Особливо на цьому змогли заробити продавці на так званому, чорному ринку. Але за декілька днів ситуація стабілізувалася і гривня закріпилася. Під час воєнного стану Україна отримала кредит Світового банку, транш МВФ та макрофінансову допомогу від ЄС. Також НБУ проаналізував статистику залишку на рахунках в банках українців. Результат показав, що відтік грошей склав лише 2%. Враховуючи, що попереду був новий рік, то можна сказати, що воєнний стан ніяк не посприяв тому, що люди почали спустошувати свої рахунки з банків.

Отже, можна зробити висновок, що загалом економіка України вистояла воєнний стан і суттєво не похитнулося, що насамперед не погіршило життя простих українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] newsone.ua (2018). Підсумки військового стану: які зміни відчули українці та чого варто чекати далі [online] Available at: <https://newsone.ua/articles/society/itohi-voennoho-polozhenijakakie-izmenenija-pochuvstvovaliukraintsy-icheho-stoit-zhdad-dalshe.html> [Accessed 16 Mar. 2019]. kp.ua. (2018)
- [2] Підсумки військового стану: гривня встояла, а рейтинг президента - ні [online] Available at <https://kp.ua/politics/627281-ytohy-voennoho-polozheniya-hryvna-ustoiata-a-reitynh-prezydenta-net> [Accessed 15 Mar. 2019].
- [3] strana.ua. (2018) Курс на 29 і дефіцит долара. Як валютний ринок відреагував на військовий стан [online] Available at <https://strana.ua/news/173424-kak-izmenitsja-kurs-dollaraz-iz-za-voennoho-polozhenija-v-ukraine.html> [Accessed 15 Mar. 2019].

Климчук Я. І.
студент КА-61, ІПСА
Національний технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0003-0177-8239

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЕКТОРАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ХОЙТА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

На сьогоднішній день кількість жителів міст зростає шаленими темпами, у той час як усе більше й більше селищ безслідно зникають з мапи країн. За статистичними даними до 2050 року в містах світу буде зосереджено 3 млрд. людей, крім того, близько 70% населення планети проживатимуть в урбаністичному середовищі [1]. З огляду на це постає питання: як з розумом використовувати земельні ділянки, аби уникнути проблем соціальної нерівності, перенаселення, економічного занепаду одних регіонів та екологічного забруднення інших. Планування землеустрою й різноманітні моделі функціонування міст – усе це й досі лишається актуальною проблематикою для більшості країн світу, на яку варто звертати увагу, і, для якої варто шукати дієві шляхи порятунку.

Як один із варіантів вирішення встановленої проблематики розглянемо концепцію секторального поділу міст, запропоновану в 1939 році американським економістом Гомером Хойтом в роботі «Структура та зростання житлових приміських районів в американських містах». В основі тлумачення даної моделі лежать такі поняття: сектор, транспортні коридори, центральний діловий район (далі ЦДР), базова галузь та сектор послуг. У працях Хойта місто було представлено у вигляді кола, поділеного на декілька секторів, які призначені для різноманітного землекористування. Окрім ЦДР, іншими секторами міста виділялися: промисловий сектор, що розміщений поблизу місцевості бідних робітників та транспортних вузлів (водоканали та залізничні колії, не розглядаючи при цьому автомагістралі); житловий сектор з низьким рівнем доходу, що знаходиться поблизу залізничних колій та комерційних фондів уздовж ділових районів; житловий сектор з середнім рівнем доходу, що знаходиться вже подалі від промислового сектору; житловий сектор з високим рівнем доходу, що є сектором із найдорожчою вартістю за житло і найбільш віддаленим від галузей промисловості; перехідну зону (тимчасовий сектор) [2].

Тож, сектором у даному контексті виступають певні частини міста, у яких сконцентровані однорідні види економічної діяльності та проживає населення одного класу (тобто з однаковим рівнем достатку). Хойт вважав, що в місті існує лиш 2 великі галузі: базова, що представляє собою промисловість міста та є експортно орієнтованою за умови, що кількість виробленої продукції може задовольнити як внутрішній, так і зовнішній попит на неї; сектор послуг, що агрегує всі інші галузі, які не вивозяться з регіону і слугують виключно для місцевого призначення [3].

При чому розвиток міст відбувався саме навколо кількох важливих транспортних коридорів, таких як морські порти, залізниці та тролейні лінії, що виходили з центру міста. Якщо розглянути ці два показники окремо, то варто зазначити, що чисельність зайнятих в сфері послуг зростає пропорційно росту населення всього регіону, тобто; чисельність зайнятих в промисловості (базовому секторі) залежить від зовнішнього попиту на товар.

Одним з недоліків моделі Хойта є те, що в ній зміни в чисельності працюючих в секторі послуг пропорційні змінам загального числа зайнятих в економіці регіону і не залежать від інших змінних. Насправді ж зміни в секторі послуг можуть відбуватися в певній мірі незалежно від загальної тенденції в економіці регіону (цей недолік був усунутий з відкриттям нової моделі Хойта у 1970-х роках).

Тож, основними положеннями секторальної моделі Хойта є наступні тези: місто розвивається в ряді секторів, а не в кільцях (на відміну від концентричної моделі) і його розвиток відбувається навколо основних транспортних вузлів, що виходять з центру міста; у різних районах міста присутні різні види діяльності або випадково або через екологічні фактори; із зростанням міста діяльність у ньому росте у клиноподібній формі від ЦДР; секторальна модель – модифікація моделі концентричних зон, з урахуванням основних транспортних маршрутів та передбачає моноцентричне представлення міських територій [4].

Наведемо деякі приклади функціонування секторальної моделі. Чикаго - третє за чисельністю населення місто в Сполучених Штатах і найбільш густонаселене місто на американському Середньому Заході з приблизно 2,7 млн. жителів, розміщене в штаті Іллінойс. Столичний район міста (америк. "Chicagoland") поширюється на штати Вісконсин і Індіана і є третім за величиною в Сполучених Штатах, після Нью-Йорка та Лос-Анджелеса. Галузева модель міста базувалася на Чикаго, найбільш прибутковий житловий комплекс розташовувався вздовж озера Мічиган і на проходив на північ від центральної магістралі.

В Україні дана модель землекористування не отримала значного поширення, щоправда відомі деякі приклади використання даної моделі в інших країнах колишнього СРСР [5].

Підсумувавши все вище зазначене, можна стверджувати, що секторальна модель внесла нові концепції у розвитку теорії землекористування і, безперечно, мала широке застосування в 20-му столітті у багатьох містах, але ми не можемо продовжувати використовувати дану модель до сучасних модернізованих міст. Із плином часу відбуваються зміни в кожній галузі, тому ми повинні адаптувати моделі землекористування, звертаючи уваги на сучасні тенденції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Population.un.org. (2019). [online] Available at: <https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-KeyFacts.pdf> [Accessed 12 Mar. 2019].
- [2] Being Civil Engineers. (2019). *Sector Model: A brief analysis*. [online] Available at: <https://pranilblogs.wordpress.com/2016/10/08/sector-model-a-brief-analysis/>. [Accessed 12 Mar. 2019].
- [3] Лимонов, Л. (2015). *Региональная экономика и пространственное развитие*. Москва: Юрайт, с.149-154, 165-166.
- [4] Capello, R. (2016). *Regional economics*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- [5] Малков, И. та Пузеев, А. (2014). *Градостроительное формирование городов Белорусского Полесья..* Гомель: БелГУТ, 17 с.

Кубенко М.Б.
Студентка УК-81, ФММ
Національний технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

Мельничук В.Е.
аспірант УП-71ф, ФММ
Національний технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІМЕРНИХ ГРОШЕЙ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ

Полімерні або ж пластикові гроші – це грошові банкноти, виготовлені із полімерних матеріалів. У порівнянні зі звичайними паперовими грошима, вищезгаданий метод виробництва грошових купюр має значні переваги. Станом на середину 2018 року полімерні гроші перебувають в обігу у 55 країнах світу, серед них Канада, Ізраїль, Австралія, Бруней, Вануату, Румунія, Нова Зеландія та інші. Вони мають значну витривалість до впливу навколишнього середовища, серед яких є підвищена вологість, механічні пошкодження, контакт з рідинами та брудом, а також вогнетривкість.

На наш погляд, основними економічними перевагами полімерних (пластикових) грошей є: можливість збільшення рівнів захисту від підробок, що неможливо зробити на купюрах із натуральних матеріалів; зменшення витрат на транспортування банкнот (полімерні гроші мають значно меншу вагу та об'єм, у порівнянні з паперовими); значна економія державних коштів.

У середньому, купюри популярних номіналів знаходяться в обігу 1 рік. Виробництво пластикових грошей хоч і коштує вдвічі дорожче за паперові, проте такі купюри можуть вільно знаходитись в обігу мінімум у 2,5-3 рази довше [1], тобто вартість емісії нівелюється їх властивостями

Слід зазначити, що введення у обіг полімерних грошей зумовлює збільшення державних коштів за рахунок зменшення витрат на покращення екологічної ситуації в країні. Перехід на пластикові гроші дав би змогу зменшити обсяги використання води в сільському господарстві, адже зараз паперові гроші виробляються з льону та бавовни, які потребують частого поливу.

У той час як утилізація паперових грошей супроводжується погіршенням стану атмосфери за рахунок викидів парникових газів, передбачається повторне використання полімерних банкнот у інших сферах промисловості. Наприклад, в Австралії старі купюри переробляють на необхідні пластикові речі - горщики для вазонів та ін. [1]

За рахунок зменшення циклів виробництва нових грошей, зменшується і шкідливий вплив виробничого процесу на навколишнє середовище [2], а також є можливість виготовлення нових купюр із вторинної сировини.

У 2015 році шотландський банк надрукував близько двох мільйонів полімерних банкнот номіналом 5 фунтів. У 2016 році вони увійшли до загального обігу у Великобританії. За рахунок високоякісних та безпечних пластикових купюр держава кожен рік заощаджує близько 10 мільйонів фунтів. Разом з цим, до кінця 2018 року планувалося повне виведення паперових 10-ти фунтових купюр і перехід на їх полімерні аналоги.[3]

Канада ввела в обіг 20-ти доларові полімерні купюри ще в 2012 році. Від підробок вони захищаються голографічним зображенням, спеціальними прозорими знаками у формі кленового листа та мікродруком. Дані особливості захисту призвели до різкого зменшення підроблених купюр. [4]

Україна поки не збирається переходити на полімерні гроші. Представники Національного банку України заявили, що найближчим часом гривня буде виготовлятися з льону.

Повна заміна лляної гривні на полімерну не може нести великої економічної вигоди відразу, тому що це складний матеріаломісткий та коштовний процес, який потребує нових потужностей та спеціалізованого обладнання.

На нашу думку, Україні було б доцільніше замінити купюри, так як їх часто підроблюють. Станом на 2016 рік були вилучені з обігу підроблені банкноти номіналом 500 - 38.4% і 50 гривень - 25.9% відповідно. [5]

У 2017 році кількість вилучених Національним банком України банкнот номіналом 500 грн. становила 61% від загальної маси. Хоч обсяг підроблених купюр нижче, ніж середньостатистичний в Європі, але його можна було б зменшити за рахунок технологій, доступних лише для полімерних купюр.

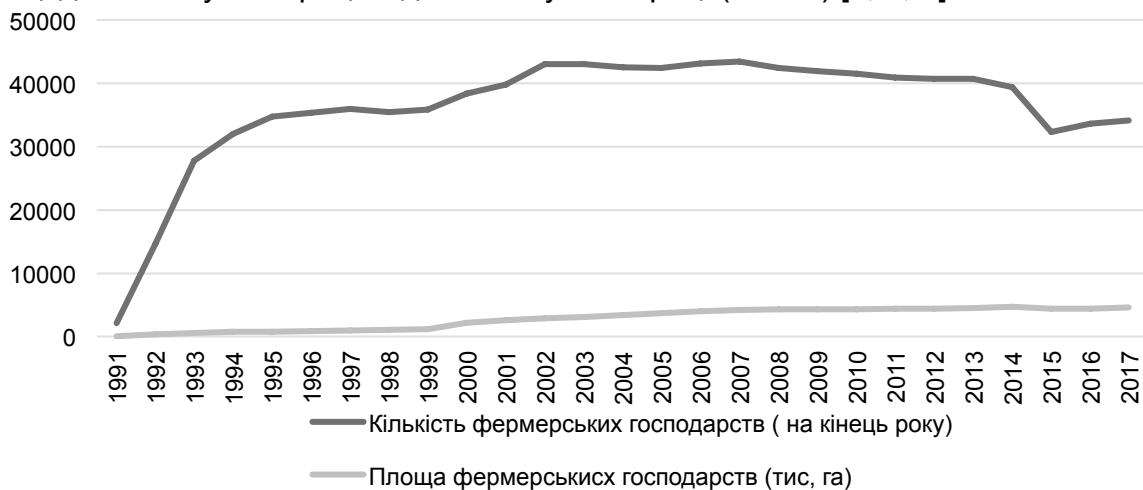
Отже, заміна паперових грошей на пластикові має безліч вигідних економічних переваг, і перш за все - це зменшення в обігу кількості підроблених купюр та зменшення витрат на екологічну програму держави, за рахунок зниження використання обсягу сільськогосподарських культур та водних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] climateinfo.org.ua (2014) Пластикові еко-гроші з'являться вже у 2016 році в Британії [online]. Available at: <http://www.climateinfo.org.ua/content/plastikovi-eko-groshi-z-yavlyatsya-vzhe-u-2016-rotsi-v-britanij>
- [2] beztabu.net (2005 – 2018) Далека близька країна. Долари з пластику та гроші для всіх [online] Available at https://beztabu.net/novosti_t4952
- [3] unian.ua (2015) У Британії з'явилися перші пластикові гроші [online] Available at: <https://www.unian.ua/world/1058985-u-britaniji-zyavilisya-pershi-plastikovi-groshi-foto-video.html>
- [4] tsn.ua (2012) КАНАДА ЗАПРОВАДИЛА ПЛАСТИКОВІ 20-ДОЛАРОВІ БАНКНОТИ [online] Available at: https://tsn.ua/svit/kanada-zaprovadila-plastikovi-20-dolarovi-banknoti.html?utm_source=page&umt_medium=readmore
- [5] zaxid. Нацбанк розповів, яку купюру в Україні підробляють найчастіше (2018) [online] Available at: https://zaxid.net/natsbank_rozpoviv_yaku_kupyuru_v_ukrayini_pidroblyayut_naychastishe_n14_50641

ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Першим поштовхом до створення фермерських господарств у незалежній Україні став Закон України «Про фермерське (селянське) господарство» від 20 грудня 1991 року [1], який надавав можливість створення фермерського господарства громадянами України, які проживають в сільській місцевості; мають досвід виробництва сільськогосподарської продукції або необхідну кваліфікацію. Фермерське господарство створювалось рішенням конкурсної комісії, склад якої формували районні державні адміністрації. Також були обмеження стосовно площі фермерських господарств, а саме не більше 100 гектарів загальної площі і не більше 50 гектарів ріллі. Так, за перші роки впровадження Закону кількість фермерських господарств виросла з 2098 у 1991 році до 14681 у 1992 році та до 27739 у 1993 році (Рис. 1) [2, 3, 4].

Рис. 1. Кількість фермерських господарств та їх площа

Кількість фермерських господарств в подальшому також зростала, хоча й повільнішими темпами. У 1995 році кількість фермерських підприємств сягнула 34778 одиниць і до 1999 року була майже не змінною (коливалась в межах 1106 одиниць).

Законом України «Про фермерське господарство» [5] були внесені зміни, які знімали певні обмеження та спрощували процес створення фермерського господарства. Зокрема, визначалось, що створювати фермерське господарство міг кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку, виявив бажання та пройшов професійний відбір на право створення фермерського господарства (конкурсний відбір замінено професійним). Претендент для відкриття фермерського господарства повинен був подати комісії копії документів, які підтверджують його досвід роботи в

сільському господарстві, наявність необхідної кваліфікації або спеціальної підготовки. Професійна комісія з питань створення фермерських господарств надавала висновок про наявність у претендента достатнього досвіду роботи у сільському господарстві або необхідної сільськогосподарської кваліфікації, який був обов'язковою умовою для державної реєстрації фермерського господарства. Також у даному Законі відсутні обмеження стосовно розміру земельної ділянки, що надається для створення фермерського господарства.

17 липня 2011 року вийшла нова редакція Закону України «Про фермерське господарство», дебуло вилучено необхідність проходження професійного відбору для створення фермерського господарства. Проте збереглась обов'язкова умова щодо наявності освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі. Як виняток, дозволялось створювати фермерське господарство претендентам, які подадуть документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві. Проте формальне спрощення процедури ускладнювалось положеннями, передбаченими згодом у редакції Закону від 9 грудня 2012 року, якими вимагалось підтвердження досвіду роботи у сільському господарстві, затвердженого Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики. Вагомі зміни щодо діяльності фермерських господарств відбулись внаслідок редакції Закону від 1 травня 2016 року, якими допускалася реєстрація фермерського господарства як юридичної особи або фізичної особи-підприємця. Також знято всі обмеження стосовно найму робочої сили.

Варто зауважити, що особливо високі темпи зростання кількості фермерських господарств мали місце на етапі започаткування фермерського руху у 1990-1995 роках. Протягом другої половини 90-их років кількість фермерських господарств майже не змінювалася, а з 2000 року починається їх зростання і найбільшій кількості у 43410 одиниць цей показник досягає у 2007 році. З 2008 року спостерігається загальна тенденція скорочення кількості фермерських господарств, найбільш суттєве їх зменшення (до 32303 одиниць) мало місце у 2015 році. Протягом 2016-2017 років кількість фермерських господарств починає збільшуватись. При цьому, беручи до уваги площі, які використовують фермерські господарства, спостерігається тенденція до їх збільшення. Так, протягом періоду з 1991 до 2017 року площі постійно збільшувались, як виняток лише несуттєво зменшилась площа у 2010 році, та вагомо зменшилась у 2015 році, коли кількість фермерських підприємств значно знизилась у порівнянні до попередніх років.

Таким чином, певна лібералізація законодавства щодо діяльності фермерських господарств не досягла своєї кінцевої мети – збільшення їх кількості, хоч і сприяла формуванню більших за розмірами господарств. Натомість на динаміку фермерських господарств, вочевидь, впливають інші чинники, які будуть предметом наших подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Верховна Рада України, "Закон України Про селянське (фермерське) господарство", 20.12.1991, 1991.
- [2] Сільське господарство України. Київ: Державна служба статистики України, 2000, р. 78.
- [3] Сільське господарство України. Київ: Державна служба статистики України, 2018, р. 56.
- [4] Сільське господарство України. Київ: Державна служба статистики України, 2010, р. 59.
- [5] Верховна Рада України, "Закон України Про фермерське господарство", 19.06.2003, 2003.

Chaikovska M.A.
PhD in Economic sciences, Associate Professor
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Shakhrai Y.
Student of US-81, FMM
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

WAYS TOOVER COME THE DIFFICULT ECONOMIC SITUATION IN UKRAINE COMPARED TOP REVIOUS EXPERIENCE

Lately Ukraine has faced certain significant problems in the safety, politics and economy sector. After events, which occurred in the Maidan Nezalezhnosti in February, 2014, after which the public power was changed in the country, a few decisive events took place, namely, the beginning of the military conflict in the east of Ukraine and of economics. That is why this research is relevant enough nowadays.[6]

Economics in Ukraine is extremely stable. But, first of all, it is necessary to analyze current data and to compare them to previous ones, in order to understand which phase the national economics go through and how to stimulate economic growth. The most important economic indicators for 2007-2018 are shown in the table 1.

Table 1 [3][4]

The most important economic indicators for 2007-2018

	Populati on (in thousan ds)	Unemploye nt rate (%)	Inflation rate (%)	GDP (PPP) per capita (in dollars)	Net export (in million dollars)
2018	42300,7	10	4,4	9180	-1422,9
2017	42403	9,7	13,7	8754	-5211,5
2016	42603,9	9,6	12,4	8340	-2324,3
2015	42774,6	9,4	43,3	8020	249,5
2014	42953,9	9,3	24,9	8760	293,2
2013	45439,8	7,6	0,5	8695	-12606,5
2012	45560,3	8	-0,2	8523	-13776
2011	45644,4	8,5	4,6	8328	-7981,9
2010	45795,9	8,7	9,1	7710	-4843,1
2009	45982,9	9,4	12,3	7571	-4815
2008	46162,8	6,5	22,3	8819	-17710,9
2007	46398,1	6,7	16,6	8419	-9592,2

Since 2000 there has been a marked expansion, accompanied by GDP growth. Favorable conditions of the world market, reform of economics, and other factors led to a stable growth trend, which lasted until the end of 2008. But at the end of that year, the crisis extended the world, including Ukraine. However, it was an external factor was added to the problems of the internal situation. First of all, they

included the incompleteness of the major reforms of economics, the sensitivity of economics to changes and fluctuations in the world market situation, the anti-democratic nature of the public power. [5] The crisis in 2008 spread to all spheres of economic life in Ukraine. [2] However, due to financial stabilization measures of the government (currency regulation and support of the banking and financial sector), macroeconomic regulation (impact on the real sector of economics, stimulation of the domestic producer) and social protection, the peak of the crisis in Ukraine was overcome and unemployment rate, inflation rate was reduced gradually and per capita GDP increased. It lasted until 2013. Another economic recession was caused by the political crisis in Ukraine in 2013-2014. There was an intensification of inflationary processes, the volumes of production decrease, incomes decrease, and increase of unemployment rate. Therefore, the government started implementing the anti-crisis reform program. It included significant fiscal consolidation, a transition to a flexible exchange rate, tariff reform, social transfers and healthcare reform, stabilization of the banking sector, anti-corruption measures, and the imposition of property and income declarations [6]. Then, compared to 2014, there was a slight recovery: the inflation rate and the shadow economy decreased (since 2015), the GDP increased as well as the volume of production. In addition, enhance discount rate. However, there were still a number of topical issues that needed to be solved.

However, the concept of "crisis" is not new. Since the previous century, crises have become an objective reality that arise as a consequence of the functioning of the economic mechanism. As a result of globalization, economic crises are becoming increasingly international in nature. The crises of the twentieth century can be an example. They can be divided into parts according to the chronology and degree of importance: Second World War, First World War and Great Depression, the Crisis of the 1920's and the Crisis in Latin America in the Second Half of the 20th Century. All of them had different reasons and preconditions, but the summing-up of the experience of these countries gives an opportunity to draw the conclusions about the direction of action of the governments and the Central Banks of these countries to stimulate aggregate demand as the most dynamic component of the macroeconomic equilibrium, which can help bring the country to economic stability. The economic crisis of 1929 – 1933 was one of the most protracted and severe crises that started in the United States, and eventually extended the entire world economy. Then Franklin D. Roosevelt implemented effective anti-crisis policies, the so-called "New Deal", which had broad public support. It included:

- reforming the financial and credit sphere;
- differentiation of long-term and short-term loans markets;
- industrial rehabilitation; codes of fair competition imposition (fixed prices for products, wages, distribution of markets);
- regulation of agriculture, rural programs.

Combating the crisis, Great Britain considered balancing the budget and improvement of domestic and foreign trade, unlike the United States, which chose the path of the rescue of agriculture, industry and social sector reform.

During the same period, the French government paid attention to the social sphere, namely the problem of employment, the organization of social work. This policy allowed to overcome the crisis with the least losses, to a certain extent. [7, p. 194]

In Germany, Hitler in his own way emerged from the crisis, having restructured the country's economy to war economy:

- tax privileges were established;

- general labor duty;
- emission of money, which covered the budget deficit, control over prices;
- gradual transition to the card system;
- all enterprises were syndicated cartels depending on the industry;
- a plan of the military industry development for 4 years;
- liquidation of trade unions;
- coal and iron ore producers had a significant impact on the economy.

Japan provided a way out of the crisis, having taken the path of militarization as well as Germany. [1]

So, Ukraine should take an example from the US, France, Great Britain in stimulating and financing production. The militarization of the economy in Germany and Japan did not lead to anything good, but taking into account the current political situation in Ukraine, it should pay attention to the military industry as the defense instrument. Labor duties, the card system, elimination of trade unions will not help to improve population's standard of living, that is why it will be inappropriate. In, one can come to the conclusions what measures the government and the Central Bank should take to stimulate economic growth: • support for real sector of the economy; • the system of financing the economy restoration, especially industry, agriculture and science; • improving conditions for attracting investments; • restoring investor confidence in financial institutions; • restructuring of external debt; • stabilization of the national currency; • lowering the discount rate;

- income distribution among the population (increased tax on luxury)

Despite the fact that Ukraine is experiencing a slight recovery, the situation is still difficult. Despite the fact that the peak of the crisis in Ukraine has passed, it is necessary to strengthen and stabilize Ukraine's economy. The events that will be taken by the Government and the Central Bank in the near future will determine the scenario of events in Ukraine: either we will fall into much deeper economic pit, or in a few years economic expansion will be expected. Ukrainian government need to carry out some reforms in various spheres for the sake of the country's prosperity. The future of Ukraine depends on the recent reforms, to a large extent. It is also worth taking into account the 2019 elections and significant needs of Ukraine in financing.

REFERENCES

- [1] pidruchniki.com(2018) Ekonomichna kryza 1929-1933 rr. - Istorii ekonomiky ta ekonomichnoi ...[online] Available at: https://pidruchniki.com/2015101166967/politekonomiya/ekonomichna_kryza_1929-1933
- [2] fkd.org.ua (2018) UKRAINA NA SHLIAKHU PODOLANNIA FINANSOVOI KRYZY [online] Available at: <http://fkd.org.ua/article/view/29068>
- [3] ukrstat.gov.ua (2018) Sotsialno-ekonomichne stanovyshche Ukrainy za sichen 2018 roku [online] Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2018/arh_2018_u.htm
- [4] knoema.ru (2018) Ukrayna VVP po PPS na dushu naselenyia, 1980-2017 [online] Available at: <https://knoema.ru/atlas/Украина/ВВП-по-ППС-на-душу-населения>
- [5] pidruchniki.com (2018) Ekonomichniy tsykly - Politychnaekonomiia - Navchalnimaterialy online [online] Available at: https://pidruchniki.com/18540516/politekonomiya/ekonomichni_tsikli
- [6] worldbank.org (2018) Ukraina - Ohliad - World Bank Group [online] Available at: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/overview#1>
- [7] Chuzhykov V. I. Ekonomikazarubiznykhkrain: Navch. posib. — K.: KNEU, 2005. S. 308.

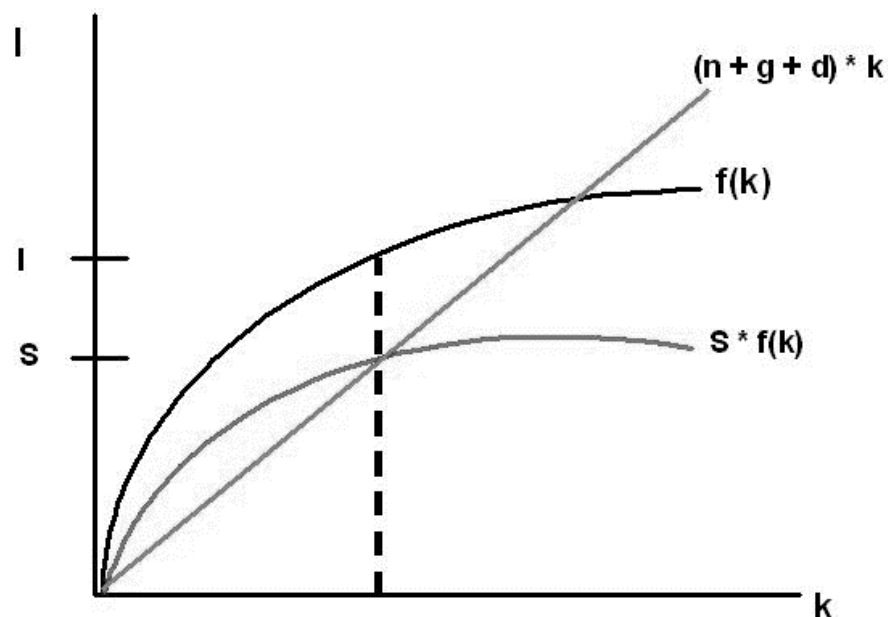
Chaykovska M.A.
*PhD in Economic sciences, Associate Professor
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

Yakuta A. O.
*The student of US-81, FMM
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

DEVELOPING THE ECONOMY OF THE COUNTRIES

The right choice of developing the economy of the country is a very difficult decision. It depends on the type of countries and of its individualities. For example, natural resources, quality of education (that means the quality of workforce), the level of life, the condition of social-economic problems, etc. That's why ways of developing economies have a regional and national character. The main aim of each way of developing is to make the right financial mechanism as the system of steps of optimization the budget and economy in general, make the living standard rather better and using investment resources to make the developing more effectively.

One of these ways is Solow neoclassical growth model. This model stresses the importance of three factors of output growth: increases in labour quantity and quality (through population growth and education), increases in capital (through savings and investments) and improvements in technology (Solow 1956). (1) Thus with the rate of technologies, the economic growth rate (such as capital and investments) would be increased very quickly. But in this model, the technological changes will be held exogenously and individuality. It means that's more development technologically country or with great capital will grow quicker than other countries. This model can be imagined through the scheme (pic.1).

Figure 1. Solow neoclassical growth model

Labour (L), capital (K) and knowledge (A). "Knowledge" is a sort of catch-all category used to augment labour (AL), called "effective labour". The "I" on hash mark represents equilibrium income, the "S" represents equilibrium Saving. $I-S=C$, or consumption. N = growth in labor, G = growth in technology, and δ = depreciation. (2)

The other way of developing is a catch-up development model. It based on the mercantilism theory. It provides stimulation with the import. The goal of overcoming the country's economic backwardness is through the development of the domestic market. It makes multidisciplinary economy inside the country but reduces the competition the national products on the worldwide market. The main problem of this method is orientation only on import and doesn't pain attention to export.

Another interesting and effective way of developing is the innovation method. It uses the developing of high technologies and using them in making competitive products (as well for the output market). This way used in different high developed countries, such as the USA. The main object in this method is intellectual capital that forms from humans' creativity. It is an inexhaustible resource. It provides economic growth without a proportional increase in the cost of raw materials. Therefore, the most effective is an investment in the workers themselves, in improving the creative potential of the human person, which in fact is inseparable from personal consumption. For example, the 2/3 of the budget of the USA used on the education, protection of life, etc.

I think the third way is the most effective and profitable as it invests in humans' factor. But let's make research through a poll "Which of this Three Ways is better on your mind?"

The results of 48 persons that are voting:

- Solow neoclassical growth model – 16 (33%)
- Catch-up development model – 14 (29%)
- Innovation method – 18 (38%)

This voting shows that most people agree that the innovation model is good. But it doesn't mean that others are bad. I think people make this decision because they can see this model in reality. I am sure that in future will be a more perfect model than innovation method.

REFERENCES

- [1] Google Books. (2019). Infrastructure In vestmentsin Developing Economies. [online] Availableat: [https://books.google.com/books?id=o6DcBAAQBAJ&pg=PA19&lpg=PA19&dq=of threefactorsofoutputgrowthincreasesinlabourquantityandqualitythroughpopulationgrowthandeducationincreasesincapitalthroughsavingsandinvestmentsandimprovementsintechnologySolow 1956&source=bl&ots=kL6RTeSTP5&sig=-5e6eT1vkr32oYD3wcAQzlw0-A0&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwj5gKbd9vLeAhXEDCwKHcLtA5cQ6AEwA3oECAAQAQ](https://books.google.com/books?id=o6DcBAAQBAJ&pg=PA19&lpg=PA19&dq=of%20threefactorsofoutputgrowthincreasesinlabourquantityandqualitythroughpopulationgrowthandeducationincreasesincapitalthroughsavingsandinvestmentsandimprovementsintechnologySolow1956&source=bl&ots=kL6RTeSTP5&sig=-5e6eT1vkr32oYD3wcAQzlw0-A0&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwj5gKbd9vLeAhXEDCwKHcLtA5cQ6AEwA3oECAAQAQ) [Accessed 12 Jan. 2019].
- [2] Economics. (2019). Solow Growth Model. [online] Availableat: http://economics.wikia.com/wiki/Solow_Growth_Model [Accessed 12 Jan. 2019].

Chernov A. O.
Student of US-81, FMM
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

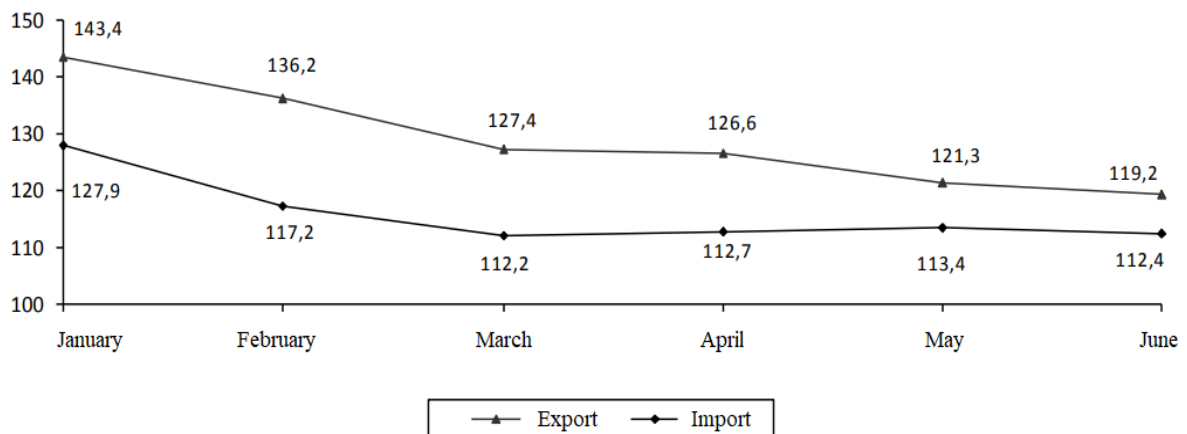
Yereshko J. O.
Associate Professor, PhD,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
 ORCID ID: 0000-0002-9161-8820

INTERNATIONAL TRADE OF UKRAINE WITH EUROPEAN UNION: ANALYSIS, PROBLEMS AND PERSPECTIVES

In today's world, Ukraine can not stand aside of integration processes which takes place in the world economic. However, all countries have different level of economic integration due to their difference in development and progress.

It is obvious that international trade takes a special place in a complicated system of world economic relations. It is a fact, historical and logical, that internationalization of economics began in the sphere of exchange of goods and services. Nowadays 85% of world's economic relationships consist of international trade [1]. That's why it is necessary to study issues of international trade very carefully and scrupulously.

In the first half of 2018 the export of goods to the EU countries was equal to 9791.5 million dollars USA and increased compared to the first half of 2017 on 19,2% (on 1574,1 million dollars). Import – 10768,9 mln and increased by 12.4% (by 1191.4 million dollars). Negative balance is 977.4 million dollars (in the first half of 2017, also negative – 1360.1 million dollars) [1].

Figure 1. The pace of growth (decrease) in the export-import of goods with EU countries, in% to the corresponding period of the previous year [2]

In the volume of international trade operations, the share of the EU countries was 42.1% of exports and 41.5% of imports (in the first half of 2017, respectively, 39.8% and 42.3% respectively). The largest volumes of exports to the EU countries were agro-industrial products and food industry - 25.8% of total exports, non-precious

metals - 24.4%, incl. ferrous metals and products from them - 23,1%, mechanical and electric machines - 15,2%. The largest export was made to Poland - 16.8% of the total the volume of exports to the EU countries, Italy – 15.1, Germany – 9.5%, Hungary – 8.5%, The Netherlands - 7.7%, Spain - 6.3%, Romania - 4.9% and Slovakia - 4.6% [2].

Against the first half of 2017 the volume of export of goods among the largest partner countries increased to Slovakia by 58.0%, Hungary by 39.3%, Poland by 30.8%, Germany - by 28.3%, Italy - by 24.8% and Romania - by 19.9% [2].

The most significant import volumes from EU countries were mechanical and electrical machinery - 22.3% of the total volume of imports, chemical products and related products of industrial sectors - 19.2%, mineral products - 11.0%, food industry - 10.7%, land transport vehicles, aircrafts vehicles - 9.9% [2].

The largest import shipments from the EU countries were made from Germany - 26.4% of the total volume of imports into the EU countries, Poland – 15.9%, Italy – 8.2%, France – 6.9%, Hungary - 5.4%, Czech Republic - 4.3%, and Great Britain - 3.8%. Against the first half of 2017 the volume of import of goods among the largest partner countries increased from the Czech Republic by 32.7%, Italy by 30.4%, Hungary by 13.9%, Germany by 8.6%, Poland - by 8.3% and Great Britain - by 5.2%. [2]

In the first half of 2018 the export of services to the EU countries was 1888.9 million dollars USA and increased compared to the first half of 2017 by 21.2% (by 330.1 million dollars), import - respectively 1293.1 million dollars and increased by 20.9% (by 223.4 million dollars). Positive trade balance is 595.8 million dollars (in the first half of 2017 - \$ 489.1 million) [2].

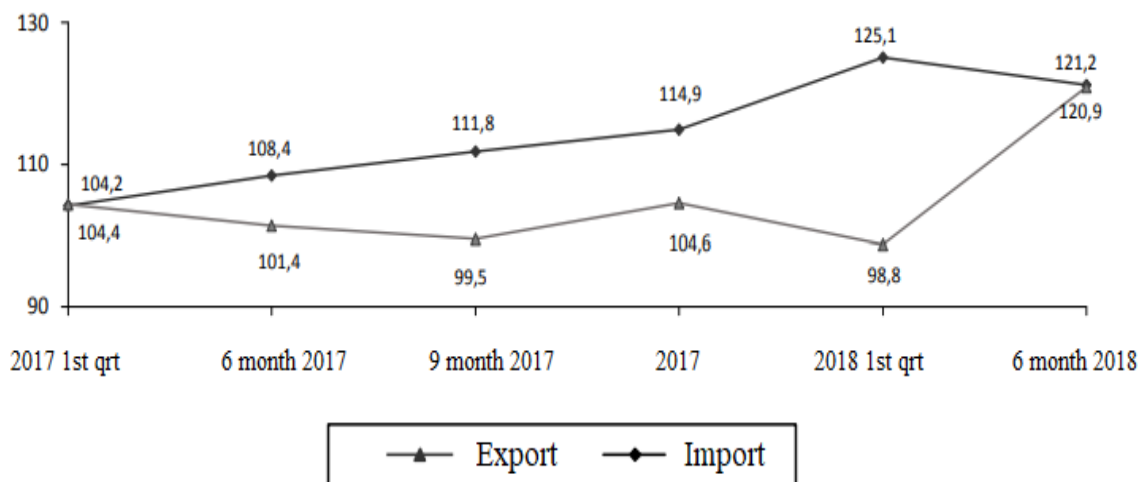

Figure 2. The pace of growth (decrease) in the export-import of services with EU countries, in% to the corresponding period of the previous year [3]

The share of services provided to EU countries has increased in the total volume of exports of services and is equal to 35.1%. Import has also increased up to 50.7% (in the first half of 2017 respectively 30.6% and 44.0%). The largest volumes of exports to EU countries were for transport services - 32.3% of the total volume of export of services to the EU countries, processing of material resources - 28.1%, telecommunication, computer and information sectors - 19.7% and business - 12.6% [3].

Among the EU countries, the largest volumes of services were provided to Germany - 15.1% of the total volume of exports of services to the EU countries, the United Kingdom - 14.9%, Poland - 9.1%, Cyprus - 8.2%, Hungary - 5.2% and Austria - 5.1% [3].

Compared to the first half of 2017, the volume of export of services among the EU partner countries increased to Poland by 34.7%, Cyprus by 26.4%, Germany by 16.5%, and Great Britain - by 13.6%. Instead, its volumes decreased to Latvia by 13.1% [3].

The largest share in the total import of services from the EU countries were transport services - 26.8% of the total volume of import of services from EU countries, business - 22.6%, travel related services - 12.5%, royalties and other services related to using intellectual property, - 12.1%, and telecommunication services, computer and information - 10.1% [3].

Among the EU countries, the largest volumes of services were received from Great Britain - 17.3% of the total import of services from EU countries, Germany - 11.2%, Cyprus - 8.4%, Poland - 6.6% and Ireland - 6.4% [3].

Exports of goods of Ukraine during the first half of 2018 is 19% more than during the first half of 2017, but 25% less than during the first half of 2013. This is a paradox. Although largely anticipated. We will not see the increase of our export in the nearest future. It is always easier to ruin rather than build, and even more so with such "grief-reforms" of our government [3].

It's obvious that the first half of the year is just the middle. But it's enough to show integral indexes that make us understand the situation within the country. The end of the year has to finish with a little growth of Ukrainian export. And if the Ukrainian government is going to engage not in politics, but in the economy, and finally understand that with the help of the Association Agreement with the EU it is possible to receive income, and not only to take loans in the EU [5], which it is unclear how we will give it, then we can actually increase exports from Ukraine not only to some countries but also to the whole EU. The experience of Poland has shown that we can really earn on association with the EU, but if we work, rather than tell the tales of European integration. The economy is more pragmatic and requires real action, not fantasies and myths. Ukraine, even in decades, is unlikely to sell cars to the EU, but to produce and sell component parts for German and French cars is real and this is a good business direction. This is not a paradox, but a real economy [5].

REFERENCES:

- [1] Ukrstat.gov.ua. (2018). *Foreign economic activity of Ukraine*. [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- [2] Ukrstat.gov.ua. (2018). *The pace of growth (decrease) in the export-import of goods with EU countries*. [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- [3] Ukrstat.gov.ua. (2018). *The pace of growth (decrease) in the export-import of services with EU countries*. [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [4] V, Kokorkin (2017). Competitiveness of the Ukrainian economy. *Business and economics*, 5, 9-11.
- [5] 112.international. (2018). Oleksandr Okhrimenko. *Paradoxes of Ukrainian foreign trade in I quarter of 2018*. [online] Available at: <https://112.international/opinion/paradoxes-of-ukrainian-foreign-trade-in-i-quarter-of-2018-27671.html>.

Чайковська М.А.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Касяненко І.А.
студент гр. Ус-81, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЛІБЕРАЛІЗМУ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Вітчизняна економіка останніми роками демонструє не високу динаміку росту. За 2018 рік валовий внутрішній продукт на душу населення склав 2.8 тисячі доларів, що набагато нижче від провідних країн Європи та США [1]. За індексом конкурентоспроможності Україна займає 81 місце, знаходячись між Бразилією та Бутаном [2].

Політика протекціонізму, яка діє в Україні протягом останніх 28 років, здійснювана за допомогою державної інтервенції в господарські процеси і направлена, як правило, на захист та підтримку національного виробництва на внутрішньому ринку через використання акцизів, високих митних тарифів, а також забезпечення збуту національних товарів на ринках інших країн, створення кращих умов для вітчизняних виробників у конкурентній боротьбі зі світовими експортерами, не змогла забезпечити високий розвиток як і економіки так і життя людей [3].

Ще одним важливим аспектом є залежність економіки від іноземних кредиторів. Надання “програм порятунку” для покриття бюджетних дефіцитів та забезпечення бюджетного балансу дало можливість таким установам як МВФ диктувати свої правила, які уряд має виконувати першочергово.

Поступова лібералізація економіки є одним із варіантів розвитку української економіки, адже будь-яке відновлення розпочинається зі свободи. Принципом ідеології лібералізму є, власне, відповідальність та свобода ринку. Основи такого напрямку можна відслідкувати в класичній економічній теорії [4, с. 18].

Адам Сміт та Давид Рікардо вважали, що ринковий механізм без державного втручання в економіку здатний самостійно забезпечувати повну зайнятість. Адам Сміт, вважається першим хто детально вивчав питання “економічної свободи”. У своїй праці: “Природа та причини багатства нації” він пропагував ідею “системи природної свободи” для заохочення підприємницької діяльності та зменшення державного впливу на монетарну, податкову та ринкову систему, критикував підхід меркантилістів до здійснення економічної діяльності [5].

Ринок виступає суддею, який дозволяє створити загальне благо, створюючи благо для себе [6]. Найкраще, показує “Пекло” державного втручання в економіку — рейтинг The Heritage Foundation з The Wall Street, де Україна займає 150 місце зі 180 країн світу [7].

Обіг товарів і послуг на ринку був би кращим за умов поступового скасування різного роду обмежень на шляху експорту та імпорту товарів, послуг і засобів виробництва, не надаючи при цьому в цілях заохочення торгівлі

національним виробникам різних пільг та привілеїв, як на зовнішніх так і внутрішніх ринках, а надаючи кожному її суб'єкту максимальну економічну свободу, висуваючи на перший план свободу приватного підприємництва та приватну ініціативу[8].

Для забезпечення економічної свободи в Україні потрібно зробити такі кроки :

1. Держава має усунути перешкоди вільному рухові грошей, товарів, капіталу, праці.
2. Повинні бути створені нові закони про зовнішньоекономічну діяльність, регулювання валюти.
3. Разом із представниками бізнесу зробити зміни до податкового кодексу зі спрощеним адмініструванням та реальними ставками податків, щоб дати більше свободи підприємству. Проте будь-яке зниження надходжень до держави може скоротити і соціальні видатки та виплати, проте важко проводити політику реанімації без радикальних рішень. З іншого боку мінімальна відсоткова ставка скоротить чисельність тіньової економіки та стимулюватиме ріст надходжень до бюджету. Таке дослідження провів відомий американський економіст Артур Лаффер, який і розробив одноіменну криву, яка має такий вигляд «Рис.1» [9]

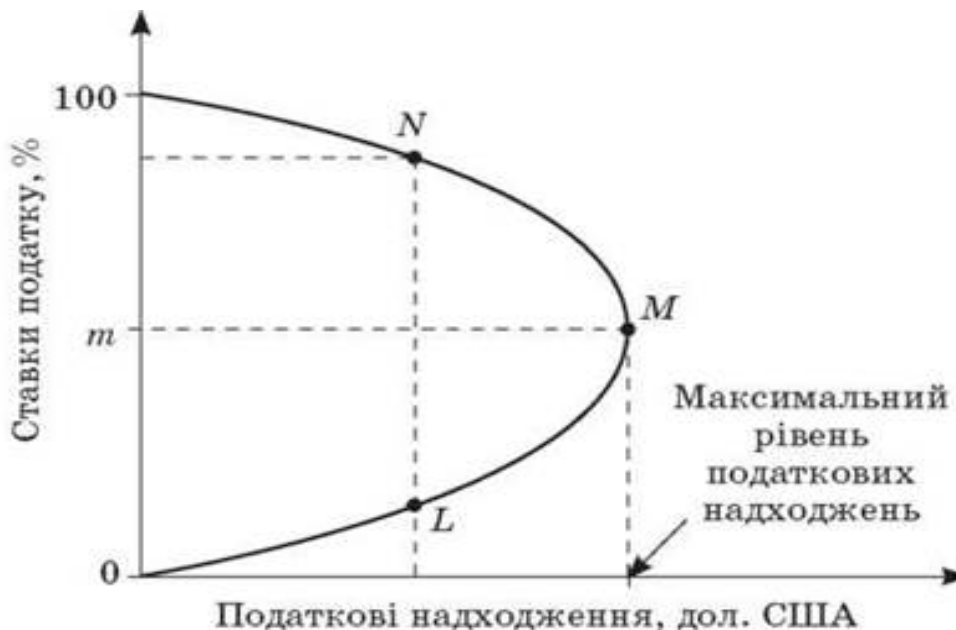

Рис.1. Крива Лаффера

4. Скорочення державного апарату, що призведе до зменшення витрат на його утримання.
5. Скасування мораторію на продаж землі, яке прямо обмежує право власності на неї. Законодавством дозволено здавати паї в оренду, залишати їх у спадщину, обмінювати на іншу земельну ділянку. Відміна цього закону дала б можливість пайовикам продавати свою частку, або залишати під заставу таким чином відкривши ринок землі.
6. Потрібно приватизувати державні підприємства яких, згідно з даними Міністерства юстиції в Україні налічується близько 3.5 тисяч, адже більшість із них є корумпованими та збитковими.[10]

За таких, Україна може стати однією з найбільших територій Європи з низьким оподаткуванням, що дасть можливість внутрішнім та зовнішнім інвесторам, корпораціям та підприємствам з усього світу розвивати свій бізнес та одночасно приносити дохід державі.

Хоча динаміка розвитку економіки України гірша від розвинених країн світу, проте є один зі шляхів її розвитку – це лібералізація, що включає в себе як зменшення функцій держави, приватизацію підприємств, так і найголовніше – створення податкового раю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] principalglobalindicators.org. Gross domestic product per capita, current prices [Електронний ресурс].–2018.–<https://www.principalglobalindicators.org>.
- [2] weforum.org World economic forum. The Global Competitiveness Report 2017–2018 [Електронний ресурс] / World economic forum. – 2018. – <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>.
- [3] Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії і методології): Монографія / О. А. Довгаль; Нар. укр. акад. – Х.: Вид-во НУА, 2004.– 320с.(15,04д.а.).
- [4] Круш П. В. "Основи економічної теорії" / П. В. Круш, С. О. Тульчинська, В. І. Дипута т., 2008–("Каравелла").–(Серія «Вища освіта в Україні»).
- [5] Адам С. "Природа та причини багатства нації" / Сміт Адам., 1776.
- [6] medium.com/@mrmalchewzki Філософія свободи—цінності, моральності капіталізму[Електронний ресурс].–2018.–<https://medium.com/@mrmalchewzki/філософія-свободицінності-та-моральності-капіталізму-356672d6f52b>.
- [7] heritage.orgEconomicFreedom [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.heritage.org/index/ranking>
- [8] medium.com/@mrmalchewzki.Філософія свободи — дев'ять кіл лібертаріанського пекла [Електронний ресурс].–2017.–<https://medium.com/@mrmalchewzki>
- [9] Крива Лаффера [Електронний ресурс] <http://nslovo.com/blog/durist-yak-dzherelo-nashyhb-ibid/kryva-laffera>
- [10] ukrstat.gov.uaКількість державних підприємств в Україні 2018 [Електронний ресурс]http://www.ukrstat.gov.ua/edproukr/EDRPU_2018/ks_opfg/ks_opfg_0418.htm.

Шарапов Є.О.

студент гр. КА-61, ІПСА,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID 0000-0003-0019-7061

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В СФЕРІ ТУРИЗМУ

На сьогоднішній день спостерігаються тенденції до подорожей зі сторони населення великої кількості країн по всьому світу. Завдячувати такому феномену можна передусім тому, що з'явився перехідний процес, який характеризується тим, що стиль життя пересічного громадянина все більшої кількості країн змінюється із «життєзабезпечення» до «активного відпочинку у вільний час». Таке явище носить назву туризм, історія ж однойменної індустрії займає близько 140 років з тої пори, коли тільки розпочиналися масові подорожі людей з метою розширення власного кругозору, активного відпочинку та із

певних духовних спонукань. Справжнього розвитку туризм отримав після закінчення Другої світової війни, коли розпочалася стандартизація туристичного знаряддя, масова побудова готелів та розвиток відповідної інфраструктури. Для світу цей феномен означає не просто джерело збагачення та апарат задоволення потреб споживачів, а взагалі він є єднаним елементом, що зміцнює стосунки між країнами, культурний обмін та взаємну «інтелектуалізацію» населення, гармонічний розвиток сумісних галузей та інфраструктури і, звичайно ж, можливість реалізації природного та історичного капіталу країн. Частка світового ВВП, що припадає на галузь туризму, становить 10% і це значення зростає! [1]. Для централізації туристичної індустрії, проведення відповідних досліджень і захисту прав людей, що подорожують, було створено Всесвітню Туристичну Організацію (ВТО), не останнє місце у котрій посідає й наша країна.

З точки зору економіки вводиться термін «туристична привабливість», ця характеристика розглядається як зі сторони туриста так і з боку жителя та інвестора певної місцевості, індикатором її може виступати, наприклад, достатність туристичних ресурсів та певний рівень туристичної інфраструктури місцевості, державна політика в галузі туризму, національні особливості, рівень цін та загальна інфраструктура, безпека та екологія [1]. Також безпосередній вплив задається кількістю компаній-туроператорів, готелів, наявність рекреаційних та історично-культурних ресурсів, тощо. Феномен туризму базується на двох кутових каменях-аналогах відповідних понять класичної економічної теорії-туристичний попит та пропозиція. У літературних джерелах часто називають такий попит туристичним ресурсом, за яким розуміють сукупність передумов, що передують формуванню бажання поїхати в певну територію з туристичною метою [2]. Такий потенціал найбільш відповідає поняттю «можливість», а пропозиція-наявні в розпорядженні ресурси. Ці два поняття пов'язані один з одним саме туристичною привабливістю

Україну можна сміливо називати унікальною в сенсі туристичного бізнесу та його розвитку, так як лівова частка нашого туристичного бізнесу працює «за кордон», в той час як внутрішня інфраструктура, яка має бути направлена на поліпшення туристичного досвіду мандрівників, не є достатнього рівня якості. Основною проблемою виступає відсутність централізованого туристичного апарату на всіх рівнях функціонування-регіональний, міжрегіональний та ін. Україна, що може стати привабливою знахідкою для туриста, просто не готова - це проявляється у відсутності системи готелів, відповідного транспорту та наявності туристичних програм (орієнтованих на тривале перебування та іноземного споживача).

Проведення аналізу національного складу туристів, що відвідують Україну є першим кроком до встановлення напрямків першочергових змін. За останні два роки мали місце наступні тенденції: збільшення польських туристів на 76%, угорських на 46%, словацьких на 82%, молдовських на 46%, німецьких на 30% та білоруських на 0.7% [4], також мають місце бути незначні збільшення у в'їзді ізраїльських, турецьких та болгарських туристів. Частими гостями виступають жителі США та Данії також, помітний інтерес прибалтійських побратимів-так Естонія демонструє збільшення кількості туристів на 73% за 2018 рік [4]. Зважаючи на такі події, як анексія Криму та війна на Сході, Україна все ще залишається більш-менш привабливою для західних та південно-західних мандрівників. Такі патерни можна пояснити з тієї позиції, що цінова політика України є більш ніж лояльною, та велика кількість українських

територій (переважно на Заході) входила до складу відповідних країн, це робить для них нашу країну напрямком відпочинку та, іноді, навчання. Важливим є фактор того, що всі ці країни знаходяться у безпосередній досяжності до нашої держави.

Отже, першою рекомендацією, що може бути сформульована задля збільшення туристичного потенціалу України та розширення спектру туристичних потоків є створення ефективної протидії інформаційному фонду. Другою рекомендацією, що може стосуватися розширення національностей приїжджених може бути організація заходів, розрахованих на певні етнічні групи та створення не суто українських туристичних точок. Як зазначає ВТО, знижується попит на групові поїздки та зростає на індивідуальні, збільшується частка людей похилого віку, тому радіус поїздок суттєво зменшується, збільшується попит на оздоровчі комплекси та пізнавальні поїздки.[1]

На цьому етапі дослідження можна говорити про загальні поради, щодо впровадження з метою підвищення туристичного потенціалу країни в цілому. Варто зазначити, що створення хоча б невеликих туристичних комплексів вже стимулює розвиток туристичної галузі місцевості, тому що завдяки цьому створюються нові робочі місця та підвищується загальний рівень життя. Також, як вже було зазначено, в Україні на даний момент часу відсутні чітко сформовані положення про туризм, окрім, Конституції України, що виступає носієм більш загальної інформації. Отже, має бути розроблено загальну туристичну політику та систематизація роботи готелів. Не можна забувати про соціальний фактор, оскільки велику роль грає імідж відповідного регіону. Загальноприйнятою є практика створення імідж-відео певних місцевостей. Наприклад, Одеса однією з перших спробувала себе в цьому, а також можна запропонувати створення офіціальних туристичних маршрутів.

На сьогоднішній день Україна дійсно перебуває у складному економічному становищі, однак проведені дослідження демонструють той факт, що потенціал у нашої країни дійсно існує і може бути розвинений до рівня сучасних європейських комплексів, що є передусім актуально з огляду на той факт, що ми рухаємося в сторону входження на ЄС, наступні дослідження можуть бути виконані для формування чіткіших рекомендацій та методів впровадження нововведень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Освіта.UA. (2019). *Туристична індустрія в Україні. Реферат*. [online] Available at: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/tourism/36434/>. [Accessed 18 Mar. 2019].
- [2] Пера М.Г. (2019). *Туристичний бізнес в економічному просторі України Теоретичні та прикладні питання економіки* [online]. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe [Accessed 20 Mar. 2019].
- [3] Из каких стран в Украину едет больше всего туристов (2019). [online] Available at: <https://kp.ua/life/616138-yz-kakykh-stran-v-ukraynu-edet-bolshe-vseho-turystov>. [Accessed 20 Mar. 2019].
- [4] Бунтова Н.В. (2019). *Потенціал України на міжнародному ринку туристичних послуг*. [online] Tourlib.net. Available at: http://tourlib.net/statti_ukr/buntova2.htm [Accessed 20 Mar. 2019]

**Секція 2.
Інноваційно-
інвестиційні і
трансформаційні
процеси в економіці.
Економіка сталого
розвитку**

Борданова Л.С.

К.е.Н.,

*Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID0000-0001-8159-3909*

Карлюк А.В.

*студентка гр. БС-51, ФБМІ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID0000-0001-7011-7237*

Іллєнок М.П.

*студентка гр. БС-51, ФБМІ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID0000-0002-6807-4650*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МЕДІА-ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

Інвестиційна привабливість є цілісним набором критеріїв реальності умов і факторів, що забезпечують інтерес інвестора до інвестування капіталу. Інвестиційна привабливість медіа-індустрії має велике значення в процесах міжрегіонального та міждержавного руху капіталу, як одного з найважливіших факторів економічного зростання. Розглядається інвестиційна привабливість на рівні країни, галузі, регіону, підприємств. Підприємство в цій системі є кінцевою точкою інвестування коштів, де реалізуються конкретні інвестиційні проекти.

Актуальність розвитку інвестиційного клімату в цій сфері не викликає сумнівів, оскільки сьогодні Україна не може досягти економічного розвитку за рахунок власних фінансових ресурсів і потребує залучення іноземних коштів.

Водночас, глобальна медіа-індустрія характеризується позитивною оцінкою інвестиційної привабливості. Таким чином, згідно дослідження компанії EY «Вся увага рентабельному росту: медіасектор і індустрія розваг, частина VIII» (Spotlight on profitable growth: Media & Entertainment Vol. VIII) у 2015 році рентабельність по EBITDA медіасектору медіа та індустрії розваг випереджала зростання кількох основних фондових індексів, які розраховуються для ряду промисловості. Прогнозується високий рівень рентабельності кабельних операторів (40%), кабельних мереж (36%), інтерактивних медіа (34%), інформаційних послуг (30%), електронних ігор (28%), телебачення (25%). Дещо нижча рентабельність кінематографічного та телевізійного виробництва (14%), видання розважальної літератури та періодичних видань (13%), музичної індустрії (13%).

Відповідно до середньорічних темпів зростання, найбільш динамічним сегментом є інтерактивні медіа (17%), виробництво фільмів і телевізійних програм (14%), музика (9%) та електронні ігри (7%), кабельні мережі (6%), телебачення (5%), інформаційні послуги (4%), кабельні оператори (4%), супутникове телебачення (4%). Зниження відбулося лише в сегменті видання розважальної літератури і періодичних видань - 7% [1].

Провідна глобальна компанія світу також розглядає медіа-індустрію як інвестиційно-дружню і тому планує інвестувати 300 мільйонів доларів у медіа

допомогу та боротьбу з фальшивими новинами. У 2019 році очікується, що живі та інтерактивні заходи забезпечать прямі доходи у розмірі понад 550 мільярдів доларів. Незважаючи на здатність користувачів споживати контент "на вимогу" або відвідувати події віддалено, популярність потокового вмісту продовжує зростати. У багатьох випадках контент "живий" став найбільш ефективним і прибутковим завдяки цифровій технології.

Відзначаючи зростаючу готовність споживачів платити за цифровий контент, Deloitte Global прогнозує, що до кінця 2019 року 50% дорослого населення розвинуеного світу матиме принаймні дві підписки на онлайн-ЗМІ. До кінця 2020 року середня кількість таких підписок подвоїться до чотирьох.

При оцінці та прогнозуванні інвестиційної привабливості окремих секторів економіки важливо враховувати: вплив факторів на макrorівні та на галузевому рівні. Доцільно оцінити роль окремих галузей економіки країни; перспектива і ефективність їх розвитку; ступінь державної підтримки цього розвитку; рівень інвестиційних ризиків, характерний для різних галузей промисловості та інші синтетичні (сукупні) показники.

На макrorівні факторами інвестиційної привабливості є:

- внутрішня і зовнішня політична стабільність країни;
- ступінь втручання держави в економіку країни;
- торгова політика країни;
- рівень інтеграції національного законодавства у світову правову базу;
- митна політика та участь у світових організаціях;
- загальна характеристика економіки та стабільність національної валюти;
- темпи зростання ВВП;
- податки, тарифи, пільги;
- характеристики банківської системи та її послуг в економіці країни;
- вимоги стандартизації, квоти та штрафи в економіці країни, валютні та фінансові ризики [2].

Факторами, які негативно впливають на інвестиційний процес в Україні, є:

- значний податковий тягар;
- корупція на всіх рівнях влади, непрозорість процедур прийняття рішень органами виконавчої влади;
- нездатність забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів;
- військові дії на сході України, оскільки на окупованих територіях спостерігається великий відтік капіталу.

На галузевому рівні негативний вплив на інвестиційну привабливість медіа-індустрії в Україні мають такі чинники:

- зменшення попиту на медіа-продукцію внаслідок зубожіння населення;
  - розвиток альтернативних форм використання вільного часу тощо;
- Розвиток цифрового сегмента має бути ключем до стратегічних планів телевізійних станцій, радіостанцій, журналів і газет без винятку. Робота в цьому напрямку необхідна як для збереження прийняттого рівня популярності традиційних вітчизняних ЗМІ, так і для поліпшення їхнього фінансового стану;

- ефективність впровадження нових моделей монетизації контенту в цифровому середовищі є недостатньою (відновлення моделей підписки, впровадження нових форм взаємодії з рекламодавцями тощо);
- поширення незаконного використання засобів масової інформації та недостатнє ресурсне забезпечення виробництва вітчизняних ЗМІ у боротьбі з піратством;
- низький рівень рентабельності медіа-підприємств (спостерігається зростання позицій суто субсидованих ЗМІ на медіа-ринку та їх використання власниками в політичних цілях) [3];
- важливою частиною медійних доходів є непряма реклама та нестандартні публікації (так звані PR-проекти) [4];
- відсутність цільової фінансової, консультативної та технічної допомоги засобам масової інформації, спрямованої на технічне переозброєння медіа-продукції, навчання творчих працівників новітнім технологіям, навчання медіа-менеджерів для управління сучасними незалежними ЗМІ та вдосконалення навичок співробітників медіа-реклами.

Таким чином, підтримка інвестиційної привабливості вітчизняної медіа-індустрії в галузі має велике значення для культурного, політичного та економічного розвитку держави. Якщо медіа-компанії, громадянське суспільство, держава, бізнес-середовище та міжнародні структури не докладають усіх зусиль для виправлення нинішньої кризової ситуації на медіа-ринку України, то медіа-структури в Україні знаходяться під загрозою деградації та сегменту незалежних, високо-якісних ЗМІ будуть зведені до критичного для демократичного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Компанія EY. Медиа и индустрия развлечений показывают лучшую доходность инвестиций [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://inventure.com.ua/analytics/investments/media-i-industriya-razvlechenij-pokazyvayut-luchshuyu-dohodnost-investicij>.
- [2] Шохин Е. И. Финансовый менеджмент [текст] уч. пособие / Е. И. Шохин. – Москва : ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 408 с.
- [3] Іщенко Н. Як врятувати українські медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/yak-vryatuvaty-ukrayinski-media>.
- [4] Іщенко Н. Майбутнє українських медіа. Частина 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uifuture.org/uk/post/majbutne-ukrainskih-media-castina-2-doslidzenna-opituvanna-na-zamovlenna-ukrainskogo-institutu-majbutnogo_717.

Борданова Л. С.

К.е.Н.,

Національний технічний університет

України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID0000-0001-8159-3909

Круглий В. В.

студент гр. БС-52, ФБМІ,

Національний технічний університет

України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

ORCID: 0000-0002-7001-135X

АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Теорія сталого розвитку вважається найперспективнішою світоглядною ідеологією XXI століття, здатною забезпечити збалансований розвиток цивілізації. Її основою є системний підхід до керованого розвитку, побудованого на застосуванні сучасних інформаційних технологій, які дозволяють швидко моделювати варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та вибрати найбільш оптимальний.

Модель сталого розвитку передбачає задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Визнаними міжнародними фундаментальними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Така модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною [1].

Національні цілі сталого розвитку України визначені в національній Стратегії сталого розвитку «Україна – 2030» і «базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Метою Стратегії є забезпечення високого рівня та якості життя населення України, створення сприятливих умов для діяльності нинішнього та майбутніх поколінь та припинення деградації природних екосистем шляхом впровадження нової моделі економічного зростання, що базується на засадах сталого розвитку. Досягнення цієї мети відповідає світоглядним цінностям і культурним традиціям українського народу та міжнародним зобов'язанням України» [2].

Незважаючи на те, що агропромисловий комплекс України нині формує 14% валової доданої вартості та понад 40% експортної виручки країни, займає провідні позиції на глобальних ринках за обсягом експорту соняшника, кукурудзи, ячменю, стійкі позиції з експорту курятини, меду, переважна частина населення держави незбалансовано харчується через низьку платоспроможність і високу вартість продуктів харчування. За статистичними даними, споживання українцями м'яса становить 64% науково обґрунтованої норми, молокопродуктів – 55%, плодів та ягід – 67%, з щомісячними витратами на продукти харчування близько 60% своїх доходів. За Індексом глобальної харчової безпеки 2016 року Україна посіла лише 63 позицію серед 113 країн, засвідчивши низький контроль за якістю і безпечністю продовольства.

Суттєвими завадами розвитку аграрного сектору економіки є непопулярність та складність сільської праці і життя, що знаходить прояв через

скорочення чисельності сільського населення, низький рівень зайнятості, продуктивності праці, що зумовлюється неефективністю технологій і засобів, відсутність у сільськогосподарських товаровиробників інформованості та мотивації до дотримання агроекологічних вимог; недостатньо розвинена інфраструктура сільської місцевості; нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках через незавершеність адаптації до європейських вимог якості та безпечності харчових продуктів.

Моніторинг ситуації в аграрному секторі дозволяє виділити найбільш прибуткові галузі, як птахівництво, вирощування зернових і кормових культур. Птахівництво в Україні показує високі показники зростання, завдяки відсутності обмежень просторового розташування виробництва м'яса птиці та яєць, високій швидкості зростання птахів та їх відтворення. Вітчизняні підприємства повністю задовольняють попит на курятину всередині країни. Більше того, підприємства у змозі конкурувати з іноземними експортерами на базі такої переваги, як більш низька собівартість товару за однакового рівня обробки та впровадження енергозберігаючих технологій. Мають перспективи розвитку й інші напрями птахівництва – вирощування індиків, перепелів, інших видів птиці. З іншого боку, висока концентрація виробництва негативно впливає на довкілля, піднімаючи питання екологізації сільськогосподарського сектору. Згідно з оцінками фахівців на агропромисловий комплекс припадає до 20% усіх токсичних викидів у навколишнє середовище, причому птахівництво є однією з найбільш руйнівних для нього сфер [3].

В останні роки зросла зацікавленість вітчизняних аграріїв вирощуванням рослинницьких культур. Вирощування соняшника, кукурудзи хоч і є найбільш рентабельним в рослинництві, проте при недотриманні сівозміни й значно виснажує українські землі. Досить популярним видом агробізнесу є вирощування овочевих культур на відкритих ґрунтах. Гарні перспективи має рослинництво з використанням гідропонічних систем, ягідництво.

Екологізація агропромислового виробництва, здатного ефективно зберігати й використовувати генетичний потенціал тварин рослин, підтримувати родючість ґрунту, зберігати екологічну рівновагу з довкіллям, забезпечувати нормальний кругообіг речовин, вдосконалювати традиційні системи ведення сільськогосподарського виробництва на основі інноваційних підходів, збільшувати обсяг виробництва – це і є сталий розвиток агробізнесу. Рух в напрямку його досягнення в Україні може бути лише при поєднанні екологічно свідомої позиції власників агробізнесу та виваженої волі держави щодо розвитку сільських територій і реальної підтримки агровиробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Проект закону України від 07.08.2018 № 9015 Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року.
- [2] Національна доповідь Міністерство економічного розвитку і торгівлі України «Цілі Сталого Розвитку: Україна», 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReport_UA_Web_1.pdf (дата звернення: 27.10.2018).
- [3] Информационная компания «ПроАгро Груп». URL: <http://www.proagro.com.ua/periodical/basic/as415/11226.html>

Брешко Ю.О.

к.е.н, доцент

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

Гузєй Т. Я.

студентка гр. УС-81, ФММ,

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

INVESTING IN INNOVATION. STARTUPS AND ECONOMIC MIRACLE

“Investing is a way to gain financial freedom. Money should work, it’s meaningless to keep them,” said the founder of the “Israel Investments” Foundation in Ukraine, Yushchenko Gennady Yevgenovich in his recent interview.

After analyzing the activities of domestic venture funds, it will be possible to determine the stage of this economic course in Ukraine. The largest part of net assets as of 30.10.2018 is presented with such branches as construction and agroindustry. They exist only for the implementation of short-term projects or individual financial schemes under the assets of one person. Consequently, the entry of foreign investors into a venture fund is not expected. Accordingly, there is no entry of foreign investors. [1] Typically, ultimate co-owners are influential Ukrainian businessmen or national deputies. Although in 2018, Ukraine has improved last year result in the Global Innovation Index by 7 positions, the transparency and utility of investing in innovation, which guarantees economic growth and the inflow of foreign capital into production, remains questionable for foreign investors.

It will be easier to outline clearly the further possible direction of Ukraine's development as a promising arena for the implementation of international corporations' projects on the example of a stable Israeli economy, which already has the status of a start-ups country. Isolation helped Israel become self-sufficient, so that it would act soon in the world market along with its leaders. The history of the venture capital development started with the Yozma government program; in 1993, 10 specialized funds were established. Each of them was represented by three parties: an Israeli investment company or a bank, a foreign venture capital fund and an Israeli venture capital investor. The ratio of investments at first was 1.5:1 (for example, with every \$9 million committed by partners, the state added 6 million), then — 2:1. 10 funds of the program, attracted more than 200 million dollars with the support of state funding. Over the 5 years course, all of these funds have been redeemed, and they currently manage 3 billion capital and invest in hundreds of Israeli companies. By 2009, the number of such funds had already exceeded 200. [2] As for Ukraine, recently, on November 7, 2018, the Cabinet of Ministers approved a decision to launch the Ukrainian National Startup Fund (UNSF), with a budget of UAH 50 million. Of course, with such a capital, the development of the startup industry remains questionable, so Ukraine needs a lot of foreign investment.

Even on this background, according to a study by the Ukrainian Association of Venture Capital and Direct Investments, national start-ups collected almost \$2 million in international crowdfunding platforms during the first 7 months of 2017. At the beginning of this year, Ukrainian startups launched 35 campaigns at Kickstarter and Indiegogo sites, and 83% of the projects successfully collected the necessary amounts of money. All these facts demonstrate domestic innovations as perspective and competitive in the world market.

Returning to Israel, let's look at how innovation itself influences the country's economy, in particular the living standards of the population. Israel's startup-ecosystem is the second one in the world after the United States, and the scientific infrastructure is 5th one. As for the protection of investors' rights, Israel has consolidated itself to 9 positions in the international rating, while Ukraine is on the 70th place. What is the secret of an Israeli economic miracle, and what does Ukraine miss for its achievement?

The effective development of Israel's startup industry lies in such factors as high quality education system, transparent tax policy, preferential taxation, well-structured investment legislation, sustainable macroeconomic indexes (stable ratings, A, and A + from Fitch, S&P, Moody's), as well as high level of trust in the industry. Israel is second only to the US in the number of high-tech companies (it is called the second Silicon Valley). Today, in Israel, despite its isolation and remoteness from large markets, open subsidiaries, factories, research centers of almost all high-tech corporations in the world (Motorola, IBM, Intel, Microsoft, Google, etc.). Motorola's first mobile phone was designed at the Israeli branch of Microsoft, and Microsoft developed Windows NT and XP operating systems there. On one of the local high-tech Mirabilis companies, a convenient communication technology via the Internet was developed — "ICQ". Due to the development of their economy and business reputation, they persuaded foreign investors that they were able to fulfill their promises. And the question of the catastrophic risk of doing business in a country under constant war threat has gone to the background. Google offices were opened in Israel during the 2006 Lebanon War, the R&D center in Haifa did not stop even during rocket bombing. Therefore, no military status or aggression is capable of stopping the rise of the high-tech industry in the country.

According to one of the indicators that clearly illustrates the effectiveness of the economic policies impact on the quality of life, the HDI, the Ukraine's ratio in 1990 was 0.690, and in 2016 it rose to 0.751. Compared to Israel, whose rate in 1990 already exceeded our present, Ukraine, of course, falls behind its level, which is now at 0.903. However, it should be noted that the growing rate of Ukrainian HDI is today one of the most intense in the world. [3]

The main factor that slows down the development of the Ukrainian start-up industry is the lack of venture capital and market participants. Undoubtedly, this trend is progressing, but for a steep rise it is necessarily for the state to invest heavily in the market — at the same time not directly in start-ups, but in funds. Drawing a parallel, investments into venture funds are investments in roads. If there are high-quality roads, then cars go along with them, and entrepreneurs in their turn create these cars without risk. Attraction of investments into our venture funds, state support, all this stimulates the improvement of business conditions and the rapid development of this industry. As for Israel, the government not only promotes, but literally runs a red carpet for investors. So recently, the corporation announced its decision to invest \$6 billion in the construction of a new plant in Israel, and to continue its activities in Israeli territory until 2030. According to Economy Minister Naftali Bennet and Finance Minister Yair Lapil, the past two years, these two ministries have dedicated themselves to working with Intel on signing this agreement.

In the Ukrainian investment sphere, the same problem is always observed. With the perfect technical component, weak marketing and business development drag most companies down. It is impossible that there are no skilled marketers and financiers in Ukraine, but until the techies will perceive them as an extra "ballast" in

the team, nothing will change. Therefore, the first changes must take place precisely in the minds of the founders, in the culture of creating and developing a new business.

Anyway, it is impossible to completely take Israel's experience for Ukraine, as each country has its own special economic and political climate, mentality. Therefore, it should be clearly understood that it is sensible for Ukrainians to import only some elements of the huge Israeli startup ecosystem. Israel's economic miracle makes believe that Ukraine's rise is quite possible if we implement well-balanced and effective reforms in all spheres of life, in particular education and economics.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Чабан В.Г. Склад інноваційної інфраструктури: венчурний капітал // Фінанси України. - 2005. - с. 35-40.
- [2] Senor D., Singer S. Start-up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle. – 2009.
- [3] Індекс людського розвитку. Гуманітарна енциклопедія [Електронний ресурс]//Центр гуманітарних технологій, 2006-2018 рр. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index/human-development-index-info>.

Кот Марина

студентка гр. УС-81, ФММ

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ

Основним завданням держави є підвищення рівня життя населення через проведення виважених реформ. Серед усіх факторів, що впливають на ефективність національної економіки, варто виокремити інноваційну діяльність.

Адам Сміт у своїй праці «Дослідження про природу й причини багатства народів» зазначив, що поділ праці веде до науково-технічного прогресу, а той в свою чергу до підвищення продуктивності праці. Далі, на відміну від А. Сміта, Девід Рікардо стверджує, що технічний прогрес негативно впливає на виробництво, адже нові машини заміщують працю робітників, що веде до безробіття: «Machines and labor are in constant competition». Карл Маркс вважав, що науково-технічний прогрес є наслідком, а не рушійною силою виробництва [1]. Думки вчених знайшли узагальнення у працях фундатора інноваційної теорії — Йозефа Алоїза Шумпетера, який стверджує, що підприємницька функція пов'язана з введенням інновацій, в результаті якого створюється підприємницький прибуток. На його думку, інноваціями вважаються створення нового товару, нової технології виробництва, знаходження нового ринку збуту та джерела сировини, реорганізація виробництва [1]. Серед сучасних економістів, які досліджували проблему взаємозв'язку між інноваціями та економічним

зростанням, то варто згадати Пола Ромера, який став лауреатом Нобелівської премії в 2018 році за дослідження про вплив технологій на економічний розвиток. Вчений наголошує: технології є основним фактором розвитку економіки [2].

Пол Ромер доводить, що інвестування в людей призведе до підвищення продуктивності держави. До цих інвестицій належить фінансування в галузь освіти, підвищення кваліфікації робітників, тобто покращення знань людей. Підвищення рівня освіти населення — це основа для збільшення кількості справжніх спеціалістів в країні. Закон України [3] передбачає, що не менше 10% ВВП повинно надходити в розвиток освіти, але відколи держава стала незалежною, жодного разу не було досягнуто такого рівня фінансування освіти.

Згідно з рейтингом QS Higher Education System Strength Rankings, освіту найвищої якості надають Сполучені Штати, Великобританія та Австралія [4]. Дані країни також мають значний показник ВВП. Україна, в свою чергу, займає 44 місце у загальному списку 2018 року.

Одним з основних показників, який об'єктивно оцінює розвиток інновацій в певній країні є глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index). За результатами дослідження, проведеного в 2018 році, серед 126 країн Швейцарія перебуває на 1-шому місці (68,4), США — на 6-тому (59,8), Німеччина — на 9-тому (58,0), Франція — на 16-тому (54,4). Україна ж займає 43-тє місце з показником — 38,5 [5]. Як бачимо, показники інновацій в Україні є посередніми. Відбувається процес зниження економічної конкурентоспроможності на світовому економічному просторі.

Посилаючись на ідею Пола Ромера, можна погодитись, що держава повинна втручатися у сферу інноваційних розробок, інакше результати будуть неефективні. Україна є прикладом такого процесу. В країні відсутні системні заходи, щодо різних інноваційних розробок та їх впровадження. Фінансування проектів недостатнє. Парадоксальним явищем є те, що навіть інновації, які підтримує держава, не реалізуються на практиці, адже дані дослідження дуже часто не мають свого завершення, тобто створення затребуваних високотехнологічних товарів та послуг, які здатні конкурувати на зовнішньому ринку.

За статистикою основними інвесторами в інновації в нашій країні протягом багатьох років залишаються підприємства зі своїми власними коштами. Феноменом є те, що обсяги іноземного фінансування на інноваційну діяльність до 2017 року перевищували обсяги витрат з державного бюджету. Але уже в 2015 можна спостерігати за різким скороченням фінансування за рахунок коштів іноземних інвесторів. Це говорить про великий вплив іноземного капіталу з України, що негативно впливає на стан економіки. Фінансування з боку держави становить лише 1-2% від загального обсягу [6].

Для подолання проблем пов'язаних з розвитком інноваційної діяльності уряд повинен створити проект заходів, який допоможе покращити дану ситуацію. Ромер виділяє такі: патентне регулювання, надання субсидій на наукову та інноваційну діяльність. За допомогою патентного права можна підтримувати певну рівновагу між створенням нових ідей, наданням монопольних переваг розробникам та можливістю використовувати інновації іншим. Дані операції допоможуть забезпечити довгостроковий розвиток держави.

Варто виокремити ще один захід, а саме створення фондів, кошти з яких можна отримувати за рахунок певних змагань розробників. Даний конкурс забезпечить умови для більш плідної роботи інтелектуалів.

У 2018 році вперше створено Фонд підтримки інновації, на який виділено 50 млн. грн. Основними напрямками фінансування є: енергетика, агропромисловість, судно-, ракето-, авіабудування, медицина, фармацевтика нанотехнології, робототехніка та охорона довкілля [7]. На даний час Міністерство економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) перебуває в процесі створення центрів з питань інноваційної діяльності на базі університетів, наукових організацій та подібних установ.

В Україні підтримують інноваційну діяльність за рахунок фінансування наукової діяльності студентів та молодих вчених. Наприклад, недавно був затверджений бюджет на 2019 рік в якому зазначалось, що в наступному році почне функціонувати Фонд Президента України, який призначений для підтримки різних освітніх та наукових програм молоді. Уряд планує виділити 1 млрд. грн. на цей проект [8].

Отже, основною умовою економічного зростання є процес створення інновацій. Модель розвитку Ромера можна застосувати в Україні, задля покращення стану економіки та в перспективі її майбутнього зростання. Але існують деякі обставини, що можуть перешкодити даному процесу: недостатні інвестиції в людський капітал, що погіршують якість освіти, низький рівень фінансування витрат на інновації з держбюджету, проведення неефективних державних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] З. Пересунько, "Теоретичні аспекти розвитку інноваційної теорії", *Nbuv.gov.ua*, 2013. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_7_39. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [2] "Economic Growth – Paul Romer", *Paulromer.net*, 2016. [Online]. Available: <https://paulromer.net/economic-growth/>. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [3] *Zakon2.rada.gov.ua*, 2017. [Online]. Available: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2133-19>. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [4] "QS Higher Education System Strength Rankings (HESS) 2018", *Top Universities*, 2018. [Online]. Available: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018>. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [5] "Global Innovation Index 2018", *Wipo.int*, 2018. [Online]. Available: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4330>. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [6] *Ukrstat.gov.ua*, 2018. [Online]. Available: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [7] "Мінекономрозвитку створює центри підтримки технологій і інновацій", *Ukr.segodnya.ua*, 2018. [Online]. Available: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/minekonomrazvitiya-sozdaet-centry-podderzhki-tehnologiy-i-innovaciy-1106566.html>. [Accessed: 10- Jan- 2019].
- [8] "Проект Закону України N 9000 «Про Державний бюджет України на 2019 рік»-Профі Вінс", *Profiwins.com.ua*, 2018. [Online]. Available: <https://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/project/13708.html>. [Accessed: 10- Jan- 2019].

Круш П.В.

*к.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри економіки і підприємництва
Національний й технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID 0000-0002-0711-2473*

Круш Н.П.

*к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту
Національний й технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID 0000-0002-8859-2674*

ЛЮДИНОЦЕНТРИСЬКА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Міжнародних науковців і експертів вже не задовольняють критерії моделей економічного зростання і сталого розвитку за допомогою яких здійснюється рейтингова оцінка соціально-економічного стану країн. Це пов'язано з тим, що в розвинутих країнах не кажучи вже про тих країн які відносяться до розвиваючих, зростання економічного потенціалу не завжди, а в багатьох випадках як правило, не корелюється з підвищенням добробуту та покращення життєвих стандартів всіх членів суспільства. Ці та інші обставини і визвали необхідність обґрунтування концепції інклюзивного розвитку, індикатори якої б більш адекватно виражали ефективність національних економік.

Концепцію інклюзивного розвитку було розроблено і прийнято на сесії країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ще 2012 році. Вона знайшла своє трактування в документі який має назву

«Нові підходи до протидії економічним викликам». На Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ) у 2018 році також акцентувалася увага на необхідності сталого інклюзивного економічного розвитку країн та запровадженні нових індикаторів до оцінювання результатів їх економічного і соціального розвитку. В зв'язку з цим виникає питання в чому відмінність усталених моделей економічного зростання і сталого розвитку від моделі інклюзивного розвитку та по яким критеріям оцінюється рівень інклюзивного розвитку?

Термін «інклюзивний розвиток» відображає «розуміння того, що добробут суспільства складається не тільки із зростанням реального ВВП і матеріальних доходів населення, але, будучи поняттям багатовимірним, включає в себе такі сфери життя, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інших»[1]. Водночас інклюзивний розвиток включає не лише рівну можливість доступу громадян до важливих сфер життєдіяльності: якісної освіти, підвищення кваліфікації, розвитку наукових знань, духовних здібностей, інтелектуального потенціалу, але також має надати людям рівні можливості, через механізм соціальних ліфтів, знайти своє місце і отримати відповідні статуси в економіці, політиці та інших галузях, де вони в повній мірі можуть реалізувати свій інтелектуальний капітал. Модель інклюзивного розвитку не заперечує моделей економічного зростання і сталого розвитку а навпаки вдосконалює їх, вона спрямовує забезпечення високих і стабільних темпів розбудови економіки на основі переваження інтенсивних факторів, зростання соціальних стандартів та збереження навколишнього середовища на

задоволення потреб і реалізацію інтересів всіх членів суспільства. Цей процес здійснюється через створення для людини незалежно від її статі, етичного і соціального походження, проживання на тій чи іншій території країни, рівних можливостей доступу до конкурентних суспільних ресурсів та можливості реалізувати свій інтелектуальний потенціал в різних сферах і галузях суспільного життя.

Не випадково інклюзивне зростання, на відміну від відомих моделей економічної динаміки, називають «людиноцентриською моделлю» тому, що в центрі суспільного розвитку знаходиться людина зі своїми потребами і інтересами, яка має доступ до важливих суспільних ресурсів, їх розподілу і використання і в повній мірі може реалізувати свої інтереси. Характерною ознакою моделі інклюзивного розвитку є здатність не лише формувати і підтримувати баланс між економічною, соціальною та екологічною складовою економічної системи але спрямовувати розвиток економіки в інтересах всіх соціальних груп, верств населення, членів суспільства.

Таким чином особливість моделі максимально враховувати інтереси більшості громадян, з одного боку, дозволяє послабити протистояння між різними суспільними групами, уникнути можливостей конфліктів між ними та не допустити антоганістичних суперечностей у відносинах між людьми, з іншого боку, інклюзивне зростання підвищує рівень людського капіталу, економічний потенціал держави, через механізм соціальної справедливості створює доповнюючі мотиви та стимули до подальшого зростання добробуту всіх громадян та збалансованого соціально-економічного розвитку країни.

За цих обставин об'єктивно виникає потреба пошуку таких індикаторів які б більш адекватно виражали ефективність національних господарств. Така система показників була запропонована науковцями і експертами на Всесвітньому економічному форумі в Давосі у 2018 році. Серед цієї системи показників, основним агрегованим показником є індекс інклюзивного розвитку (IDI). Цей індекс включає 12 усереднених показників розвитку країни, які поділяються на три групи, кожна з яких відповідно характеризує стан економіки, рівень соціальних стандартів та рівень сталості розвитку як умови забезпечення життя наступних поколінь. В першу групу входять такі показники: ВВП на душу населення (дол.); ВВП на одного працюючого (дол.); зайнятість населення (%); середня очікувана тривалість здорового життя (роки). Друга група включає: медіанний дохід домогосподарства (дол.); коефіцієнт Джині, що характеризує розшарування суспільства за доходами; рівень бідності (%); коефіцієнт Джині, що характеризує розшарування суспільства за рівнем багатства. В третю групу входять показники: скориговані чисті заощадження (%ВНД); коефіцієнт демографічного навантаження (%); державний борг (%ВВП); інтенсивність промислових викидів в атмосферу (кг викидів CO₂ на 1 дол. ВВП).

Композитний індекс інклюзивного розвитку розраховується методом узагальнення значень 12 показників як середня арифметична величина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Манцуров І.Г. (2018). Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення. *Економіка України* (2018 (№ 10)).

Кучма О.Ю.
*студентка факультету менеджменту та маркетингу
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCIDID:0000-0001-5040-9232*

Лободзинська Т. П.
*к.е.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCIDID: 0000-0001-5518-727X*

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки відкритим залишається питання фінансово-економічної кризи для України, яке постало ще з часів здобуття незалежності. Задля її подолання важливим є забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємств та стабільності економічного зростання. Зважаючи на процес інтеграції України до ЄС та враховуючи, що у Лісабонській стратегії рівень інноваційної активності виступає одним із визначних критеріїв готовності держави до вступу, сприяння більш ефективному розвитку інновацій є необхідним.

Як відомо, паливно-енергетичний комплекс виступає «хребтом» економіки будь-якої країни. Зважаючи на світові тенденції, високу енергомісткість ВВП та обмеженість енергоресурсів, для розвитку продуктивних сил України ПЕК несе висхідну роль. Підприємства паливно-енергетичного комплексу виступають ядром формування низки елементів територіальної організації народного господарства і забезпечують виникнення промислових вузлів та центрів. Саме, завдяки побудові об'єктів ПЕК, за попередні десятиліття постали нові населені пункти, основним завданням яких є обслуговування діяльності даних об'єктів. Враховуючи тісний взаємозв'язок ПЕК з іншими галузями господарства, проблеми та кризи, що виникають у галузі, позначаються на усіх сферах життєдіяльності держави.

Інноваційно-інвестиційна діяльність передбачає вкладання коштів у створення нових або вдосконалення існуючих конкурентоспроможних технологій, продуктів і послуг, пошук організаційно-технічних рішень для покращення структури та якості виробничої й соціальної сфер. За умови достатнього інвестування в інноваційні програми та проекти в Україні можливим стає забезпечення стійкого створення інноваційних конкурентоспроможних продуктів, у вигляді не лише нових технологій та продукції, а й знань та інфраструктури, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок. Саме такі продукти забезпечують стійке економічне зростання у системі глобалізованої економіки. Процес інвестування є достатньо динамічним та чутливо реагує як на розвиток світового технологічного середовища та інноваційний характер капіталу, так і на зміни обсягів капітальних інвестицій. Низький рівень інвестиційного забезпечення зумовлює низьку інноваційну активність українських підприємств. Зважаючи на це, для забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств, уряд визначив вісім пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня у

постанові «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017-2021 роки». Першу позицію у даній постанові посідає пункт, у якому йдеться про освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії. У даній постанові звертають увагу на необхідність освоєння наступних нових технологій: з удосконалення енергетичних мереж та обладнання з урахуванням їх гармонізації з енергетичною системою ЄС; зі створення енергогенеруючих потужностей на основі когенераційних установок; з отримання альтернативних видів палива; з отримання та накопичення енергій з відновлювальних джерел тощо. Дана позиція пояснюється необхідністю забезпечення енергетичної незалежності держави [1].

Аналіз структури капітальних інвестицій в Україні за видами діяльності, показав, що загалом протягом 2018 року у промисловість було вкладено 179718,3 млн.грн, з них 19,5% – на постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 29,5% – у добувну промисловість та розроблення кар'єрів. Відповідно до такого ж періоду 2017 року загальний обсяг капітальних вкладень зріс на 22,2%, у добувну промисловість та розроблення кар'єрів на 41,4%, а на постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря всього на 3%. Таке зростання свідчить про сировинну орієнтацію при розподілі капітальних інвестицій. Щодо енергетичного балансу 2017 року, то загальний обсяг виробництва – 58 851 тис. тонн нафтового еквівалента (н.е.), на імпорт іде 35 261 тонн н.е. Якщо ж розглядати баланс за видами виробництва, то вугілля і торф становить 13 637 тонн н.е., сира нафта – 2 208, природний газ – 15 472, атомна енергія – 22 453, гідроелектроенергія – 769, вітрова та сонячна – 149, біопаливо та відходи – 3 618, та теплоенергія – 546, тобто, лідером є саме ядерна генерація. [2]. Дослідження структури виробництва електроенергії України показали, що 53,1% електроенергії виготовлено компанією ДП «НАЕК «Енергоатом»», 36,9% вироблено ТЕС та ТЕЦ, 7,4% – ГЕС та ГАЕС (за виключенням Олександрівської ГЕС та Ташлицької ГАЕС, виходячи з того, що дані агрегати входять до складу компанії «Енергоатом») і 2,6% – іншими видами генерації. Тобто, більше ніж половина від загальної структури протягом останніх років виготовляється однією компанією, що свідчить про значний взаємозв'язок між результатами її діяльності та діяльністю всієї енергетичної системи країни [3]. ДП «НАЕК «Енергоатом» є оператором чотирьох діючих атомних електростанцій України, на яких експлуатується 15 атомних енергоблоків, 2 гідроагрегати Ташлицької ГАЕС та 2 гідроагрегати Олександрівської ГЕС. Компанія виступає лідером у паливно-енергетичному комплексі не лише за часткою виготовленої електроенергії, а й часткою сплачених податків та кількістю робочих місць. Тому, більш детально розглянемо інвестиційно-інноваційну діяльність даної компанії. Відповідно до Звіту «Обстеження інноваційної діяльності підприємства», у 2018 році ДП «НАЕК «Енергоатом» витрачено 8532,3 млн. грн для розвитку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, до яких відносяться: внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки (27,2 млн. грн та 0,7 млн. грн відповідно); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (8503,3 млн. грн); придбання інших зовнішніх знань від інших підприємств або організацій (0,3 млн. грн), навчання працівників (0,8 млн. грн). Інвестиційну діяльність дана компанія будує на трьох ключових пріоритетах: безпека (мінімізація впливу на навколишнє середовище та уникнення аварійності), двигун економіки (підприємства про енергетичний баланс

майбутнього), прибутковість (кошти для бюджету держави). Протягом 2017 року профінансовано інвестиційних проектів на суму 6946,3 млн. грн, що на 15% більше ніж у попередньому періоді. У 2018 році сума зросла до 11,946 млрд.грн що на 17% більше ніж у 2017.

Протягом 2018 року компанією було завершено та введено в експлуатацію три пріоритетні інвестиційні проекти, а саме: навчально-тренувальний центр («корпус «Г») на Запорізькій АЕС, і комплекси з переробки радіоактивних відходів (РАВ) на Запорізькій АЕС та Рівненській АЕС. Незавершеними пріоритетними проектами компанії визначено наступні: Будівництво централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива (ЦСВЯП) у Чорнобильській зоні відчуження, що вдосконалисть систему поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП) вітчизняних АЕС, посилює енергетичну безпеку України та зменшить залежність країни від Росії в питанні поводження з ВЯП; Спорудження комплексу з переробки радіоактивних відходів на Хмельницькій АЕС, що дозволить підготувати РАВ до передачі їх у власність держави на довготривалі зберігання та захоронення; Реконструкція відкритого розподільчого пристрою (ВРП-750) на Запорізькій АЕС для підключення повітряних ліній 750 КВ «Запорізька-Каховська. Коригування».[3]

На жаль, розмір капітальних інвестицій від держави є недостатнім для забезпечення якісної реалізації необхідних проектів. Основним прибутком компанії є дохід від реалізації виготовленої електроенергії. Проте, враховуючи, що тариф на електроенергію, виготовлену АЕС, є найнижчим, обсяг ресурсів для реалізації проектів недостатній. Тому, задля реалізації інвестиційних проектів та для забезпечення безпечної діяльності, компанія впроваджує у практику міжнародний досвід, налагоджує ефективні відносини з міжнародними партнерами, що сприяє залученню інвестицій та позикових коштів, обміну технологіями та впровадженню стандартів якості та безпеки. Енергоатом тісно взаємодіє з міжнародними організаціями: Міжнародне агентство з атомної енергетики, Європейський банк реконструкції, Європейська комісія, Євратом, Міжнародна група EUR, з провідними компаніями країн, що володіють розвиненим ядерним потенціалом [3].

Отже, за умови якісного поєднання складових інвестиційного забезпечення у напрямку інноваційного розвитку функціонування підприємств може вважатися ефективним. Інноваційним розвитком підприємств паливно-енергетичного комплексу виступає реалізація проектів з реконструкції, модернізації й технічного переоснащення виробництва. Правильно сформований та реалізований механізм інвестиційного забезпечення інноваційної складової підприємств ПЕК створить сприятливі умови для ефективного розвитку і діяльності підприємств даної галузі та забезпечить можливість енергетичної незалежності держави, сприятиме зростанню економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Rada.gov.ua. (2019). *Офіційний портал Верховної Ради України*. [online] Availableat: <https://rada.gov.ua> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [2] Державна служба статистики України, *Ukrstat.gov.ua*, 2019. [Online]. Available: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [Accessed: 20- Mar- 2019].
- [3] Енергоатом. (2019). *Енергоатом | Головна сторінка*. [online] Availableat: <http://www.atom.gov.ua/ua> [Accessed 20 Mar. 2019].

Литвак Т.М.
студентка гр. Е-51
кафедри економіки та підприємництва
Міжнародний університет фінансів

Трофименко О. О.
к.е.н., доцент, доцент
кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0002-2339-0377

ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНДЕКСУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ ТА УКРАЇНИ

Глобальний індекс інновацій – це міжнародний рейтинг, який оцінює те, як держави світу розвивають інноваційні галузі економіки і реалізують ідеї на практиці. Даний показник сформовано на основі глобального дослідження Міжнародної бізнес-школи INSEAD, Корнельського університету та Всесвітньої організації інтелектуальної власності [1]. Дослідження аналізує рівень впровадження інновацій в інституціях, освіті, інфраструктурі та бізнесі, та дозволяє сформуванати відповідний рейтинг. Дослідження і супроводжуючий його рейтинг, публікується щорічно з 2007 року. В дослідженні подано аналіз основних елементів національних економік, у яких протікають інноваційні процеси, зокрема інститути, людський капітал, дослідницьку діяльність, інфраструктуру, рівень розвитку ринку та бізнесу [2]. Для визначення пріоритетних заходів для підвищення рівня інноваційної діяльності розвитку країни важливим є аналіз чинників, які впливають на нього.

Так, даний індекс враховує більш ніж 80 параметрів, які оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів та характеризують рівень інноваційного розвитку, включаючи такі показники, як: політична ситуація, стан освіти, рівень розвитку інфраструктури та бізнесу, також вивчають кількість заявок на права інтелектуальної власності, створених мобільних додатків та науково-технічних публікацій. В свою чергу, незалежну статистичну перевірку дослідження здійснює Спільний дослідницький центр Європейської комісії [3].

У 2018 році до рейтингу увійшли 126 країн. Перше місце з показником 68,4 посіла Швейцарія. До переліку країн-лідерів з інноваційного розвитку (топ-10) увійшли такі високорозвинені країни: Нідерланди, Швеція, Великобританія, Сінгапур, США, Фінляндія, Данія, Німеччина та Ірландія. За ними у топ-20 закріпилися: Ізраїль, Південна Корея, Японія, Гонконг, Люксембург, Франція, Китай, Канада, Норвегія та Австралія. Відзначимо, що Китай вперше зайняв позицію в рейтингу топ-20. (Рисунок 1) [4].

Україна за показником глобального індексу інновацій в 2018 р. посіла 43 місце (38,5 балів), що на 7 позицій вище ніж в 2017 р. (50 місце) та на 13 позицій вище ніж в 2015 р. (56 місце). (Рисунок 1). Відзначимо, що це найвища позиція нашої країни за майже 12 років існування рейтингу. Протягом останніх чотирьох років Україна демонструє стійке зростання з загальним зростанням на 28 позицій (Таблиця 1) [5].

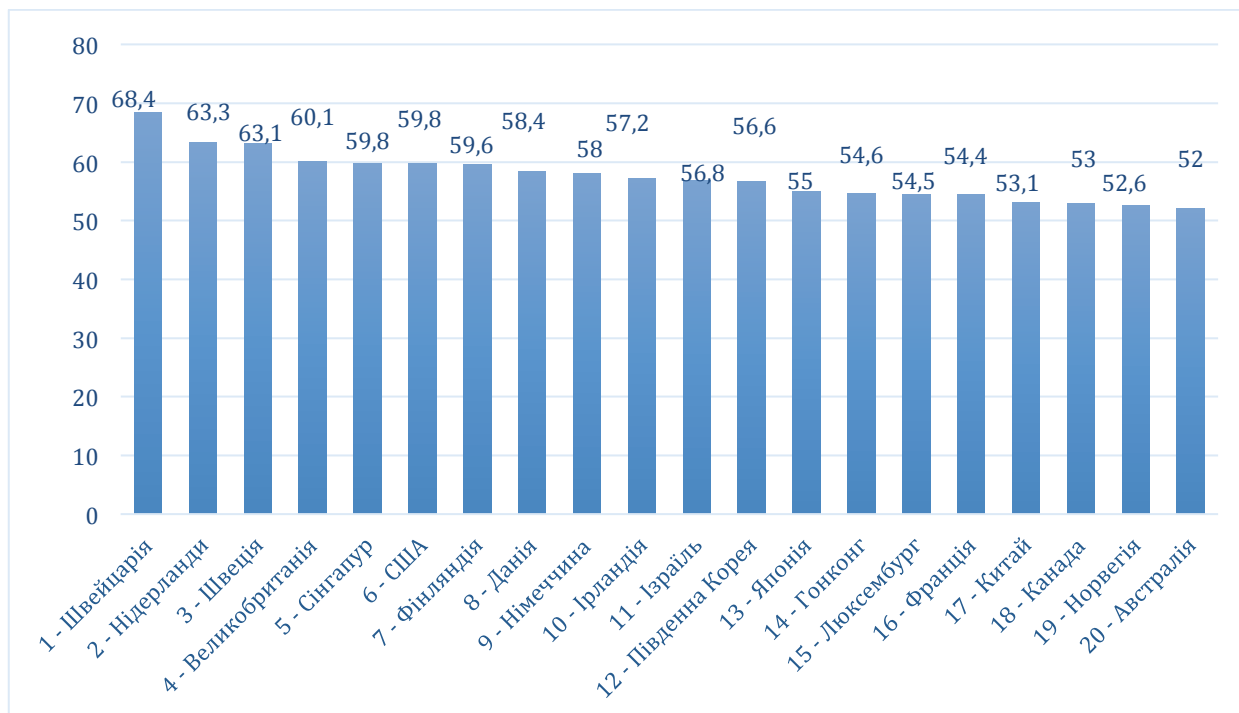

Рис. 1. Країни-лідери за показником глобального індексу інноваційного розвитку
Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Таблиця 1

Позиція України в Глобальному рейтингу інноваційної діяльності

Рік	Місце у глобальному рейтингу
2015	64 місце
2016	56 місце
2017	50 місце
2018	43 місце

Джерело: складено авторами на основі [5]

В період з 2008 по 2018 рр. в Україні було зареєстровано понад 140 тисяч патентів на винаходи та корисні моделі, це нижче ніж у США, Японії, Китаї, Німеччині та Франції, та на рівні з такими країнами як В'єтнам та Польща, де функціонує широкий спектр державних програм з підтримки розвитку інновацій [7]. Зазначимо, що винахідники з України були авторами й співавторами понад 4600 патентів і заявок на патенти за кордоном, зокрема спільно з Bayer, BASF, Dupont, General Electric, Qualcomm, Samsung, Syngenta тощо [8]. До найбільш поширених сфер реєстрації патентів відносяться такі: будівництво, фармацевтика, медицина, металургія транспорту. Це вагомий чинник підвищення інноваційного розвитку країни.

Сьогодні в глобальному конкурентному середовищі для розвитку економіки необхідно прискорення різних процесів, в тому числі, процесів комерціалізації інтелектуальної власності. Для ефективної комерціалізації винаходів потрібно сформувати ефективну управлінська система. Важливо підтримувати та відкривати нові інноваційні парки, які забезпечують резидентів не лише сучасною інфраструктурою, але й знаннями, міжнародним досвідом,

зв'язками і доступом до капіталу та формуються бізнес-асоціації для розвитку інновацій.

До важливих чинників щодо підвищення інноваційного розвитку Україні можна віднести такі: зростання витрат на дослідження і розробки з одночасним стимулювання розвитку університетів світового класу; формування національної інноваційної системи з ринковим механізмом; створення високотехнологічних зон; формування та розвиток галузевих національних інноваційних систем у всіх секторах економіки та високотехнологічних кластерів; інтеграція національної інноваційної системи у глобальну; стимулювання розвитку кластерів світового рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Стаття “Індикатори інноваційного розвитку економіки і промислових підприємств” (2014) [онлайн]. - Електронний доступ: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3760>
- [2] itc.ua (2018) ITC.UA [online] Available at: <https://itc.ua/news/ukraina-podnyalas-na-43-mesto-v-reytinge-samyih-innovatsionnyih-stran-mira/> [Accessed 11 Jul. 2018].
- [3] the-village.com.ua (2018) The Village Україна [online] Available at: <https://www.the-village.com.ua/village/business/news/274027-globalniy-reyting-innovatsiy-ukrayina-za-rik-pidnyalas-na-7-pozitsiy> [Accessed 12 Jul. 2018].
- [4] globalinnovationindex.org (2018) The Global Innovation Index 2018 Report [online] Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> [Accessed 6 Jun. 2018].
- [5] matrix-info.com (2018) Matrix divergent [online] Available at: <https://matrix-info.com/2018/07/18/ukrayina-u-globalnomu-innovatsijnomu-indeksi-2018-roku/> [Accessed 18 Jul. 2018].
- [6] globalinnovationindex.org (2018) The Global Innovation Index 2018 Report UKRAINE [online] Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#> [Accessed 31 Dec. 2018].
- [7] nonews.co (2018) Рейтинг країн за кількістю патентів [онлайн]. - Електронний доступ: <https://nonews.co/directory/lists/countries/number-patents> [Accessed 31 Dec. 2018].
- [8] imena.ua (2018) Патентування як ознака інноваційності країни [онлайн]. - Електронний доступ: <https://www.imena.ua/blog/patent-innovations-ua/> [Accessed 08 Jun. 2018].
- [9] uifuture.org (2018) Український інститут майбутнього Available at: <https://www.uifuture.org/post/ukraina-u-globalnih-rejtingah-2017-2018/> [Accessed 03 Apr. 2018].

Мирончук В.С.

*Студент кафедри Фінанси, банківська справа та страхування
Міжнародний університет фінансів*

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ ТА ЇЇ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для сучасного розвитку економіки характерними є структурні зміни, внаслідок чого зростає частка високоінтелектуальних послуг та високотехнологічних галузей. Країни, які не спроможні працювати у високотехнологічних галузях, залишаються без роботи і за таких умов починають нещадно використовувати природні багатства, не замислюючись над необхідністю їхнього відтворення та збереження. На це їм не вистачає коштів та здорового глузду. Високорозвинені країни переміщують екологічно небезпечні виробництва за свої межі, в країни з дешевою робочою силою, зосереджуючись на розвитку сфери високоінтелектуальних послуг, високотехнологічного безвідходного виробництва, інформаційно-комунікаційних технологій, енергозбереженні тощо, покращуючи таким чином свою екологію і

забезпечуючи більш високі доходи та гармонійний розвиток для власного населення. Натомість інша група країн нещадно експлуатує свої природні ресурси, виснажуючи їх через розвиток сировинних галузей та погіршуючи екологічну ситуацію.

Під забезпеченням екологічної безпеки слід розуміти механізм забезпечення екологічного захисту країни та її населення, поліпшення життя через контроль за якісними характеристиками природних багатств, що споживаються людьми та іншими представниками біосистеми (вода, повітря, продукція харчування тощо). Це повинно відбуватися в тісному зв'язку з економічним розвитком, що може привести до економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни.

Міжнародне співтовариство проявило ініціативу щодо допомоги бідним країнам та таким, що розвиваються з урахуванням світових цінностей, у фінансуванні та технологічному забезпеченні просування до сталого розвитку[1], метою якого є забезпечення в тому числі екологічної безпеки для населення та біосистеми в цілому.

Узагальнено концепція сталого розвитку ґрунтується на таких головних принципах:

- 1. Розвиток тоді набуває сталого і довготривалого характеру, що відповідає потребам сучасного покоління, якщо при цьому не втрачається можливість для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби у необхідному для життя – чистій питній воді, чистому повітрі, земельних, лісових та водних ресурсах тощо.

- 2. Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, є відносними. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки, технологій, соціальної та корпоративної відповідальності, а також зі здатністю біосфери до самовідновлення.

- 3. Сталий і довготривалий розвиток неможливий без створення передумов для задоволення елементарних потреб всіх людей.. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф - злидні, які стали у світі звичайним явищем.

- 4. Необхідно погодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема – у сфері використання енергії.

- 5. Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється.

Деякі країни, серед яких Норвегія, Нова Зеландія, Австралія, Данія, Нідерланди та інші, - прийняли закони про сталий розвиток за основу економічної політики. Інші ж не визнали його пріоритетом. Однак якщо країна поставила за мету досягнення сталого розвитку, вона повинна сприяти цьому в усіх напрямках, у тому числі й у політиці управління своїми фінансовими ресурсами.

Підписання країнами Декларації сталого (гармонійного) розвитку у Ріо-де-Жанейро започаткувало створення правового поля для сталого розвитку. Майже в усіх розвинених країнах світу були прийняті відповідні закони про охорону навколишнього середовища. До складу державних стандартів були введені екологічні: стандарти якості довкілля, екологічної безпеки, екологічної експертизи. В багатьох країнах світу з врахуванням екологічних питань сформована система сертифікації виробництв та окремих видів продукції тощо. Розроблені і затверджені в 1987 році Міжнародною організацією із

стандартизації системи міжнародних стандартів ISO серій 9000 та 14000 ISO, прийняті більшістю країн світу, диктують особливі вимоги до екологічної безпеки продукції як на стадіях її проектування, розробки, виробництва, зберігання, так і на стадії утилізації після використання. Незалежно від того, як країна інтерпретує концепцію сталого розвитку - як обов'язкову для виконання чи ні, - якщо вона взяла на себе зобов'язання по сталому розвитку за допомогою договорів або інших міжнародних правових інструментів, то повинна збалансувати економічні, соціальні й екологічні пріоритети в процесі свого розвитку заради інтересів майбутніх поколінь.

Джерелами забезпечення екологічної безпеки можуть бути різні фінансові інструменти. Так, державне фінансування повинно використовуватися для підтримки і розвитку інвестиційних проектів на ранніх стадіях їх реалізації, створюючи умови для залучення приватного капіталу у сектор чистої енергетики, при цьому слід заохочувати механізм державно-приватного партнерства.

Для залучення приватних інвестицій та зменшення різноманітних ризиків вкладання коштів приватними інвесторами, розроблено широкий спектр державних фінансових важелів та спеціалізованих фінансових інструментів.

Для уникнення ризиків країн із значною політичною нестабільністю, відсутністю необхідного правового поля для гарантованого виконання контрактних зобов'язань, їхнє зниження для приватних інвесторів досягається шляхом випуску гарантій за кредитом. Коли уряди або створені розвиненими країнами спеціалізовані фонди випускають гарантію за кредитом, це означає що вони беруть на себе зобов'язання оплатити кредит у разі, якщо боржник не зможе зробити такі виплати. Як результат, інвестор втрачає значну частину ризику і отримує більш привабливі кредитні ставки, в які не включається відповідний ризик.

Існують ситуації, коли проекти можуть бути прибутковими лише за умови існування певної регуляторної політики. Приватне фінансування проекту можливе лише за умови прибутковості проекту. Прикладом може слугувати відновлювальна енергетика, яка може бути прибутковою лише за умови існування «зеленого тарифу» (feed-in tariff). Зелений тариф або тариф на підключення - економічний і політичний механізм, направлений на залучення інвестицій в технології використання відновлюваних джерел енергії. Його основою є: гарантія підключення до мережі; довгостроковий контракт на покупку всієї виробленої відновлюваної електроенергії; купівля виробленої електроенергії здійснюється на основі витрат виробництва [2].

Проекти з більш високим рівнем ризику для інвесторів капіталу вимагають інших механізмів. Такі проекти більше виграють у разі, якщо їх фінансуватиме низькокарбовоний фонд, в якому міжнародний кліматичний фонд буде виступати лідируючим інвестором, проте відіграватиме субординовану роль в капіталі. Цей механізм носить назву субординований фонд прямих інвестицій та передбачає, що кліматичний фонд оцінює проекти та вирішує вкласти певну кількість коштів у проект. Інші капітальні інвестори теж вкладатимуть, проте їхній ризик буде нижчим, адже частка кліматичного фонду у проекті буде мати субординоване значення. Тобто, інші інвестори повертатимуть вкладення першими, потім вкладення отримує Фонд, останніми свої кошти повернуть приватні кредитори, які не входили в капітал

Зелені облігації надають найбільш широкі можливості залучати ресурси інституціональних інвесторів у найближчі десятиліття. Облігації складають

приблизно 50 % активів інституціональних інвесторів, що робить цей клас активів особливо привабливим[3].

Висновки: Таким чином, для забезпечення успішного просування України на шляху сталого розвитку досягнення екологічної безпеки є необхідною умовою, в основі чого лежить наступне.

1. Сталий розвиток - це гармонійний, збалансований розвиток усієї земної цивілізації, що забезпечує неухильне економічне зростання країн на інноваційних засадах, який базується на трьох взаємопов'язаних складових: економічній (розвиток виробництва), екологічній (збереження навколишнього середовища) і соціальній (забезпечення якості життя людини, підвищення його добробуту), не ставлячи під загрозу здатність людей сьогодні і у майбутньому жити у здоровому навколишньому середовищі.

2. Пріоритетами країн та компаній при забезпеченні сталого розвитку є скорочення емісії парникових газів; збільшення в енергетичному балансі відновлюваних джерел енергії; зростання енергоефективності та екологічності.

3. Фінансовими інструментами для залучення коштів на забезпечення екологічної безпеки можуть бути зелений тариф та «зелені облігації», субординований фонд прямих інвестицій, державне фінансування, кошти спеціалізованих фондів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Фактори сталого розвитку продуктивних сил [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/76379/rps/faktorii_stalogo_rozvitku_produktyvnihi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.americanprogress.org/wp-content/uploads/issues/2010/11/pdf/gcn_memo.pdf.
- [2] Крамарев Г.В. Фінансові важелі забезпечення програми енергозбереження в Україні/ Економічна безпека держави: стратегія, енергетика, інформаційні технології: моногр. / [В. І. Мунтіян, О. В. Прокопенко, М. М. Петрушенко та ін.]; за ред. д.т.н. проф. Лук'яненка С. О., к.е.н. доц. Караєвої Н.В. – Київ: НТУУ «Київський політехнічний інститут», 2014. – 488с. – С. 270 – 282.

Овчарова Л.П.

науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України

РОЗШИРЕННЯ СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ З ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ СЕКТОРОМ

З огляду на інтенсифікацію глобалізаційних, євроінтеграційних, а також поточних складних викликів, які постали перед Україною, нагальним є пришвидшення інноваційного розвитку економіки нашої держави шляхом об'єднання інтелектуального капіталу академічного сектора науки з можливостями високотехнологічного бізнесу та залучення до співпраці приватний капітал. Сьогодні, для того щоб забезпечити необхідні передумови для пришвидшення розвитку науки і технологій, уряд створює нові майданчики для прийняття відповідних рішень – Національну раду з питань розвитку науки і технологій, Раду з питань розвитку інноваційних технологій, Фонд підтримки стартапів та фінансові механізми підтримки інновацій. Водночас, у вітчизняній науково-технічній сфері склалася критична ситуація, значною мірою, пов'язана з

тим, що рішення і програми, що приймаються урядом упродовж останніх років, лише формально декларують інноваційну спрямованість держави і жодним чином не впливають на зростання попиту промислових підприємств на науково-технічні розробки, оскільки відсутні стимули щодо залучення коштів бізнес-структур у проведення НДДКР. Фінансові, податкові, кредитні стимули розвитку інноваційної діяльності, трансферу технологій не діють в такому середовищі.

Дослідження стану промисловості дає підстави стверджувати, що в Україні за роки незалежності склалася така модель розвитку вітчизняної економіки, яка не в змозі сформулювати запит на інновації з боку бізнесу. Технічний рівень виробництва на підприємствах ґрунтується не на нових вітчизняних науково-технічних досягненнях, а на використанні розробок минулих років і, частково, на трансферті зарубіжних технологій. Підтвердженням є низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств. Так, у 2017р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися лише 16,2% підприємств, які витратили 9,1 млрд. грн. (для порівняння: у 2016 р. - 18,9% підприємств витратили 23,2 млрд. грн.). При цьому у 2017 р. тільки 23,8% коштів було витрачено на НДДКР, водночас на придбання машин та обладнання – 64,7% [1]. Вітчизняний бізнес не усвідомлює, що тільки завдяки розвитку власного наукового потенціалу можливі технологічна модернізація та зростання продуктивності; що для підвищення конкурентоспроможності окремих підприємств, корпорацій, галузей і в цілому країни найбільш важливим є впровадження, які є результатом наукових і науково-технічних досліджень та розробок. Накопичене за попередні роки відставання технологічного рівня значної кількості вітчизняних підприємств та їх неконкурентоспроможність за умов відкритого ринку обумовлюють низький попит на науково-технічну продукцію, що негативно впливає на розвиток академічного сектора науки.

Усвідомлюючи, що для прискорення впровадження наукових розробок в реальний сектор необхідна консолідація зусиль вчених і підприємців, у НАН України (НАНУ) значну увагу приділяють активізації співпраці наукових установ з бізнес-структурами. Діяльність наукових колективів спрямована на розроблення та сприяння впровадженню у виробництво сучасних високих технологій, налагодження на засадах взаємної заінтересованості ефективних науково-технічних, організаційних, фінансових та інших механізмів посилення співпраці як з вітчизняними, так і зарубіжними підприємствами. Так, у 2017 р. установами Академії було виконано 2433 госпдоговорів та контрактів на загальну суму майже 440 млн грн. [2]. На підприємствах різних галузей економіки впроваджено понад 1000 різноманітних розробок, серед яких технології з енерго- та ресурсозбереження, нові матеріали, автоматизовані комплекси і системи, програмні продукти та інші. З переліком наукових розробок, які можуть бути впроваджені, а їх більше 500 позицій, можна ознайомитися на сайті НАНУ [3]. У ньому представлено завершені науково-технічні конкурентоспроможні розробки, які можуть бути використані для забезпечення заміщення імпортової продукції вітчизняними аналогами.

Відповідно до вимог Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [4] в установах Академії впроваджуються заходи по підвищенню рівня фундаментальних і прикладних досліджень. В наукових підрозділах актуалізували тематику досліджень відповідно до потреб інноваційного розвитку реального сектору економіки та забезпечення обороноздатності держави; зросла частка виконання науково-технічних розробок на конкурсній основі з

високим ступенем готовності. При затвердженні цільових комплексних академічних програм, акцентується увага на концентрації ресурсів на тих напрямках, що можуть дати результати світового рівня.

Розширено співпрацю з громадськими організаціями промисловців, підприємців і роботодавців, з органами виконавчої влади і академічними установами. Так, підписано Меморандум про співробітництво між НАН України та Українським союзом промисловців і підприємців, Угоду про співробітництво з Федерацією роботодавців України; Угоду про співпрацю з Мінекономіки України. Зокрема, метою Угоди про співпрацю між Академією та Мінекономрозвитку є налагодження тісного довгострокового співробітництва, залучення державних органів, підприємств державного сектору економіки до використання науково-технічних розробок НАНУ. На виконання цієї угоди розроблено план заходів, що охоплює співпрацю між Академією та Міністерством в таких важливих сферах як економічний і соціальний розвиток, промислова та інноваційна політика, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, розвиток українського оборонно-промислового комплексу та реалізація військово-промислової політики. Важливе значення також має підписання угоди з Генеральним штабом Збройних сил України про наукове і науково-технічне співробітництво з питань обороноздатності держави та ухвала Спільного рішення між Академією та Міністерством оборони, Державним космічним агентством, Державним концерном «Укроборонпром» щодо використання результатів завершених НДДКР, виконаних в рамках програми «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави» [3].

Слід відзначити, що установи науково-технічного профілю актуалізували прикладну тематику та поглиблюють зв'язки із виробничою сферою. Наприклад, підготовлено та ухвалено Перспективний план на 2018—2022 роки з КБ «Південне» про науково-технічне співробітництво в галузі створення ракетно-космічної техніки. Укладання прямих договорів з підприємствами ДП «Антонов», КБ «Південне», ПАТ «Мотор Січ», дає можливість Інститутам Академії отримати додаткове джерело фінансування НДДКР [5].

В установах Академії активізували роботу по просуванню готових до впровадження перспективних розробок за оборонною програмою, інтелектуальних комп'ютерних систем,ощадних і безпечних енерготехнологій, нових матеріалів, розробок в інтересах медицини, космосу, екології та інших.

В НАНУ створено підрозділ відповідальний за зв'язки з виробничою сферою, активно впроваджуються заходи щодо ефективної комерціалізації наукових результатів, трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ.

Водночас, на думку наукової спільноти інноваційний потенціал НАНУ використовується недостатньо, що вимагає як підвищення ефективності роботи академічних установ з впровадження новітніх інноваційних розробок, так і підвищенню зацікавленості держави у здійсненні досліджень, які представляють інтерес для розвитку стратегічних галузей економіки.

Для цього необхідно впровадження моделі договірних взаємовідносин між НАН України та державою, як замовником наукової продукції. Розширення практики виконання в установах НАНУ державного замовлення із конкретизацією науково-технічного результату у договорах на виконання НДДКР пришвидшить комерціалізацію наукових результатів.

Децентралізація регіональної політики вимагає розширення співпраці між місцевими органами влади, науковими установами та бізнесом щодо

розробки та реалізації проектів інноваційного розвитку території. Створення філіалів наукових установ НАНУ в окремих регіонах сприятиме практичному впровадженню результатів НДДКР в інтересах місцевої громади.

Для пришвидшення комерціалізації результатів НДДКР необхідно удосконалити власну інноваційну інфраструктуру в системі НАНУ шляхом створення незалежних підрозділів, які будуть професійно займатися дослідженням ринкового попиту на НДДКР, пошуком потенційних замовників наукової продукції установ Академії.

Для удосконалення бюджетного фінансування НДДКР в академічних установах доцільно створення Державного фонду прикладних досліджень, який забезпечуватиме підтримку науково-технічних розробок, що виконуються на замовлення державних підприємств й організацій та Фонду технологічного розвитку, який виконуватиме фінансово-кредитну функцію при впровадженні пріоритетних НДДКР у виробництво та випуску інноваційної продукції малими та середніми підприємствами.

Викладене вище свідчить, що успішне функціонування академічної науки визначається послідовною науково-технологічною та інноваційною політикою держави із чітко сформульованими цілями і пріоритетами, в тому числі ефективною програмою дій по налагодженню і зміцненню співробітництва між підприємницьким і академічним секторами, відрегульованими механізмами комерціалізації розробок учених.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Наукова та інноваційна діяльність в Україні (2018) Статистичний збірник Державної служби статистики України. (2018).
- [2] Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2017 р. (2018).
- [3] <http://www.nas.gov.ua/rdoutput/UA/book2017/Pages/Default.aspx>.(2019).
- [4] Закон України „Про наукову і науково-технічну діяльність” (2016). [online] : <https://zakon.help/law/848-VIII/edition28.09.2017/>. (Accessed 25 March 2019).
- [5] Інтерв'ю президента НАН України академіка Б.Є. Патона. (2018) Вісник НАН України (2018 (1)).

Рощина Н. В.

к.е.н., доцент

*Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*

Панібратов Р. С.

Студент гр.КА-63, ІПСА,

*Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-8604-4420*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Інформаційні технології - одна з найбільш перспективних галузей у вітчизняній економіці. За останніми оцінками Global Outsourcing від компанії IAOP, 18 вітчизняних корпорацій увійшли в список найкращих світових постачальників аутсорсингу. Це виявилось на 13 компаній більше, ніж у 2015

році. Збільшення цього показника зумовлена появою іноземних ІТ-організацій в нашій країні. Наприклад, Білорусь, де сфера інформаційних технологій має державну підтримку, вже декілька років представлена в рейтингу лише шістьма компаніями. Потрібно звернути увагу, що рейтинг Global Outsourcing розділений на дві частини. Перша – це 75 організацій з річним прибутком від 500 млн. доларів та кількістю більше 5000 спеціалістів. Друга – компанії з відповідно нижчим прибутком і меншим числом працівників. До першої категорії увійшли вітчизняні ІТ-організації SoftServer, EPAM, Ciklum та Luxoft. Крім того, Україна стала першою на ринку фріланс-аутсорсингу у Східній Європі з часткою 33%, випередивши Румунію та Сербію. Причому замовниками послуг були США та Великобританія[1].

Сальдо прибутків від експорту ІТ-послуг неперервно зростає. За даними Нацбанку України, у 2017 році він приніс у державний бюджет 2,25 млрд доларів. [1]. Вважається, що в нинішньому році тенденція до збільшення показника продовжиться й він перебільшить кількість грошей, що країна отримує завдяки транзиту газу. Головна причина росту – дешева вартість життя в Україні в порівнянні з Європою. Але показники на світовому ринку залишаються незначними. Частина вітчизняної індустрії ІТ у світі складає 0,4%[1]. У 2016 році галузь інформаційних технологій додала в бюджет України податки на суму 132 млрд гривень, що становило 3,2% від ВВП держави. Українські компанії займаються розробкою систем електронної комерції для скандинавських авіаліній, розробляють атласи неба для безпілотників тощо. За підрахунками експертів, всього в сфері інформаційних технологій працює приблизно 100 тис. спеціалістів. Серед них 12% мають значний стаж роботи та високий рівень кваліфікації, а 24% вважаються керівними розробниками[1]. За даними DOU середня зарплата розробника з річним досвідом роботи складає 1100-1600 доларів, а з дворічним-на 100-200 доларів більше. Експерти прогнозують, що до 2020 року кількість працевлаштованих українців в ІТ-сфері досягне 200 тис. одиниць. Більшість значних учасників українського ІТ-ринку дивляться у майбутнє з невеликою невпевненістю. Згідно експертам, середньорічні темпи росту експорту у найближчі п'ять років складуть 20%, а виторг у 2018-2019 зросте ще на 1 млрд. доларів[1]. Приріст має складати не менше 30-40% в рік.

Для покращення ситуації необхідна планова підтримка з боку держави, що включає в себе формування технопарків зі сприятливим податковим кліматом, а також створення міжнародних інвестиційних фондів для підтримки ІТ-проектів. Серед проблем розвитку галузі називають низький рівень захисту прав інтелектуальної власності, недостатньо розвинуті ринки фінансових інвестицій, повільні темпи розвитку технічної освіти. Тому доволі складно говорити про статус добре розвиненої ІТ-індустрії, оскільки явно представлений лише один з її сегментів – аутсорсинг. Для забезпечення стійкого росту вітчизняного ринку інформаційних технологій варто знизити рівень втручання держави та змінити умови для бізнесу в кращу сторону[2]. При невиконанні останнього українські працівники продовжуватимуть втілювати стартап-проекти в інших країнах з кращими умовами. На щастя, припущення про повну заміну людини машиною поки не дійсне, але виконання постійних та простих завдань вдалося перекласти на спеціально призначене ПЗ. В Індії, де ринок ІТ значно більший, ніж у нас, завдяки автоматизації почались масові звільнення програмістів. Частина з них перевели на роботи, які машина не здатна виконувати, а решту просто звільнили. Але за показниками Індії це не так багато, оскільки загальний обсяг ІТ-спеціалістів там складає десь 3,9 млн

програмістів. Але програмне забезпечення, що може повністю замінити працівника ІТ, коштує дуже дорого і його використовують тільки великі корпорації. Але можливі зміни у майбутньому. Зараз українським представникам потрібно взяти до уваги вивчення таких напрямків як Big Data, машинне навчання, нейронні мережі та розробка штучного інтелекту.

Підсумовуючи, можна сказати, що ІТ ринок має доволі великі перспективи щодо подальшого розвитку. Для його вдосконалення потрібна фінансова підтримка з боку держави. Також необхідно створити сприятливі умови українським працівникам для реалізації стартап-проектів на території нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] marker.ua (2018) ІТ-ринок в Україні: перспективи і тенденції розвитку. [online] Available at: <http://marker.ua/ua/ekonomicheskij-blok/3466-it-rinok-v-ukrayini-perspektivi-i-tendentsiyi-rozvitku> [Accessed 18 Mar.2019]
- [2] News.finance.ua (2018) ІТ України. Допомогати не можна заважати. [online] Available at: <https://news.finance.ua/ua/news/-/419649/it-ukrayiny-dopomagaty-ne-mozhna-zavazhaty> [Accessed 18 Mar. 2019]

Самсонюк М.В.
студент гр. КА-61, ІПСА,
Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
0000-0001-6593-3504

ЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ ЗІ СТАНОМ ЇЇ КІНОІНДУСТРІЇ

Кіноіндустрія, як і будь-яка інша галузь промисловості, впливає на економіку країн, які беруть участь в кіновиробництві. Грошовий оборот досить масштабний: починаючи з забезпечення робочими місцями та орендою знімальних майданчиків і закінчуючи грандіозною рекламою і касовими зборами по всьому світу. Отже і вплив кіноіндустрії на економіку країн-виробників досить великий. Нескладно помітити, що в країнах з розвиненою економікою фільми теж, як правило, виходять більш якісними, ніж у решти країн. Останній факт пояснюється тим, що чим більш розвинена країна, тим більше в ній можливостей, тим легше і ефективніше проходить знімальний процес і вихід в прокат готової картини. Відповідно, під час криз кіноіндустрія «страждає» не менше за інших галузей промисловості. Так, наприклад, під час кризи 2008 року, кінокомпанії по всьому світу масово скорочували персонал і заморожували фільми (Paramount скоротила штат на 7%, Warner Brothers звільнила понад 800 працівників, що становило близько 10% від всього штату, а російські продюсери заморозили 25-30% вже запущених у виробництво фільмів) [2].

Сьогодні кіноіндустрія - одна з перспективних галузей економіки. Так, за прогнозами, до 2020 року глобальний дохід від касових зборів в США збільшиться з 38 млрд доларів до 50 млрд доларів[3]. Але ж США є лише третім за величиною ринком з точки зору проданих в рік квитків (після Китаю та Індії). Економічна модель кіновиробництва в цілому така ж, як і моделі інших видів

бізнесу, пов'язаного з виробництвом товару: відбувається виробництво продукту, коли в нього вкладаються деякі фінанси, потім продукт просувається, продається і приносить прибуток. Цікавими є випадки, коли кіновиробництво «витагало» економіку країни на новий рівень. Розглянемо два наочних приклади цього явища:

1. «Володар Кілець» та Нова Зеландія. Відомо, що під час створення трилогії «Володар Кілець» (як і пізніше його приквела «Хоббіт»), велика частина зйомок проходила в Новій Зеландії. Завдяки неймовірному успіху картини, виник такий феномен, як Толкін-туризм: організовані поїздки шанувальників кінотрилогії по місцях, пов'язаних з подіями твору. Толкін-туризм вносить значний вклад в економіку країни, де туризм є однією з найприбутковіших галузей. З 2000 до 2006 року щорічний приплив туристів в країну збільшився з 1,7 до 2,4 мільйони (на 40%). За словами регіонального керівника відділу туризму США і Канади в Новій Зеландії Брюса Лахуда, «Володар кілець» став кращою безкоштовною рекламою Нової Зеландії»[4].

2. «Гра Престолів» і Ірландія. «Гра Престолів» - серіальний гігант, який не тільки щорічно отримує масу престижних премій і нагород, але і приносить кінокомпаніям величезний дохід. І так само, як «Володар Кілець» дав економічний поштовх Новій Зеландії, «Гра Престолів» збагачує всю Північну Ірландію. Згідно з підрахунками Northern Ireland Screen з початку виробництва серіалу в 2010 році він приніс Ірландії близько \$206 млн.[5]. Ця сума з'явилася з декількох складових (плату за дозвіл проводити зйомки в певних локаціях, оренду окремих споруд, гроші, залишені потоком туристів, які приїжджають подивитися на прототипи місць дій свого улюбленого серіалу і т.д.). Також, завдяки зйомкам серіалу, повністю зайнятими виявилися 2800 чоловік, які отримали ту чи іншу роботу. Ці підрахунки проводилися за останні 6 років.

Отже, в наші дні кінематограф - галузь промисловості, що дуже швидко розвивається. Він може надавати, як творчий, так і руйнівний вплив на економіку тієї чи іншої країни. Особливо, коли справа стосується не вітчизняного кіно. Тому що, не дивлячись на весь фінансовий прибуток від кінопрокату, жителям певної країни, можуть повільно, але впевнено нав'язувати ідеологію, зовсім не притаманну даній країні, що, відповідно, рано чи пізно може відбитися і на економіці. Але, якщо не заглиблюватися в теорії змов, то, в цілому, як видно з матеріалу, поданого вище, кінопромисловість може допомагати, а іноді, навіть, рятувати економіку країни найімовірнішими шляхами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ворошилов В.В. Менеджмент засобів масової інформації. СПб.: 1999. С. 23.
- [2] korrespondent.net (2009) Warner Brothers. [online] Available at: <https://korrespondent.net/showbiz/716960-warner-brothers-sokrashchaet-800-sotrudnikov> [Accessed 10 March. 2019].
- [3] 1news.az (2017). Креативна економіка на великому екрані. [online] Available at: <http://www.1news.az/news/kreativnaya-ekonomika-na-bol-shom-ekrane-est-li-buduschee-u-azerbaydzhanskogo-kinematografa---foto---video> [Accessed 10 March. 2019].
- [4] dic.academic.ru. Толкин-туризм. [online] Available at: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1650565> [Accessed 10 March. 2019].
- [5] 112.ua Гра престолів. [online] Available at: <https://ua.112.ua/svit/serial-hra-prestoliv-prynis-irlandii-206-mln-dol-344886.html> [Accessed 10 March. 2019].

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Згідно трактування сутності категорії сталого розвитку, запропонованого Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку ООН у 1987 році, сталий розвиток – це розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, але не впливає на здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [1].

Сталий розвиток відіграє важливе значення, оскільки, сучасне промислове виробництво значною мірою пов'язане з інноваціями. З точки зору сталого розвитку інновації розуміються як сукупність результатів, процесів та ефекту, пов'язаних зі створенням і поширенням нововведень в господарській діяльності [4]. Інновації відіграють провідну роль у формуванні системи сталого розвитку, шляхом реалізації їх функцій: – сприяння дотримання закону пропорційності, тобто структура відтворення відповідає рівню наявних потреб; – розширення асортименту вироблених товарів і послуг; – з використанням інновацій виробництво нової продукції потребує менших витрат необхідних ресурсів; – інновації забезпечують інтелектуалізацію трудової діяльності [3]. Отже, спостерігається пряма залежність – немає сталого розвитку без інновацій, як і немає інновацій поза контекстом сталого розвитку. Загалом, поняття сталого розвитку підприємства трактується, як процес постійних змін, при якому використання ресурсів, напрямки інвестицій, впровадження інновацій, та вдосконалення персоналу узгоджені один з одним і спрямовані на підвищення рівня діяльності підприємства, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей у гармонії з навколишнім природним середовищем [2].

Сталий розвиток промислових підприємств забезпечується інвесторами, які вкладають кошти в інноваційні проекти, у впровадження нових ресурсо- та енергозберігаючих технологій, задля зменшення шкідливих викидів в атмосферу, тому держава повинна стимулювати інноваційний розвиток. Окрім того, існують такі основні вимоги до інноваційності процесів, технологій, методів та способів виробництва: - інновації не повинні наносити шкоди здоров'ю; - інновації сприяють зменшенню забрудненості навколишнього середовища; - інновації забезпечують економне використання природних ресурсів.

Отже, шляхом підвищення інноваційного потенціалу, конкурентоспроможності та рівня технічного розвитку підприємства забезпечується його сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Butlin, John. Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383). Journal of International Development (en) 1 (2). с. 284–287. ISSN 1099-1328.
- [2] Кирич Н.Б. Від стабілізації суспільного виробництва – до сталого розвитку суспільства: монографія / Н. Б. Кирич. – Тернопіль : ТДТУ ім. І. Пулюя, 2003. – 203 с.
- [3] Марченко О.В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства / О.В. Марченко // Актуальні Проблеми Економіки. – 2008. – № 6. – С. 158-164.
- [4] Федулова Л.І. Інноваційний розвиток підприємства: [підруч.] / Л.І. Федулова, Е.М. Забарна, С.В. Філіппова. – Одеса, ОНПУ: Бондаренко М.О., 2016. – 700 с.

Сич О.А.
*к.е.н., доц., доцент кафедри
державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0002-9322-8105*

Пасінович І.І.
*к.е.н., доц., доцент кафедри
економічної теорії
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0003-4899-7498*

НОВА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА НА ШЛЯХУ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Основне завдання, що стоїть зараз перед економікою Україною – це реалізація потенціалу економічного зростання. Однак, після падіння економіки у 2014-2015 рр. на понад 16%, сьогоднішнє зростання у 1,7-1,9 % не можуть забезпечити повноцінного відновлення. Варто орієнтуватись на стійкі темпи розвитку – щонайменше 4-5% зростання реального ВВП на рік.

Економічне зростання – процес складний і багатоаспектний, він не може відбуватись спонтанно і хаотично, а має реалізовуватись системно і зі стратегічним баченням, бути керованим державою. Відтак, Україні необхідно усвідомити світові тенденції та перейти до розробки нової промислової політики, що базується на реалізації національних стратегічних інтересів, використанні ресурсного потенціалу та конкурентних переваг.

До загальносвітових об'єктивних тенденцій належать глобалізація, перехід до постіндустріального суспільства, проникнення інформаційних технологій в усі сфери економіки та суспільного життя, перетворення науки і знань на найважливіший ресурс і продуктивну силу.

Крім високих темпів економічного зростання, не менш важливо трансформувати його результати в покращення добробуту людей, – саме людина, її добробут і благополуччя має стати основною метою економічного зростання та критерієм розвитку держави. Сприяти цьому мають, зокрема, сформоване інституційне середовище, подолання корупції, зменшення тіньового сектора.

Високі темпи економічного зростання Україна демонструвала на початку 2000-х рр. Головним чинником цього зростання був експорт, переважно сировинний, а експортоорієнтовані виробництва отримували підтримку від держави. Той факт, що за 2000-2004 рр. ВВП країни виріс на 33%, промислове виробництво на 60%, а експорт на 80%, свідчить про провідну роль саме експортного чинника у забезпеченні економічного зростання [1]. Після фінансової кризи 2008 року змінилась світова кон'юнктура, і стало очевидно, що експортна модель себе вичерпала. Постає проблема вироблення нової національно детермінованої моделі зростання.

Структура економіки і її експорт України є мало диверсифікованими, що містить значні ризики і робить економіку вразливою до змін світової ринкової кон'юнктури, цінової нестабільності, валютних коливань. Загалом ті країни, які продають на біржі лише монопродукцію, наражаються на ризики і є, як правило, бідними.

Стимулювання економічного зростання варто пов'язувати із розвитком промисловості й активною промисловою політикою, причому стратегічним напрямом розвитку промисловості визнано неоіндустріалізацію, в основі якої – виробництво високотехнологічної продукції. Промисловість відіграє найважливішу роль у вирішенні актуальних проблем сучасності. Також вона є генератором науково-технічного прогресу й інновацій, важливим фактором глобальної конкурентоспроможності національних економік та драйвером економічного зростання. У зв'язку з цим посилення уваги до розвитку промисловості та промислової політики є однією з основних тенденцій розвитку сучасного світового господарства.

На жаль, станом на 2018 рік промислове виробництво в Україні за основними динамічними та структурними показниками перебуває у досить критичному стані, який є мало співставним із країнами, що розвиваються. Загалом промисловість залишається низькопродуктивною і енерговитратною, залежною від зовнішньої кон'юнктури. Більшість сфер і галузей залишаються малопривабливими для міжнародних інвесторів, що ускладнює підвищення їх конкурентоспроможності [2].

На сьогоднішньому етапі для модернізації й розвитку української промисловості, залучення інвестицій, впровадження результатів наукових досліджень у виробництво, вважаємо необхідним посилити роль і відповідальність регіональної влади. Регіони України, як відомо, мають різний індустріальний потенціал, відповідно саме обласні виконавчі органи влади повинні в першу чергу співпрацювати з інвесторами, розробляти і презентувати інвестиційні проекти, налагоджувати взаємодію між підприємствами, закладами освіти, науковими установами, також формувати регіональні і міжрегіональні кластери. При цьому національну стратегію розвитку, правове поле, інституційне середовище, інвестиційний і бізнес-клімат формує держава. Тільки у співпраці між регіональним та загальнодержавним рівнем влади, побудові прозорості та дієвої політики, що базується на загальноприйнятих світовою спільнотою принципах, можливо створити якісний інструмент державної підтримки розвитку промисловості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

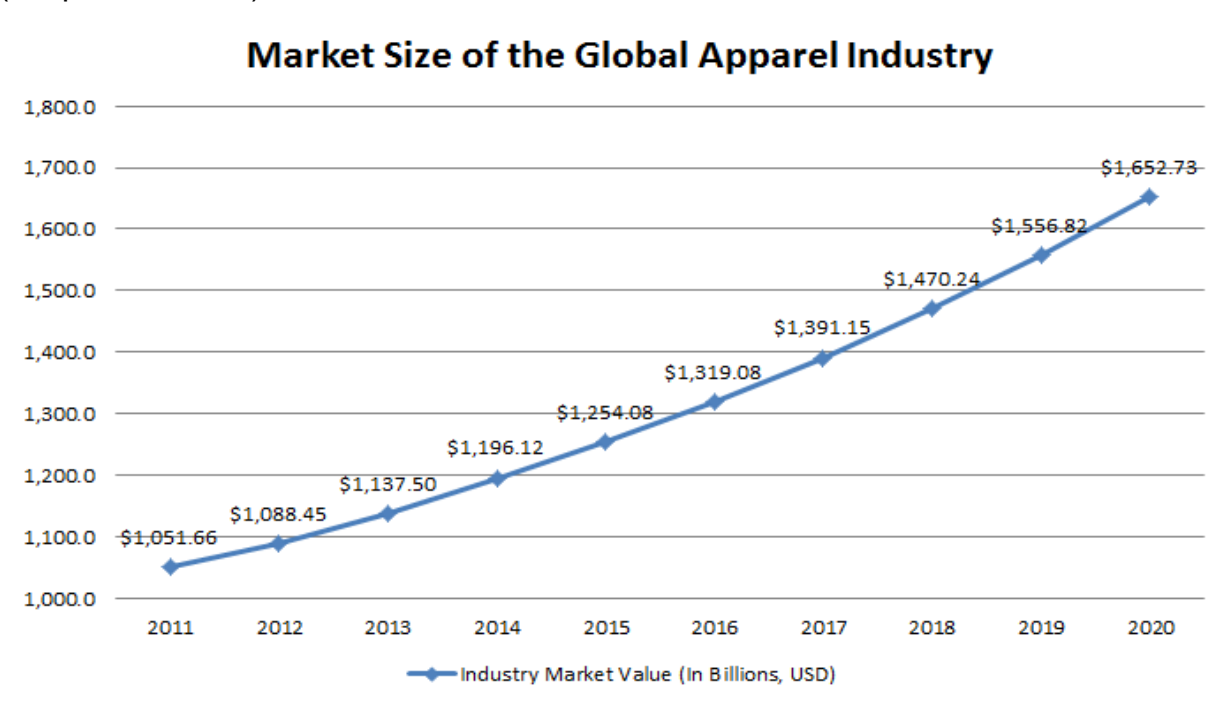
- [1] Данилишин Б. (2017). Як Україні повернутися в клуб промислово розвинених країн. *Дзеркало Тижня*. (№46).
- [2] Центр Разумкова (2018). Україна 2017-2018: нові реалії, старі проблеми (аналітичні оцінки) . [online] Available at: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_Pidsumky_ukr_eng.pdf [Accessed 24 March 2019].

Шевчук О. А.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0003-4117-1474

Станков І.С.
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ МОДНОГО ОДЯГУ

Термін “швидка мода”, як впливає й з назви, означає швидкий, постійний обіг дешевих предметів одягу на ринку одягу. Суть зазначеного явища полягає у тому, що різноманітні торговельні мережі, а також окремі бренди, спостерігаючи за поведінкою покупців, а також прагнучи збільшити прибуток, збільшують різноманітність, а з нею і кількість товарів, що пропонується на ринок. Це досягається завдяки збільшенню частоти випуску нових колекцій, або штучному урізноманітненню продукції: колаборації з іншими брендами, дизайнерами, або взагалі перехід до інших моделей випуску продукції (наприклад, Zara).

Apparel Industry market size (Post 2017 figures are projected)

Рис. 1. Обсяги індустрії модного одягу

Подібні тенденції спостерігаються і в інших галузях, однак саме індустрія одягу демонструє найбільш яскраві результати імплементації подібної моделі. На графіку, автором якого є компанія MarketLine [1], наведено статистичну інформацію щодо загальної вартості індустрії одягу, а також прогноз на наступні декілька років. В період з 2011 по 2020 загальна вартість всієї індустрії

збільшиться приблизно в 1.5 рази. Очевидно, що населення Землі за такий самий період в 1.5 рази не збільшиться, також немає кліматичних, або будь-яких інших об'єктивних причин для того, щоб люди купували більше одягу. Отже, залишається лише надзвичайно якісна робота маркетологів та інших спеціалістів, які збільшують попит на продукцію модної індустрії.

Результатами подібного підходу є надприбутки компанії-виробників одягу а також те, що більшість людей ходить у новому, сучасному одязі. Водночас, варто зазначити, що недоліків у "швидкої моди" значно більше.

По-перше, зниження цін, яке супроводжує збільшення пропозиції предметів одягу, змушує виробників шукати дешевших постачальників ресурсів (тканина і т.д.), що нерідко йде всупереч з якістю. Як наслідок, це призводить до вимирання європейської індустрії вироблення тканини.

По-друге, ті самі поставщики, більшість з яких тепер знаходиться у країнах Азії, зазвичай не встигають за попитом на їх продукцію, що, знову-ж, впливає на якість.

В результаті, маємо часткове знищення індустрії вироблення тканин в окремих регіонах та більшу кількість товарів нижчої якості. Останнє призводить до зменшення циклу експлуатації одягу, що, в свою чергу, виступає як тригер до потреби у нових речах. Побічним ефектом цього - стає більша кількість речей, які знищуються або викидаються, що є негативним чинником для екології.

Щодо тенденцій, які спостерігаються вже сьогодні на ринку «швидкої моди», то варто зазначити, що основним ринком, досі, являються розвинені країни, насамперед , США та західні Європейські країни. Однак, в порівнянні з минулим, доля ринків, що розвивається зростає, в першу чергу в країнах Азії (Китай, Корея та Індія) [1] . Прогнозується, що в майбутньому доля таких країн у попиті на продукцію модної індустрії буде зростати.

З точки зору споживача, навіть зараз можна побачити, що попит на продукцію вищого класу збільшується. Зазвичай, вважається, що більш дорогі речі є більш якісними, однак це не завжди так, і навіть бренди, які позиціонують себе як преміум клас, прибігають, у тій, чи іншій мірі, до моделі так званої «швидкої моди». Окрім цього, зазначимо, що індустрія одягу, як його виготовлення, так і продажу, стає більш прибутковою, а отже й більш цікавою для інвесторів. Прогнозується, що темп росту індустрії одягу лише збільшуватимуться впродовж наступного десятиріччя, можливо й більше [1].

Водночас, незважаючи на те, що у сфері вироблення одягу та його збуту важко зробити якість значне відкриття, мода залишається видом творчості, що і робить її настільки цікавою. Творчість робить одяг різноманітним, а різноманітність одягу сприяє підвищенню попиту на нього, а отже й існуванню "швидкої моди".

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що ця сфера доводить, що тенденції у сучасній світовій економіці, іноді, є дещо абсурдними і не завжди йдуть на користь людству. Проте, як і завжди, існує небезпідставна надія на те, що у майбутньому усе знайде стан рівноваги, в тому числі й сфера одягу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Business of Fashion [online] Available at: https://cdn.businessoffashion.com/reports/The_State_of_Fashion_2018_v2.pdf

Шушкова Ю.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри державних та місцевих фінансів,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Динамічний соціально-економічний розвиток країни, розбудова та зростання ефективності національного виробництва у всіх напрямках економічної діяльності, реіндустріалізація виробничого комплексу на основі його техніко-технологічної модернізації, оновлення, інформатизація виробництва потребують державного регулювання, ініціювання та впровадження відповідних змін, що здійснюються із прийняттям і реалізацією нової економічної політики держави. Розвиток сучасної економіки потребує впровадження індустриальних процесів здатних змінити та оновити економічну систему країни, зробити її технологічною й інноваційно-розвиненою.

Враховуючи те, що реіндустріалізація – це структурні зміни, що досягаються внаслідок проведення комплексної державної політики в різних сферах [1], процес державного регулювання реіндустріалізації на основі технологічної модернізації, його методологічне підґрунтя, механізми та інструментарій мають свої характерні особливості.

Так, основними пріоритетними методами державного регулювання реіндустріальних процесів є адміністративні та економічні методи. Особливістю адміністративних методів є те, що із їх застосуванням визначаються та приймаються чіткі регламенти економічної політики, спрямованої на впровадження процесів реіндустріалізації, розробляються й приймаються необхідні державні правові акти, що визначають норми та правила дії суб'єктів економічних відносин, регламентуються та регулюються процеси здійснення змін, забезпечується законодавче підґрунтя впровадження реіндустріалізації, а розробка відповідних програм технологічної модернізації економіки країни та механізмів їх реалізації забезпечує впровадження реіндустріальних процесів в економіці країни. Водночас, на застосуванні адміністративних методів державного регулювання будується система державного адміністрування та контролю реалізації прийнятих програм.

Особливістю застосування економічних методів є забезпечення економічного стимулювання та мотивування впровадження процесів реіндустріальних змін, технологічної модернізації виробництва, впровадження інновацій через економічне мотивування самих суб'єктів господарювання, їх зацікавленості в зростанні техніко-технологічного рівня виробництва продукції, її технологічності, конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, і відповідно, зростання доданої вартості, прибутковості економічної діяльності, обсягів реалізації продукції, її експорту.

З огляду на комплексність та масштаби завдань органів державної влади щодо державного регулювання реіндустріальних процесів та трансформацій, необхідно виокремити інституційно-правовий, організаційний, економічний та психологічний механізми державного регулювання процесів реіндустріалізації на основі технологічної модернізації.

Особливостями інституційно-правового механізму державного регулювання реіндустріальних процесів є необхідність створення законодавчої, інституційної бази, законодавчого підґрунтя формування та реалізації державної

політики реіндустріалізації економіки, створення та регламентування функцій державних інститутів, діяльність яких спрямована на забезпечення впровадження процесів інституціональних змін та забезпечення механізмів контролю за дотриманням положень та норм діючих регламентів.

Економічний механізм створює економічні умови для реалізації відтворювального потенціалу національного виробництва та забезпечення його зростання. Особливостями економічного механізму державного регулювання є комплексне застосування бюджетно-податкового, грошово-кредитного, інвестиційного, інноваційного, цінового регулювання для впровадження відповідних процесів та реалізації державних програм реіндустріалізації економіки.

Особливостями організаційного механізму є організація та забезпечення комплексного, системного впровадження державної політики, спрямованої на реіндустріалізацію економіки країни, що, в свою чергу, передбачає планування, розробку, реалізацію, координацію процесів впровадження реіндустріалізації; реалізацію комплексних цільових програм реіндустріалізації, технологічної модернізації стратегічних галузей економіки.

Психологічний механізм державного регулювання реіндустріальних процесів полягає в необхідності побудови дієвої системи психологічних, соціальних стимулів розвитку економіки знань, зростання рівня інтелектуалізації, інформатизації розвитку економіки; розвитку освіти та науки; розвитку виробництва на засадах пріоритетності інтелектуальних наукових ресурсів; підвищення технологічності та конкурентоздатності продукції та процесів її виробництва, що досягається за рахунок зростання рівня освіти, знань, компетенції, досвіду персоналу та застосування нових сучасних інформаційних, цифрових та управлінських технологій. Водночас, застосування та впровадження інституційно-правового, економічного, адміністративного механізмів є ефективним за умов інформованості та психологічної готовності суспільства до впровадження реіндустріальних змін.

Кожен із зазначених механізмів державного регулювання має власне призначення, зміст, форми реалізації, проте їх комплексне системне поєднання забезпечує особливий синергетичний ефект у реалізації державної політики, спрямованої на досягнення цілей та завдань реіндустріалізації економіки країни.

Практична реалізація відповідних реіндустріальних змін здійснюється із застосуванням широкого кола правового, адміністративного, економічного та організаційного інструментарію.

Першочерговим інструментом, необхідним для здійснення реіндустріалізаційних процесів, є розробка та прийняття цільових державних програм реіндустріалізації, технологічної модернізації, впровадження яких забезпечує практичну реалізацію реіндустріальних змін в структурі виробництва, спрямованих на стимулювання технологічної модернізації – заміни, удосконалення обладнання та технологій виробництва, впровадження нових сучасних інноваційних технологій, перехід на новий технологічний рівень стратегічних галузей виробництва країни, формування та розвиток нових високотехнологічних напрямів виробництва на засадах інтелектуалізації, інформатизації, автоматизації процесів виробництва.

Не менш важливим універсальним інструментом державного регулювання реіндустріальних процесів є надання бюджетних субсидій та субвенцій. Так, через субсидіювання та пряме асигнування з бюджету витрат на впровадження енергоефективних, екологічних технологій, високотехнологічних

виробництв, впровадження НДДКР та інноваційних розробок за пріоритетними напрямками, держава здійснюватиме пряму фінансову підтримку та економічно стимулюватиме, прискорюватиме оновлення техніки та впровадження нових сучасних технологій на рівні підприємств.

Також держава може впливати на процеси реіндустріальних змін та технологічної модернізації через регулювання ставок мита, тарифів, надання податкових пільг чи звільнення від сплати податків. Необхідним та дієвим інструментом є звільнення від сплати ПДВ та мита на імпорт, ввіз сировини, матеріалів, високотехнологічного обладнання, технологій, що не виготовляються в країні, проте необхідні для забезпечення техніко-технологічної модернізації виробничого комплексу.

Наступним інструментом активізації національного товаровиробництва в традиційних для країни та нових стратегічних галузях є фінансування та розміщення державних замовлень та контрактів, проведення державних закупівель. З його допомогою держава здійснює організацію та фінансування державних замовлень на проведення НДДКР, постачання продукції та послуг вітчизняного виробництва для забезпечення енергетичної сфери, житлово-комунального господарства, соціальної та інших сфер.

Впровадження державних програм сертифікації та стандартизації вітчизняної продукції та процесів її виробництва відповідно із міжнародними стандартами та нормами будуть активувати та стимулювати процеси техніко-технологічної модернізації виробництва, заміни обладнання, впровадження нових технологій, що в свою чергу, уможливить та забезпечить зростання якості, безпеки, конкурентоздатності вітчизняної продукції, активізує експорт готової середньо- та високотехнологічної продукції країни та забезпечить її конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Проте одним із найбільш дієвих інструментів державного регулювання процесів реіндустріалізації вітчизняної економіки є пільгове кредитування національних виробників, особливістю якого є реалізація державних програм пільгового кредитування за напрямками створення та розвитку бізнес-інкубаторів, розвитку ІТ-технологій, створення нових високотехнологічних виробництв, закупівлі обладнання та технологій, необхідних для модернізації виробництв.

Узагальнюючи, слід зазначити, що державне регулювання процесів реіндустріалізації на основі технологічної модернізації – це комплекс методів, механізмів та інструментів цілеспрямованого впливу держави, органів державного управління на економічну систему країни, її суспільне виробництво і продуктивні сили з метою технологічної модернізації, становлення, розвитку, нарощування потенціалу та забезпечення конкурентоспроможності стратегічних та нових високотехнологічних галузей економіки країни, зростання загального рівня її соціально-економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] dbresearch.com. (2013). *Europe's re-industrialisation: The gulf between aspiration and reality*. [online] Available at: https://www.dbresearch.com/.../Europe%27s_re-industrialisat.. [Accessed 26 Nov. 2013].

Янковий І.О.
*студент гр. БС-52, ФБМІ,
кафедри біомедичної кібернетики,
Національний технічний університет України
«КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0003-0114-6768*

Трофименко О.О.
*к.е.н., доцент, доцент
кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний технічний університет України
«КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0002-2339-0377*

ІНДУСТРІЯ 4.0: ПЕРСПЕКТИВИ АПК УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс України охоплює сукупність стратегічно важливих галузей для розвитку економіки країни. Так, підтримка аграрного сектору є одним з пріоритетних напрямів уряду. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1] передбачено підвищення ефективності функціонування ряду секторів національної економіки, зокрема, й агропромислового комплексу України (АПК). Основні напрями кількісних та якісних трансформацій АПК визначені в таких нормативно-правових документах як «Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій на 2015-2020 роки» [2] та «Стратегія розвитку аграрного сектора «3+5» [3]. Законом України „Про Держбюджет України на 2019 рік” передбачено видатки за програмами підтримки розвитку АПК («Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів»; «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств»; «Державна підтримка розвитку, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними»; «Надання кредитів фермерським господарствам»; «Державна підтримка галузі тваринництва»; «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників»).

В умовах «Четвертої промислової революції», яка характеризується автоматизованим виробництвом, де керування всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов, надважливого значення набуває забезпечення АПК інноваційними продуктами.

Під інноваційним продуктом слід розуміти результат інноваційної діяльності, що отримав практичну реалізацію у вигляді нового товару, технології або послуги і який при впровадженні у виробництво дає певний ефект [4]. Індустрія 4.0 (Industry 4.0) є новим науково-технічним середовищем, в якому здійснюється перехід до мехатронних систем, що синергійно поєднують у собі механічні та електронні компоненти, компоненти інформаційних технологій (далі – ІТ), компоненти інтелектуального керування [5, р. 34]. Це створює додаткові можливості для підвищення ефективності функціонування АПК України.

Історично так склалося в Україні, що сільгоспвиробництво тривалий час було консервативним і мінімально інтегрованим із іншими галузями. Та в останні роки інфраструктура АПК зазнала трансформаційних змін. Під впливом глобалізаційних процесів агросектор стає корпоративним, відбувається інтеграція інноваційних технологій у різних бізнес-процесах. За розрахунками аналітики McKinsey & Company [6], запровадження інновацій може на 13%

пришвидшити зростання компанії й на 3% збільшити її прибутковість. Ключові технології здатні призвести до появи нових бізнес-можливостей і кардинальних змін на ринку праці. Це стосується й підприємств агросектора.

У 2018 році платформа з розвитку агроінновацій Agrohub провела масштабне дослідження пріоритетних напрямків розвитку інновацій в українському агросекторі — National Innovation Agenda [7]. Було здійснено понад 150 інтерв'ю та опитувань із топ-менеджментом агрокомпаній різного розміру, що мають від 5 до 500 тисяч гектарів земельного банку в управлінні. Дослідники ідентифікували та аналізували так звані інноваційні пріоритети — відповіді на те, де компанії шукають можливості збільшення прибутку за рахунок інновацій, як саме вони їх впроваджують та якого ефекту очікують. У звіті National Innovation Agenda Report представлено 130 технологічних рішень, доступних українським аграрним підприємствам, і 35 кейсів практичного застосування цих рішень. Всі вони зібрані у базу Agrohub Innovation Solutions [7].

Парадигма інноваційної концепції розвитку агротехнологій і їх технічного забезпечення полягає в оптимізації термінів виконання всього комплексу сільськогосподарських операцій та агротехнічних вимог – для отримання запрограмованого урожаю з заданими якісними параметрами. Використовувані в таких технологіях агрегати більш наукоємні. Мультиопераційна й енергоощадна техніка здатна зберегти біологічну й екологічну рівновагу в природі. Є багато прикладів інноваційних продуктів, які вже впроваджено в Україні в АПК й які дають економічний ефект. Це, зокрема, використання систем автоматизованого обліку урожайності та супутникової системи глобального позиціонування (GPS), що дозволяє здійснювати суцільне картографування поверхні поля за рівнями урожайності сільгоспкультур [8].

За цими даними розробляють диференційовані системи застосування добрив на різних (за рівнями потенційної родючості) земельних ділянках. Застосування бортових комп'ютерів з відповідними пакетами програмного забезпечення для контролю за роботою усіх систем силових і робочих машин дозволяє забезпечувати високі техніко-технологічні показники при їх експлуатації [9]. Датчики, супутники й безпілотні літальні апарати можуть збирати інформацію протягом 24 годин на добу зі всього поля. Вони можуть контролювати стан рослин і ґрунту, температуру, вологість та різні параметри. Така синергія інновацій у перспективі здатна вибудувувати й запровадити системи точного землеробства у вітчизняних умовах. Загалом, «цифрове землеробство» [10] має дві основні цілі: 1) потрапити у цикли ухвалення рішень на агропідприємстві, перш ніж вони почнуть сприйматися як ризик; 2) дозволити цифровому агро використовувати свої дані для прогнозування, оцінювання й вивчення альтернатив.

За даними Українського клубу аграрного бізнесу (далі – УКАБ) [9], внесок українських компаній у запровадження інноваційних технологій, зокрема, у розробку інноваційних продуктів R&D (research & development), має становити 5-10% доходу, а в масштабах агросектора України це до 5 млрд грн або до \$200 млн на рік. Станом на 2018 рік, за оцінками УКАБ, рівень проникнення інновацій в український агросектор становить 10-12% порівняно зі світовим ринком. Здебільшого їх застосовують і запроваджують агрохолдинги. Інноваційному розвитку українських підприємств сприяють міжнародні донори, в тому числі – Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Восьма рамкова програма ЄС із розвитку наукових досліджень і

технологій (РП8) «Горизонт 2020» (англ. Horizon 2020), Міжнародна фінансова корпорація (IFC) Всесвітнього банку. Функціонують на ринку AgTech бізнес-ангели та венчурні фонди - AVentures Capital, Noosphere Ventures, USP Capital VF, та ін. – вони надають початковий капітал для інноваційних ідей ідей. Окрім цього стартапи можуть розвиватися під контролем акселераторів, як, наприклад, платформа з розвитку агроінновацій Agrohub, або в бізнес-інкубаторі інноваційного парку Unit.City.

Отже, впровадження іноваційних технологій в АПК розвивається. Є потреба ринку в створенні кіберфізичних систем і подальшого аналізу «великих даних» (англ. big data) для оптимізації рішень управлінців в аграрному секторі. Таким чином, подальша модернізація АПК України в напрямі «Індустрія 4.0» може стати базою для інтенсивного нагромадження капіталу й здійснення за його допомогою техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] П. Порошенко, “Указ Президента України “Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»,” *Законодавство України*, 2015. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [2] “Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки,” *Міністерство аграрної політики та продовольства України*, 2015. [Online]. Available: <http://minagro.gov.ua/node/16015>. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [3] “Стратегія розвитку аграрного сектора «3+5»,” *Міністерство аграрної політики та продовольства України*, 2015. [Online]. Available: http://minagro.gov.ua/system/files/3_plus_5.pdf. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [4] В. Лаврук, “Інноваційний продукт у сільському господарстві як результат інноваційного процесу,” *Ефективна економіка № 5*, 2010. [Online]. Available: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=218>. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [5] V. Skitsko, “Індустрія 4.0 як промислове виробництво майбутнього,” *Інвестиції практика та досвід № 5*, pp. 33–40, 2016.
- [6] Центр гуманитарних технологій, “Исследование McKinsey: Прорывные технологии: достижения, которые изменят жизнь, бизнес и мировую экономику,” 2013. [Online]. Available: <https://gtmarket.ru/news/2013/05/28/5962>. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [7] Agrohub, “National Innovation Agenda Report,” 2019.
- [8] UHBDP, “Огляд українських систем для автоматизації агробізнесу,” 2017. [Online]. Available: <https://uhbdp.org/ua/news/innovatsiji-v-apk/1165-oglyad-ukrajinskikh-sistem-avtomatizatsiji-agrobiznesu>. [Accessed: 19-Mar-2019].
- [9] В. Петров, “Організаційні проблеми впровадження інноваційних агротехнологій в Україні,” р. 11, 2007.
- [10] КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, “Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації,” 2018. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>. [Accessed: 19-Mar-2019].

THE IMPACT OF INTELLECTUAL PROPERTY ON ECONOMIC GROWTH

The resources of economic development, due to the simple expansion of production and the consequent increasing consumption of natural resources in most countries, are close to exhaustion. Therefore, a new knowledge becomes a driving force the power of innovation in the transformation of production and social life. A peculiarity of modern economic development is the steady growth of the value of intellectual property, which leads to an increase in the share of intangible assets in the value of the enterprise, contributes to increasing its market value and obtaining steady advantages through the acquisition of a temporary monopoly position on the market. The competitiveness of enterprises in the markets of high-tech products depends on the effective management of intellectual property.

Intellectual property (IP) is a system of economic and legal relations of ownership concerning the results of the creative activity of employees.

IP rights can help a company gain competitive advantage in various ways, but three are paramount: they can provide a temporary technological lead, protect brand names and help form an industry standard. Combinations of patents and trademarks can help to sustain IP-based competitive advantages [1].

Competent usage of the IP system can provide serious advantages in almost all aspects of the enterprise's activity: development and production of competitive products; timely updating and technical modernization of production; promotion of products on the domestic and foreign markets; import of products or services, including franchising, and licenses sales; increase of financial assets of the enterprise, its market value, etc. An effective intellectual property management system can affect economic growth in different ways: by influencing incentives for innovation, attracting foreign direct investment, and intensifying R & D.

Governments increasingly recognize the leading role played by IP in stimulating innovation, economic development and the labor market, and investing in the ability of their countries to create such innovations. Government investments in university research, development centers, as well as public and private research projects have grown. In addition, governments provide better services to help companies develop and commercialize scientific and technical creativity results. IP benefits to consumers and society as a whole, providing customers innovative products and services [2].

Consequently, in modern conditions, the results of creative activity are the basis of competitiveness of enterprises and a key factor in economic development.

REFERENCES

- [1] Markus Reitzig, Strategic management of intellectual property // MIT Sloan management review 2004 vol.45 no.3 pp35-40. [online] Available at http://www.citi.columbia.edu/B8210/read16/StrategicManagement_IP.pdf [Accessed 12 Mar 2019]
- [2] Розвиток і захист інтелектуальної власності в Україні, звіт Національного комітету Міжнародної торгової палати [online] Available at intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/.../Ukraine_IP_Report_UKRAINE_LR.pdf [Accessed 20 Mar 2019]

**Секція 3.
Управління
людськими ресурсами.
Економіка знань**

Бондаренко А.С.
*студентка гр.КА-63, ІПСА,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0002-7676-6999

Мельничук В.Е.
*аспірант гр.УП-71ф, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0001-8246-4076

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день вкрай важливим станом для просування до супервізії та реалізації свого потенціалу - є натхнення. Натхнення і мотивація - не одне й те саме. Ваше натхнення - це внутрішній тягач, який веде до бажаного майбутнього, а мотивація - повсякденний стимул, що дозволяє налаштуватися психологічно, зібратися з духом і зробити все необхідне, щоб виконати певну ціль. На прикладі футболіста: мрія про те, щоб команда посіла перше місце в Прем'єр-лізі – це натхнення, але думка про те, що потрібно бути у формі, щоб викладатися по максимуму в кожному матчі – є мотивацією.

Мотивація змушує займатися справою, контролювати окремі дії, кроки і почуття, необхідні для того, щоб дістатися до пункту призначення - дописати торгову пропозицію, знайти нового клієнта або взяти участь в конференції. Велика частка компаній з рейтингу Fortune 500 все ще користується теоріями і програмами заохочення і мотивації, чия неефективність була доведена десятки років назад. Ці застарілі підходи сповідають, що якість роботи залежить від окладу. Вважається, що люди будуть працювати краще і досягнуть високих результатів, якщо їх чекає приваблива винагорода або бонус. Іншими словами, все нібито впирається в гроші. Багато компаній активно користуються цим принципом, тому що він простий, вимірний і його можна виразити у вигляді формули. До деякої міри він працює. Можна платити співробітникам, спонукаючи їх робити те, що ви хочете і коли хочете. Гроші справді мотивують, але це не ідеальний спосіб впливу на працівників в довгостроковій перспективі.

Є маса інших факторів, які можна врахувати, якщо ви хочете, щоб ваші співробітники з радістю ходили на роботу. Набагато ефективніше надихати людей, щоб вони робили щось тому, що хочуть цього. Натхнення - більш стійкий і дієвий стимул: натхненні співробітники вкладуться в роботу без залишку, незалежно від наявності або відсутності додаткової матеріальної винагороди. Зв'язавши мотивацію з натхненням можна створити умови, в яких команда буде рада задіяти свої найдорожчі ресурси (а саме: талант, енергію і емоційну прихильність). Для того, щоб зрозуміти як цього досягти, розглянемо відому піраміду потреб Маслоу.

У знаменитій роботі американського психолога Абрахама Маслоу, виданої в 1943 році, йдеться про те, як керівники можуть отримати масу інформації про те, що мотивує їх самих і інших людей [1]. Ця теорія аж ніяк не застаріла, сьогодні вона настільки ж актуальна, як і в середині минулого століття, і керівникам варто пам'ятати, як вона допомагає досягти стабільної

мотивації. Піраміда спирається на наступний принцип: всі наші дії спрямовані виключно на задоволення наших потреб. Піраміда Маслоу поділяє наші потреби на п'ять категорій, побудованих в певному порядку. Коли задовольняється одне бажання, слідом за ним відразу ж виникає інше. Отже, ці категорії (або рівні) мають наступний вигляд:

- 5) Самоактуалізація
- 4) Визнання
- 3) Соціальні потреби
- 2) Безпека
- 1) Фізіологічні бажання

Можна трактувати цю модель так: два нижніх рівні - це мотиваційні потреби. Без стабільної роботи, прийнятних умов праці і достатньої кількості грошей для погашення основних потреб ми навряд чи будемо щасливі. Це очевидно, однак, як тільки ці потреби задоволені, ми перестаємо думати про них і вони стають нормою. Три верхніх рівня піраміди відображають наші відносини, прагнення і цілі особистісного розвитку. Так звані надихаючі потреби, вони народжуються не з відсутності чого-небудь, а з бажання рости і розвиватися як особистість. Щоб знайти сенс, досягти залучення і самоактуалізації потрібне внутрішнє натхнення, а не зовнішня мотивація.

У Китаї, Індії та інших країнах Сходу спостерігається активне бажання вчитися і змагатися (як серед індивідів, так і серед компаній), тому що жителі цих країн націлені на задоволення своїх нижчих потреб. Перші дві потреби Маслоу перетворюються в потужні мотиватори, коли вони не задоволені. Люди готові покійно коритися господарям заради гідної плати, пристойних умов і цивілізованого поводження. На Заході, навпаки, спостерігається зовсім інша картина: «Нам є на що жити, але ми не знаємо, заради чого жити». Ми здолали більшість рівнів піраміди Маслоу, за винятком самоактуалізації - цієї жаданої вершини.

Самоактуалізація - це квест по самосвідомості і розкриттю потенціалу особистості, це пошук і вираз життєвого покликання. На відміну від потреб нижчих рівнів, ця потреба ніколи не буває задоволена повністю. У міру психологічного розвитку завжди з'являються нові можливості для зростання. Не знаходячи точок прикладання своїх сил, люди втрачають спокій і впадають у відчай, навіть при наявності блискучої кар'єри, гарних дітей і всіх благ цивілізації.

Великим компаніям нескладно задовольнити фундаментальні рівні піраміди Маслоу. Вони збільшують співробітникам зарплату і щорічну трудову відпустку, покращують умови роботи, забезпечують безпеку в договорі з працевлаштування, пенсійне забезпечення та медичну страховку. Багато роботодавців йдуть далі і заохочують соціальні зв'язки і почуття причетності, активізуючи командну роботу, створюючи можливості для соціальної активності співробітників. Однак вони досі не в змозі подбати належним чином про верхівку піраміди. Результати опитувань задоволеності співробітників всіх галузей показують: респонденти в цілому задоволені тим, як роботодавці задовольняють їх матеріальні потреби і потреби в безпеці, проте вони не отримують достатньо зворотнього зв'язку і визнання від своїх менеджерів. Без похвали і зворотнього зв'язку людям складно розвиватися і самореалізовуватися або відчувати себе важливою частиною бізнесу. На цьому тлі вигідно виділяються кілька специфічних компаній, де вчасно зрозуміли проблему. The Virgin Group Річарда Бренсона - блискучий приклад бізнесу з

людноорієнтованою культурою, яка заохочує співробітників працювати над тим, що їм подобається і здається важливим, де вони отримують визнання за якісну роботу через зворотній зв'язок, нові можливості і мають більше самостійності.

Недавнє дослідження, проведене консалтинговою фірмою Bain & Company і Economist Intelligence Unit, в якому взяли участь 300 керівників, вказує на продуктивний ефект натхненних і залучених, а не просто задоволених працівників. Результати показали, що продуктивність задоволених співробітників склала 100 пунктів, в той час як залучені співробітники набрали 144 - майже впововину більше. Що ж стосується натхненних співробітників, то вони набрали 225 пунктів по тій же шкалі, набагато випередивши всіх інших [2].

Отже, ці цифри доводять, що оволодіння мистецтвом надихаючого (а не тільки мотивуючого) лідерства дійсно дозволяє створити передову компанію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Maslow. Psychological Review / Maslow, Abraham H. // A theory of human motivation / Maslow, Abraham H., 1943. – С. 370–396.
- [2] Eric Garton. Engaging Your Employees Is Good, but Don't Stop There [Електронний ресурс] / Eric Garton, Michael Mankins – Режим доступу до ресурсу: <https://hbr.org/2015/12/engaging-your-employees-is-good-but-dont-stop-there> [Accessed 10 Mar. 2018].
- [3] Шафранська Т.Ю., Основні види мотивації працівників / Т.Ю. Шафранська, О.В. Коломієць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/ [Accessed 10 Mar. 2018]
- [4] Колот А.М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2005. – 337с.
- [5] Палеха Ю.І, Менеджмент для початківців / навчальний посібник, 2-ге видання. К.: В-цтво Європейського університету. – 2001, с. 39–50

Гельман А.Ю.
*студентка гр. УК-81, ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*

ГЕНДЕРНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ В ЕКОНОМІЦІ

У ХХІ сторіччі в умовах повної свободи, вільного вираження себе в будь-яких формах, віку глобалізації, інтеграції, рівності всіх осіб перед законом не може бути пригноблення за пологою ознакою. Проте, сьогодні існує гостра проблема гендерної диференціації, поширена в переважній більшості країн, незалежно від ступеню їх економічного і правового розвитку, що проявляється в усіх сферах життя і ланках суспільства.

Термін «диференціація» означає поділ на окремі елементи [5]. «Гендер» - це змодельована суспільством характеристика людини, що визначає її приналежність до певної статі [6]. Отже, «гендерна диференціація» - це поділ людей залежно від їх статі. В економіці гендерна диференціація найяскравіше представлена у відмінностях заробітної плати чоловіків та жінок. Майже в усіх конституціях демократичних країн нормативно закріплено, що кожен є однаково рівним перед законами, а також, неправомірність расизму та будь-якої іншої дискримінації.

Історія нашого суспільства характеризується різними видами соціальних відносин, проте, в багатьох країнах, у тому числі й Україні, достатньо тривалий період провідна роль належала чоловікові. Донедавна жінкам навіть на давалося право на навчання, на вибір, право власності, водійські права, право забирати дітей при розлученні. Сутність жінки полягала лише у продовженні роду, саме від цього склався стереотип, що головним у суспільстві є чоловік. Наприклад, арабські країни досі живуть політикою пригнобленого ставлення до жінок та абсолютного правління чоловіків в усіх сферах життя. У цих країнах жіноча думка не враховується, звичайно, що дискримінація жінок там на дуже високому рівні. Їх права не мають захисту, а отже, як і в усіх інших сферах, в економіці є значна диференціація. The Global Gender Gap Report створив рейтинг країн, де жінкам жити найкраще, розрахунки проводяться стосовно рівня заробітної плати, кількості жінок в парламенті та тривалості життя жінок. Згідно з ним Арабські посідають місце в кінці списку. Варто зазначити, що Україна посідає 61 місце з 144, що посереднім результатом [4].

Масштаби проблеми для України досить значні. Нижче подана статистика з оплати жінок та чоловіків за 2016 рік [3].

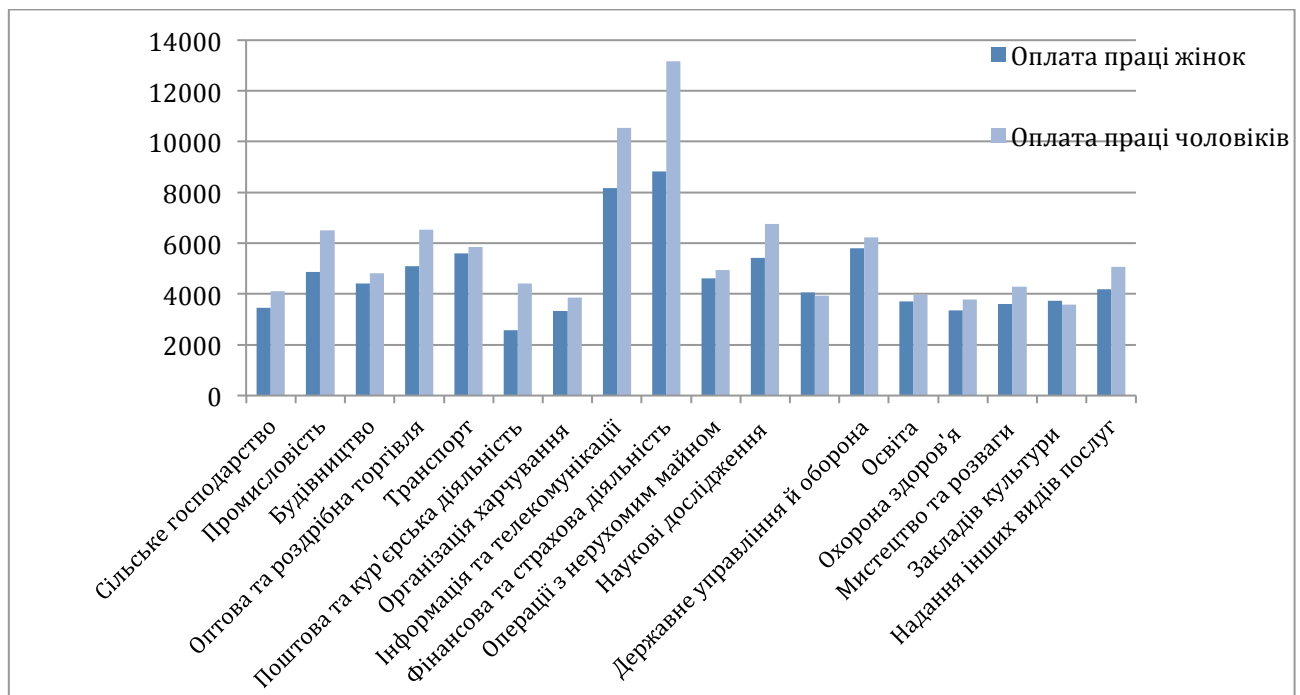

Рис. 1. Оплата праці жінок та чоловіків за 2016 рік

З графіку очевидно, що в кожній галузі, окрім сфери культури, заробітна плата чоловіків переважає, найбільший розрив мають фінанси та страхування. До кінця 2017 року в Україні діяв наказ Міністерства охорони здоров'я про заборону роботі жінок у близько 450 професіях [1], до яких належали: управління транспорту такого, як метро. Нижче поданий графік оплати праці жінок та чоловіків у 2017 році за 3 квартал [2].

Якщо подивитися на два графіки, можна зробити висновок, що ситуація покращилася, але незначним чином. Варто зазначити, що жінки повинні мати однакові права з чоловіками, заробітна плата та умови праці не мають залежати від статі людини.

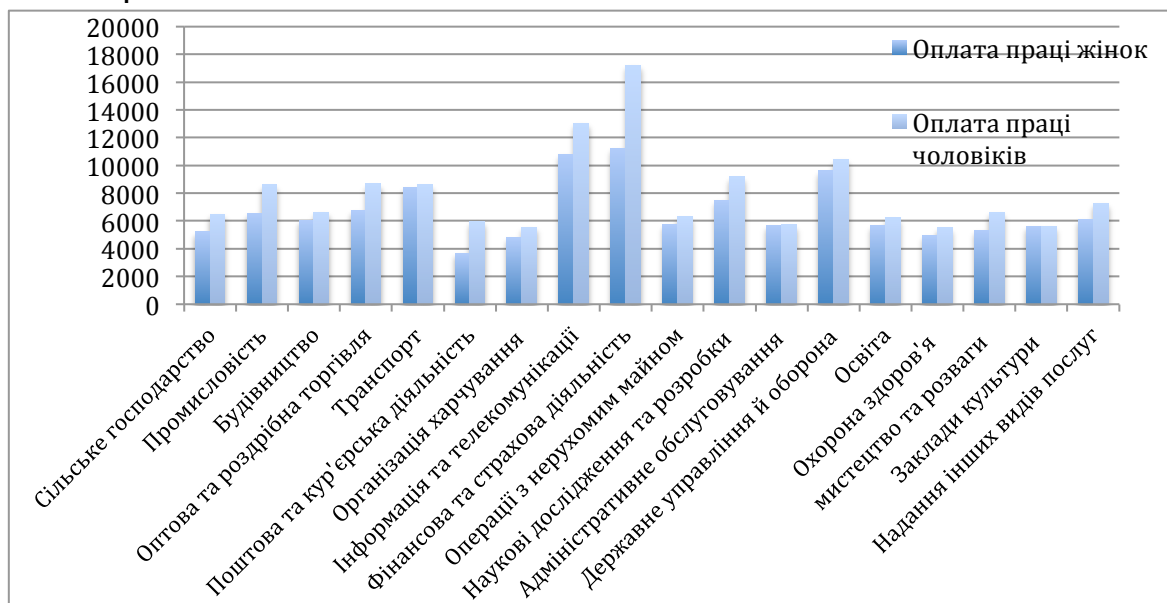

Рис 2. Оплата праці жінок та чоловіків за 3 квартал 2017 року

Отже, ми маємо робити все можливе, щоб виправляти стереотипи минулого, що зараз є вагомим проблемою для нашого суспільства та світу взагалі. Дискримінація жінок - неправильне явище, особливо коли майже всі країни, включаючи Україну, позиціонують себе як демократичні та вільні. У час глобалізації, інтеграції, коли створюють штучний мозок, подібних до людей-роботів, ми не можемо позбутися такої проблеми, як гендерна диференціація та дискримінація жінок в цілому. Дуже важливо законодавчо підтримувати антидискримінаційну політику, запроваджувати нормативно-правові акти, а найголовніше контролювати це та змінювати суспільну думку стосовно цієї проблеми. Подальше дослідження цієї теми потребує постійного моніторингу статистичних даних та звернення до життєвих прикладів проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] zakon.rada.gov.ua. (2017). Наказ Міністерства охорони здоров'я. [online] Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94> [Accessed 24 Dec. 2018].
- [2] ukrstat.gov.ua. (2017). Середньомісячна заробітна плата жінок та чоловіків за видами економічної діяльності у 2017 році. [online] Державна служба статистики України. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/Szp_ed/Szp_ed_u/Szp_ed_2017 [Accessed 24 Dec. 2018].
- [3] ukrstat.gov.ua. (2016). Середньомісячна заробітна плата жінок та чоловіків за видами економічної діяльності у 2016 році. [online] Державна служба статистики України. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/Szp_ed/Szp_ed_u/Szp_ed_2016 [Accessed 24 Dec. 2018].
- [4] www3.weforum.org. (2017). «The Global Gender Gap Report». [online] Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf [Accessed 24 Dec. 2018].
- [5] sum.in.ua. (2018). Словник української мови. [online] Available at: <http://sum.in.ua/s/dyferenciacija> [Accessed 24 Dec. 2018].
- [6] a-z-gender.net. (2018). Словник гендерних термінів. [online] Available at: <http://a-z-gender.net/ua/%D2%91ender.html> [Accessed 24 Dec. 2018].

Гирявець Д.М.
студент гр.КА-63, ІПСА
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0003-1310-0943

Мельничук В.Е.
аспірант гр.УП-71ф, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0001-8246-4076

РЕАКТИВНИЙ І ПРОАКТИВНИЙ СТИЛЬ КЕРУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ

На сьогоднішній день правильний вибір стилю керування персоналом дозволяє досягти максимального виконання завдань, що стоять перед колективом. Метод управління з самого початку регламентує більшість відносин в середині організації. Тому неправильна підібрана форма може призвести до зниження ефективності, зменшення прибутку або банкрутства структури. Щоб запобігти цьому, вибирається такий напрям взаємозв'язків, який дозволить врахувати максимальну кількість складових. Як правило, керівництвом використовуються різноманітні варіації класичних методів (авторитарний, демократичний, ліберальний).

Вказані форми довели свою ефективність в минулому, але час та суспільство накладає певні рамки на них та коректує їх під себе. В XXI ст. відбулися зміни в правилах та принципах керування компаніями. Основними чинниками цих змін є швидкий розвиток технологій і цінність та застосування знань. Зазначені обставини змістили акцент на людину як на основну рушійну силу, та зробили наше середовище динамічнішим [1]. Як результат, стало більш поширене використання методів, що спрямовані на якісну, ефективну роботу та на підвищення рівня кваліфікації персоналу. Саме тому розглянемо проактивний стиль керування, який базується на даних принципах та порівняємо його з більш класичним - реактивним.

Проактивне керування - це нова версія демократичного стилю. Основна ідея цього методу заключається в формуванні у персонала ініціативності та активності. У кожній складовій організації має бути бажання відповідально відноситися до самостійних завдань, які перед ними стоять. Щоб проактивний стиль в організації спрацював, керівництву потрібно зробити низку спрямованих дій, які спонукали б працівників до саморозвитку та активності, нищили стіну між різними ланками структури, а також необхідно робити передбачення щодо змін в майбутньому, як і в середині компанії так і поза її межами [1]. Функція контролю присутня, але вона гармонічно вписується в цей стиль і не в такій формі, як це зроблено в реактивному стилі.

В останній формі управління керівництво контролює стан організації та намагається виявити симптоми "хвороби". Під хворобою маються на увазі: конфліктні ситуації в структурі, відсутність мотивації та кваліфікованих кадрів. Як тільки загроза була виявлена, начальство робить кроки задля подолання потенціальної кризи [2]. Як ми бачимо, реактивний стиль - це деяка інтерпретація авторитарного стилю керування, але в більш слабкому сенсі.

Порівнюючи ці два методи, можна побачити, що проактивний стиль вимагає більше зусиль від кожної складової, але це не говорить, що ця форма краща, ніж реактивна. Потрібно більше практичних даних застосування проактивного типу правління в різних областях, на основі яких можна ствержувати, що його результативність краще [1]. Також все залежить від ситуації та області, в яких знаходиться компанія. Проактивне керування не може бути застосоване у всіх випадках, оскільки в цьому стилі все залежить від особистостей та активності, але не всі професії потребують таких якостей. Також потрібно пам'ятати, що не всі особливості тих чи інших націй можуть вести подібним чином. З іншої сторони, реактивний стиль керування може підійти всім, оскільки керівництво намагається керувати ситуацією, але, на відміну від проактивного, можуть з'явитися проблеми в середньо- та багатостроковій перспективі [2]. Що й трапилося з Eastman Kodak Company. Вона створила цифровий фотоапарат, але не розпочала його продажі, оскільки вважала, що це не доречно, що і стало однією з причин її банкрутства [3].

Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що реактивний і проактивний стилі ефективні в певному сенсі, якщо застосовувати їх цілеспрямовано. Все залежить від області застосування та від персоналу, оскільки певні стилі керування підходять для деяких випадків. Також потрібно розуміти, що проактивний стиль тільки починає свій шлях становлення на відміну від реактивного, і тому з часом може дещо змінитися. За певних обставин він стане більш вживаним в управлінні персоналом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] posibniki.com.ua (2019) Управління проактивною поведінкою підприємства [online]. – Available at: <http://posibniki.com.ua/post-upravlinnya-proaktivnou-povedinkou-pidpriemstva> [Accessed at 15 March, 2019]
- [2] stud.com.ua (2019) Види кадрової політики [online]. – Available at: https://stud.com.ua/26179/menedzhment/vidi_kadrovoyi_politiki [Accessed at 15 March, 2019]
- [3] dovidnyk.info (2019) Kodak [online]. – Available at: <https://dovidnyk.info/index.php/Brand/340> [Accessed at 15 March, 2019]

Дейнека К.А.
студент гр. УП-71, ФММ
Національний технічний університет України
“Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського”
ORCIDID:0000-0001-5087-816X

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ГНУЧКОСТІ ВИТРАТ НА РОБОЧУ СИЛУ

Закордонний досвід у системі оплати праці доцільно застосовувати в українській практиці для пошуку досягнення рівноваги у сфері зайнятості, підвищення ефективності виробництва і переходу до гнучкої системи заробітної плати.

Вивчення сфери гнучкості витрат на робочу силу залишається актуальним і по теперішній час тому що, досвід у даній сфері постійно збагачується, а саме, відбувається глобалізація економіки та посилення конкуренції на ринку збуту.

В останні 20-30 років у промислово розвинутих країнах державна політика регулювання заробітної плати дещо послабилась. Відбувається поступова відмова від жорсткої державної регламентації тарифних ставок. Раніше використовували принцип: подорожчання життя повинно бути компенсовано відповідно до заробітної плати, то тепер використовують інший підхід- підвищення продуктивності праці та досягнення фінансових результатів на підприємстві сприяє умовам для зростання заробітку працюючих [1].

За оцінками західних економістів, індивідуалізація нарахувань заробітної плати включає наступні елементи:

1. Визначення розмірів мінімальної заробітної плати для кожної категорії працівників;
2. Загальний порядок індексації доходів;
3. Розміри тарифних ставок і окладів, доплат і надбавок;
4. Середня заробітна плата.

При обґрунтуванні мінімального рівня заробітної плати в країнах ЄС використовуються такі фактори, як диференціація порівняльного рівня життя різних соціальних груп населення, розміри соціальних виплат, зайнятість населення і продуктивність праці [2].

Процедура встановлення мінімальної заробітної плати в різних країнах визначають по-різному: державними законами, генеральними угодами на національному рівні, галузевими тарифними угодами, місцевими органами влади тощо. У деяких країнах уряд самостійно визначає розмір мінімальної заробітної плати (Словенія, Нідерланди, Хорватія, Нова Зеландія, Ірландія, Греція, Білорусь). В таких країнах як Латвія, Литва, Польща, Болгарія, Словаччина, Угорщина, Великобританія, Чехія загальнонаціональні мінімуми відсутні, натомість передують консультації між владою, роботодавцями та представниками робітників. У США діє федеральний і регіональний рівень мінімальної зарплати, а у Японії і Канади – лише регіональний. В деяких країнах Євросоюзу (Швеція, Фінляндія, Данія, Італія, Німеччина, Австрія) мінімальний рівень зарплати не встановлюється на законодавчому рівні, а визначається національними та колективними договорами [2].

Найнижча мінімальна зарплатня серед країн ЄС – у Болгарії (261 євро), найвища – в Люксембурзі(1999 євро). Про це повідомляє Eurostat. Там

зазначають, що на сході ЄС місячна мінімальна зарплата, як правило, менш як 500 євро, а на півночі понад 1000 євро. Цікавою особливістю є те, що не всі країни ЄС виплачують мінімальну заробітну плату. Наприклад, у Португалії виплачують мінімальну плату в розмірі 677 євро, в Греції – 684 євро, на Мальті – 748 євро, в Словенії – 843 євро, а в Іспанії – 859 євро. У решті країн ЄС, мінімальна заробітна плата перевищує 1400 євро на місяць. Порівнюючи мінімальну зарплату економічно розвинених країн з українською, можна сказати, що відбувається великий розрив починаючи від 3,5 до 17,8 разів[3]. Для більш чіткого аналізу дисбалансу мінімальної заробітної плати розглянемо таблицю 1.

Таблиця 1

**Розмір мінімальної заробітної плати
в деяких країнах Європи та в Україні у січні 2018 року , євро**

Країна	Рівень мінімальної зарплати, євро	Більше за українську мінімальну заробітну плату, разів
Люксембург	1999	17,8
Ірландія	1614	14,4
Нідерланди	1578	14,0
Бельгія	1563	13,9
Німеччина	1498	13,4
Франція	1480	13,2
Великобританія	1401	12,5
Польща	503	4,49
Естонія	500	4,46
Словаччина	480	4,28
Чехія	478	4,26
Хорватія	462	4,13
Угорщина	445	3,97
Латвія	430	3,84
Румунія	408	3,64
Литва	400	3,57
Україна	112	1,0

Отже, система нарахування заробітної плати, яка існує в Україні не може виконувати покладені на неї функції. Тому необхідно вивчити зарубіжний досвід та адаптувати його до умов функціонування підприємств у нашій країні, що дасть змогу поліпшити систему нарахування заробітної плати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] econom.chnu, (2016). *Закордонний досвід регулювання систем оплати праці*. [онлайн] Доступно по адресу: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/antochova-13.pdf> [Доступ 9 квітня 2019].
- [2] irbis-nbuv.gov, (2017). *Мінімальний рівень заробітної плати в країнах ЄС*. [онлайн] Доступно по адресу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe [Доступ 9 квітня 2019].
- [3] bbc.com, (2018). *Мінімальна зарплата в ЄС*. [онлайн] Доступно по адресу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-43174185> [Доступ 9 квітня 2019].

Дидик А.П.
студентка гр. БС-52, ФБМІ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID:0000-0002-0257-381

Трофименко О. О.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0003-1175-7183

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Сьогодні, в умовах розвитку економіки знань, одним з основних чинників розвитку підприємства є персонал, його кваліфікація та професійний потенціал. Узагальнюючи існуючі визначення сформувавши таке трактування економік знань – економіка, що створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого зростання та конкурентоспроможності [1].

В умовах формування економіки знань потрібно ефективно керувати людськими ресурсами, що дозволить підвищити продуктивність і конкурентоспроможність компанії, так як саме ефективність управління дозволить підвищити ефективність інноваційної діяльності підприємства. Інноваційні підходи використовуються в ІТ- підприємствах («Google» і «Facebook»), продуктивних («Whole foods» та «Rolls - Royce»), телекомунікаційних («Київстар» та «BlackBerry»). аутсорсингових компаніях, компаніях експрес доставки («Нова пошта») та ін. Існує декілька сфер, де впроваджують інноваційні методи управління людськими ресурсами в умовах формування економіки знань та велика кількість методів управління для досягнення ефективного використання ресурсів.

Першою сферою є відбір кандидатів. Одним з найважливіших аспектів управління персоналом є залучення необхідної кількості персоналу, що володіє потрібними саме для цього підприємства професійними характеристиками [4]. На відміну від нього, інноваційний метод передбачає оптимальний рівень витрат для підвищення рівня відбору кадрів. Це досягається за допомогою сторонніх організацій (рекрутинг-компанії, консалтинг) чи власних сил (ярмарки вакансій, ВУЗи, інтернет, тестові завдання, випробувальні періоди. Середні витрати на пошук персоналу та закриття вакансії, при умові наявності штатного рекрутера, становлять 28300 грн. при закритті трьох вакансій, а в перерахунку на одну – 9400 грн [7]. При використанні сторонніх організацій становить близько 10000-24000 грн на одну ваканцію. У дану вартість входить доступ до сайтів, де публікуються вакансії і доступ до бази резюме, витрати на інтернет, зарплата та податок на неї, організація робочого місця, робочий час HR-менеджера. Як результат, якщо компанія шукає від 3 до 7 людей в місяць, їм вигідніше закривати вакансії власними силами. В іншому випадку, коли потрібно відібрати всього одного чи двох кандидатів – вигідніше використовувати сторонні організації [7]. Сторонні організації часто використовують метод Executive Search для відбору найкращих фахівців на ринку. Він полягає в дослідженні ринку праці та відбір кандидатів, що потенційно відповідають вимогам компанії.

Наприклад, компанії «Apple», «Google» (США) та «BlackBerry» (Канада) приділяє велику увагу саме інноваціям методам підходу до підбору персоналу. Також існує метод кадрового резерву, яким активно користується компанія «BILLA». Цей метод напряму пов'язаний зі сферою навчання співробітників, завдяки якому компанія не витрачає ресурси на пошук персоналу на ринку праці, а закриває вакансії саме внутрішніми кандидатами.

На рис. 1 приведені дані про частки українських компаній, які змінили підхід до підбору персоналу у 2018 р.

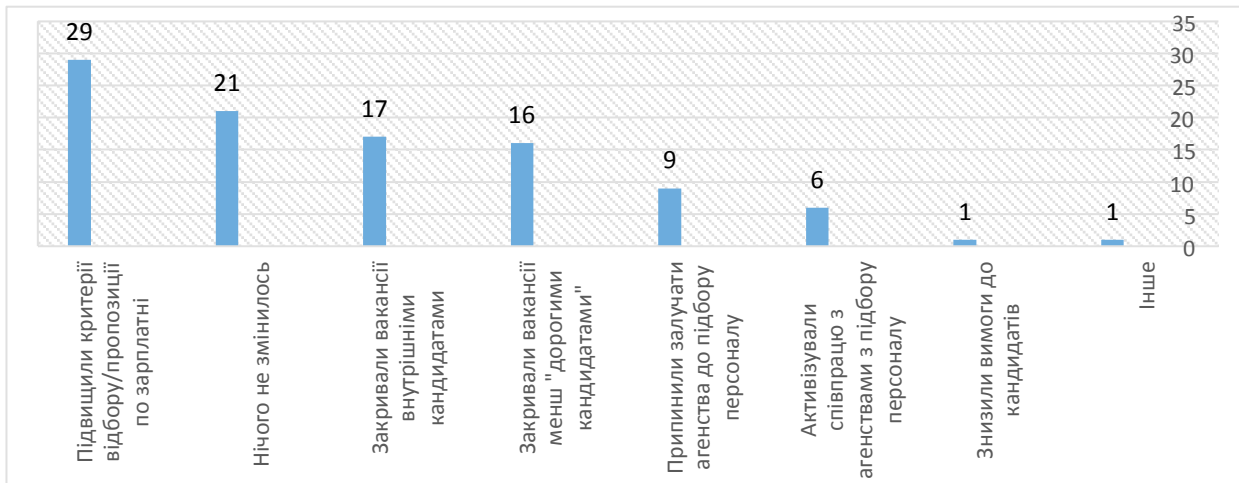

Рис. 1. Зміни у політиці підбору персоналу українських компаній

Аналізуючи дані, більшість компаній підбирає персонал власними силами (близько 30%), за допомогою підвищення критерію відбору, але все ще близько 21% нічого не змінює в своїй політиці, а 17% роботодавців закривають вакансії власними кандидатами за допомогою підвищення кваліфікації та навчання потрібних навичок відповідно до посади. Потрібно зазначити, що 10 % припинили користуватись послугами агенств, що могло бути зумовлено не вигідними витратами, як було вище зазначено, при пошуку від 3 до 7 кандидатів на посаду, а 9 % навпаки активізували співпрацю з зовнішніми організаціями для закриття вакансій, що є оптимальним варіантом при закритті 1 чи 2 вакансій в місяць.

Другою сферою є оцінювання діяльності працівників. Для подальшого розвитку персоналу потрібно вести оцінку їхньої роботи відповідно до посади. Однією із технологій оцінювання є Performance Management [3]. Вона складається із трьох елементів: оцінка, зворотній зв'язок та нагорода. Спочатку аналізується і оцінюється діяльність працівника. Наступним кроком є обговорення результатів з керівництвом (зворотній зв'язок) і як результат – позитивне мотивування (внутрішня чи зовнішня), тобто визнання покращеного виконання роботи. Наприклад, телекомунікаційні компанії «Київстар» та «Lifecell» використовують інноваційні методи для оцінювання діяльності співробітників і за їх результатом позитивно мотивує працівників.

Однією із найважливіших сфер є навчання співробітників. Це дозволить досягти цілей у кар'єрі співробітника, що як результат надасть йому потрібні навички та знання для продуктивності компанії чи організації. На практиці отримує все більшого поширення така ітехнологія, як «зворотне наставництво» [5]. Ідея полягає в тому, що співробітник з меншим досвідом обмінюється знаннями із тим хто має більший досвід. Це допомагає визначити слабкі

сторони, недоліки, відсутність знань та їх усунення завдяки сильним сторонам іншого співробітника. Такі підприємства, як “McDonald’s” (США), “Samsung” (Південна Корея) надають перевагу інноваційним методам підвищення кваліфікації співробітників.

Четвертою, не менш важливою сферою, є надання стимулу. Метою підходу є забезпечення фінансової відзнаки, просування та іншого визнання, щоб мотивувати працівників ризикувати, розвивати нові продукти та створювати нові ідеї [6]. Цього можливо досягти за допомогою зовнішньої мотивації – премії, підвищення заробітної плати та внутрішньої – створення комфортних умов, задоволення і розуміння значимості роботи. Але потрібно розуміти, що кожен співробітник є індивідуальністю, яка має свої потреби та мотиви, що мають бути враховані. Тому важливим є збір інформації про працівника, визначення найкращої мотивації для нього та створення індивідуальної системи стимулу і як результат досягнення мети діяльності підприємства.

Важливою сферою застосування сучасних підходів з управління персоналом є професійний розвиток. Під професійним розвитком мається на увазі набуття співробітником нових навичок і знань, які він зможе використовувати у роботі. Це зумовлено проблемою дефіцитом професійних кадрів як у компанії, так і на ринку праці. Професійний розвиток досягається за допомогою навчання, стажування чи перекваліфікації. Одним із інноваційних методів є коучинг – у ході консультування співробітнику призначається коуч (тренер), який допомагає працівнику професійно розвиватись, передаючи йому свій досвід. Він фокусується на цілі і прогресі співробітника, але коуч не вирішує пропонує рішення, а навчає працівника самостійно вирішувати проблеми, задаючи питання і обговорюючи ефективні стратегії. Українська компанія «Нова пошта» використовує інноваційні методи для професійного розвитку (метод «ноу-хау»).

В умовах формування інноваційної економіки знання є найважливішим ресурсом, тобто вирішальне значення має ефективне управління людськими ресурсами, що дозволить реалізувати і розвивати інтелектуальні можливості та задовольняти особисті потреби. В той же час, потрібно правильно підібрати метод в залежності від спеціалізації компанії та кількості співробітників, їх індивідуальних характеристик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Федулова Л. І. Економіка знань: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Любов Іванівна Федулова; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 600 с.
- [2] Стаття «Новітні підходи до залучення кадрових ресурсів» (2009) [онлайн]. - Електронний доступ: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_2/pdf/111-117.pdf [Accessed at 15 March, 2019]
- [3] Гавриш О.А. Технології управління персоналом.: монографія/ О.А.Гавриш, Л.Є.Довгань, І.М.Крейдич,,Н.В.Семенченко.-Київ : НТУУ « КПІ імені Ігоря Сікорського». , 2017. – с. 157
- [4] Стаття «Аналіз особливостей застосування случайних методів підбору персоналу» (2013) [онлайн]. - Електронний доступ: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1724> [Accessed at 15 March, 2019]
- [5] Стаття «Інноваційні підходи до здійснення функцій управління персоналом підприємств» (2017) [онлайн]. - Електронний доступ: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/26.pdf [Accessed at 15 March, 2019]
- [6] Стаття «Інноваційні підходи в практиці управління персоналом конкурентоспроможного підприємства» (2017) [онлайн]. - Електронний доступ: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/31.pdf [Accessed at 15 March, 2019]
- [7] <https://kiev.hh.ua/> (2017) «Скільки стоить закрити вакансію в Україні? Простий алгоритм складного расчета» [онлайн]. - Електронний доступ: <https://prohr.rabota.ua/skolko-stoit-zakryit-vakansiyu-v-ukraine/> [Accessed at 15 March, 2019]

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ США. ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У всіх високо розвинутих країнах давно зрозуміли, що опора на інтелект – це найкращий шлях до успіху. Адже успіх будь-якої організації напряму залежить від її співробітників. Якими б не були чудові ідеї, новітні технології, розробки без кваліфікованих кадрів високої активності домогтися неможливо. Саме люди подають і реалізують ідеї цим самим дають підприємству жити та розвиватись. Тому ґрунтовний аналіз методів управління персоналом в США, дозволить виділити ті його головні особливості, які можна реалізувати в Україні.

Саме у відповідь на швидкість та тенденції економічного зростання на початку ХХ ст. виникла управлінська культура в США. Вона була спрямована на досягнення успіху, так званої “американської мрії”. Культура “сильної особистості”, що була сформована переселенськими принципами, за якої люди в умовах жорсткої конкуренції та приблизно рівних можливостях повинні постійно боротися за своє місце під сонцем, тобто іншими словами проходити так званий “природний відбір”, стала основою культури Нового Світу [1].

Управління трудовою діяльністю в США вирізняється споміж інших своєю конкуренцією, активністю, професійно орієнтованістю, мобільністю, індивідуалізованістю та контролем.

США має найбільший розвинуту в світі мережу навчальних закладів, навчальних центрів, спецкурсів які забезпечують чудову підготовку, перепідготовку і підвищення рівня кваліфікації спеціалістів керуючого профілю. Саме на цьому та на розгляді управління як окремої професії заснована американська система управління персоналом. Наявність "джеренералістів" є особливою рисою управлінської школи США, тобто наявність специфічного виду керівників широкого профілю, які є компетентні у всіх видах діяльності організації (виробництві, техніці, економіці, ринковій діяльності і т.п.). Для політики управління персоналом в США є притаманним використання програмно-цільових та матричних структур, які вимагають від керівників вищого та середнього рівнів особливої гнучкості та швидкої пристосовності в діловій поведінці [2].

У більшості американських організаціях велика увага приділяється до психологічної установки у кожного окремого працівника з метою породження в нього відчуття переможця. ТОП менеджери компаній США постійно підтримують атмосферу неформальної конкуренції в колективі цим самим збільшуючи продуктивність праці.

Основні характеристики системи управління персоналом в США:

1. Постійний розрахунок ефективності управління людськими ресурсами організації;
2. Застосовується індивідуальний підхід до кожного працівника для вирішення проблеми багатонаціональності американського персоналу, створюється прийнятна для різних культур організація;

3. Працівники є основним ресурсом для підвищення ефективності роботи виробництва;

4. Освіта, практичний досвід роботи у цій сфері, комунікабельність, уміння працювати в колективі, психологічна сумісність є основними критеріями за якими здійснюється підбір персоналу;

5. Управління персоналом завжди базується на стратегічних планах організації;

6. Орієнтація на вузьку спеціалізацію менеджерів, інженерів, учених;

7. Управління персоналом ґрунтується на традиціях конкуренції, заохочення працівників з чіткою орієнтацією на прибуток компанії;

8. Високий рівень оплати праці та соціальні гарантії.

Таким чином культура і розвиток організації підприємства є основним пріоритетом для американського менеджменту. У кожній великій фірмі стиль відносин, принципи, девізи праці та інше відрізняються своїм особливим “духом” та атмосферою.

Отже, у сучасних умовах швидкого економічного розвитку і високої конкуренції провідні американські фірми базують свою внутрішню політику на грамотному розподілі ресурсів, демократичних адміністративних відносинах, автономії та автоматизації виробничих підрозділів, виборі оптимальної стратегії і інших чинників які покращують виробничі процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Грейсон Д.К. Американский менеджмент на пороге XXI века; пер. с англ. Д.К. Грейсон, К. О’Делл. –М. : Экономика, 1991. – 176 с.
- [2] Порівняльний аналіз технології управління персоналом, управління кадрами, персоналом, людськими ресурсами.- [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ст. <http://atlant.ws/> [Accessed at 15 March, 2019].
- [3] Журавлев П.В., Кулапов М.Н., Сухарев С.А. Мировой опыт в управлении персоналом. Обзор зарубежных источников/ Монография. М.: Изд-во Рос. экон. акад., Екатеринбург: Деловая книга, 1998. 232 С. - [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ст. <http://lib.socio.msu.ru//library> [Accessed at 15 March, 2019].

Ільченко Ю.Е.
*студентка гр. КА-63, ІПСА,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0001-7037-8525*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

На сьогодні існує багато різних видів підприємств, головною метою яких є збільшення вартості підприємства, доходів акціонерів. Нині в умовах високої конкурентної боротьби виграють лише ті підприємства, які можуть запропонувати високоякісне виробництво певного виду продукції або послуг, а це неможливо зробити без професійно підготовленого персоналу. Адже колектив є основним активом будь-якої організації.

Створення ефективної професійної діяльності сучасних фахівців в значній мірі залежить від соціально-психологічних аспектів. Це можна обумовити тим, що під час високої емоційної напруженості співробітників важко стимулювати організаційно-розпорядчими чи економічними методами. Тому ця тема є досить актуальною.

Під соціально-психологічними методами управління ми будемо розглядати конкретні заходи та способи дії на процес забезпечення розвитку людських ресурсів. В свою чергу ці методи розділяють на такі різні групи: соціологічні методи, які направлені на колектив в цілому, групи людей та їхню взаємодію (зовнішній світ людини) та психологічні методи, які спрямовано впливають на окрему особу усередині колективу(внутрішній світ людини). Звичайно це розподілення умовне, адже в колективі людина потрапляє під вплив різних людей з різною психологією. Однак все ж таки, саме поєднання цих методів ми можемо назвати тим точним інструментом впливу на колектив та окремо кожну людину.

Соціальні методи допомагають в управлінні людськими ресурсами через вплив на свідомість фахівців шляхом врахування інтересів, властивостей, цілей та інше. Використовуючи ці методи можна визначити місце кожного співробітника в колективі, знайти лідерів та мотивувати людей кінцевими результатами роботи. Завдяки цьому можна забезпечувати моральний та психологічний клімат в колективі, а саме підтримувати на високому рівні корпоративну культуру, вірити в єдність, мати загальні цілі та ідеали. Для цього варто проводити періодичне анкетування, робити соціальні експерименти, кардинальні зміни в колективі тощо (нові лідери, інша структура оплати), підтримувати змагання та стимулювати колективні та індивідуальні ініціативи фахівців підприємства [1].

В свою чергу психологічні сприяють управлінню людськими ресурсами за допомогою врахування психічних особливостей людей, а саме характеру, темпераменту, віри, емоцій і т.д. Як стверджують соціологи, що залежно від настрою, бажання людини працювати продуктивність праці може суттєво зростати, або знижуватися. Використовувати ці методи треба, як правило, індивідуально. Завдяки цьому можна спробувати спрямувати внутрішній потенціал кожного фахівця на діяльність підприємства, вирішення конкретних завдань. Потрібно чітко дотримуватись прав кожної людини, також доцільно використовувати різні види мотивації, такі як навіювання, наслідування,

переконання та інше. Варто проводити психологічні тестування, різноманітні тренінги та семінари, можливе навіть впровадження психологічного відділу з метою виявлення емоційної напруги, уникнення конфліктних ситуацій та підтримання здорового психологічного клімату. Також в ролі психологічного методу треба зазначити дизайн робочого місця кожного працівника, враховуючи положення ергономіки та сучасні технічні засоби праці.

Наряду з позитивним впливом психологічних та соціальних методів в управлінні людськими ресурсами можливий й негативний вплив. Як приклад можна навести використання різних методів збору інформації, такі як чутки, плітки та інше, що може робити відносини в колективі напруженими, ворожими та не довірчими. Також підтримуючи формальні стосунки між співробітниками може створити перешкоди між підлеглими та керівниками. Щодо проведення радикальних змін можна зауважити, що це може створити деякий супротив змінам. Помилкове застосування різних психологічних методів або хибне пояснення результатів може створити деякий дискомфорт у фахівців [2].

Тому підхід до кожного співробітника повинен бути персональний, підготовка має бути індивідуальна. Саме індивідуалізація зможе дати найкращий ефект, призводити до високопродуктивної праці. Персоніфікований підхід має поєднувати в собі взаємодію психологічних та соціальних методів [3].

Як висновок зазначимо, що в сучасному світі в управлінні людськими ресурсами треба мати комплексний підхід, і в першу чергу треба починати з навчання молоді. Необхідно використовувати індивідуальний підхід до кожного і поєднувати психологічні та соціальні методи. Галузь застосування цих методів дуже велика. Але саме реалізація такої практики на всіх ступенях управління людськими ресурсами допоможе створенню колективу з висококваліфікованих та ефективних працівників, що в свою чергу спричинятиме результативність діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Дробязко Л.В. Корпоративна культура як інструмент ефективного управління персоналом. Теорія та практика державного управління. 2012. Вип.3. С. 41-50.
- [2] Егоршин А.П. Управление персоналом / А.П.Егоршин. – Н.Новгород: НИМБ, 1997. – 607 с.
- [3] Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія / В.В.Рибалка. – Х.: НТУ “ХПІ”, 2002. – 161 с.

Карлюк А.В.
студентки гр. БС-51, ФБМІ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0001-7011-7237

Іллєнок М.П.
студентки гр. БС-51, ФБМІ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-6807-4650

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасному швидкозмінному ринковому середовищі людський потенціал в компанії є одним з основних чинників забезпечення зростання її ефективності та конкурентоспроможності. В той же час, до основних тенденцій на ринку праці можна віднести зростання трудової міграції, зростання конкуренції між роботодавцями за потенційних працівників, міграція висококваліфікованих спеціалістів, молодих людей, які здобули освіту в Україні, науковців та інших. Все це негативно впливає на темп відновлення економіки України [1]. Саме тому, важливе питання щодо підвищення рівня залученості персоналу в діяльності компанії та розробки мотиваційних програм є актуальними.

Питання мотивації досліджували в своїх наукових працях такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Роберт Франкен, Волощук О.Ю., Бенях В.В., Зеленько Г.І., Ганжурова Л.Ю., Сисоліна Н.П., Нісфоян С.С., Богацька Н.М., Кулик М.В., Биба В.В., Теницька Н.Б., Тарасенко Д.Л., Абрагама Маслоу, В.Врум, Ф.Герберг, Д.Мак-Клелланд та інші.

Роберт Франкен є заслуженим професором в Університеті Калгарі, його наукові роботи достатньо відомі. В одній із своїх робіт Франкен зробив припущення про те, що мотивація є рушійною силою будь-якої людини, яка спонукає її діяти певним чином. Існує безліч варіантів впливу на мотивацію особистості [2], [3]. Так, беручи до уваги мотиваційну ієрархію Маслоу [4], [5], очевидно, що роботодавці виграють, якщо буде впроваджено систему безготівкових винагород, за наявності відповідної системи грошових премій. Однак, в сучасній економічній ситуації щоб скористатися системою безготівкових винагород, необхідно забезпечити належний рівень заробітної плати в Україні. Цілком ймовірно, що процеси постановки цілей роблять значний вплив на мотивацію персоналу. Отже некоректна постановка цілей викликає проблеми і де мотивує співробітників. Окрім загальноприйнятих правил постановки цілей необхідно збільшити зв'язок між зусиллями і нагородами. Безумовно, ефективна система мотивації включає в себе зв'язок між повсякденними цілями працівника, цілями фірми і способом винагороди персоналу. У результаті аналізу було визначено значний розрив у часі, між початком діяльності підприємства і впровадженням нею техніки мотивації і підвищення організаційної ефективності співробітників.

Мотивація – це процес стимулювання працівників до здійснення ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей підприємства [6].

Мотивація необхідна для ефективного виконання прийнятих рішень і запланованих завдань.

Мотивація є складовим елементом у системі управління і поділяється на три основних види: матеріальна, адміністративна та моральна. Матеріальна мотивація реалізується через оплату праці, але оплата може бути як позитивною (премії, додаткові нарахування за виконаний робочий план, тощо) так і негативною (штрафи) для працівника. На відміну від матеріальної мотивації, адміністративна та моральна базується на людських якостях та дисципліні праці.

На практиці в трудовій діяльності використовують наступні методи мотивації: прямі економічні, непрямі економічні та не фінансові (соціальні).

Прямий економічний метод полягає - на підприємстві вже є діючі форми та системи оплати праці робітникам; відбувається преміювання працівників за винахідливість, раціоналізацію, за високі результати праці та виконання робочого плану; оплачується навчання працівників; виплата за відсутність невиходів на роботу. Непрямі економічні методи передбачають доплату за стаж роботи; оплату додаткових відпусток, передбачених законодавством України; пільгове харчування, користування житлом та транспортом; встановлення надбавок на пенсію, одноразова допомога при виході на пенсію; оплата путівок працівникам на відпочинок та лікування. Соціальні методи включають в себе гнучкий графік роботи; забезпечення високого рівня охорони праці; підвищення привабливості праці; участь в управлінні виробництвом; підвищення по службі [7].

Наведемо як приклад один з базових підходів до визначення мотивації - так звану піраміду А. Маслоу. Згідно теорії в основі поведінки людини лежать потреби (потреба як потреба в чому-небудь), які можна розділити на п'ять типів: фізіологічні потреби, потреби в безпеці, соціальні потреби, потреби в повазі і визнання і потреби в самоактуалізації, або творчому самовираженні. Продумана нематеріальна мотивація в компанії задовольняє потреби, що утворюють вершину цієї піраміди.

Активно використовує нематеріальну мотивацію в різних її варіантах для мотивації своїх співробітників керівництво Акціонерного товариства «Акціонерний банк «РАДАБАНК»» [8]. Основні способи нематеріальної мотивації: мотивуючі наради, короткі зустрічі та бесіди, привітання зі знаменитими датами (рік роботи в компанії, закінчення випробувального терміну тощо); навчання персоналу під час роботи; можливість зворотного зв'язку (можливість висловити свою думку); спеціально обладнанні місця для відпочинку; інформування про успішність працівників (похвала); особиста або персональна робоча ділянка; заохочувальні корпоративи; знижки на послуги та товари. Поєднання вищезазначених нематеріальних методів з матеріальними дозволить компанії мотивувати своїх працівників та показувати високі результуючі показники функціонування компанії.

В той же час, треба визначати кореляційну залежність між стимулюванням персоналу і зростанням продуктивності, спостерігати та оцінювати зміни. Так, впровадження ефективної системи мотивації вимагає фундаментальних змін в щоденних моделях і бізнес-процесах організації, які роблять його дещо важким для ефективного і значного здійснення. Очевидно, що фінансова винагорода є ключовим мотиватором для співробітників. Проте монетарні методи не підвищують продуктивність протягом тривалого періоду, та не завжди фінансовий фактор істотно впливає на продуктивність. Для деяких

співробітників важливе соціальне визнання та позитивні відгуки про результати [9].

До основних проблем, що знижують ефективність системи мотивації підприємства відносять такі [10]: нехтування впливом безготівкових методів мотивації або використання їх без грошової основи; труднощі в диверсифікації мотиваційних прийомів серед різних груп персоналу; зв'язок між мотиваційними діями та ефективністю організації не завжди ясна; неоднозначні цілі та інструкції; невизначеність реакції працівника на техніку мотивації; невпевненість в лояльності і зацікавленості співробітників. Отже, для збільшення інвестицій в людський капітал на вітчизняних підприємствах і організаціях необхідно розглянути всі перераховані вище проблеми.

На основі вищезгаданого, можна запропонувати такі методи вирішення: забезпечити задовільний рівень грошової винагороди персоналу; поліпшити умови праці; удосконалити існуючу корпоративну культуру і психологічний клімат; забезпечувати зворотний зв'язок з працівником; ставити цілі з чітким співвідношенням зусиль і винагород; давати нагороди відповідно до виконаного завдання; проводити навчання як на робочому місці, так і поза ним; залучати працівників до процесу прийняття рішень; залучати працівників до процесу визначення критеріїв оцінки.

Отже, персонал є найбільш цінним і ефективним ресурсом, доступним для підприємства. Таким чином, підвищення ефективності роботи співробітників за допомогою різних методів і технік мотивації є одним з найбільш прогресивних способів забезпечення корпоративної переваги і довгострокового ефективного розвитку організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Михайленко Н.О., Петряніна К.О.. Сучасні аспекти міжнародної трудової міграції. Херсонський національний технічний університет. УДК 331.556
- [2] Франкен (1994). Мотивація: перетворення «повинен працювати» в «хочу працювати». Підприємець 13 (3), с. 15-16.
- [3] Franken (1994) Motivation: changing «must work» into a «want to work». Entrepreneur 13 (3), pp 15-16.
- [4] Теорія потреб Абрахама Маслоу. [online] Available at: https://stud.com.ua/34682/menedzhment/teoriya_potreb_abrahama_maslou [Accessed 24 March 2017].
- [5] Maslow, A.H. (1954), Motivation and Personality, Harper, New York, NY, 411 p.
- [6] Чобіток В.І., Дибаліна С.В.. Формування системи мотивації працівника на промислових підприємствах: теоретичний аспект, ст. 71-76.
- [7] Поняття, види і методи мотивації праці. [online] Available at: https://pidruchniki.com/80388/ekonomika/ponyattya_vidi_metodi_motivatsiyi_pratsi [Accessed 24 March 2017].
- [8] АО «АБ «РАДАБАНК»». [online] Available at: <http://www.radabank.com.ua/ua/> [Accessed 24 March 2017].
- [9] Мотивація персоналу. [online] Available at: <https://library.if.ua/book/116/7774.html> [Accessed 24 March 2017].
- [10] Дубовий А.М.. Розробка програми мотивації і стимулювання працівників промислового підприємства, 2017 р.

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ В УРАЇНІ

Аналіз формування ринку праці, зокрема молодіжного сегмента, досить актуальним питанням, адже молоде покоління складає більше ніж половину працездатного населення держави і вимагає особливої соціальної підтримки та захисту в період кризового стану становлення ринкової економіки. Питанням молодіжної політики зайнятості займалося багато науковців, а саме О.В. Большая, А.О Верналій, Л.М. Ємельяненко, Л.С. Борданова та інші.

Динаміку основних показників активності молодих людей на ринку праці ми можемо побачити в таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Динаміка основних показників активності молодих людей на ринку праці за 2017-2018 роки

Роки	2017	2018
Зайнятість:		
усе населення (в тому числі і молодь), тис. осіб	16156,4	16360,9
15-24 роки, тис. осіб	1122,9	1068,5
25-29 років, тис. осіб	2048,2	2016,9
30-34 роки, тис. осіб	2451,5	2510,1
Безробіття:		
усе населення (в тому числі і молодь), тис. осіб	1698	1578,6
15-24 роки, тис. осіб	262	233,7
25-29 років, тис. осіб	259,8	218,6
30-34 роки, тис. осіб	267,2	244,6

В результаті аналізу видно, що показники зайнятості та безробіття серед молоді все ще є незадовільними, адже відсоток безробітних хоч і зменшився порівняно з 2017 роком, але все ще становить 44,14% від загальної кількості безробітних. Відсоток зайнятих теж скоротився і становить 34,2%.

Аналіз дозволив виявити тенденції на ринку праці молоді, зумовлені рядом причин, зокрема:

1. Більшість молодих осіб ще здобувають освіту, і не мають стійких конкурентних переваг на ринку праці.

2. Недостатній досвід роботи або його відсутність та молодий вік, часто стають причиною відмови роботодавців при прийомі на роботу.

3. Мала кількість робочих місць. Станом на 2017 рік на одне вільне робоче місце претендувало 4 безробітних [3].

4. Молоді фахівці обирають професію не за бажанням та здібностями, а за рівнем майбутніх доходів, тобто заробітних плат.

Звісно, держава повинна поліпшити стан зайнятості серед молодих осіб. Досягти поліпшення можна такими шляхами: розвивати розгалужену систему державної служби зайнятості, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів; проводити реформування трудового законодавства в сфері зайнятості; здійснити зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць; сприяти розвитку малого і

середнього бізнесу; підтримувати нетрадиційні сфери зайнятості та стимулювати підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили [4].

Отже, стан молодих осіб на ринку праці є незадовільним. За 2016-2017рр. він почав покращуватись, але темпи цього покращення дуже малі. Держава повинна прикладати більше сил до залучення молоді, адже в більшості розвинених країн саме молодь посідає перше місце по рівню зайнятості на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [Accessed 18 Feb. 2019]
- [2] Країна зайнятих людей: як Україна долає безробіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naglyad.org/uk/2017/09/21/krayina-zajnyatih-lyudej-yak-ukrayina-dolaye-bezrobittya/> [Accessed 18 Feb. 2019]
- [3] Варналій, А.О. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні [Текст] / А. О. Варналій, О. В. Самоєнкова // Статистика – інструмент соціальноекономічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 90 – 96.

Крюкова Т. В
студент гр. УП 71, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

ПОСЕРЕДНИЦТВО НА РИНКУ ПРАЦІ

У сучасних умовах успішний розвиток економіки будь-якої країни є тісно пов'язаний з механізмом функціонування ринку праці. Створення умов, котрі б забезпечували можливість для раціонального розміщення трудових ресурсів, зумовлює значною мірою досягнення стійкого економічного зростання. Аналіз процесів, що відбуваються на стику господарських та трудових відносин при посередництві у працевлаштуванні, а також розробка відповідних методів стимулювання розвитку сучасного ринку праці, підвищення ефективності його функціонування, зокрема і за рахунок розвитку посередницької діяльності на ринку праці (трудового посередництва як одного з різновидів господарської діяльності). Одним із елементів функціонування ринку праці є процес пошуку роботи, котрий забезпечує встановлення реального співвідношення між вимогами працівника до робочого місця та можливостями, які надуються роботодавцем.

Мета даної роботи полягає в дослідженні особливостей здійснення посередницької діяльності на ринку праці.

Ринок праці – це особливий ринок, де наймані працівники можуть торгувати своєю робочою силою за ринково зваженою ціною (заробітною платою) на назначений товар (робочу силу). На ринку праці роботодавець і працівник не можуть існувати один без одного. З метою зведення попиту працівника з пропозиціями роботодавця (і навпаки) й створюються біржі праці, що є покликаними виконувати функцію посередника на ринку праці при наймі робочої сили .

Біржа робочої сили (біржа праці або служба зайнятості) – установи, які здійснюють посередницькі функції між працівниками і підприємцями, збирають і надають інформацію про наявність вакансій, сприяють підготовці й перепідготовці кадрів, створенню робочих місць, швидкому переміщенню робочої сили, забезпеченню ефективної зайнятості працездатного населення, частково регулюють процес зайнятості. Біржа робочої сили має свої відділення в містах, районах їх завдання – аналізувати, розробляти програми зайнятості, надавати профконсультації, здійснювати підготовку, перепідготовку кадрів та їх працевлаштування. Біржа праці іменується сьогодні як служба зайнятості (надалі – СЗ) – установа, що знаходиться в підпорядкуванні держави і виконує посередницькі функції між працівниками та суб'єктами господарювання. Біржі праці можуть називати по різному: бюро, контора, центр зайнятості, центри працевлаштування, тощо.

Безпосередньо важливим посередником який діє на ринку праці є державна служба зайнятості (надалі ДСЗ). Однак окрім посередництва, вона виконує функцію обслуговування безробітних. Тому до числа її клієнтів потрапляє значна частка осіб, що мають найменші шанси на ринку праці для працевлаштування. Відповідною репутацією користуються СЗ і в певній частині роботодавців, які уникають як правило, такого каналу найму робочої сили (досить часто фізичні особи, що перебувають в СЗ на обліку як безробітні, отримавши направлення на роботу, обходять кадрові служби підприємств з єдиним проханням – оформити відміну в працевлаштуванні, аби не втратити допомоги по безробіттю). Здебільшого ДСЗ пропонує низькооплачувані робочі місця, що не потребують високої кваліфікації.

Приватні кадрові агентства, агентства зі сприяння працевлаштування та підбору кадрів не надають такого широкого спектру послуг як ДСЗ, вони все ж є дуже популярними і серед підприємств (організацій), тобто потенційних роботодавців, і серед громадян, які шукають роботу. І хоча частка працевлаштування через приватні кадрові агентства є незначною, про розвиток та значимість цього посередницького інституту свідчить стрімке збільшення кількості приватних бірж праці, кадрових агентств, рекруїментських агентств. Щоправда, такі господарські організації існують поки що в населених пунктах з великою кількістю населення, оскільки тенденція їхнього розвитку очевидна – приватні кадрові агентства починають займати протилежний СЗ сегмент ринку, престижні робочі місця.[1]

Таблиця 1

Кількість посередницьких підприємств в Україні, шт.

	2018р	2019р
Кількість підприємств, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні	1164	1638
Кількість підприємств, які мають ліцензію з посередництва у працевлаштування за кордон	1158	1793

Їхніми послугами користуються найбільш кваліфіковані спеціалісти. Водночас, склад цих комерційних посередницьких структур не є однорідним. ТОП 5 кадрових агенцій міста Києва за відгуками та оцінками киян[3]. :

1. «Щире серце» – агентство з підбору домашнього персоналу;
2. «Business Travel and Holiday» – візова підтримка;
3. «Інтеркомп-Україна» – кадрове агентство;

4. «BVS-Rabota» – рекрутингове агентство;
5. «Affinity» – кадрове агентство.

Нині в Україні створено та успішно застосовується онлайн-довідник та путівник на ринку рекрутингових послуг www.recruiting.net.ua, який акумулює інформацію про ринок праці та персоналу, про ринок кадрових та рекрутингових агентств.

Джерелами даних щодо кількості кадрових агентств або посередників, які надають послуги у сфері праці, нині є спеціалізовані інтернет-довідники. Найбільші довідники в Україні містяться на порталах Job.ukr.net, Netbee.ua, Recruiting.net.ua, Work.com.ua. Потрібно зауважити, що, окрім Recruiting.net.ua, названі портали мають за мету саме організацію посередницьких функцій, тобто працюють як інтернет-посередник. Лише Recruiting.net.ua виступає саме як портал для посередників на ринку праці. Значна частина рекрутингових компаній в Україні працює за «класичним» поглибленим методом рекрутменту, а саме Selection Recruitment (англ. «вибір»), з урахуванням не тільки професійного досвіду, але й ділових та особистісних якостей кандидата.

Серед методів пошуку та підбору кандидатів, які використовують рекрутингові агентства, можна також виділити такі:

1) Хедхантинг (від англ. “Headhunting” – полювання за головами, де “head” – голова, “hunting” – полювання) – це один із напрямів пошуку і підбору персоналу ключових і рідкісних як за фахом, так і за рівнем професіоналізму фахівців. Головні бухгалтери, юристи, керівники підприємств і фахівці вузьких профілів найбільш часто стають об’єктом уваги хедхантерів .

2) Executive search – підбір топ-персоналу із залученням кількох кандидатів, які працюють в провідних компаніях, що конкурують з організацією замовника. За допомогою executive search підбирають як членів рад директорів, топ-менеджерів, керівників департаментів, так і менеджерів середньої ланки

3) Screening – метод «швидкого» відбору. Відбір претендентів проходить виключно за формальними ознаками, оцінюються особистісні якості, вік, освіта, досвід роботи та мотивація, а інші якості кандидатів, включаючи психологічні, не досліджуються.

Окрім рекрутингових агентств по підбору персоналу , чия діяльність є спрямованою на пошук «елітних» (висококваліфікованих спеціалістів), сьогодні значного поширення набувають приватні біржі праці. Вони обслуговують безробітних і являють собою , по суті, платний аналог СЗ. Діють вони ефективно, оскільки на відміну від «елітних» рекрутингових агентств , які обслуговують переважно роботодавців , - вони допомагають в працевлаштуванні спеціалістам

На сьогодні посередницька діяльність на ринку праці потребує адекватного правового врегулювання . Йдеться, зокрема, про господарську діяльність приватних кадрових агентств, агентств зі сприяння працевлаштуванню та підбору персоналу .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Камалова Ю. Ф. Особенности трудового посредничества на основе современных информационных технологий. [online] Available at: <http://www.dissercat.com/content/osobennosti-trudovogo-posrednichestva-na-osnove-sovremennykh-informatsionnykh-tekhnologii#ixzz5jCKSJas> [Accessed 13 Feb 2019].

- [2] Кравчук П.С., Ситницька О.А. Проблеми правового регулювання трудових відносин громадян України, які працюють за її межами / О. А. Ситницька, П. С. Кравчук // Університетські наукові записки. – 2010. – № 2. – С. 93-98.
- [3] Кадрові агенції Київ [online] Available at: <https://20.ua/kyiv/biznes-poslugi/kadrovi-agentsiyi/> [Accessed 1 Mar. 2019].
- [4] Рекрутингові агентства – плюси і мінуси [online] Available at: http://gloria.in.ua/ua/list/podii_ta_fakti_rekrutingu/rekrutingovi_agentstva___plyusi_i_minusi.html . [Accessed 13 Feb. 2019].

Литвинець О.Л.
студент гр. РТ-52-1, РТФ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-6062-163X

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАРІННЯ НАЦІЇ

Старіння нації – гостре соціально-економічне питання, що з кожним роком набуває все більшої серйозності для більшості країн світу. Демографічне старіння – це феномен, коли доля літніх людей домінує у загальній кількості населення. Результат тривалих змін у співвідношенні народжуваності до смертності привів до того, що за прогнозами ООН вже у 2050 році чверть усього населення землі буде літніми людьми. А це означає, що на кожного працюючого громадянина буде припадати один пенсіонер [1].

Ця проблема потребує комплексного рішення, адже це відбувається у кожній розвиненій країні в той час, як у малорозвинених надзвичайно висока народжуваність. Баланс народжуваності та смертності давно порушений, а з кожним роком ситуація лише погіршується.

У зв'язку з цим, першим і найактуальнішим питанням є проблема робочої сили, що призводить до труднощів в утриманні пенсіонерів та збільшенню пенсійного віку. Постає необхідність урахування рівня та характеру потреб нації, збільшення інвестицій у сферу медицини та соціальної допомоги, рішення гострих питань самотності, відчуженості і догляду за літніми людьми [3, с.185-198].

Існує два типи старіння нації [6]:

В результаті зниження народжуваності.

В результаті збільшення тривалості життя і зниження смертності у старших вікових категоріях.

Розвинені країни зіткнулися з цією проблемою першими, та, на жаль, процес демографічного старіння населення охопив весь світ. Країни, що тільки починають розвиватися, та вже можуть зістаритися швидше, ніж встигнуть розбагатіти. Уповільнення економічного зростання призведе до зниження доходів населення та рівня життя, оскільки економічний ріст базується на двох речах [3, с.185-198]:

Збільшення долі праце здібного населення.

Збільшення продуктивності праці.

Старіння нації перешкоджає обом умовам. Найяскравішим прикладом є Японія [5], що зіткнулася з цією проблемою ще у 1970-х роках, що призвело до уповільнення економічного росту країни втричі. Цей феномен знизив рівень інновацій що призвів до повільних темпів розповсюдження технологій. Адаже продуктивність працівника знижується з віком в силу старіння знань і готовності до нових рішень, вік впливає як на фізичний стан людини, так і на розумовий [4, с.548-575].

Та не у всіх сферах продуктивність знижується з віком. У таких сферах, як банківська справа, вік ніяк не впливає, а у юристів, лікарів та вчених навпаки – тільки підвищується. Тому вплив старіння робочої сили напряму залежить від структури самої економіки країни, оскільки чим вища доля фізичної праці – тим складніше боротися з наростаючими проблемами.

Внутрішня політика держави може вплинути на подальший розвиток цієї ситуації шляхом збільшення інвестицій на дослідження та розробки, впроваджувати курси підвищення кваліфікації, пришвидшити технологічні інновації. Переміщувати працівників з малопродуктивних сфер у високопродуктивні сектори. Необхідно підтримувати перенавчання працівників, а також якісно розподіляти працю. Таким чином у поєднанні досвіду з сучасними тенденціями росте конкурентоспроможність та обмін найкращими практиками.

Іншим рішенням проблеми може бути стимулювання зайнятості молоді та літніх людей, а також якісна міграційна політика [2]. Мігранти можуть виявитися найкращим трудовим ресурсом, тому необхідно адаптувати та професіоналізувати молодь, що прибуває у країни з непростою демографічною ситуацією [2].

Старіння нації являється світовим процесом, що розвивається доволі непомітно, але вже на сьогоднішній день становить реально загрозу, що потребує рішень. Підвищувати та змінювати соціальний рівень життя, економіку країни, рівень технологічного прогресу, медицини та автоматизації продуктивних процесів. Саме ці фактори вплинуть на подальше демографічне старіння усієї планети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] vedomosti.ru. Старіння нації знижує ріст економіки та рівня життя. [online] Available at: <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2016/10/24/662095-starenie-naseleniya>
- [2] korrespondent.net (2017). Старіння нації та міграція. [online] Available at: <https://korrespondent.net/tech/medicine/1574624-starenie-nacii-i-migraciya-chislennost-naseleniya-ispanii-upala-vpervye-za-40-let>. [Accessed at 5 March, 2019].
- [3] Смірнов А. (2004). Низька народжуваність та старіння нації: причини, наслідки, варіанти політики. Журнал «Прогнозис» №1, с.185-198.
- [4] Смелзер Н. (1994). Динаміка народонаселення, глава 18, с.548-575.
- [5] profi-forex.org. *Рейтинг старіючих країн: як держави очікують кризис*. [online] Available <http://www.profi-forex.org/novosti-rossii/entry1008140811.html> [Accessed at 5 March, 2019].
- [6] wikipedia.org. Старіння населення. [online] Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> [Accessed at 5 March, 2019]

THE ESSENCE OF NEUROMARKETING

Neuromarketing is one of the most popular and fastest growing types of marketing, which seeks to understand the buyer's purchasing and their change under the influence of various factors. Manipulation with the subconscious of the consumer leads to an increase in sales and profits. The most interesting are: aroma marketing, touch marketing and audio marketing.

During the study of the aroma marketing, we found that it deals with the incentive to buy or enjoy a certain product due to smells. This method is incredibly widespread nowadays in Ukraine and abroad.

For example, let's look at the car dealership. What does quality associate with for us? With the solid material, for example, expensive wood. With notes of skin or lavender oil, which is often used in its creation. The notes of citrus and bergamot - all this in aggregate gives the same aroma and the same impression that we associate with luxury cars. Simply put - we get in the car, and it smells like a car that you want to buy. This is an aroma branding.

According to research results, the effects of the notes of some fragrances on buyers are as follows [1]:

- Vanilla increases sales in children's stores by almost 15%;
- Books and press, smelling of fresh ink, are sold better than their little flamboyant colleagues.
- The smell of genuine leather stimulates the sale, even if those products are made of leather substitutes;
- The smell of cucumber and watermelon are considered optimal for grocery stores, as most people associate these aromas with the freshness and purity.
- The smell of roses will suit the expensive boutiques. It will help the visitor to feel like a person with privileges and relax in a tense atmosphere.
- The smell of citrus invigorates, raises the mood and inspires optimism. It is used to prevent people from passing through a variety of promotions and tastings.
- The smell of sandalwood is a world-wide recognized as a smell of style and elegance – it will help to raise sales in men's clothing stores.

Music is also one of the most important components of creating the right atmosphere, which encourages customers to stay longer in the store and spend more money. Rapid music makes customers move faster, slow - relaxes customers, and they are delayed by the showcases longer. For example, an administrator at the family-run fast food facility controls the number of visitors and turns up the appropriate music. If there are a lot of visitors, energetic melodies are ringing up, and clients are urged to finish their dining and give way to new people. If there is not enough people, slow music is placed - then visitors stay longer and often take additional portions. Proceeding from the same rule, fast music sounds in supermarkets at peak times, so that buyers are quicker to dial products and release their way to the next customers. In popular departments, where there is always a great circulation of people - bakery, dairy, vegetable - also sound rhythmic compositions. But in stores and departments where the buyer needs time to choose,

plays slow music, which calls for as long as possible to stay next to cosmetics, clothes and shoes.

Neuromarketing includes the impact of colour on the consumer, which is successfully used in advertising. Effects of using basic colours in neuromarketing [2]:

Green – is associated with the healing, soothing, used by pharmaceutical companies, medical centres; Red - provokes rash actions, more often aimed at the sale of goods for men; Blue - is a source of trust and helps to remember information; in the financial sector it is associated with stability and harmony; Purple - this colour is special for people with non-standard thinking, popular in the field of sales of trainings; Orange – symbolizes optimism and harmony; Pink - romance, tender feelings - used to advertise perfumes, cosmetics, baby goods; Yellow - the colour of intelligence, "smart" home appliances, computers;

Another important factor affecting the customer is the placement of stands in stores. It is often used as a mechanism for managing consumer consciousness. The logic of common consumption is very important for placing commodity groups. Feeling the need to buy one product, the buyer, most likely, will take and others that satisfy similar needs. For example, many people buy expensive alcohol and chocolate for holidays, so it's best to place them one by one.

There are many schemes for construction of the store, but the most popular is the following.(Fig.1) This arrangement of shelves is one of the most profitable. Marketers can use different wall colours and lighting to diversify small areas.

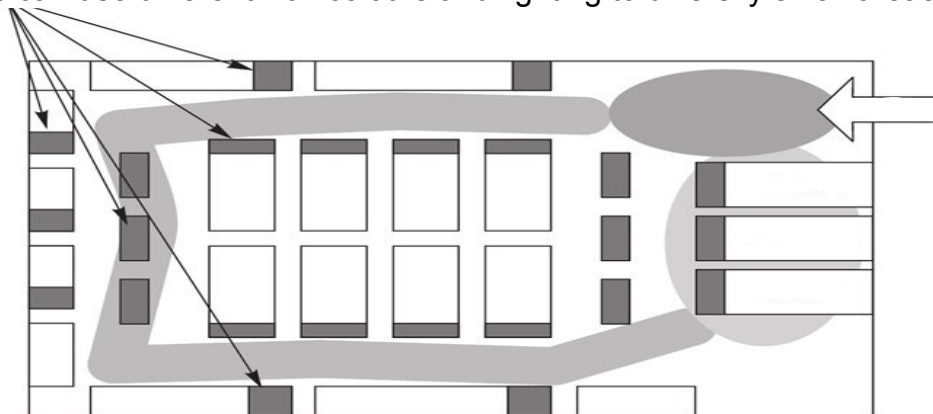

Figure 1. The most popular scheme for construction of the store

We see that the stands are arranged so that the buyer sees the whole range of the product, even without knowing it. Another option is to place the most popular categories of goods in different parts of the store. So marketers make us pass the entire store several times, looking at all the goods. Thus, buyers usually buy 30% more things than they really need.

So, after analyzing some types of marketing, we found the extraordinary influence of various factors on the behavior of the buyer and his thinking.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] shopify.com. (2017). The Science of Smell: How Retailers Can Use Scent Marketing to Influence Shoppers 2017 [online] Available at: <https://www.shopify.com/retail/the-science-of-smell-how-retailers-can-use-scent-marketing-to-make-more-sales> [Accessed 12 Jun. 2019].
- [2] Constructorus.ru. (2014-2018). Влияние цвета на потребителей: инфографика – Конструктор Успеха 2018 [online] Available at: <https://constructorus.ru/finansy/vliyanie-cveta-na-potrebiteljev-infografika.html> [Accessed 12 Jun. 2019].

Меліхов О.А.
*Доцент кафедри менеджменту та іновацій
Міжнародний університет фінансів*

Шидловська А.О.
*студентка гр. ЗСБ-71-2М, МУФ
Міжнародний Університет Фінансів*

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Протягом багатьох років керівники застосовували різні способи заохочення людини до праці. Належну увагу питанню «заохочення» приділяли вчені, які постійно досліджували природу мотивації людини до праці. З Латині «*movere*» (рухати) дає визначення слову «мотив», яке є основою слова «мотивація»[1]. Таким чином, можна дати кілька варіантів визначення «мотивації»:

- спонукання до дії;
- психофізіологічний процес, що керує поведінкою людини, задає її напрям та організацію.

- сукупність спонукаючих чинників, що визначають активність людини.

Найбільш просте визначення поняття «мотив» було зформоване А. Н. Леонтьєвим та С. Л. Рубінштейном. За висновком провідних вчених: мотивом виступає подумки окреслена, «опредмеченная» потреба суб'єкта. Мотив - відмінне явище від понять потреба та мета.

Потреба є неусвідомленим бажанням особи позбутися від наявного дискомфорту (читати про потреби людини). Мета - бажаний результат свідомих цілеспрямованих дій (читати про цілеспрямованість). Наприклад: голод - природна потреба, бажання прийняти їжу - мотив, а апетитний шніцель – мета [2].

На сьогоднішній день керівники організацій успішно застосовують різні способи мотивації, які можна умовно розділити на три великі групи:

- соціальна - мотивація персоналу;
- мотивація для навчання;
- самомотивація.

Соціальна - мотивація персоналу - спеціально розроблена комплексна система заходів, що включає моральне, професійне та матеріальне стимулювання діяльності працівника.

Мотивація персоналу націлена на підвищення трудової активності працівника і досягнення максимальної ефективності його праці.

Чинники, які впливають на мотивацію у рамках певної організації:

- система стимулювання до праці, передбачена на підприємстві;
- система управління організацією в цілому, і кадрового менеджменту зокрема;

- особливості установи: сфера діяльності, чисельність персоналу, досвід і обраний стиль управління керівної ланки [3].

Способи мотивації персоналу умовно поділяють на підгрупи: економічні методи, організаційно-адміністративні, соціально-психологічні фактори.

Мотивація для навчання та її методи:

- створення ситуацій, що привертають увагу, зацікавлюють учнів в предметі (цікаві досліди, нестандартні аналогії, повчальні приклади з життя, незвичайні факти);

- порівняльний аналіз наукових фактів і їх життєвого тлумачення;
- імітація наукової суперечки, створення ситуації пізнавальних дебатів;
- позитивна оцінка успіху шляхом радісного переживання досягнень;
- надання фактам елементів новизни;
- соціальні мотиви (прагнення знайти авторитет, бажання бути корисним членом групи) [2].

Самомотивація - індивідуальний спосіб мотивації, заснований на внутрішніх переконаннях особистості: бажаннях і прагненнях, цілеспрямованості та послідовності, рішучості та стабільності [4].

Способи для самостійної мотивації:

- афірмації – спеціально підібрані позитивні твердження, які впливають на індивіда на підсвідомому рівні;

- самонавіювання – процес, що має на увазі самостійний вплив особистості на психічну сферу, націлений на формування нової моделі поведінки;

- біографії видатних людей – ефективний метод, який базується на вивченні життя успішних особистостей;

- розвиток вольової сфери – виконання діяльності «через небажання»;

- візуалізація – дієва методика, заснована на уявному поданні, переживанні досягнутих результатів.

Типи мотивації, на думку доктора економічних наук Ю.Д. Красовського:

- прагнення до творчої самореалізації

- почуття обов'язку по відношенню до роботи.

- забезпечення достатку. Працює заради грошей. Прагматичний підхід.

- кар'єра. Працює заради кар'єри [5].

Таким чином, було розглянуто поняття мотивації, її три групи та чинники що впливають на мотивацію. Було також коротко розглянуто класифікацію способів проведення мотивації персоналу разом із наведеними прикладами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Стимулирование и методы мотивации труда персонала, *M-bo.ru*, 2009. [Online]. Available: <http://www.m-bo.ru/motivacija-trudapersonala.php>. [Accessed: 26- Mar- 2019]

[2] Е. Ильин, *Мотивация и мотивы*, Санкт-Петербург: Питер, 2013.

[3] В. Биба and Н. Теницька, Світовий досвід мотивації працівників та можливості його адаптації до умов підприємств України, *Economy and society*, no. 10, 2017. Available: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/31.pdf. [Accessed 26 March 2019].

[4] О. Стрельбицький and А. Стрельбицька, СВІТОВИЙ ДОСВІД МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ, *Економіка в Україні*, no. 4, pp. 1-11, 2012. [Accessed 26 March 2019].

[5] Г. Козаченко, Зарубіжний досвід мотивації праці, *Управління та економіка*, no. 2, 2015. Available: <http://milkua.info/uk/post/zarubiznij-dosvid-motivacii-praci>. [Accessed 26 March 2019].

Мельник А.В.
*студентка гр. УІ-61, ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0002-8658-8751

Лободзинська Т.П.
*к. е. н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0001-5518-727X

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДБОРУ І НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Трансформаційні процеси в усіх сферах економіки спричинили необхідність переходу на більш прогресивні методи і засоби здійснення господарської діяльності. Одним із найважливіших аспектів, що потребують вдосконалення, є система управління персоналом – потужний інструмент забезпечення високої продуктивності праці та забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Сьогодні існують певні напрями вдосконалення підбору, контролю, навчання, мотивації працівників, тощо, які дозволяють підприємствам зберігати (або ж зайняти) свої конкурентні позиції.

В сучасних умовах функціонування підприємств використовуються різні прийоми та інструменти для вирішення основних проблем в управлінні персоналом, серед яких можна виділити підбір та навчання персоналу. У провідних міжнародних компаній існує тенденція переосмислення «архітектури роботи» та впровадження нових технологій, включаючи штучний інтелект.

Перегляд робочого процесу передбачає його розбивку на підпроцеси та оцінку можливостей автоматизації, завдяки якій оптимально поєднується робота людини і техніки. Важливо при цьому зберегти баланс таким чином, щоб машини не заміняли працю людей повністю, а гармонійно доповнювали. Таким чином, підприємство зможе скоротити витрати, вивільнити працівників від виконання рутинних завдань і збільшити кількість більш значущих. За такої умови підтверджується відомий принцип Парето, за якого людина, виконуючи 20% важливих доручень, досягатиме 80% результату.

Щодо впровадження інновацій у процес управління персоналом, то все більшої популярності набуває використання штучного інтелекту при пошуку і наборі персоналу (особливо у великих компаніях). За результатами міжнародного дослідження 2018 року компанії Deloitte, 47% керівників найвищої ланки свідчать, що їхні організації активно реалізують проекти з автоматизації, з яких 24% використовують штучний інтелект для виконання рутинних завдань і 16% - для доповнення людських вмінь [1]. Яскравим прикладом тому може слугувати створення чат-ботів рекрутерів, які «спілкуються» з кандидатами. Наприклад, у компанії Deloitte такий «асистент» функціонує в поширеній соцмережі Telegram. Бот D.TalCa самостійно проводить перший етап співбесіди з претендентами, знайомить з історією та подіями у компанії. Обробляючи одержані дані у зручному форматі, він рекомендує вакансію, яка відповідає вказаним базовим компетенціям претендента. Схожий бот використовує також компанія Smart Solutions. На думку директора, Тетяни Микитович, це дозволяє досягнути таких переваг як:

1. оптимізація повторюваних завдань і як наслідок економія часу;
2. збільшення продажів і підвищення лояльності цільової аудиторії;
3. комунікація з клієнтами в режимі 24/7;
4. виключення «людського» чинника з комунікації;
5. зниження витрат на персонал, зайнятий клієнтською підтримкою [2].

При наборі персоналу крім навичок, досвіду роботи, освіти і т.п., також враховується психоемоційний стан людини. Зазвичай, оцінювання проводиться компетентними спеціалістами з використанням тестів, які, на жаль, не завжди дають точні і об'єктивні результати. Сьогодні рекрутери можуть самостійно використовувати для цього технологію Vibration, яка дає змогу врахувати під час оцінювання мікрівібрації та найдрібніші рухи людини, як наживо, так і з відеозапису. Програма автоматично аналізує амплітуду і частоту рухів та вібрацій і будує віброзображення, яке потім інтерпретується. Це дозволяє визначити, наскільки чесно претендент відповідає на поставлені запитання (наприклад про кваліфікацію, досвід, причини звільнення з попередньої посади, тощо), наскільки об'єктивно себе оцінює та як емоційно реагує під час розмови на співбесіді; вимірює рівень тривожності, врівноваженості, агресії тощо. На нашу думку, особливо актуальним є використання такої технології при підборі персоналу на посади, де працівники матимуть справу з конфіденційною інформацією (наприклад, у сфері національної безпеки, ІТ і т.п.).

Щодо проблеми навчання персоналу, то, за оцінками експертів, неформальне навчання є ефективнішим за формальне. Адже при 20-30% витрат на розвиток персоналу у такому форматі, в результаті маємо 80% ефективності навчання [3]. Позааудиторна форма освіти передбачає отримання нових знань в процесі спілкування з іншими людьми, зазвичай з використанням сучасних інформаційних технологій. Окремо виділяють електронне (e-learning), до інструментів якого відносять корпоративні та соціальні мережі, Internet, що дозволяє працівникам навчатись дистанційно шляхом проходження онлайн-курсів, комп'ютерних ігор, віртуальних тренажерів тощо.

Отже, ми розглянули деякі з сучасних технологій та інструментів у сфері управління персоналом, а саме, стосовно підбору і навчання. Застосування існуючих технологій перевірено провідними міжнародними й вітчизняними компаніями і доведено їх ефективність в рамках вирішення питань щодо підбору та навчання персоналу. Але, незважаючи на ефективність вищезазначених технологій, вони не є універсальними для усіх підприємств, а їх застосування залежатиме від завдань та цілей підприємства. Також, необхідно зазначити, що існує певний період і механізм адаптації працівників до таких нововведень, який потрібно дослідити детальніше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] deloitte.com. (2019). *Міжнародне дослідження Deloitte «Тенденції у сфері управління персоналом — 2018»* [online] Available at: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/human-capital/articles/human-capital-trends-2018.html> [Accessed: 12- Mar- 2019].
- [2] smart-hr.com.ua. (2019). *HR-бот Selesta: віртуальна поміщиця в пошуку вакансій*. [online] Available at: <https://smart-hr.com.ua/ru/news/hr-bot-selesta-virtualnaya-pomoshhnica-v-poiske-vakansijj> [Accessed: 12- Mar- 2019].
- [3] Cofer D. (2006). *Informal Workplace Learning. Practice Application Brief*, 10th ed. US Department of Education, 2006.

Мураста К.С.
студент гр. УП 71, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-3365-6685

Удовицька Є.А.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-6813-2232

ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Характерною тенденцією сучасного ринку праці є формування значного рівня вимушеної неповної зайнятості (“прихованого безробіття”) це неповна вимушена зайнятість працівників, які стали зайвими з різних організаційно-економічних причин виробництва, але продовжують знаходитися у складі підприємства. А.Е. Котляр під прихованим безробіттям розуміє надлишкову зайнятість, тобто ситуацію, коли декілька людей виконують роботу одного або коли кваліфікований фахівець зайнятий некваліфікованою працею [1]. Л.А. Сироватська під прихованим безробіттям розуміє неповну (часткову) зайнятість, тобто зайнятість неповний робочий день або неповний робочий тиждень [2]. Ще один підхід до змісту прихованого безробіття виділяють Н.А. Волгін, Ю.Г. Одегов, В.І. Плакся. Приховане безробіття відносно кількості і якості праці, необхідної для даного результату, виступає як надлишкова зайнятість, а з позиції кількості робочого часу, який затрачується при цьому одним працівником, - неповною зайнятістю.

В економічній теорії доведено, що повну зайнятість забезпечити неможливо, оскільки існує фрикційне та структурне безробіття, яке є невідворотнім. Дж. Кейс писав “Найбільш значними вадами суспільства, в якому ми живемо, є його нездатність забезпечити повну зайнятість.”, але можна зробити кроки, які скоротять рівень безробіття у країні.

Рівень безробіття в країнах ЄС за період з 2010 по 2017 рік скоротився з 9,6 % до 7,6 %, що спричинено диверсифікацією виробництва та розвитком економіки країн-членів. В Україні ж навпаки за цей період даний показник зріс з 8,2 % у 2010 році до 9,5 % у 2017 році (рис.1). За даними Міжнародної організації праці, у 2017 році понад 192 мільйони людей у світі не мають роботи, а 1,4 мільярда осіб змушені працювати на погано оплачуваних роботах без соціального захисту.

В Україні і в регіонах рівні зареєстрованого безробіття значно занижені через обмеженість коштів, необхідних для його успішного регулювання. Повністю не враховується ні реальне, ні приховане безробіття. Приховане безробіття в Україні на даний момент досить поширене явище, адже до прихованого безробіття можна віднести тих людей, які теоретично є безробітними (вони не працевлаштовані офіційно, а деякі з них можуть стояти на обліку в Державній службі зайнятості), але за фактом вони працюють і отримують заробітну плату.

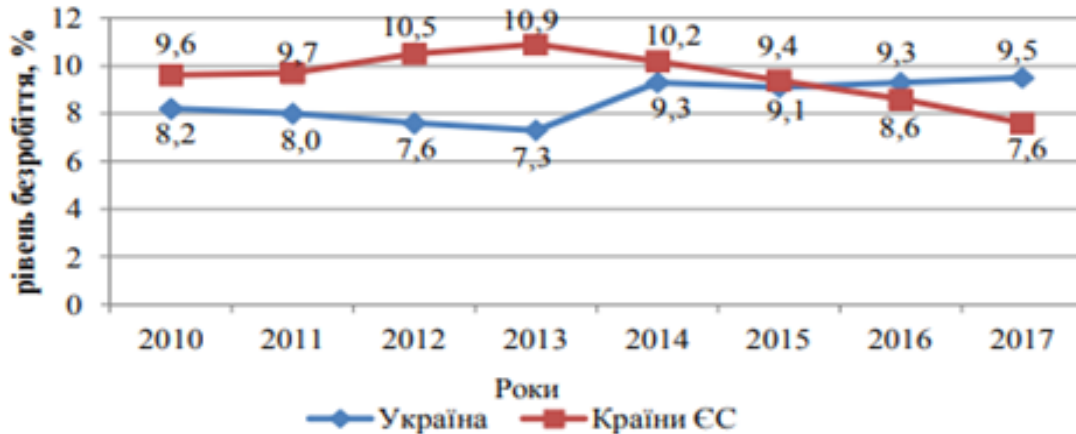

Рис. 1. Динаміка рівня безробіття в Україні та країнах ЄС [3]

Дослідження змін ВВП і чисельності зайнятих засвідчили, що на сучасному етапі реформування економіки України визначити дію окремих законів ринкової економіки в повній мірі неможливо, а зміни реального ВВП не корелюються зі скороченням зайнятості, що призвело до наявності “прихованого” безробіття, зниження продуктивності праці, значних диспропорцій між попитом і пропозицією.

Наявність значної чисельності працездатних осіб, які лише формально зайняті, а фактично не працюють і одержують низьку заробітну плату (або зовсім не одержують її), сприяє збільшенню чисельності зайнятих у нерегламентованій діяльності, ускладненню криміногенної ситуації, загостренню соціальних конфліктів.

Призупитення великої кількості підприємств, різке скорочення інвестицій, фінансова криза зумовило до різкого спаду виробництва, масового звільнення працівників, різкого зростання кількості безробітних. Поширена у 90ті роки практика неоплачуваних адміністративних відпусток знову є широковживаною всупереч законодавчим обмеженням. Відповідно до чинного законодавства такі відпустки надаються за власним бажанням працівників і не можуть перевищувати 15 календарних днів на рік. Однак, як показує досвід, часто відпустки надаються на більш тривалий період.

Приховане безробіття в Україні становить загрозу, пов'язану не з надвиробництвом, а з сучасною кризою недовиробництва, неефективною організацією працевлаштування робітників тощо. Існуючі методи визначення рівня безробіття є недосконалими і значно його викривлюють, що потребує подальшого уточнення і врахування прихованого безробіття при регулюванні цих процесів на державному та регіональному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Котляр А.Э. Политика занятости в условиях спада производства // Матер. засед. научного совета по проблемам труда и социальной политики Министерства труда РФ от 31.05.1995г.
- [2] Сыроватская Л.А. Трудовое право. – М.: Юрист, 1999. –312 с.
- [3] Eurostat:statistics-explained - [online] Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page [Accessed 15 Mar. 2019]

Павленко Т. В.
к.е.н., доцент
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-7888-7348

Паренюк А. В.
студентка гр. ДГ-81, ФЕЛ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-8882-5976

ВПЛИВ КІБЕРАТАК НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ділова репутція є стратегічно важливим нематеріальним активом підприємства, який сприймається та оцінюється зовнішнім оточенням, що контактує з конкретним суб'єктом господарювання. Репутція залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх чинників [1, с.76-81].

Формування ділової репутції – це не одномоментна подія, а довготривалий процес, що вимагає конкретних дій, таких як налагодження економічних зв'язків, проведення рекламної кампанії, забезпечення відповідної якості свого продукту, вчасне виконання своїх зобов'язань та ін. Репутацію потрібно постійно підтримувати та захищати. Шкода діловій репутції надається задля зменшення прибутку підприємства, або навіть усунення його з ринку. Одним із факторів, що можуть підірвати репутацію є кібератаки.

Кібератака – це цілеспрямовані дії, які реалізуються в кіберпросторі (або за допомогою його технічних можливостей), що призводять (можуть призвести) до несанкціонованих цілей: порушення конфіденційності, цілісності, авторства та доступності інформації, деструктивних інформаційно-психологічних впливів на свідомість, психологічний стан громадян [2, с.337-344]. Це втручання в роботу інформаційно-телекомунікаційних систем задля дезорганізації роботи підприємства, його деморалізації. З розвитком інформаційних технологій кібератаки стають все більшою проблемою у різних сферах людської діяльності, а також є серйозною загрозою для ділової репутції. Кібератаки займають 9 місце серед найбільш значимих ризиків для підприємств України.[3, с. 137-140]

Перш за все, будь-яке несанкціоноване втручання в інформаційно-телекомунікаційну систему може призвести до неправильної роботи самої системи, що унеможливить виконання певних функцій підприємства, що в свою чергу може призвести до тимчасової або повної зупинки його діяльності.

По-друге, захист інформації повинний бути однією з основних функцій підприємства з високою репутацією. Якщо підприємство не здатне гарантувати свою безпеку, а також безпеку своїх клієнтів і партнерів, їх особистих даних або інвестицій, то таке підприємство не є конкурентноспроможним. Незахищена система – одна із причин втрати ділової репутції.

Так, наприклад, вірус Petya в червні 2017 року призупинив діяльність багатьох підприємств серед них : «Нова пошта», «Ощадбанк», Rozetka, а на Чорнобильській АЕС через кібератаку перейшли на ручний моніторинг рівня радіації [4]. Кібератака переслідувала мету вимагати у жертв гроші - 300 доларів США, але в цифровій валюті, так званих біткоїнах. Для цього вірус-вимагач шифрує дані комп'ютера користувача, вимагаючи викуп за розшифрування.

Вимоги вірусу жорсткі: якщо протягом трьох днів користувач не заплатить викуп, необхідна сума збільшується удвічі. Нападники погрожують, що після семи днів відновити дані буде неможливо. Атака вважається небезпечною, тому що вірус копіює сам себе до безкінечності [5, с.61-63].

Слід також зауважити, що кібератакам дуже важко, а інколи майже не можливо протистояти, адже для цього необхідно прикласти великі зусилля і витратити значні кошти для найму спеціалістів і налагодження системи безпеки. З позиції інформаційних технологій захисту інформації інформаційна безпека – це система заходів, що дає змогу виявляти вразливі місця інформаційно-телекомунікаційної системи підприємства, небезпеки, які загрожують їй, і методи нейтралізації виявлених загроз [3, с.137-140]. Основними превентивними мірами для підприємств є проведення аудиту інформаційної безпеки, розробка регламенту роботи в мережі, призначення відповідальних осіб, застосування новітніх систем апаратного захисту з аналітичними модулями [6].

Таким чином можна зробити висновок, що кібератаки є важливим чинником, який впливає на ділову репутацію підприємства. До того ж, кібератака – це злочин, який погіршує роботу підприємства і є серйозною загрозою сучасного світу, оскільки охоплює усі сфери людського життя. Потребують подальших досліджень підходи до оцінки наслідків кібератак на ділову репутацію підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Михальчишин Н. Л. (2015). Ділова репутація підприємств як засіб забезпечення прибутковості на товарних ринках. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* (2015). [online] Available at: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33791/1/12-76-81.pdf> Accessed [25.02.2019]
- [2] Шеломенцев В.П. (2011). Поняття та сутність кібернетичної атаки. *Науково-практичний журнал «Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)»* № 2/3 (25/26).- С. 337-344.
- [3] Нехай В.А. Нехай В.В. (2017). Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.* – С. 137-140.
- [4] Cyberattack Hits Ukraine Then Spreads Internationally (2017) The New York Times [online] Available at: <https://www.nytimes.com/2017/06/27/technology/ransomware-hackers.html> Accessed [23.02.2019]
- [5] Овсяницький В. В. (2017) Аналіз комп'ютерного вірусу Petya.A. *Збірник матеріалів наукового круглого столу «Кібербезпека та системи захисту інформації: виклики сьогодення».* [online] Available at: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2017/zbirnik_kiberbezpeka.pdf Accessed [23.02.2019]
- [6] Галущенко О. (2017) Як захиститись від кібератак? рекомендації експерта антикризового центру кібернетичного захисту бізнесу при ТПП України [online] Available at: <https://ucc.org.ua/press-center/expert-opinion/oleksandr-galushchenko-dlia-usvidomlennia-isnuiuchogo-stanu-it-skladovoyi-kompaniyi-neobkhidno-provesti-audit-informatsiynoi-bezpeki> Accessed [23.02.2019]

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ

В економіці регіону проблема дисбалансу попиту і пропозиції на ринку праці залишається гострою протягом багатьох років. Одним із способів подолання існуючої диспропорції є вдосконалення системи управління освітньої діяльності вузів, яка повинна бути орієнтована в першу чергу на ринок і кінцевих зовнішніх споживачів освітніх послуг, тобто роботодавців. Беручи на роботу випускників вузів, ринок праці очікує від них володіння комплексом професійних, внутрішньо особистісних, комунікативних компетенцій, що відповідають рівню розвитку інноваційної моделі економіки і суспільства. Своєчасна адекватна реакція на мінливі вимоги регіонального ринку праці дозволяє системі освіти забезпечувати потреби економіки регіону в оновленні та поповненні кадрів, випускати затребуваних фахівців, здатних працювати в умовах конкуренції на ринку праці.

Знання та навички, які ми освоюємо сьогодні, інвестуючи масу часу і сил, можуть виявитися марними в майбутньому. Чому вчитися, які компетенції розвивати фахівцям, щоб зберегти конкурентоспроможність на ринку праці?

1. Цифрова грамотність. освоюйте технології. «У нинішньому світі цікавитися технологіями - це вже не перевага, а життєва необхідність», - вважає Ігор Новіков. Експерти вважають, що в світі майбутнього уміння поводитися з технологіями прирівняється до вміння читати і писати сьогодні. Тому тим, хто насилу освоїв смартфони, доведеться «приручити» технології і вчитися їх застосовувати - особливо на робочому місці. Сьогодні співробітники саботують навіть впровадження CRM-систем в офісах, вважаючи за краще працювати по-старому. А завтра їм потрібно буде конкурувати за робочі місця з ботами.

2. Емоційний інтелект. Керуйте почуттями. «Як би не парадоксально це звучало, технологічний світ вивів на перший план людини - як суспільство в цілому, так і кожного окремо», - зазначає Ігор Новіков. І припускає, що нарощувати актуальність будуть емоційний інтелект, емпатія, ефективні комунікації, поведінкові науки, соціальна інженерія.

На необхідності розвивати навички, «недосяжні» для штучного інтелекту, акцентує увагу і Ксенія Прожогін. «У виконанні завдань за допомогою так званих *hardskills* машини і комп'ютери завжди будуть продуктивніше, - вважає експерт. - Але не скрізь можливо замінити людину. Тому важливо вчитися взаємодіяти з іншими людьми, розуміти їх реакції на наші слова і дії, працювати з емоціями, як своїми, так і інших людей ». Тобто розвивати емоційну компетентність. Особливо це важливо для тих, хто мріє про кар'єру керівника. «Менеджер не повинен бути експертом у всіх напрямках, які веде його команда. Він повинен бути експертом в людях і управлінні », - уточнює HR-директор МХП.

3. Робота з інформацією. Звикайте до великої кількості даних. З огляду на достаток інформації в світі і непохитний зростання її обсягів, ця здатність також стає все більш затребуваною. Зокрема, необхідно тренувати навички критичного мислення. «Важливо розвивати вміння ставити під сумнів всі - навіть

фундаментальні речі, і методично розбирати всю інформацію - про продуктах, процесах, сервісах, конкурентів, на найдрібніші складові», - вважає Ігор Новіков. Вкрай значущим в світі майбутнього стане здатність концентруватися, керувати власною увагою, перемикатися, щоб справлятися з інформаційним перевантаженням.

4. Безперервне навчання. Вчіться все життя. Більше не доступна розкіш отримувати знання тільки в юному віці. Вкрай важливо усвідомити: вчитися чомусь абсолютно новому для себе доведеться протягом усього життя. Причому левову частку знань потрібно буде освоювати самостійно. Швидкість змін занадто висока, знання застарівають практично миттєво. "Світ змінюється. Багато знань, які ми купували в школі, вже не релевантні. А про те, що нам потрібно сьогодні, в той час ніхто ще не чув », - зазначає Ксенія Прожогін. «За даними досліджень, в майбутньому люди будуть міняти професію по шість-сім разів за кар'єру, - ділиться Євген Бондаренко. - За багатьма причинами. Наприклад, тому, що частина завдань будуть виконувати роботи. До того ж, сформується багато нових галузей і спеціалізацій на стику звичних сфер ». Наприклад, щоб застосовувати на практиці великі дані і аналітику, співробітникам HR-підрозділів потрібно освоювати статистику і програмування.

5. Рішення задач. Прийміть відповідальність. Бізнес все активніше шукає співробітників, які здатні не просто виконувати накази, підтримувати процеси, а пропонувати власні рішення. «Мова не про те, щоб відправляти ракети на Марс або відповідати на інші глобальні виклики - це можуть бути стандартні робочі завдання, - уточнює Євген Бондаренко. - Але на будь-якій ділянці роботи для компаній все важливіше, щоб співробітник сам пропонував варіанти дій і втілював кращі з них ». Це те, про що свого часу говорив Стів Джобс: «Не має сенсу наймати тямущих людей, а потім розповідати їм, що робити; ми наймаємо розумних людей, щоб вони могли розповісти, що робити нам ». Не всі компанії готові наділити людей свободою і відповідальністю. Використовувати цей навик готовий не кожен. Коли людина просто виконує наказ керівника і терпить фіаско - це не його помилка, він просто виконавець. Але коли реалізовує власну пропозицію - відповідальність розділити ні з ким. До того ж, двері можуть не відкритися з першого разу - великий ризик провалу, і готовність співробітників ризикувати залежить від того, наскільки це безпечно в їх компанії. Недарма прогресивні бізнеси не просто не карають, а заохочують невдалі ідеї, оскільки «самородки» можна знайти тільки в низці помилок. Зміняться сама філософія, підхід, ставлення до роботи. «У майбутньому співробітники майже всіх компаній повинні стати підприємцями, а самі компанії, в якійсь мірі - спільнотами підприємців», - припускає Ігор Новіков. Це включає вміння знаходити проблему, аналізувати її і пропонувати ефективні рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] О.Н. Беленов, И.В. Шилова "Какие компетенции выпускников вузов востребованы на региональном рынке труда" [online] Available at <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2017/01/2017-01-08.pdf> [Accessed 23 Feb. 2019]
- [2] К. Маевская, Великолепная восьмерка: какие навыки будут самыми ценными на рынке труда будущего, [online] Available at: <https://thepoint.rabota.ua/velykolepnaya-vosmerka-> [Accessed 23 Feb. 2019]
- [3] Бобиенко О.М. Ключевые компетенции профессионала как конкурентное преимущество на рынке труда, [online] Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/kluychevye-kompetentsii->
- [4] Рынок труда не ждет подготовленного специалиста [online] Available at: <https://iq.hse.ru/news/177667048.html> [Accessed 13 Feb. 2019]

Сліпенко А. К.
студентка гр. УЗ-51, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0001-5003-5357

Артеменко Л. П.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-8585-0252

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕКРУТИНГУ ПЕРСОНАЛУ

Світова глобалізація, розвиток ІТ-технологій відображаються на швидкості розвитку бізнесу. Відповідно, необхідно нарощувати темпи розвитку людського капіталу за допомогою цифрових технологій в управлінні людськими ресурсами (HR). Цифрові технології значно знижують трудомісткість, прискорюють процес підбору персоналу. В роботі проведено аналіз сучасних технологій підбору персоналу, що активно застосовуються рекрутерами.

Розглянемо основні сучасні цифрові технології, які використовують спеціалісти з підбору персоналу.

1. Джоб-сайти - це першочергове джерело, до якого звертаються для пошуку потрібних кандидатів і 77 % кандидатів шукають саме тут [1]. Джоб-сайти дають можливість роботодавцю заявити про себе, розмістивши оголошення про вакансії у відкритому доступі, чекати відгуків від зацікавлених кандидатів, активно переглядати резюме кандидатів для вакантної позиції [2].

2. Соціальні мережі, з якими соціальний рекрутинг став одним з найпопулярніших маркетингових інструментів пошуку та залучення найкращих талантів. Соціальний рекрутинг виходить за рамки розміщення оголошень про вакантні вакансії на облікових записах соціальних мереж компанії. Рекрутери використовують соціальні медіа, щоб активно шукати потенційних кандидатів, будувати відносини з ними і заохочувати їх подавати заявки на відкриті вакансії. Раніше пасивні кандидати 70% були категорією, яку було важко залучити. Соціальні мережі значно полегшили рекрутерам зв'язок з цим типом кандидатів [1]. 94% рекрутерів використовують або планують використовувати соціальні мережі для рекрутингу, 49% роботодавців, які використовують соціальні мережі, виявили поліпшення якості кандидатів, 70% рекрутерів планують збільшити свої інвестиції в рекрутинг у соціальних мережах [3].

3. Месенджери, які рекрутери використовують у роботі - це Telegram, Viber, WhatsApp, Messenger Facebook та інші. Наприклад, можна відправити повідомлення з питанням чи пропозицією про проходження інтерв'ю, кандидат може дати зворотний зв'язок, як тільки йому буде зручно. Таким чином, це економить час HRa, дозволяє залишатися з кандидатом у постійному контакті [2].

Зростає популярність чат ботів - інтерактивних помічників, які автоматизують процес рекрутингу, забезпечуючи взаємодію з кандидатами або співробітниками в режимі текстового чату. Листуватися із чат ботом можна 24/7 у месенджерах. Для доступу до чат бота необхідно перейти за посиланням або QR-кодом. Чат бот вміє призначати співбесіди, нагадувати про події, збирати і

аналізувати дані тощо. Перевага чат ботів у тому, що кандидат відразу отримує інформацію щодо подальших дій. Наприклад, якщо він не підійшов, чат бот може підібрати іншу вакансію. Чат бот може мати зв'язок з усіма доступними ресурсами і сервісами (email, автовідповіді, кар'єрні портали, соціальні мережі, вакансії на сайтах для пошуку роботи).

4. Відео-інтерв'ю швидко стають невід'ємною частиною мобільного підбору персоналу. Вони відкривають велику кількість талантів для компаній і полегшують передачу енергії та харизми. Існує вражаючий спектр програм для відео-інтерв'ю.

5. Інтернет речей при використанні хмарних сховищ і додатків у сфері HR зросло за останній рік. Все більше організацій починають розуміти переваги хмари для HR і здійснюють перехід. Cloud-computing дає автоматичне оновлення програмного забезпечення, персонал може отримати доступ до додатків в будь-якому місці і в будь-який час, а також це означає кращий захист даних. Гейміфікація в HR сфері передбачає навчання, відбір кандидатів, мотивацію, тимбілдинг, організацію здорового робочого простору. Як результат: знижується рівень стресу в офісі (складні завдання перетворюються в захоплюючі квести), зростає здоровий азарт у досягненні результатів. Потрібні смартфони, діджитальні платформи для спілкування і обміну інформацією, різного роду гаджети.

6. Віртуальна реальність (VR) і розширена реальність (AR) мають численні застосування в HR. VR - застосовується в навчанні, для виробничих компаній з дорогим обладнанням, коли відпрацьовуються типові навички роботи співробітників без ризику збитку для техніки. Технології дозволяють порахувати вартість залученого кандидата / співробітника, скоротити часові витрати на внутрішнє навчання і обслуговування платформи. Технологія VR може бути використана, наприклад, для того, щоб дати кандидатам реалістичний попередній перегляд компанії та роботи.

7. Штучний інтелект (AI) може знайти своє використання в HR. Технологічні розробки в галузі штучного інтелекту, машинного навчання та аналітики йдуть настільки швидко, що майже неможливо дізнатися, що саме ми можемо очікувати найближчим часом [4].

Сучасні технологічні інновації в HR сфері набувають значного розвитку для нових моделей управління. Креативні цифрові рішення в кадрових функціях вимагають нових підходів до роботи сучасного HR менеджера - це може стати напрямами майбутніх досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Turczynski B. (2019) 99+ Definitive Human Resource & Job Search Statistics [2019 Update] [online] Available at: <https://zety.com/blog/hr-statistics> [Accessed at 1 March, 2019].
- [2] Шарапова Н.В., Шарапова В.М., Швецова Д.М. (2017). Digital технологии подбора персонала. Creative Economy. 2017. 11 (9). с. 953-966. [online] Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/digital-tehnologii-podbora-personala>
- [3] Martic K. (2018) 15 New Recruiting Trends You Should Implement in 2019 [online] Available at: <https://www.talentlyft.com/en/blog/article/87/15-new-recruiting-trends-you-should-implement-in-2019-updated> [Accessed at 1 March, 2019].
- [4] Verlinden N. (2017) Top 15 Digital HR Tech Trends for 2018 [online] Available at: <https://www.digitalhrtech.com/digital-hr-trends-hr-tech-trends-2018/> [Accessed at 15 March, 2019].

Телєгіна Д.М.
студентка гр. УП-71, ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCIDID: 0000-0001-7458-4369

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ

Міжнародні міграційні процеси вже давно закріпились в сучасних умовах глобалізації. Все більшого поширення зазнає міждержавний відтік капіталів та робочої сили. Міжнародна трудова міграція як прояв глобалізації перерозподіляє робочу силу між країнами, значно впливає на їх економіку, їх ринок праці, розподіл доходів, рівень безробіття та зайнятості тощо.

Міжнародна міграція – це переселення людей, що залишають країну свого походження або постійного місця проживання, в іншу країну тимчасово або постійно» [1, с. 32]. За останні декілька років міграційні потоки змінили свій напрям у сторону трудової міграції. Проте слід розрізняти поняття міграції та трудової міграції. Суть терміна „ трудова міграція” визначають як переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць України (внутрішня трудова міграція) [3, с. 474 - 475].

Кількість міжнародних мігрантів у світі постійно зростає. Як показали дослідження, станом на 1960 р. кількість мігрантів становила 3,2 млн. осіб, через 40 років ця цифра зросла у 37,5 разів, а ще через 18 років у 51,2 рази. У 2018 році гендерний розподіл міжнародних трудових мігрантів наступний: 98 млн. чоловіків, жінок – 68 млн.

Експерти виділяють такі традиційні країни імміграції : Канада, Нова Зеландія, Австралія, Сполучені Штати Америки. Крім того, зараз виділяють нові країни призначення іммігрантів. Це Італія, Норвегія, Італія та Португалія.

Важливо також розглянути вплив міжнародної трудової міграції на стан українського ринку праці. На сайті Державної служби статистики України міститься інформація щодо міграційного руху населення:

Таблиця 1

Міграційний рух населення у січні-червні 2017 року (осіб)

	Кількість випадків прибуття	Кількість випадків вибуття	Міграційний приріст, скорочення (–)
Україна	165463	161656	3807

Джерело : [2]

Таблиця 2

Міграційний рух населення у 2018 році (осіб)

	Кількість випадків прибуття	Кількість випадків вибуття	Міграційний приріст, скорочення (–)
Україна	629276	610687	18589

Джерело : [2]

До введення безвізу в Україні (січень-червень 2017 року) кількість випадків вибуття була значно меншою, ніж у 2018 році. Крім того, співставлення кількості мігрантів до чисельності населення по кожному періоду показало, що до введення безвізу з країни мігрувала кожна 272 особа. Після введення безвізового режиму мігрувала кожна 70 особа. Можна зробити висновок, що введення безвізового режиму значно вплинуло на кількість випадків вибуття з України.

Традиційно, найбільш популярними локаціями серед українських мігрантів є Росія, Канада, Польща, США та Бразилія. Експертами було визначено, що країнами, найбільш охочими прийняти до себе українців, є : Росія, Польща, Болгарія (бо місцеві масово поїхали звідти до Іспанії), Канада та Туреччина. При чому, до Росії нелегально мігрують переважно чоловіки, до Польщі міграція є стабільною, переважно нелегальною. В Іспанію українці мігрують переважно родинами. Багато країн Європи є транзитними для українських мігрантів, наприклад, Чехія, Греція та Польща.

В дослідженні Центру економічної стратегії зазначається, що зараз Україна входить в першу десятку країн-донорів міжнародних мігрантів у світі. Серед них також Індія – на 1 місті, далі Мексика, Росія, Китай, Бангладеш, Сирія, Пакистан. За різними оцінками число трудових мігрантів сягає 4 млн. осіб. При цьому, одночасно за межами країни може перебувати близько 2,6-2,7 млн. чоловік. Найбільш потужний фактор - економічний, українці шукають вищої оплати праці. Міграційний потік зараз носить короткостроковий характер: більшість трудових мігрантів заробляють гроші за кордоном і вважають за краще повернутися назад в Україну. [4]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Док. ООН A/CN.4/SER.A/1993/Add.1 // Ежегодник комиссии международного права. – Т. 2. Нью-Йорк; Женева: ООН, 1993. – Р. 32, 254–259.
- [2] Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ukrstat.gov.ua> [Accessed 20 Feb. 2019]
- [3] Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 474-481.
- [4] Офіційний сайт Центру економічної стратегії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ces.org.ua/>[Accessed 20 Feb. 2019]

Цимбал А.В.

студент гр. УП-71, ФММ

Національний технічний університет України

«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCIDID:0000-0002-2729-7591

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Ринок праці є найскладнішим елементом ринкової економічної системи. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що ринок праці не є стабільним, він постійно змінюється відповідно до змін в країні, світі тощо і тому доцільно періодично його аналізувати. Метою дослідження є аналіз процесів, що відбуваються на сучасному ринку праці України та наведення можливих перспектив його розвитку.

Сучасний стан ринку праці характеризується переважно негативними тенденціями, а саме такими, як прогресуюче скорочення чисельності зайнятих, зростання рівня безробіття, закриття підприємств, посилення міграції трудового потенціалу, небажанням роботодавців приймати на роботу молодь та інше.

Згідно даних Державної служби статистики України станом на 2017 рік нараховується 15495,9 тис. осіб зайнятих у віці від 15 до 70 років [1]. Проаналізувавши дані за 5 років, можна побачити, що кількість зайнятих з 2012 року скоротилася на 2232,7 тис. осіб або на 12,6%. Різкий скачок відбувся у період з 2014 по 2015 роки, коли за один рік кількість зайнятих скоротилася на 1446,1 тис. осіб. Натомість число безробітних коливається у межах від 1510, 3 тис. осіб (у 2013 році) до 1847,1 тис. осіб (у 2014 році). Наразі рівень безробіття поступово зростає з 2015 року і станом на 2017 рік складає 1697,3 тис. осіб.

За даними Міністерства фінансів офіційний рівень безробіття в Україні становить 9,9%[2]. Порівняно з іншими країнами Євросоюзу, а саме такими, як Хорватія, де рівень безробіття становить 11%, Польща – 16,8%, Іспанія – 21,2%, в Україні даний показник є ще досить невеликим.

Головними причинами спаду зайнятості та зростання безробіття, особливо протягом 2014-2015 років, є погіршення політичної та економічної ситуацій у зв'язку з частковою окупацією Сходу країни та анексією Криму. Серед інших причин безробіття виділяють такі, як низький рівень заробітної плати, невдоволеність умовами праці, відсутність перспектив тощо.

Згідно даних ДССУ станом на 2017 рік 23,2% від усього числа безробітних, тобто від 1,698 млн осіб, – це працівники, що вивільнені з економічних причин, 34,5% - звільнені за власним бажанням або за угодою сторін, 12,2% - непрацевлаштовані після закінчення ЗОШ та ВНЗ.

Сучасний ринок праці характеризується різким дисбалансом робочої сили. У деяких регіонах країни вона є надлишковою (міста-мільйонники: Київ, Дніпро, Одеса, та села), в інших - трудодефіцитною. Наприклад, для сіл Черкащини характерне перевищення смертності над народжуваністю практично у 2 рази. Відбувається процес старіння населення, адже частка жителів, вік яких вище працездатного, становить понад 20% від усього населення [1].

Для більш чіткого аналізу дисбалансу робочої сили за регіонами розглянемо рисунок 1.

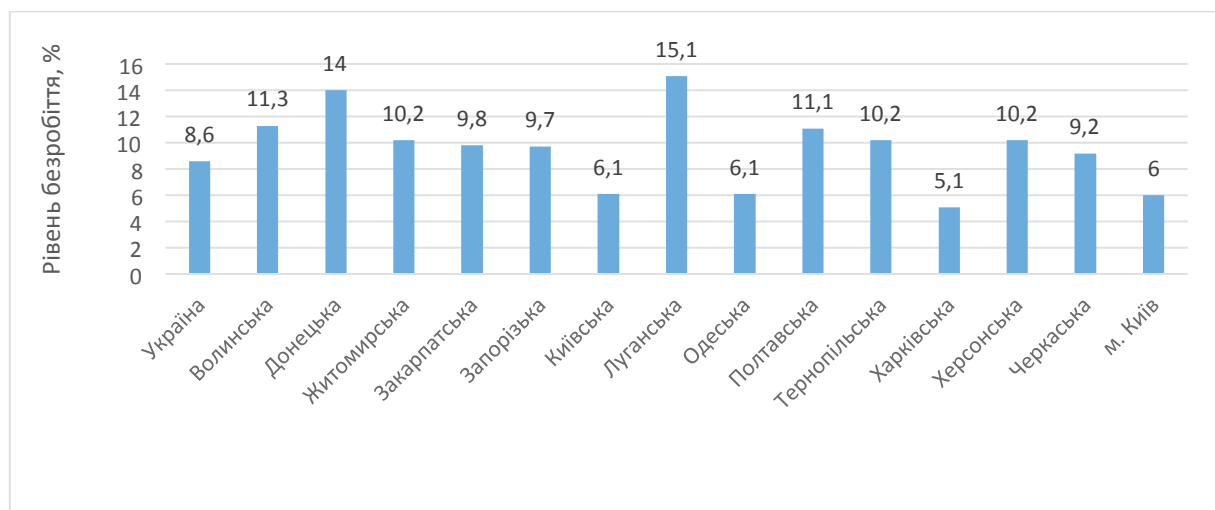

Рис. 1. Рівень безробіття населення у віці 15-70 років за січень-березень 2018 року за регіонами у відсотках до економічно активного населення

Іншою характерною рисою сучасного ринку праці є дисбаланс між попитом на робочу силу та її пропозицією. Виконувач обов'язків голови Державної служби зайнятості Валерій Ярошенко зазначає: "Ринку (праці) заважає професійно-кваліфікаційний дисбаланс. Дисбаланс полягає в тому, що ринок (праці) потребує швачок, електромонтерів, електросварщиків, слюсарів, сантехніків. А ось економістів і юристів в службі зайнятості – надлишок" [3].

Згідно даних ДССУ, найбільша частка зайнятих працює в сільському, лісовому господарстві, промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі, найменша – в мистецтві і фінансовій та страховій діяльності [1]. Проте варто брати до уваги і те, що є досить велика кількість людей, які є самозайнятими, які не враховуються в офіційні дані, адже вони не є найнятими робітниками. Як наслідок, це впливає на скорочення пропозиції праці; станом на 30 січня 2018 року активних приватних підприємців нараховується близько 1 763 445 осіб, проте останнім часом спостерігається тенденція до скорочення їхньої кількості [4].

Одним з основних показників, що виділяють для характеристики ринку праці, є оплата праці. В Україні вона вирізняється низьким рівнем. У 2019 році мінімальну заробітну плату підвищили до 4173 грн, це на 12% більше, ніж було у 2018 році. Низька оплата праці та нестабільна економічна та політична ситуація сприяє витоку трудового потенціалу за кордон. Близько 30% від загального числа мігрантів мають вищу освіту. Найбільш привабливими країнами для трудових мігрантів вважаються Польща, Росія, США, Італія, Німеччина, Греція. Останнім часом продовжує набувати популярності навчальна міграція через можливості подальшого працевлаштування за кордоном.

Провівши аналіз ринку праці, можна сказати, що ситуація непростя: спостерігається зростання безробіття, відтік трудового потенціалу за межі країни, суттєвий дисбаланс між пропозицією праці та попитом на неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] *Ukrstat.gov.ua*, 2019. [Online]. Available: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [Accessed: 28- Mar- 2019].
- [2] *Index.minfin.com.ua*, 2019.Рівень безробіття в Україні (2000-2018) [Online]. Available: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/>. [Accessed: 28- Mar- 2019].
- [3] *Finance.ua*, 2019. Експерти розповіли, які фахівці потрібні на ринку праці[Online]. Available: <https://news.finance.ua/ua/news/-/432572/eksperty-rozpovily-yaki-fahivtsi-potribni-na-rynku-pratsi>. [Accessed: 28- Mar- 2019].
- [4] *News.dtkk.ua*, 2019.За останні два місяці 36 тисяч ФОП припинили роботу. [Online]. Available: <https://news.dtkk.ua/state/entrepreneurship/46989>. [Accessed: 28- Mar- 2019].

Чан Ф А.
*студентка гр. КА-61, ІПСА,
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-7290-7774*

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

На теперішньому етапі економічного розвитку України безробіття є дуже важливою проблемою ринку праці. Після розпаду СРСР та початку незалежності України рівень офіційного безробіття значно зріс. За офіційними статистичними даними рівень безробіття в 1991 році становив 0,1%, коли вже в 2000 році – 4,2%. За підсумками 2014 року рівень безробіття склав 9,7%. На кінець 2018 року цей показник мав значення 9,0% [2]. Вважається, що коли рівень безробіття досягає 10% – це є точка неповернення, адже безробіття є одним з головних факторів, що впливають на бідність населення, виїзду його за кордон тощо. Держава намагається вирішити це питання, але існує багато чинників, які заважають розпощатися з такими показниками раз і назавжди. Вирішення повинно бути вигідними для всіх об'єктів ринку праці та має мотивувати населення працювати в реальному секторі, а не в тіньовому, сплачувати податки і т.д.

Однією з найголовніших проблем є відсутність достатньої кількості працюючих підприємств та кількості якісних робочих місць. Це призводить до браку робочих місць (особливо для кваліфікованих фахівців) і зниженню продуктивності праці.

Недопрацьована система реформування трудової сфери впливає на безробіття таким чином, що падає ефективність праці, недостатня її оплата, робочий час не використовується повністю, небажання населення працювати у технологічних та наукових сферах тощо. Тобто у населення відсутня будь-яка мотивація зі сторони держави працювати ефективно.

Різниця між попитом та пропозицією робочої сили призводить до нерівноваги на ринку праці. Не дивлячись на спроби вирішити цю проблему, вона негативно впливає на безробіття в країні.

Велику роль відіграє економічна криза в Україні: ситуація на сході країни, дуже швидкий зріст цін на продукти, інфляція.

Також впливає на рівень безробіття недопрацьована система освіти та професійного навчання, недоліки підготовки та перепідготовки кадрів до певного затвердженого рівня сучасного ринку праці, слабкий інтерес роботодавців до кваліфікації робітників.

Незрозумілий стан щодо влаштування на роботу окремих груп людей, таких як молодь, інваліди, жінки, та інші. Залишок старого підходу щодо прийняття людей на роботу згідно віку, статі, орієнтації, кольору шкіри, стану здоров'я і т.д. дуже впливає на безробіття, тому що окремі категорії людей навіть не мають можливості на працевлаштування.

Отже, всі проблеми, через які утворився критичний рівень безробіття, можна виправити. Треба створити в країні нові проекти, що допоможуть людям знайти роботу, а окрему категорію людей буде мотивувати до праці та до знаходження себе та свого поклику. Потрібно відкрити центри навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації робочої сили. Це забезпечить підвищення продуктивності праці та якості виконуваної роботи, забезпечить

високий рівень знань у робітників, підвищить бажання навчатися у безробітних, що, відповідно, зменшить рівень безробіття. Державі потрібно зберігати ефективні робочі місця, значно покращити ефективність використання робочої сили, також присвятити належну увагу розвитку форм зайнятості у сферах послуг та на додаткових роботах. На жаль, у країні відсутні необхідні умови для розвитку малого бізнесу та самодіяльності, що треба виправити. Для людей, що проживають у сільській місцевості, треба створювати додаткові робочі місця, стимулювати мале підприємство, самозайнятість та професійну освіту. Для окремих категорій працівників (молодь, жінки, інваліди тощо) треба забезпечити соціальний захист та створити окремі робочі місця. Треба посилити регулювання питань державою про боротьбу з прихованим безробіттям і допомоги в різних ситуаціях. Офіційно зареєстрованих безробітних треба залучати до різних діяльностей, забезпечувати можливість навчатися безкоштовно, надавати допомогу безробітним та членам їх сімей.

Рівень безробіття в Україні – це актуальне питання, яке потрібно вирішувати методом розробки нових проєктів у різних сферах життя населення та дослідженні проблем, що заважають в цьому питанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Пазюк О., Пономарьова О. Проблеми безробіття в Україні // Україна: аспекти праці. - 2004. - № 2. - С. 3-10.
- [2] "Рівень безробіття в Україні (2000-2018)", Index.minfin.com.ua, 2019. [Online]. Available: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/>. [Accessed: 10- Mar- 2019].
- [3] Закон України "Про зайнятість населення" № 5067*VI від 5 липня 2012 року" Zakon4.rada.gov.ua, 2019. [Online]. Available: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>. [Accessed: 10- Mar- 2019].
- [4] Кім Т.І. Безробіття в трансформаційній економіці: причини, форми, тенденції: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: 08.01.01 / Т.І. Кім; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. — Х., 2003. — 20 с.
- [5] "Державна служба зайнятості: рівень безробіття: два показники два поняття", Dcz.gov.ua, 2019. [Online]. Available: <https://dcz.gov.ua>. [Accessed: 10- Mar- 2019].
- [6] Соколова Т.М. Структура зайнятості та безробіття: проблеми та тенденції / / Україна: аспекти праці. – 2010. – №2. – С. 7-11.

Шапошник О.Г.
студентка гр. БС-52, ФБМІ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-0257-381

Трофименко О. О.
к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0002-2339-0377

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ІТ-КОМПАНІЯХ

Людські ресурси формують інтелектуальний капітал підприємства та становлять основний вплив на досягнення цілей підприємства. Одним з основних чинників успішної реалізації поставлених задач є злагоджений та мотивований колектив. Специфіка діяльності ІТ-компаній полягає у створенні, розвитку і експлуатації цілісного цифрового продукту, який буде повністю задовольняти вимоги замовника. Це визначає головну роль персоналу на підприємства ІТ-сфери. Саме тому ефективне управління персоналом в ІТ-компаніях є головним фактором забезпечення ефективності її діяльності. В свою чергу, дослідження особливостей управління персоналом в ІТ-компаніях є нагальною потребою.

Управління персоналом – це систематично-організаційний процес відтворення і ефективного використання персоналу [1]. До управління персоналом можна віднести такі етапи: набір, відбір персоналу, визначення заробітної плати, професійна орієнтація, адаптація, навчання, оцінка трудової діяльності, переміщення співробітників. Основні методи управління персоналом поділяють на економічні, організаційні та соціально-психологічні [2].

Створення цифрового продукту має багато особливостей в порівнянні з виробничою промисловістю. У виробництві цифрової продукції, продукт створюється один раз та може продаватися безліч разів, тому головним у виробництві виступає якість продукту. Тому багато зусиль відводиться для створення комфортних умов праці, що стосується всіх відділів ІТ-компанії.

Одним з основних чинників забезпечення досягнення поставлених цілей є розстановка кадрів. Важливо правильно розподілити ролі в команді. При цьому, основною проблемою є те, що деякі працівники можуть ефективно проявляти себе як розробники, але намагаються обіймати високі посади менеджерів та team leader (лідер групи розробників), з відповідним напрямом кар'єрного зростання та збільшенням заробітної плати, при цьому людина за своїми ключовими показниками може не відповідати зазначеному рівню.

Для управління проектами можуть використовуватися різні методології. На даний момент часто використовують Scrum (підхід управління проектами для гнучкої розробки програмного забезпечення). Ця концепція передбачає якісний контроль процесу розробки. В ІТ-сфері є велика кількість посад, які відповідають за командну роботу працівників. Можна виділити основні з них: Scrum-майстра, який має навчати учасників Scrum-команди взаємодії один з одним і з представниками бізнесу, а також оптимізувати процеси, підвищуючи їх

ефективність; Happiness Manager - це людина, яка працює над створенням здорового і дружнього робочого середовища, заснованого на задоволеності співробітників; проект менеджер - це управлінець, який координує ряд взаємопов'язаних проектів (програму) і відповідає за стратегічні ініціативи компанії; Delivery Manager контролює виконану роботу і переконується, що вона наближає команду до мети [3].

Щоб працівники мали змогу підвищувати свою кваліфікацію, багато компаній забезпечують навчання та розвиток працівників, адже в ІТ-сфері практичні навички та досвід роботи значно цінніші ніж завершена професійна освіта. Часто працедавці проводять різні конкурси, так звані хакатони, для виявлення та долучення нових кадрів в свій бізнес [4].

Якщо неправильно розставити обов'язки в колективі, то це може спричинити и низку проблем, до яких відносяться: велика кількість дефектів в готовому проекті, зрив терміну здачі проекту, невідповідність готового продукту до вимог замовника. Однією з поширених проблем є недостатня кількість календарного часу. Менеджерам проекту не завжди вдається правильно оцінити витрати на кожне з завдань, розробники намагаються якомога швидше виконати свою роботу, щоб перейти до наступного етапу, при цьому може знизитися якість розробленого ІТ-продукту.

На сьогоднішній день, в умовах інформатизації, на етапі набору і відбору персоналу та подальшого моніторингу його роботи, набуває популярність використання HRM-систем. «Ручна» робота з великою кількістю HR-інформації є неефективною та не завжди призводить до оптимального результату, тому впроваджуються автоматизовані комплексні системи управління персоналом. Вони дозволяють вести кадрову документацію, підтримувати документообіг в електронному вигляді, дають можливість оперативно виконувати розрахунок всіх нарахувань і утримань, відображати рух кадрів, дозволяють складати портрети фахівців, розробляти індивідуальні програми їх навчання тощо [5].

Процес управління персоналом є не менш важливим, ніж технологічний етап. Організація працівників в ІТ має свої особливості, в порівнянні з іншими сферами. Весь процес управління персоналом є не менш важливим, ніж технологічний етап виробництва, який здатний підняти на новий рівень якість виготовленої продукції та значно підвищити ефективність труда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] О. В. Безпалько, Ю. М. Гринюк, Д. Г. Грищенко, та О. І. Драган, Словник термінів з управління персоналом. Київ, Україна: 2016.
- [2] Ю. Лелі, Сучасні системи управління персоналом та їх вплив на ефективність роботи підприємства. Запоріжжя, Україна: 2013.
- [3] <http://www.dou.ua> (2019). Кар'єра в ІТ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://dou.ua/lenta/tags/Карьера в ІТ/](https://dou.ua/lenta/tags/Карьера%20в%20IT/). Дата звернення: Лютий 20, 2019.
- [4] <http://www.espresso.tv> (2019). Україна входить у топ-10 країн донорів мігрантів у світі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://espresso.tv/news/2018/04/23/ukrayinavkhodytuo1krayindonorivmigrantivusvitiskilyukrayi-ncivperebuvzakordonom>. Дата звернення: Лютий 20, 2019.
- [5] О. В. Безпалько, Ю. М. Гринюк, та Д. Г. Грищенко, Управління персоналом і економіка праці: теорія та практика. Колективна монографія. Київ, Україна: 2014.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ЗАХИСТУ ВІД БЕЗРОБІТТЯ

Державна політика зайнятості є важливим аспектом політики країни в цілому, тому що з підвищенням рівня зайнятості зростають і доходи більшості населення. До державної політики зайнятості входять заходи із забезпечення роботою населення, заходи управління ринком праці тощо. Юридичним підґрунтям української політики зайнятості являється Закон України «Про зайнятість населення». Політика зайнятості з часом стає все важливішою частиною макроекономічної політики. Всього існує два види: активна політика зайнятості та пасивна політика зайнятості.

Активна політика зайнятості полягає у допомозі з боку держави з працевлаштуванням, навчанням, підвищенням кваліфікації. Для реалізації цього було створено державну службу зайнятості. Програми для сприяння зайнятості населення створюють опираючись на територіальні та галузеві аспекти. До них входять міри, призначені попередити масове безробіття, спрямовані захистити більш вразливі прошарки населення тощо. Галузеві програми спрямовані на зниження рівня прихованого безробіття, підвищення рівня професійної кваліфікації робітників та на сприяння соціальному партнерству. Територіальні програми, у свою чергу, спрямовані на вирішення демографічних, соціальних, економічних та екологічних проблем. Тут просліджується зв'язок з перебудовою структури господарства, зміною форм власності та ліквідацією наслідків втручання людини в природне середовище.

Головними завданнями служби зайнятості є надання послуг з посередництва між роботодавцями та робітниками; регулювання вільної робочої сили, проведення обліку безробітних та надання послуг з перекваліфікації або підвищення професійної кваліфікації зареєстрованим безробітним.

Найяскравішим прикладом країни, яка просуває активну політику зайнятості є Швеція. Вона характеризується найбільшими у світі інвестиціями в активну політику зайнятості населення завдяки високому рівню оподаткування підприємств та працівників. Головною метою шведської політики зайнятості є запобігання безробіттю, а ніяк не сприяння тим, хто роботу втратив. Основними напрямками активної політики зайнятості у Швеції є:

1. «Політика солідарності», спрямована на підтримку малих підприємств і стримування великих для врівноваження заробітної плати.
2. Політика з підтримки неконкурентоспроможних працівників. Наприклад, найнявши робітника з неповною середньою освітою, підприємець буде отримувати компенсацію до 80% витрат на нього (навчання, заробітна плата тощо).
3. Заходи з підтримки економічних секторів, що мають низьку продуктивність.

Взагалі, виплата пільг підприємствам за набір на роботу некваліфікованих працівників доволі розповсюджена в ЄС. Схожу політику ведуть у Німеччині, Франції, Великобританії та багато де іще.

Пасивна політика зайнятості полягає у грошовій компенсації доходів, що втрачені з причини відсутності місця роботи. Велику роль в політиці зайнятості в Україні грає проблема зростання гнучкості ринку праці, який швидко пристосовується до умов, що часто змінюються.

Пасивна політика зайнятості має право на існування, проте вона вважається набагато менш ефективною, ніж активна, тому вона ніде не застосовується як основна. Принаймні мені таких знайти не вдалося.

Рушіями проведення державної політики зайнятості в Україні є нормативно-правові акти, такі як постанова «Про заходи організації виконання актів законодавства з питань зайнятості населення» тощо.

Основними цілями державного регулювання ринку праці є досягнення балансу між попитом та пропозицією робочої сили, зростання продуктивності зайнятості населення та забезпечення соціального захисту від безробіття.

Однією з найважливіших проблем станом на сьогодні є нестача трудових ресурсів на підприємствах, що знаходяться у сільській місцевості та кваліфікованих кадрів у сільській місцевості взагалі. Це зумовлено порівняно низьким рівнем умов праці та її оплати. Також значною проблемою політики зайнятості є переростання вимушеного безробіття у добровільне. Це зумовлено тим, що приблизно половина безробітних отримує грошову допомогу від держави, яка для деяких людей є достатньою для існування.

Також безробіття частково зумовлене тим, що ведеться підготовка великої кількості спеціалістів, потреби в яких немає (наприклад юристів та економістів). Проте на мою думку потреба є у спеціалістах всіх сучасних професій, питання постає у кваліфікованості працівників, хорошого спеціаліста робота знайде сама.

Модель ринку праці у кожній країні формується опираючись на специфіку соціально-економічного розвитку, частково власні традиції та особливості політики в цілому. Тенденціями ж ринку праці в Україні на сьогодні є збереження низького рівня попиту на робочу силу та в перспективі його подальше зниження, збільшення пропозиції на робочу силу відносно попиту на неї, збільшення числа самостійно зайнятих громадян і громадян з високим рівнем професійної кваліфікації, зареєстрованих офіційно та низька місткість ринку праці.

Нижче наведений графік (рис.1) показує рівень зайнятості країн світу. Тут ми можемо побачити, що рівень зайнятості в країнах, які вкладають значні кошти в активну політику зайнятості, знаходиться на високому рівні. Це, у свою чергу, компенсує витрати на неї.

В Україні ж влада протягом майже усього періоду ринкової трансформації реалізує відверто спрощену політику на ринку праці, яка в основному зводиться, образно кажучи, до боротьби з безробіттям. Треба підкреслити, що зовнішньо ця «боротьба» має дуже успішний характер, адже рівень безробіття за його виміром за методологію Міжнародної організації праці (далі – МОП) серед населення віком 15–70 років насправді багато років є одним з найнижчих в Європі, що створює видимість добробуту і дає підстави віднести проблему зайнятості до другорядних.

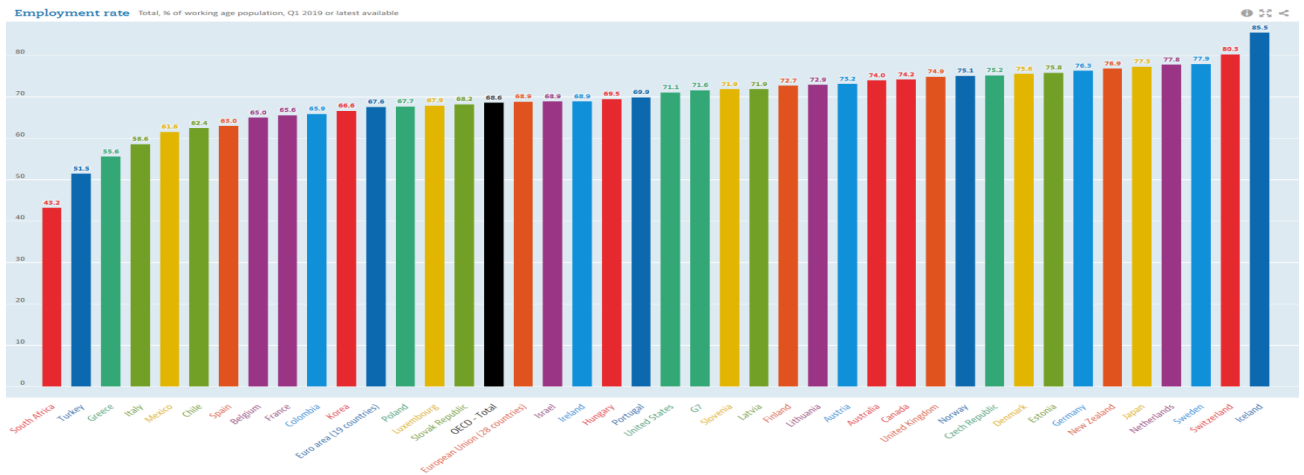

Рис. 1. Рівень зайнятості. Загальний відсоток населення працездатного віку [2]

Але до небаченої частини треба віднести апріорну недосконалість методології МОП для українських умов (зокрема, викликає сумніви доцільність включення при вимірі зайнятості й безробіття молоді віком 15–20 років, де переважають школярі, студенти й учні ПТУ, а також віднесення до зайнятих громадян тих, хто мав оплачувану роботу лише одну годину протягом тижня); неможливість за результатами обстеження відокремити осіб, зайнятих у зареєстрованому і тіньовому секторах економіки; повна відсутність інформації щодо стану зайнятості у містах і районах, зовнішньої трудової міграції тощо. І хоча норми Закону України «Про зайнятість населення» вимагають від державних органів реалізовувати активну соціально-економічну політику шляхом проведення: податкової, кредитно-грошової, інвестиційної, бюджетної, соціальної, зовнішньоекономічної, інноваційної політики, в Україні державна політика зайнятості в основному зводиться до питань діяльності Служби та міністерства соціальної політики. Результати аналізу свідчать, що стан зайнятості не пов'язується зі складовими макроекономічної політики, інвестиційною, кредитно-грошовою, зовнішньоекономічною, податковою і бюджетною політикою.

Отже, ми можемо зробити висновок, що українська активна політика зайнятості є повною протилежністю активної політики зайнятості більш економічно розвинутих і економічно стабільних країн світу і неефективною, а тому неправильною з економічної точки зору і потребує внесення значних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Манів З. О. Навчальний посібник «Регіональна економіка» [online] Available at: <https://pidruchniki.com/1601090638818/rps/derzhavna-politika-zaynyatosti-pratsezdatnogo-na-selennya> [Accessed 13 Mar. 2019].
- [2] Employment rate Total, % of working age population, Q1 2019 or latest available: [online] Available at: <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm#indicator-chart> [Accessed 13 Mar. 2019].
- [3] Маршавін Ю.М. Державна політика зайнятості в Україні: необхідність перезавантаження / Маршавін Ю.М. // «ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО». – 2016. – № 7. – с. 679-685

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕКРУТИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Головний ресурс будь-якого підприємства – це його персонал, без якого воно не зможе здійснювати свою діяльність. Саме від персоналу залежить успіх підприємства на усіх процесах. Саме тому, правильний підбір персоналу – перший і важливий крок до успіху. Підбір та відбір персоналу в сучасному світі називають рекрутингом. Проте, варто дати більш точне визначення цього слова: це бізнес-процес по підбору та відбору спеціалістів для компанії-замовника. Ще кілька років тому для рекрутерів почалися важкі часи. Наприклад, станом на 2018 рік, лише 30% кандидатів розташовують свої резюме на веб-сайтах пошуку роботи, а провідні менеджери не проводять на ринку труда в середньому і 10 днів. Усі рекрутери вже майже однотайно визнали, що настали часи, коли саме кандидат обирає компанію, а не навпаки. Саме тому одна із основних задач рекрутерів на сьогоднішній день є зацікавлення кандидата в компанії та позиції [1].

За останній час рекрутинг трансформувалася із допоміжного етапу в HR в окрему галузь, що потребує вузьконаправлених знань та вміння володіти професійними інструментами пошуку та оцінювання кандидатів. В більшості своїй це пов'язано з розвитком ІТ-технологій та необхідності у великій кількості кандидатів для компаній та стартапів, що швидко ростуть. Роль штучного інтелекту (ШІ) в HR-сфері зростає. Ця технологія допомагає рекрутерам працювати швидше та ефективніше. ШІ дозволяє фільтрувати резюме й автоматично відкидати кандидатів, які не задовольняють вимогам компанії. Більше 70% менеджерів та рекрутерів вважає, що вплив ШІ на сферу пошуку працівників є дуже впливовим. Деякі працівники в області HR переживають, що ШІ забере у них роботу. Насправді, ця технологія лише розширює можливості й дає додаткові інструменти в роботі. А замінити людину ШІ не в змозі, адже ця робота потребує особистого та емоційного контакту.

Дослідження проведені компанією LinkedIn показують, що більшість компаній зосереджені на трьох аспектах: різноманітти, взаємодії та співпричетності. Різноманіття пов'язано з корпоративною культурою та фінансовими показниками. Тому компаніям слід приділяти цьому увагу і висвітлювати це в описах вакансій, презентувати в рекрутингових матеріалах та говорити про це на співбесідах [2].

Отже, сучасні технології дають можливість застосовувати нові інструменти в сфері рекрутингу, які зроблять пошук потенційних кандидатів більш ефективним та зручним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] finassessment.com (2019). Як digital змінив технології рекрутингу [online] Available at: <https://finassessment.net/blog/tehnologii-rekrutunga> [Accessed 16 Mar. 2019].
- [2] neohr.ru (2019). Глобальні рекрутингові тренди – 2018: прогнози LinkedIn. [online] Available at: http://neohr.ru/rekruting/article_post/globalnyye-rekrutingsovyie-trendy-2018-prognozy-linkedin [Accessed 16 Mar. 2019].

Секція 4. Інформаційний менеджмент

ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВИРОБНИЧІ ПРОЦЕСИ

На сьогодні неможливо уявити галузь людської діяльності, яку обійшли б стороною різноманітні розумні пристрої, що суттєво спрощують роботу або навіть повністю виконують її майже без стороннього втручання. До таких галузей належать: медицина, освіта, наука, бізнес, сфера розваг та інші. Вже зараз штучний інтелект якісно змінює майже всі сфери нашої діяльності. Настільки широке використання штучного інтелекту зумовлене двома важливими факторами. З одного боку, такі технології дозволять автоматизувати значну частину процесів, які раніше потребували безпосередню участь людини, зокрема управління складними приладами на виробництвах. З іншого боку, штучний інтелект спроможний за дуже короткий термін обробляти та аналізувати дійсно значний обсяг інформації при цьому на працездатність не впливають ні «людський фактор», ні особисті обставини та емоції.

Аналітичне агентство Gartner опублікувало в 2018 році результати дослідження, яке показує скільки заробили різні компанії завдяки використанню ШІ. Експерти оцінили цінність систем ШІ в компаніях, що представляють різні галузі. Сума складається з додаткового доходу та доходу, отриманому внаслідок покращення якості обслуговування за рахунок використання таких технологій.

Таблиця 1.

Прогноз загального доходу компаній за даними Gartner

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Business Value	692	1,175	1,901	2,649	3,346	3,923
Growth (%)		70	62	39	26	17

Таким чином, в 2017 році компанії отримали 692 млрд. доларів США доходу за рахунок використання ШІ, в 2018 дохід зріс до майже 1.2 трлн. [1].

За результатами дослідження від IDC на замовлення Salesforce, в 2021 році ШІ дозволить бізнесу отримати додатковий дохід у розмірі 1,1 трлн. доларів США. [2] Це стане можливим завдяки впровадженню ШІ в системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM). За оцінками IDC, ШІ безпосередньо вплине на створення майже 1 млн. робочих місць та ще на понад 2 млн. опосередковано. Експерти зазначають, що це компенсує ті робочі місця, які можуть зникнути через запровадження ШІ. Очікується, що 2019 рік стане ключовим для адаптації технологій ШІ — майже половина з компаній, що прийняли участь в дослідженні, заявили про готовність запроваджувати їх в

найближчі два роки. Зокрема майже чверть з компаній будуть адаптувати такі технології як: машинне навчання, текстовий аналіз, розпізнавання голосу та інші.

Широкомасштабне впровадження технологій штучного інтелекту до 2030-го року дасть приріст світовому ВВП у 14%, або на 15,7 трлн. доларів США. Такі оцінки надали аналітики PwC у своїх дослідженнях у 2018 році [3]. Експерти з PwC вважають, що більше половини приросту буде зумовлене збільшенням продуктивності праці в період 2016-2030 рр. Інший частина приросту буде отриманий за рахунок збільшення споживчого попиту внаслідок вдосконалення товарів за рахунок використання штучного інтелекту на виробництвах. Найбільшу економічну вигоду зі ШІ зможуть отримати Китай (приріст ВВП в 2030 році на 30%) та країни Північної Америки (приріст на 14,5%). Країни Європи також отримають від використання ШІ суттєву вигоду (до 12% приросту ВВП в 2030 році). В країнах, що розвиваються, спостерігатимемо невеликий приріст внаслідок прогнозованого менш інтенсивного використання новітніх технологій, зокрема ШІ.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що технології штучного інтелекту мають значний потенціал, який лідери ринків починають реалізовувати вже зараз. ШІ в системах керування виробництвами та системах управління взаємовідносинами з клієнтами дозволить провідним світовим компаніям отримати значну перевагу над конкурентами та покращити якість продукції та умови праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] gartner.com (2018) Customer Experience Represents the Majority of AI Business Value Through 2020 [online] Available at: <https://www.gartner.com/newsroom/id/3872933> [Accessed 17 Mar. 2019].
- [2] tadviser.ru (2019) Влияние технологий искусственного интеллекта на экономику и бизнес [online] Available at: http://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Влияние_технологий_искусственного_интеллекта_на_экономику_и_бизнес [Accessed 17 Mar. 2019].
- [3] rg.ru (2018) Бот выходит в свет [online] Available at: <https://rg.ru/2018/06/04/vlozheniia-v-iskusstvennyj-intellekt-obespechat-rost-ekonomiki.html> [Accessed 17 Mar. 2019].

Ганіна А. В.
*студентка гр. КА-63, ІПСА,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-7765-2408*

РЕВОЛЮЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ БІТКОІНІВ БЛОКЧЕЙН

Перша криптовалюта, біткоіни, з'явилася лише 9 років тому, разом з технологією блокчейн. Цифрова економіка тепер може пережити нову трансформацію. Є шанс, що в майбутньому суспільство отримає економічну систему незалежну від держав, корпорацій і банків. Угоди будуть проходити без посередників, а рівень корупції знизиться. Технологія блокчейн в перспективі стане основою економіки майбутнього.

Біткоін - це децентралізована валютна система, заснована на математиці та криптографії. Немає видавничої установи, яка могла б її роздрукувати. Замість цього є вузли по всьому світу, які «витають» біткоіни, використовуючи обчислювальну потужність процесорів. Процес копання одночасно обробляє транзакції в біткоіні. Цей математичний алгоритм є блоковим ланцюгом. Найважливішим є реєстр всіх транзакцій, що є децентралізованим - кожен користувач має доступ до нього, а зміни в ньому затверджені у відповідності зі строгими певними правилами. Якщо хтось спробує підробити транзакцію, то вона не буде відповідати попередньому коду і не буде додана до реєстру. Це гарантує абсолютну безпеку системи та повний доступ мережевих користувачів до реєстраційних записів. [1]

Чому blockchain вважається революційним рішенням? На даний момент створено так багато додатків, змодельованих на платформі біткоінів, що можна сказати, що система блокчейн зробила революцію в світі технологій. Ця криптографічна структура не потребує якоїсь проміжної установи, що перевіряє дані транзакцій або в особистості її учасників. Впевненість у транзакції безпосередньо забезпечується блоковим ланцюгом, який гарантує, що в системі нічого не можна підробити.

Наприклад, Google має намір використовувати блокчейн для поліпшення безпеки даних користувачів. У Facebook з'явився підрозділ, який буде займатися розробкою рішень в сфері розподілених технологій. Alibaba, що входить в конгломерат Group, запустила сервіс міжнародних переказів на blockchain. Також в цій галузі працюють IBM, Salesforce, Microsoft, Amazon, Samsung, Fujitsu, Baidu, Ford, Walmart і багато інших компаній. [2]

Від відомих корпорацій не відстають великі банки, які криптовалюту були покликані знищити. Світові банки дуже зацікавлені в технології блокчейн. Навколо технології блок-ланцюгів стався великий ажіотаж, у світі було створено величезну кількість стартапів, які займаються цією темою.

Наприклад, британський Barclays вступив до консорціуму CLS Group і разом з іншими учасниками збирається створити децентралізованого конкурента всесвітньої платіжної системи SWIFT. У 2017 році 12 китайських банків інтегрували рішення на основі технології розподіленого реєстру. У 2018 іспанський банк BBVA видав перший корпоративний кредит, використовуючи приватний blockchain.

Найбільші банки, такі як Credit Suisse, Golden Sachs або JPMorgan, (всього 45 фінансових установ) створили консорціум R3, який проводить

дослідження по розробці та застосуванню технології блокчейн. Введення такої системи зажадає консенсусу великої кількості установ. Банкіри визнають, що ідеї для блокових ланцюгів можуть мати більші можливості, як, наприклад, у випадку з так званими розумними контрактами. Ідея полягає в тому, щоб використовувати блокчейн для автоматичного узгодження контрактів на основі ресурсів громадської інформації. Одним з таких додатків блокчейн може бути, наприклад, страхування затримок на авіарейс - реєстр пасажирів, що прибувають і виїжджають є загальнодоступним, так що можна зробити страхування, і якщо літак запізнюється, система блокчейн сплатить транзакцію, виплативши компенсацію пасажиру. З блоковим ланцюгом процес виплати компенсації буде відбуватися автоматично, і у пасажира з'являться гроші на рахунку вже під час посадки затримованого літака.

В Об'єднаних Арабських Еміратах, в яких сформовано блокчейн-раду, розпочалися перші проекти реалізації технології блок-ланцюгів. Система, побудована на блокчейн, охоплює: реєстрацію компаній, електронне голосування та страховий сектор.

Грузія також думає про використання цієї технології. Грузинський уряд цінує той факт, що система блокчейн може працювати, навіть тоді, коли якась інфраструктура знаходиться в окупації. Вартість системи електронного адміністрування може бути в десятки разів нижче традиційної. Уряд Грузії збирається створити систему, засновану на технології блокчейн, аналогічну державним реєстрам: ділових операцій та застави або іпотечних кредитів.

Шукають сфери використання технології також і інші держави. Блокчейн будуть застосовувати в деяких напрямках, починаючи з документообігу до проведення голосування. Греція і Гондурас цікавляться використанням цієї системи в державному секторі. Можна уявити собі ситуацію, коли угода з нерухомістю буде відбуватися без нотаріуса відповідно до контрактів, стандартизованими державою. Навіть більше, держава може впроваджувати нові юридичні рішення за допомогою цієї революційної технології. [3].

Ризик, що блокчейн економіка залишиться утопічною концепцією високий. До факторів, які можуть привести до такого підсумку відносять такі: відсутність відпрацьованої системи регулювання; висока волатильність криптовалюти; розвиток можливий лише за участі всього суспільства, але технологія залишається багатьом незрозуміла і нецікава; реалізувати поставлені завдання без допомоги держав і банків в короткий термін не можливо.

Блокчейн здатний зробити економічну систему децентралізованою, прозорою і вільною від контролю. З його допомогою можна вибудувати нову фінансову систему, позбутися посередників при проведенні угод, а також змінити державне управління. Великі аналітичні компанії вважають за краще не давати точних прогнозів створення блокчейн-економіки. Напрямки подальших досліджень повинні бути спрямовані у впровадженні технології на глобальному рівні і розгляду нових сфер для розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] en.wikipedia.org (2019) Blockchain. [online] Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Blockchain> [Accessed 18 Mar.2019]
- [2] bitside.org (2018) Как работает блокчейн экономика? [online] Available at: <https://bitside.org/blokchejn-ekonomika/> [Accessed 18 Mar. 2019]

Дорошкевич Д.В.
д.е.н., доц., завідувач
кафедри менеджменту та інновацій
Міжнародний університет фінансів,
професор кафедри МВПГ
НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0003-0421-0630

Третьяков Л.В.
студент гр. СБ-81-2М
кафедри менеджменту та інновацій
Міжнародний університет фінансів

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ

Віртуальний маркетинг називають системою знань для пропонування товарів на ринку, заснованої на інформаційних технологіях, що об'єднує маркетингову діяльність у внутрішньому і зовнішньому середовищі. Використання сучасних інформаційних технологій у процесах корпоративного управління та комунікації передбачає віртуальний маркетинг, а саме головні його функції (рис. 1).[1]

Рис. 1. Функції віртуального маркетингу

Технологія віртуального маркетингу орієнтована на досягнення наступних результатів:

привернути увагу потенційних покупців товарів або послуг без посилання на конкретний регіон;

дослідження споживачів та їх відгуки про товари або послуги, ціни та якість продукції, організоване за допомогою різних опитувань в Інтернеті;

просування продуктів і послуг;

розповсюдження інформації про компанії через пошукові системи.

Управління організацією, використовуючи моніторинг зовнішнього середовища, отримує інформацію з різних джерел, таких як споживачі, які висловлюють скарги на якість чи ціну продукції та послуг, або від інформаторів, які повідомлять, що організація поступається ринку своїм конкурентам.

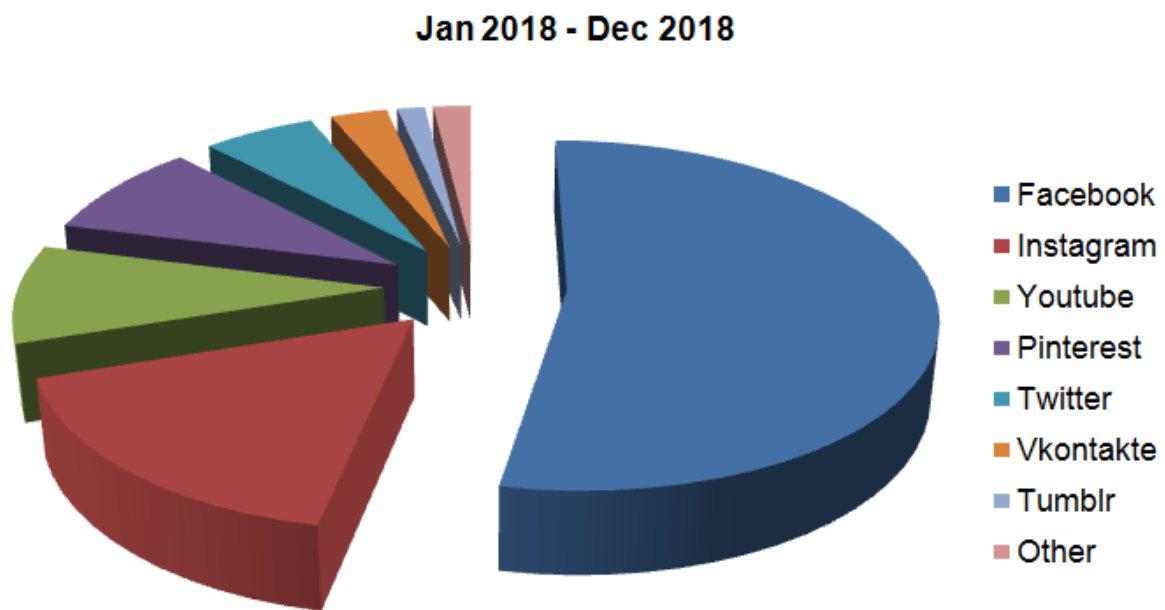
Оскільки інформація в Інтернеті доступна 24 години на добу, висока ефективність комунікаційних характеристик Інтернету скорочує час, необхідний для пошуку партнерів і торгів. Крім того, характеристики віртуальних маркетингових комунікацій настільки гнучкі, що надана інформація може бути легко модифікована і постійно оновлюватися без додаткових витрат на збут.

За допомогою віртуального маркетингу кожен аспект реклами в Інтернеті використовується для отримання відгуку з боку аудиторії, включаючи творчі та технічні моменти роботи в Інтернеті.

Однією з найпоширеніших методів просування продукції є реклама. У віртуальному маркетингу ви призначаєте контекстні та банерні оголошення. Банерні оголошення допомагають привернути увагу широкої аудиторії та підвищують загальний імідж організації, зокрема, продукту.[4]

Контекстна реклама націлена на цільову аудиторію вашої організації, оскільки вона розміщується в пошуковій системі таким чином, що збігається або схожа по темі із запитами для задоволення потреб переглядача.[3]

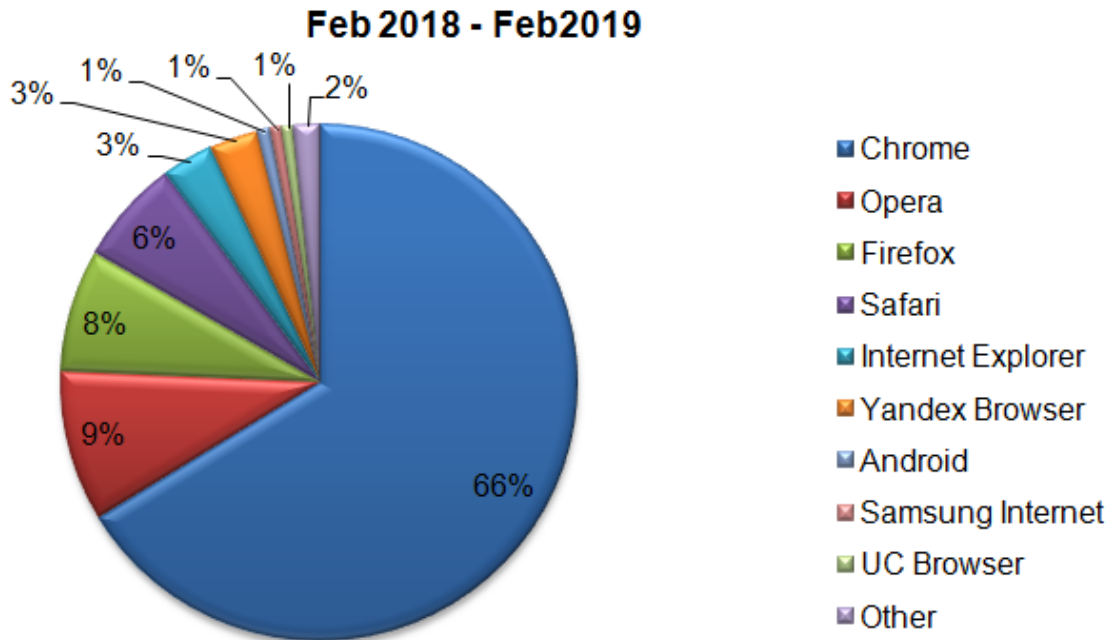
Не менш ефективною технологією для віртуального маркетингу є маркетинг соціальних медіа. За даними останнього дослідження, більше 80% користувачів зареєстровані в соціальних мережах. Всі вони є потенційними покупцями та клієнтами (рис. 2).

Рис.2. Рейтинг найпопулярніших сайтів в Україні

Станом на грудень 2018 року в Україні є дві найпопулярніші соціальні мережі: "Facebook" (53,11%) і "Instagram" (16,79%). "Facebook" налічує більше 11 мільйонів активних користувачів в Україні. Третє місце займає "Youtube" (9,1%), який в принципі не змінює свої позиції, часові або територіальні, тобто скрізь. Четверте місце - "Pinterest" (8,88%), дуже цікава соціальна мережа. "Pinterest" почали швидко розвиватися, використовуючи інноваційні продукти, такі як "Products like this" і "Pinterest Lens". "Twitter", в принципі, зайняв фіксовану позицію. "Vkontakte" втратив своїх користувачів - (2,94%), хоча саме за відвідуваннями він займає не останнє положення в рейтингу найбільш відвідуваних сайтів України.

Основним джерелом продажів в Інтернеті є пошук (SEO та контентна реклама). Серія заходів для SEO призводить до поліпшення пошуку Інтернет-ресурсів при публікації результатів пошукових запитів користувачів. Оптимізація пошукової системи призводить до значного збільшення кількості відвідувачів даного сайту (рис. 3) [2].

Рис. 3 Частка ринку браузерів в Україні

Сьогодні існують практично взаємовигідні технології для збільшення продажів: прямий маркетинг. Ця технологія вимагає клієнтської бази, тому так важливо її мати. Прямий маркетинг - це не спам, це відправлення інформаційних повідомлень людям, які стали клієнтами компанії або які погодилися на розсилку новин. Це означає, що вони зацікавлені в продукції компанії та в її різноманітних спеціальних пропозиціях.

Таким чином, хоча кожна віртуальна маркетингова технологія ефективна по-своєму, всі вони спрямовані на формування громадської думки про продукт і імідж компанії. Тому віртуальна технологія маркетингу є невід'ємною частиною ведення бізнесу. Новітні технології, засновані на повсякденному використанні Інтернету, пропонують численні переваги віртуального маркетингу в порівнянні з маркетингом, заснованим на традиційних технологіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] discovered.com.ua (2019). *Virtual Economy Report 2018*. [online] Available at: <http://discovered.com.ua/marketing/virtualnyj-marketing> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [2] gs.statcounter.com (2019). *Browser Market Share Ukraine 2019*. [online] Available at: <http://gs.statcounter.com/browser-market-share/all/ukraine/#monthly-201802-201902> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [3] marketer.ua (2019). *Review of the PR-market of Ukraine 2018*. [online] Available at: <https://marketer.ua/an-overview-of-the-pr-market-in-ukraine-2019/> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [4] inau.ua (2019). *Internet advertising market grew by a third 2018*. [online] Available at: <https://inau.ua/news/obem-ukraynskogo-rynka-medyy-noy-ynternet-reklamy-v-1-polugodyy-2018-godu-prevysyl-1-mlrd-grn> [Accessed 20 Mar. 2019].

Єфімова Є.Є.
*студентка гр. УІ-61, ФММ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0002-2080-7579

Лободзинська Т.П.
*к.е.н., доцент,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0001-5518-727X

ПРОБЛЕМАТИКА ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій визначає інноваційний потенціал та конкурентоздатну позицію країни на світовому ринку за умови обмеженості фінансових та трудових ресурсів, нестабільності політичної ситуації та зростання рівня еміграції у зв'язку з проблемою зайнятості населення. Завдяки ІКТ Україна вважається однією з найбільш перспективних країн, щодо розробки програмного забезпечення, інформаційних технологій, електронних розважальних продуктів та штучного інтелекту. Головною проблемою постає впровадження та реалізація технологій у підприємстві в поточному часі та в довгостроковій перспективі.

Регулювання та контроль розвитку ринку ІКТ з боку держави здійснюється законами України «Про інформацію», «Про національну програму інформатизації», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні комунікації» тощо.

Рівень економічного розвитку України визначається ефективністю здійснення зовнішньоекономічної галузевої діяльності та її результатами, що відображається мікро- та макропоказниками суб'єктів господарювання у вигляді доходів та ВВП країни. Серед галузей, що приносять значну частину прибутку до бюджету, послуги у сфері телекомунікації, інформаційні та комп'ютерні послуги складають 1/5 від загального експорту послуг, поступаючись транспортній та переробній сферам послуг [1]. Незважаючи на показники розвитку інноваційного сектору: у 2018 році Україна посіла 3 місце серед 11 країн Східної Європи за кількістю компаній у сфері штучного інтелекту та у 2019 році Законом України «Про державний бюджет України на 2019 рік» встановлено витрати на розвиток ІТ близько 4 трлн. дол.[2].

В проекті Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» [3] запропоновано: підприємців з ІТ-галузі, яка є одним із лідерів з експорту послуг, перевести на окрему, 5-у групу, єдиного податку, що передбачає щорічне зростання податку на 1% та подвійний розмір мінімального страхового внеску, починаючи з 2020 року. Такі зміни сприятимуть росту тіньової економіки, тому що лише збільшення кількості фахівців ІТ-сфери, які сьогодні оформляються як ФОП, сприяло зростанню надходження податків до держбюджету з 4,1 млрд.грн. у 2017 р. до 10 млрд. грн. у 2018 р.

Однак, згідно існуючої лінійної тенденції, побудованої на основі статистичних даних за 2016-2018 роки та з прогнозом до 2025 року (рис. 1.), у

подальшому очікується зростання експортної виручки у сфері послуг ІТ, про що свідчить поступове збільшення прибутку з 5,5 млрд.дол. - у 2019 році до 11,2 млрд.дол. – у 2025 році. Надходження податків від сфери послуг ІТ до державного бюджету у 2019 році досягнуть розміру 11,4 млрд. грн., а у 2025 році становитимуть 31,1 млрд. грн. при сталих умовах.

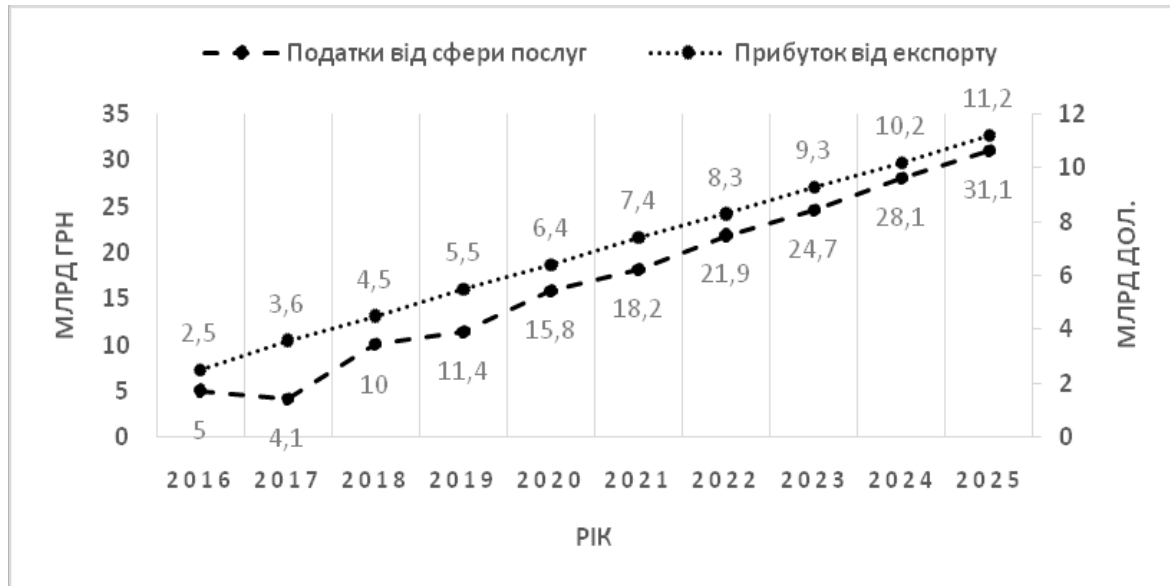

Рис. 1. Динаміка змін та прогнозу експортної виручки і податкових надходжень у сфері ІТ- послуг з 2016 по 2025 рр.

Джерело: [1]

Проаналізувавши статистичні та прогнозні дані, необхідно зазначити, що для подальшого розвитку галузі ІКТ в Україні необхідна тісна і правильна співпраця ІТ-сфери та держави, підтримка, сприяння та стимулювання з боку уряду. Але сьогодні, на жаль, спостерігається недостатня державна дієвість, і це породжує низку проблем, які стримують розвиток ІКТ. Поточна модель функціонування та державного регулювання економіки не забезпечує належних стимулів для створення і розвитку галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Посилене і недоцільне державне регулювання діяльності науково-технічного розвитку може в майбутньому призвести до розвитку тіньової ІТ-економіки, втрати конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та трудової міграції.

Ще однією з проблем є недостатнє регулювання з боку законодавства кіберзлочинності, яке завдає великі збитки як бюджету малого і середнього бізнесу так і державному бюджету. Всесвітня хакерська атака 2017 року визначена для України збитком у розмірі 0,4% від ВВП або 10 млрд. грн. Та, як наслідок, це посприяло покращенню існуючих та впровадженню нових елементів систем кібербезпеки. Але на сьогодні, за статистикою, близько 39% (955 правопорушень з 2470 зареєстрованих випадків на 2018 рік) [1] кримінальних правопорушень залишилися без провадження направлення до суду через вузьке тлумачення діяльності в сфері використання електронно-обчислювальних машин та малий обсяг нормативно-правових актів, які їх регулюють. Це є загрозою для ведення бізнесу в країні, де близько 98% підприємств мають доступ до інтернету на комп'ютерах та 95% з них здійснюють

банківські операції за допомогою мережі. Тому, на думку експертів, близько 129 тисячі підприємств можуть стати жертвами шахрайства без можливості компенсації збитку та покарання злочинця.

Позитивною рисою науково-технічного прогресу є невелика ймовірність загрози рейдерства ІТ-компаній. Галузь ІКТ передбачає високий рівень інформаційної та юридичної захищеності. Оскільки в Україні на початок 2019 р. кількість фахівців ФОП зросла на 26%, порівняно з початком 2018 р., а середня заробітна плата становить близько 45 тис. грн. [4], юридична самостійність, економічна стабільність, висока кваліфікація та інформаційна безпека перешкоджає галузевій кризі та банкрутству, що за рівнем складності бізнес-процесів в Україні стримує блокування роботи інноваційного розвитку.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології забезпечують сталий економічний розвиток завдяки зовнішньоекономічній діяльності та упереджують протиправне поглинання бізнесу, хоча такі недоліки як недостатня правова захищеність та недосконале регулювання діяльності в сфері ІТ, встановлення податків стають причинами економічних і демографічних криз, ризику втрати привабливого інвестиційного клімату та конкурентних позицій на ринку.

Без державного втручання розвиток ринку ІКТ може дістатися критичної точки. Існує потреба у розробленні та впровадженні національної комплексної стратегії розвитку галузі. Тому, для розвитку ІКТ в Україні вважаємо за необхідне: створити стабільні та прозорі правила ведення бізнесу; удосконалити законодавчу базу щодо ефективного регулювання захисту авторських прав на програмні продукти; впровадити пільги для підприємств цієї галузі з метою зменшення податкового навантаження; встановити взаємодію з провідними дослідницькими центрами у сфері ІКТ та стимулювати створення нових підприємств ІТ-галузі для посилення власних потужностей, для створення нових робочих місць; створити дієвий механізм захисту розробок програмного забезпечення; зробити обов'язковим впровадження засобів захисту інформації в мережі інтернет за допомогою єдиної державної антивірусної програми або системи шифрування задля полегшення моніторингу внутрішніх операцій.

Перспективою подальшого дослідження у даному напрямку є більш глибокий аналіз розвитку галузі інформаційно-комунікаційних технологій та визначення стримуючих факторів, і розроблення шляхів для успішного розвитку ІКТ в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Офіційний сайт Державного комітету статистики України (2019). [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [Accessed 10 Mar. 2019].
- [2] Artificial Intelligence Industry in Eastern Europe 2018 (2019). Deep Knowledge Analytics report. [online] Available at: <http://analytics.dkv.global/data/pdf/AI-in-EE/AI-in-Eastern-Europe-Infographic-Summary.pdf>. [Accessed 10 Mar. 2019].
- [3] Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів: Закон України від 23.11.2018 № 10094.(2019). [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>. [Accessed 10 Mar. 2019].
- [4] UaTRUD. (2019). Офіційна сторінка проекту Ua.trud.com. [online] Available at: <https://ua.trud.com/page/products.html>. [Accessed 10 Mar. 2019].

СТАРТАП У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗІ СТОРОНИ ІНВЕСТОРА

Перш за все варто поговорити про перспективність розвитку сфери штучного інтелекту у світі. Компанія PwC провела дослідження, за результатом якого:

за січень – березень 2018 року інвестиції в штучний інтелект перевищили \$1,9 млрд – абсолютний рекорд для цієї сфери;

в порівнянні з аналогічним періодом у 2017 році у фінансуванні сфери відмічається ріст в 69% [1].

Гіганти ІТ-індустрії, такі як Apple, Microsoft, Facebook, Amazon, Alphabet проявляють найбільший інтерес до розробок у сфері штучного інтелекту. Дуже часто трапляється так, що ці гіганти або інвестують у перспективні стартапи, або взагалі їх викупляють. Прикладом може послужити компанія Intel, яка викупила Vertex.AI – стартап у сфері deep learning.

Такий ріст інтересу не був би можливим без розвитку технологій. В наші дні інтеграція штучного інтелекту в компанію або в продукт є дедалі легшим і дешевшим процесом. Також динамічність розвитку штучного інтелекту забезпечують наступні фактори:

з розвитком технологій росте як кількість інформації, так і швидкість її утворення : 90% даних на сьогодні були вироблені за останніх 2 роки [2]. Це можна пояснити також розвитком Internet of Things;

комп'ютерне обладнання, необхідне для роботи з машинним навчанням, стає дедалі дешевшим і більше ефективним; в результаті майже кожен бажаючий може перевіряти алгоритми в себе на комп'ютері;

алгоритми машинного навчання покращуються з кожним днем, кількість людей в цій сфері також росте – в результаті створюються різні бібліотеки для роботи з цими алгоритмами. Це полегшує життя не тільки новачкам, а й спеціалістам – створюються сценарії створення більш складних систем [3].

В наші часи вимоги до стартапів у сфері штучного інтелекту стають дедалі жорсткішими – це пояснюється, як великою конкуренцією, так і розвитком сфери. Стартап може бути цікавим для інвестування лише якщо він має наступні властивості: компанія пропонує не просто «сухий алгоритм», а full-stack продукт, при тому продумавши всі етапи розробки, або інтегроване рішення. Наприклад, стартап пропонує розробку алгоритму, який зможе виявляти аномалію в людській поведінці (бійки, викрадення дітей, крадіжки) з подальшою інтеграцією алгоритму в камери нагляду Києва в межах проекту Kyiv Safe City; в компанії будуть присутні не лише спеціалісти в машинному навчанні, а й експерти з його використання в доменній області. Якщо повернутись до минулого прикладу, то в команді обов'язково мають бути спеціалісти з камер нагляду, а також психологи, які зможуть передбачити усі можливі аномальні поведінки людей і способи їх визначення. стартап не має залежати від іншої компанії у плані даних. Тобто, компанія повинна мати або дані для навчання алгоритмів, або ідею, як ці дані дістати. Крім цього, дані мають бути унікальними і неповторними.

Перша порада для інвесторів – потрібно інвестувати в стартап на початковій стадії, це банально принесе більший прибуток в майбутньому, за одної умови – якщо стартап не провалиться. Тому наступна порада – інвестувати продумано і чітко сплановано.

Перш за все потрібно розглянути всі «за» і «проти», повністю дослідити стартап, його команду і план реалізації ідеї. Для цього потрібно керуватись простими правилами : найкраща область для інвестування – знайома область. Якщо інвестор – експерт доменної області, то йому буде не складно оцінити актуальність проблеми, яку вирішує розробка, реалістичність проблеми, а також практичність його застосування; перед інвестуванням в стартап, необхідно перевірити, чи присутнє у Вас бажання брати участь у плануванні стратегії, витратити час на її розвиток; потрібно оцінити ефективність інвестицій. Тобто проаналізувати перспективність компанії, провести аналіз різних індексів (період, за який гроші повністю окупляться, мінімальний прибуток тощо). Для цього можна звернутись до інших інвесторів за порадою і перейняти їх досвід; не слід сліпо вірити інформації, яку дають автори ідеї : надійніше самому перевірити ринок, його підводні течії та потенціал; щоб максимально захистити свої інтереси, необхідно звернутись до юриста : у нього буде досвід по роботі з цінними паперами і фінансуванням проектів на початкових етапах.

Отже, ми розглянули стан ринку інвестицій в сферу штучного інтелекту, а також дослідили основні принципи, якими потрібно керуватись, щоб стати успішним інвестором. Через швидкий розвиток технологій машинного навчання і штучного інтелекту вимоги будуть ставати все жорсткішими, але принципи, представлені у роботі, є своєрідною основою для інвестицій, тому вони будуть актуальними завжди. В подальшому планується розглянути більш локалізовані теми інвестицій і надати рекомендації щодо фінансування в різні ринки, попередньо їх дослідивши і порівнявши.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] iksmedia.org. (2018). Венчурный рынок оценил искусственный интеллект. [online] Available at: <http://www.iksmedia.ru/news/5500292-Venchurnyj-rynok-ocenil-iskusstvenn.html> [Accessed 28 Mar. 2019]
- [2] 22century.ru. (2018). Сколько информации мир генерирует каждую секунду?. [online] Available at: <https://22century.ru/popular-science-publications/data-never-sleeps> [Accessed 28 Mar. 2019].
- [3] platfor.ma. (2018). Штучний інтелект чи штучний хайп?. [online] Available at: <https://platfor.ma/topic/shtuchnij-intelekt-chi-shtuchnij-hajp-yak-golovna-innovatsiya-svitu-viglyadaye-z-ukrayini/> [Accessed 28 Mar. 2019].

Малярчук Р.В.
студент КА-61, ІПСА
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ІТ-РИНКУ УКРАЇНИ НА ФОНІ ІТ-РИНКУ США

Світова індустрія інформаційних технологій має достатній темп, щоб досягти \$5 трлн. у 2019 році, повідомляє дослідницька консультація IDC. Економіка, робота і особисте життя стають все більш цифровими, більш пов'язаними і все більш і більш автоматизованими. Хвилі інновацій будуються з плином часу, приводячи в дію двигун росту технологій, який, здається, знаходиться на порозі ще одного великого стрибка вперед.

Сполучені Штати є найбільшим технологічним ринком у світі його капіталізація становить приблизно \$1,6 трлн. у 2019 році. В США, як і в багатьох інших країнах, технологічний сектор припадає на значну частину економічної діяльності. Згідно з даними наданими ТВКconsult американський ІТ-ринок становить тільки 18% від світового. Більше того, якщо подивитися на попередні роки, то можна побачити невеликий спад з 21% у 2014 до 18,73% у 2018. Це пояснюється тим, що світовий ІТ-ринок в цілому розвивається динамічніше ніж американський. Це підтверджується тим фактом, що значно виросли витрати на ІТ-сектор з 897 млрд. доларів США в 2014 до 983 млрд. доларів США в 2018. Зокрема, динамічно розвивається і українська ІТ-галузь. Згідно з дослідженням проведеним порталом dou.ua в 2014 працевлаштованими були 75800 українських айтішників, а вже в 2018 році 159 687.

За даними дослідження CompTIA, майже 4 з 10 американських ІТ-компаній повідомляють про відкриття робочих місць і активно набирають кандидатів на технічні посади. Ще 34% повідомляють про наявність відкритих позицій на стороні бізнес-підрозділів, таких як менеджери проектів, спеціалісти з ринку або інженери з продажу. Великі та середні фірми наймають нових робітників найактивніше. Серед найманих роботодавців більше половини вказують, що це пов'язано з розширенням, тоді як подібний відсоток вказує на необхідність нових навичок у таких областях, як: машинне навчання, IoT, RPA. Компанії, що розвиваються в нових галузях, потребують людей з необхідними навичками, щоб динамічно зростати. Хоча, слід визнати, що розширення може також відбуватися завдяки зростанню клієнтської бази.

Зважаючи на все вищесказане стратегія розвитку ІТ-галузі України повинна базуватися на якості, нижчій ринковій ціні наданих ІТ-послуг. Нижча ринкова ціна ІТ-послуг є одним з головних факторів при виборі країни для розробки ІТ-проектів закордонними клієнтами. В цьому плані Україна конкурує з такими країнами як: Білорусія, Росія, Індія, Пакистан. Також немало важливим чинником є якість наданих ІТ-послуг. Українські аутсорсингові компанії добре зарекомендували себе, як постачальники надійного та якісного програмного забезпечення.

В свою чергу важливою є державна підтримка українських айтішників. Необхідно створити сприятливі та прозорі умови ведення бізнесу, для того щоб завести зовнішні інвестиції в наш ІТ-сектор. Інвестор повинен відчувати себе безпечно, для цього Україна повинна дати гарантії безпеки та показати свою рішучість у прийнятті нових необхідних реформ.

Вітчизняна ІТ-галузь може і повинна користуватися ІТ-послугами країн третього світу, для виконання нескладних завдань. Це призведе до збільшення швидкості розробки та покращення умов праці українських ІТ-працівників, адже вони зможуть сконцентруватися на більш глобальних проблемах. Це в свою чергу призведе до покращення якості виробленого ІТ-продукту в цілому та залучення нових інвестицій.

Отже, Україна має всі шанси увійти в топ-25 країн по експорту ІТ-послуг. Для цього їй необхідно стимулювати та підтримувати українських айтишників та залучати нові інвестиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] comptia.org. (2019). IT INDUSTRY OUTLOOK 2019. [online] Available at: <https://www.comptia.org/resources/it-industry-trends-analysis> [Accessed 19 Mar. 2019].
- [2] tbkconsult.com (2018). WORLD DEMAND FOR INFORMATION TECHNOLOGY IS STILL ON THE MOVE. [online] Available at: <https://tbkconsult.com/world-demand-for-information-technology-is-still-on-the-move/> [Accessed 22 Mar. 2019].
- [3] gartner.com (2019). Gartner Says Global IT Spending to Reach \$3.8 Trillion in 2019. [online] Available at: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-01-28-gartner-says-global-it-spending-to-reach--3-8-trillio> [Accessed 22 Mar. 2019].
- [4] dou.ua (2018). Ринок праці 2018: рекордні темпи росту і 160 тисяч спеціалістів. [online] Available at: <https://dou.ua/lenta/articles/jobs-and-trends-2018/> [Accessed 22 Mar. 2019].

Роцина Н.В.
к.е.н, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Станков І.С.
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID:0000-0002-1729-686X

ЕСТОНСЬКЕ Е-РЕЗИДЕНТСТВО ЯК МОЖЛИВЕ БІЗНЕС-РІШЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМЦІВ

Естонія вважається однією з передових країн у сфері ведення бізнесу, та функціонування державних органів загалом. Дійсно, більшість процесів естонці можуть виконувати не виходячи з дому, наприклад: сплачувати податки, оформлювати декларації а також, врешті-решт, голосувати на виборах - доволі важливий, а також приємний перелік операцій, як для маленької східної країни, яким можуть похвалитись лише деякі країни.

Однак, переваги такого роду Естонія дозволяє отримати не лише своїм громадянам. Починаючи з 2014 року в Естонії запроваджено програму, або сервіс, під назвою e-residence, або, українською, е-резидентство. Цю програму було засновано, перш за все, для бізнесменів, або ж майбутніх бізнесменів, для того, щоб як і звичайні громадяни Естонії мати доступ до більшості державних сервісів через мережу Інтернет, оминаючи паперову метушню та черги. Разом із цим Естонія відкрила свої кордони для підприємців з усього світу, пропонуючи послуги та переваги e-residence будь-якій людині з будь-яким громадянством.

У цій роботі я пропоную розглянути e-residence з декількох боків, а також спробую навести можливі недоліки та/або переваги використання такої системи.

По-перше, варто зазначити, що e-residence не надає права на знаходження на території Естонії, або перетину кордону. Також e-residence не є навіть приближенням до громадянства Естонії, однак надає можливість створювати, ліквідувати а також проводити будь-які маніпуляції пов'язані з бізнесом на території Естонії як іноземцям так і естонцям.

Серед можливих плюсів для іноземців можливо виокремити наступне: e-residence дозволяє підприємствам зареєстрованим за цією системою існувати як податковим резидентам Естонії. Це не обов'язково є перевагою, бо існують країни у яких податкові системи є більш привабливими, окрім цього, не можливо за власним рішенням визначити країну, у якій платитимуться податки, якщо є безліч факторів того, що прибуток отримується у якійсь окремій, чітко визначеній державі.

Тобто, e-residence не є шляхом до маніпуляції з податками, хоча і надає більшої свободи у цій сфері. Однак, є значно більш привабливі фінансові чинники інтересу до e-residence: е-резидентство дозволяє користуватися естонськими, а з ними й європейськими сервісами серед яких банківські послуги, страхування, аудит та інші. Тобто завдяки е-резидентству цілком можливо створити підприємство яке зареєстровано та в Європейській зоні та яке функціонуватиме за правилами ЄС. Це не для будь-кого є перевагою, однак дає доступ до значно більшого та надійного набору фінансових інструментів. (наприклад PayPal, який в Україні не функціонує повноцінно, або прямий доступ

до європейських інструментів інвестування, який не є таким близьким для звичайних українських підприємств)

Однак, в усього є й свої недоліки. якщо з потраплянням грошей в естонське підприємство в Естонії не буде жодних зауважень, то щодо їх міграції до, або ж з, інших країн в різноманітних органів можуть виникати питання, цілком правомірні. Так само, як і з потоками фінансів, в більшості держав існують спеціальні врегулювання щодо працевлаштування робітників та звітності іноземних підприємств. Нарешті, можлива економічна стабільність Естонії зовсім не гарантована, оскільки завдяки політичній волі громадян Естонії, якої е-резиденти в Естонії не мають, ті самі е-резиденти можуть стати податково зобов'язаними в Естонії.

Для самої Естонії програма e-residence має одні лише переваги: які-неякі надходження до бюджету країни(хоча починаючи з 2014 року особливо стрімкого підвищення ВВП або інших економічних показників не відбулось), також e-residence підвищує попит на ринку праці Естонії, бо юристи, бухгалтери та інші види працівників потрібні кожному більш-менш великому підприємству, та, як на мою думку найбільш важливим є те, що Естонія набуває політичного та економічного авторитету, стає більш привабливою країною для співпраці та інвестицій.

Тепер, щодо e-residence як явища глобалізації: завдяки цій програмі будь-яка людина може керувати європейським підприємством не виходячи з дому, де б він не був. На мою думку це є дуже яскравим прикладом того, як в 21 сторіччі змиваються економічні, а разом з ними політичні та культурні границі між державами, або групами держав. Також, e-residence у сукупності з сучасними підприємствами ґрунтуємими на цифрових технологіях складає дуже міцний каркас для "глобального" бізнесу. Наприклад, більшість цифрових рітейлерів сплачує податки лише у країні реєстрації, а не країнах продажу(хоче це, скоріш за все й зміниться у майбутньому, податкове законодавство Естонії може зіграти на руку)

Підсумовуючи, варто зазначити, що e-residence є явищем сучасним, явищем розвинутого, цифрового світу і несе не тільки користь але також може становити й загрозу. e-residence користується попитом серед українців, через недосконалість Української податкової, банківської і тд сфер а також й в інших іноземців, наприклад англійців, через можливий Brexit. Зрозуміло одне, подібні системи будуть розвиватися, адже в цілому, взагалі, вони несуть користь як окремим людям, групам людей так і цілим державам, бо в будь-якому разі спрощують та роблять більш доступним адміністрування підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] wikipedia.org (2019) E-residency of Estonia https://en.wikipedia.org/wiki/E-Residency_of_Estonia
- [2] e-resident.gov.ee (2014) Official e-residency webpage <https://e-resident.gov.ee/>
- [3] Журнал Медіум (2017) e-residency-blog <https://medium.com/e-residency-blog/e-residency-is-4-years-old-so-heres-4-surprising-facts-about-the-programme-c3a9d64c988d>

Сидорський В. С.
студент КА-61, ІПСА
Національний технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-0154-1824

ВПЛИВ АУТСОРСИНГУ В ІТ-ГАЛУЗІ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день ІТ-галузь має один з найбільших потенціалів для розвитку економіки України : «За даними асоціації ІТ Ukraine, в 2017 році обсяг експорту ІТ-послуг з України зріс на 20%, до 3,6 млрд доларів, а частка ІТ-сектора у ВВП становила 3,4%. Прогноз на 2018 рік – 4,5 млрд доларів.»[1]. В більшості цей факт зумовлений світовою тенденцією розвитку ІТ-галузі, а також великою кількістю кваліфікованих ІТ спеціалістів в Україні. Проте більшість ресурсів в цій сфері направлені на виготовлення не кінцевого програмного продукту.

Велику частку вітчизняної ІТ-галузі займають представництва закордонних ІТ корпорацій. П'ятірка ІТ корпорацій України за даними DOU:

EPAM – 6600 працівників;
SoftServe – 6333 працівників;
GlobalLogic – 4149 працівників;
Luxoft – 3920 працівників;
Ciklum – 2863 працівників [2].

EPAM, GLobalLogic и Luxoft є представниками закордонних ІТ корпорацій. Проте аутсорсинг взагалі не є негативним фактором в економіці України.

Перш за все аутсорсинг зменшує ризик для компаній, які надають тільки частини програмного продукту. Це надає можливість компаніям з малим початковим капіталом безпечніше розвиватися. Більш того цей аспект аутсорсингу надає необхідний досвід малим ІТ компаніям. «Більше 70% американських компаній використовують ІТ-аутсорсинг, передаючи на виконання спеціалізованим фірмам 10-15% операцій, пов'язаних із застосуванням інформаційних технологій. Основними з них є побудова ІТ-інфраструктури, забезпечення інформаційної безпеки й надійного зв'язку з віддаленими філіями та інші, які сприяють швидкому здійсненню інноваційних проектів.»[3]

Отже, аутсорсинг надає можливість створювати невеликі ІТ компанії, які виробляють частини програмного продукту для великих проектів, по замовленню великих корпорацій. Це в свою чергу сприяє розвитку середнього та малого бізнесу. Також така тенденція сприяє розвитку нових сфер наукової та освітньої діяльності, наприклад в області машинного навчання та кібербезпеки. Ще одним визначним явищем українського аутсорсингу є його економічна доцільність для виконавців і роботодавців: так як Україна має достатньо низький рівень цін в порівнянні з країнами Європи, а також більшість витрат ІТ галузі становлять заробітні виплати, ІТ корпорації можуть замовляти програмний продукт за середніми цінами, а для українських виконавців ця ціна буде набагато вище середньої.

З іншого боку, аутсорсинг сприяє відпливу найкращих спеціалістів за кордон. Це в свою чергу сповільнює розвиток ІТ-галузі в Україні, а також створення великих українських ІТ корпорацій. Більш того багато наукових діячів

також залишають країну, що спричиняє погіршення становище освіти. Ще однією проблемою українського аутсорсингу є законодавчий аспект. Наприклад: «Відсутність чіткого законодавчого визначення і регулювання процесів аутсорсингу на вітчизняному ринку»[4] .

Аналізуючи все вищесказане, можна прийти до висновку, що аутсорсинг в ІТ-галузі має як негативні, так і позитивні ефекти. На мою думку, основна задача держави використати переваги аутсорсингу та зменшити його негативний вплив. А саме, аутсорсинг може стати платформою для зростання українських стартапів в ІТ індустрії, а також джерелом професійних кадрів для розвитку великого бізнесу в цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] ua.112.ua (2019). Хороші зарплати і стабільне зростання: Що з себе представляє українська ІТ-галузь [online] Available at: <https://ua.112.ua/statji/khoroshi-zarplaty-i-stabilne-zrostannia-shcho-z-sebe-predstavliaie-ukrainska-it-haluz-482651.html> [Accessed 11 Mar. 2019].
- [2] dou.ua. (2019). Топ-50 ІТ-компаній України, січень 2019: зростання на 18% за рік і подолання відмітки «6 000 спеціалістів». [online] Available at :] <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-jan-2019/> [Accessed 11 Mar. 2019].
- [3] Карпенко Н.В. (2014). Розвиток ІТ-галузі як складова зростання економіки України.
- [4] Дідух О.В. (2010). Визначення основних переваг та недоліків використання аутсорсингу у господарській діяльності підприємств.

ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ "ГЕНЕРАТОР ФОРМУВАННЯ ЗВІТІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ЕКСПЕРТИЗ "MAX CRIM WIN TOOLS"

Ринкові реформи змінюють економіку в Україні, основоположною передумовою ефективних ринкових механізмів розвитку підприємств є залучення нових технологій виробництва, що в свою чергу залучає нові алгоритми та стандарти роботи з ними.

Процеси застосування стандартів на підприємстві починаються з виявлення ризиків та їх наслідків. Ризики відображають ступінь відхилення від цілей очікуваного результату.

Процес оцінювання ризиків у стандартах інформаційної безпеки, полягає у визначенні сукупності характеристик ризиків по відношенню до інформаційної системи на підприємстві і її ресурсів (активів).

На підставі оцінки визначених процесів сукупностей ризиків, формується, необхідними засобами захисту, фундамент для будови системи управління інформаційною безпекою підприємства.

Ефективність захисту інформації залежить від підходу до її організації та правильного вибору методів розрахунку ризиків інформаційної безпеки.

Відповідно до стандартів BS 7799-3 і NIST 800-30 для побудови системи захисту інформації, будь-якої інформаційної системи, для аналізу потрібен великий обсяг інформації, незалежно від рівня конфіденційності оброблюваної інформації про реалізовані атаки, та про спроби їх реалізації, з метою виявлення найбільш актуальних загроз інформаційної безпеки.

Тобто при оцінюванні ризиків інформаційної безпеки, враховуються багато факторів: цінність ресурсів, оцінки значущості загроз і вразливостей, ефективність існуючих і планованих засобів захисту і багато іншого. Що не завжди можливо реалізувати практично, зважаючи на обмеженість часових та фінансових ресурсів - це особливо актуально для організацій з наданням телекомунікаційних послуг, так як обсяги даних в таких підприємствах величезні, а аналіз кожного пакета занадто дорога і трудомістка процедура.

Існуючі критерії зводяться до базового та повного аналізу ризиків безпеки.

Базовий (baseline) — аналіз ризиків не розглядає цінність ресурсів і не оцінює ефективність контрзаходів рівня захищеності. Методи даного класу застосовуються у випадках, коли до інформаційної системи не пред'являється підвищених вимог в області Інформаційної Безпеки.

Повний (full) — аналіз ризиків для інформаційних систем, що пред'являють підвищені вимоги в області інформаційної безпеки. Містить визначення цінностей інформаційних ресурсів, оцінку загроз і вразливостей, вибір адекватних контрзаходів та оцінку їх ефективності.

При аналізі ризиків очікуваний збиток в разі реалізації загроз порівнюється з пропорційними витратами на заходи та засоби захисту, після чого приймається рішення щодо визначення ризику, який може бути:

знижений за рахунок впровадження засобів та механізмів захисту, що зменшують ймовірність реалізації загрози або коефіцієнт руйнівності;

усунутий за рахунок відмови від використання підданого загрозі ресурсу; перенесений застрахований, в результаті чого, у разі реалізації загрози безпеки, втрати буде нести страховик, а не власник ресурсу.

Загалом трудомістким є процес оцінки ризиків, що поділяється на наступні етапи: ідентифікація ризику; аналіз ризику; оцінювання ризику.

Ідентифікація ризику полягає в складанні переліку та описі елементів ризику: об'єктів захисту, загроз, вразливостей.

Типи об'єктів захисту:

інформаційні активи;

програмне забезпечення;

фізичні активи;

сервіси;

люди, а також їх кваліфікації, навички і досвід;

нематеріальні ресурси, такі як репутація та імідж організації.

Ідентифікація загроз і вразливостей:

в якості вихідних даних по ідентифікації загроз — використовуються результати аудитів, в тому числі і технічних аудитів;

дані про інциденти інформаційної безпеки;

експертні оцінки користувачів, фахівців з інформаційної безпеки, IT-фахівців і зовнішніх консультантів.

Постійне вдосконалення в організації, стандартів безпеки ISO/IEC 27001, означає, що організація для неперервності власного бізнесу повинна оцінювати свої ризики, впроваджувати засоби контролю для їх зниження, а потім відстежувати і аналізувати ситуацію, покращуючи свій захист за необхідністю. Тобто при правильному впровадженні системи управління інформаційної безпеки, дозволяє організаціям випереджати події, реагуючи на постійно змінне середовище ризиків, яку утворює Інтернет та кіберпростір. Також кібератака на одну частину ланцюга діяльності організації поставок товарів продукції може порушити весь ланцюг, а наслідки можуть вийти за рамки власного бізнесу або клієнтів.

Серія стандартів серії ISO/IEC 27001 дозволяє продовжувати виявляти першорядні завдання по захисту інформації, для чого залучаються спеціалісти, що в середині організації здійснюють аналіз потенційних ризиків. Для таких процесів було розроблено програмний продукт "Генератор формування звітів комп'ютерних експертиз "MAX CRIM WIN TOOLS" для збору значущих даних з комп'ютерів користувачів організації, який допомагає кваліфікованим аудиторам та експертам інформаційної безпеки здійснювати пошук критичних даних на комп'ютерах користувачів організації та виявляти нові ризики інформаційної безпеки.

Програмний продукт "Генератор формування звітів комп'ютерних експертиз "MAX CRIM WIN TOOLS", було розроблено на базі Київського Національного Економічного Університету, автори якого отримали свідоцтво на право інтелектуальної власності.

У програмному продукті "MAX CRIM WIN TOOLS" специфічне призначення, за допомоги нього можливо виявляти та збирати інформацію з цифрових носіїв даних комп'ютерів, з потоків дротових або бездротових мережевих з'єднань, реєстру комп'ютерів з операційною системою "Windows", та інших функцій, які необхідні для визначення критеріїв інформаційної безпеки.

За допомоги програмного продукту "MAX CRIM WIN TOOLS" можливо: відновлення втрачених паролів; здійснювати моніторинг мережі та програм комунікації; здійснювати перегляд і збирати значущі дані та файли; збирати та розшифровувати файли, що утворюються операційною системою при мережевому з'єднанні абонентських програм з серверами; збирати та розшифровувати інформацію, яка зберігається у веб-браузерах, та в програмах для мережевих інтернет повідомлень; здійснювати моніторинг дій користувача комп'ютера; відстежувати хронологію змін у файловій системі в системному реєстрі; здійснювати пошук значущих даних, що містяться у файлах системи, і багато що інше.

Програма "MAX CRIM WIN TOOLS" не вимагає установки на комп'ютер користувача, може працювати не залишаючи слідів в реєстрі дослідної операційної системи Windows, тобто при використанні з USB носія програма не залишає слідів своєї присутності.

Програма "MAX CRIM WIN TOOLS" має графічний інтерфейс.

При застосуванні програми "MAX CRIM WIN TOOLS" у співробітників інформаційної безпеки з'являється можливість бачити ту інформацію, що не захищена, та може застосовуватись зловмисниками для використання комп'ютерів як засобів дискредитації всієї мережі організації.

Тому продукт "MAX CRIM WIN TOOLS" достатній програмний засіб який має більше 200 функціональних можливостей для: проведення аудитів, виявлення та встановлення інсайдерських вторгнень, проведення хакерських атак, виявлення та встановлення нових ризиків інформаційної безпеки організації.

СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] BS 7799-3 — (англ. Information security management systems. Guidelines for information security risk management). Стандарт має назву "Системи управління інформаційною безпекою". Цей стандарт інформаційної безпеки оприлюднений Британським інститутом стандартів (BSI). Керування ризиками інформаційної безпеки Затверджений в якості міжнародного стандарту інформаційної безпеки ISO/IEC 27001. [online] <http://bit.do/ePycw> [Accessed 26/03/2018].
- [2] NIST 800-30 - (англ. Risk Management Guid for Information Technology Systems). Він має назву "Розрахунок ризиків порушення інформаційної безпеки". Стандарт інформаційної безпеки, (NIST 800-30), розроблений департаментом фінансів США. [online] <http://bit.do/ePycX> [Accessed 26/03/2018].
- [3] ISO/IEC 27001:2013 - (англ. Information technology -- Security techniques -- Information security management systems -- Requirements). Він має назву "Інформаційні технології - Методи захисту - Системи менеджменту інформаційної безпеки - Вимоги". [online] <http://bit.do/ePydd> [Accessed 26/03/2018].

**Секція 5.
Стратегічні орієнтири
розвитку підприємств.
Формування
промислового
потенціалу України**

Борданова Л.С.
к.е.н., старший викладач
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0001-8159-3909

Білецький А.О.
студент гр. БС-51, ФБМІ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0001-8667-1187

Фолькін М.В.
студент гр. БС-51, ФБМІ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0003-3882-9888

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ERP-СИСТЕМ У ВЕДЕННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Абревіатура ERP сталася від англійського (Enterprise Resource Planning System), що перекладається як система планування ресурсів підприємства. Продукт являє собою цілісну систему управління компанією, яка об'єднує ресурси підприємства по різних підрозділах. Тобто всі необхідні ресурси, підрозділи, функції та інший інструментарій, необхідний для ефективної роботи, знаходиться в одній комп'ютерній системі. Доступ до інформації отримують всі підрозділи на підприємстві, що істотно спрощує роботу і забезпечує обмін інформацією.

Впровадження ERP-системи є важливою умовою для публічної компанії, з кінця 1990-х років, ERP-системи починають впроваджуватись в великій кількості організацій, не залежачи від галузі та форми власності. Найбільш відомі системи того часу є розробками таких компаній: Oracle, PeopleSoft, SAP, JD Edwards. Починаючи з середини 2000-х років виникла ціла серія ERP-систем, що надаються виключно за передплатою, а з ростом популярності хмарних обчислень і основні постачальники забезпечили надання замовникам своїх систем за передплатою.

Головні функції ERP-системи:

- управління фінансами;
- планування та управління виробництвом;
- управління формуванням та розподілом запасів;
- управління реалізацією та маркетингом;
- управління утриманням покупців
- управління постачанням;
- управління проектами;
- управління сервісним обслуговуванням;
- управління процедурами забезпечення якості продукції [1].

В результаті підвищуються ефективність управління бізнесом і його конкурентоспроможність. ERP-система зручна ще й тим, що її можна

впроваджувати частинами (модулями), автоматизувавши, наприклад, спочатку виробництво, а потім роботу з персоналом. Набір модулів охоплює всі напрямки діяльності, що дозволяє автоматизувати практично всі бізнес-процеси. Досвід підприємств, що пройшли впровадження успішно, показує, що в результаті скорочуються складські запаси (в середньому на 21,5%), зростає продуктивність праці (на 17,5%), збільшується число своєчасно виконаних замовлень (на 14,5%). Крім того, підвищується інвестиційна привабливість бізнесу, особливо для іноземних інвесторів, які завжди хочуть, щоб він був прозорим [2].

ERP з інтернет (Web) доступом знаходять все більшого поширення в організаціях з географічно-розподіленою структурою. В першу чергу це торгіві, транспортні компанії, страховики, банки, телекоми, розробники ПЗ, інтернет-бізнеси, транспортні компанії і т.д.

Звичайно, ERP рішення для територіально розподілених підприємств на ринку існують давно. По-перше, це реплікація даних, яку можуть забезпечувати СУБД високого рівня. Однак, для якісного виконання реплікації необхідно мати потужні сервери в усіх віддалених точках, не кажучи вже про основне сховище БД, а на додачу до них - кваліфікований, а отже, високооплачуваний ІТ-персонал на місцях. Фахівці чудово розуміють рівень складності такого завдання, особливо коли оперативна інформація потрібна постійно [3].

Другим інструментом, за допомогою якого можна налагодити віддалену роботу - термінальний доступ до сервера БД. Але і тут необхідний додатковий сервер, причому досить потужний, так як при великому числі віддалених робочих місць і різноманітності задіяних користувачами додатків вимоги до організації роботи на ньому будуть досить високі. Крім того, вам доведеться придбати недешеву систему віртуалізації.

Web ERP рішення з єдиною базою даних, яка знаходиться основному сервері, працюють значно швидше, при цьому навантаження на веб-сервер значно нижче, а трафіку споживається менше, ніж при термінальному доступі. Крім того, не потрібно наявності кваліфікованих фахівців у всіх віддалених точках. Навіть не потрібно оновлювати версії додатків на кожному робочому місці, тому що доступ здійснюється через звичайний браузер [4].

Основною метою системи управління є створення більш простого керування внутрішніми процесами підприємства, установи. Отже, правильно проведена інтеграція ERP-системи повинна забезпечувати підвищену ефективність праці індивідуальних працівників, в свою чергу, це призводить до збільшення ефективності в підрозділах, через те що, працівники мають більше часу на вирішенні певного завдання, а не на методах його оформлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Планування ресурсів підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wikiwand.com/uk> [дата звернення: 27.03.2019].
- [2] Інформаційне забезпечення і сучасні технології управління складними виробничими системами [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://infopedia.su/> [дата звернення: 27.03.2019].
- [3] ERP системи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://github.com/IINamelessII/OBD/blob/master/ERP_systems.md [дата звернення: 27.03.2019].
- [4] Зухба Д. С. Вартість інновацій і розвиток ERP систем. *Науковий журнал "Економічний вісник Національного гірничого університету"* (2014 №2 (46)).

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ СТАРТАП-ПРОЕКТІВ

В Україні усвідомлення значущості стартапів для державної економіки і для суспільства в цілому, на жаль, прийшло пізно, а сама сфера підтримки стартапів залишається мало розвиненою. Фінансування стартапу - це одна з найважливіших стадій проекту, без якої неможливий його подальший розвиток. На початкових етапах реалізації стартап-проекту засновники стикаються з багатьма проблемами, одними з яких є некомпетентність, відсутність конкретних механізмів управління, постійний пошук інвесторів, дефіцит фінансів і ресурсів для розвитку тощо. Як правило, на старті фінансування проекту здійснюється силами засновника або близькими, друзями. Зрозуміло, що подальший розвиток ідеї стартапу для більш широкої публіки потребує певного роду зв'язків, виявлення зацікавленості аудиторії, пробного тестінгу та інвестування. Будь-який інвестор має свої вподобання по характеристикам проектів або за сегментами, які розглядає його фонд. Прямого інвестора відшукати досить важко, тому в нинішній час сформовані різні фонди для підтримки стартапів і програми, які допомагають стартаперам освоїтися в інноваційних проектах і світі бізнесу.

Основні напрямки підтримки стартапів в Україні, до яких може звернутись по допомогу молодий стартап-проект:

3F (від англ. family, friends, fools – «сім'я», «друзі», «дураки») – модель фінансування стартапу на початковій стадії розвитку. Як правило, це власні заощадження власника чи фінансова допомога рідних, друзів, а також бажаючих підтримати розвиток ідеї засновника[1]. В Україні практика бутсреппінга не є розповсюдженою.

Бізнес-ангели - це юридичні або фізичні особи, які вкладають свої особисті заощадження в інноваційні компанії та проекти на ранній стадії розвитку. Зазвичай, це люди, які інвестують в проекти порівняно невеликі суми, але можуть допомогти діловими зв'язками, організаторськими здібностями, власним досвідом, а також можуть брати особисту участь у створенні і розвитку компанії. Основна мета бізнес-ангелів - отримати максимальний, в порівнянні з початковими вкладеннями, прибуток через продаж своєї частки в компанії [4]. На сьогоднішній день представником бізнес-ангелів в Україні виступає Асоціація «Приватні інвестори України»(АПІУ), яка створена в 2006 році як національне об'єднання приватних інвесторів. Її робота базується на міжнародному досвіді та сучасних підходах до організації інвестиційних проектів.

Венчурні фонди – це учасники інвестиційного ринку, що орієнтуються на роботу з стартапами та інноваційними проектами [5]. Основним завданням будь-якого венчурного фонду є підвищення вартості взятого проекту для продажу інвестору наступної хвилі. Працюючи з фондом, необхідно знати і підготуватися до того, що частину прибутку доведеться віддати венчурному фонду. Свобода діяльності також обмежена: за пророблену дію доведеться надавати звіт. За останні десятиліття стартапи України розвивалися на основі

іноземних інвестицій, всупереч існуванню з початку 2000-х рр. інвестиційних компаній і венчурних фондів з українським капіталом.

Бізнес-інкубатори - це установи, які підтримують стартапи на всіх стадіях формування: від розробки ідеї до її комерційного втілення. Вони надають проектам оренду доступного офісу, необхідної побутової електроніки, різні тренінги, менторські, консультаційні та інші послуги для ефективної діяльності бізнесу на всіх стадіях. Головна мета бізнес-інкубаторів - створення компаній, здатних після інкубатора функціонувати самостійно. В Україні перші бізнес-інкубатори з'явилися завдяки міжнародній фінансовій допомозі. Так в кінці 90-х років Агентство міжнародного розвитку США (USAID) фінансувало реалізацію Програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні (BID). У межах цієї програми були створені такі бізнес-інкубатори, як бізнес-інкубатор Херсонської торгово-промислової палати, технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології», бізнес-інкубатор Об'єднаного профкому Чорнобильської АЕС у м.Славутичі й ін.

Краудінвестинг (від англ. Crowd-натовп, investing-інвестування) - інвестиційні проекти, що пропонують інвесторам частку в проекті з подальшим отриманням дивідендів. Основною перевагою краудінвестинга, як у краудфандінга і краудсорсингу є масова оцінка перспективності, потрібності проекту, продукту або сервісу[3]. Краудінвестинг працює наступним чином: компанії розміщують інформацію про себе і свій проект на краудінвестинг-платформі, яка, в свою чергу, приваблює інвесторів і приватних осіб, готових інвестувати свої кошти в обмін на частку в проекті. Плюсом для мікроінвесторів є те, що існує можливість вкладати кошти в кілька проектів одночасно, і тим самим диверсифікувати свої інвестиції. В даний час в Україні найбільш надійною краудінвестинговою платформою є ВЕЛИКАІДЕЯ , заснована в 2008 році.

Всі представлені способи інвестування впливають на успішне функціонування механізму інвестування, та на розвиток українських стартап-проектів. Таким чином, незважаючи на досить молодий напрямок стартап-руху в Україні, система інвестування, підтримки і розвитку стартапів знаходиться на гідному рівні, має чималу кількість фондів, програм підтримки для стартап-засновників і продовжує інтенсивно розвиватися. Початківцю стартап-проекту надається широкий і різноманітний вибір інструментів для розвитку своєї ідеї. Але для отримання підтримки, залучення уваги інвесторів і установ до свого проекту необхідно постійно брати участь в конкурсах, конференціях, програмах, заходах з підтримки стартап-проектів і взаємодіяти з бізнес-середовищем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Де взяти гроші: бізнес-ангели, гранти, краудінвестинг. [Електронний ресурс] / Ук्रेcon-06.11.2015. Режим доступу: <http://rb.ua/list/money-for-startup/> [дата звернення: 27.03.19].
- [2] Краудфандинг, краудінвестинг і Peer-to-peer кредитування. [Електронний ресурс] / Корпоративний менеджмент. Режим доступу: http://www.cfiin.ua/investor/venture/crowd_funding.shtml [дата звернення: 27.03.19].
- [3] Краудінвестинг або краудфандинг: чи є перспективи розвитку в Україні?. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://nardepjournal.com/article/2013/95/kraudinvesting-abo-kraudfanding-chi-e-perspektivi-rozvitku-v-ukraini> [дата звернення: 27.03.19].
- [4] Національна асоціація бізнес-ангелів. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rvca.ru/rus/membership/members/associated-members/naba/> [дата звернення: 27.03.19].
- [5] Венчурні фонди в Україні. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://inventure.com.ua/analytics/formula/venchurnye-fondy-v-ukraine-vnutri korporativnaya-optimizaciya-ili-vysokotehnologicheskij> [дата звернення: 27.03.19].

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах постіндустріальних трансформацій формування промислового потенціалу регіонів України пов'язано із визначенням пріоритетів їх стратегічного розвитку із урахуванням наявних для цього ресурсів. Це вимагатиме активізації ділової активності вітчизняних промислових підприємств, так як їх господарська діяльність має значний вплив на економіку кожного регіону та країни в цілому і здатна адаптуватись до змін кон'юнктури підприємницького середовища за умови використання антикризових стратегій їх розвитку. Однак, зважаючи на необхідність підвищення економічного потенціалу таких суб'єктів господарювання, – існує проблема щодо урахування ризиків впливу кон'юнктури підприємницького середовища на їх функціонування та стабільність розвитку. Тому теоретико-методичні підходи до вивчення поведінкових стратегій розвитку промислових підприємств в кризових умовах розвитку національної економіки, – набувають все більшого значення, становлячи основні завдання проведення наукових досліджень.

Комбінація та поєднання факторів, що формують підприємницьке середовище утворюють таким чином різні його умови, які мають враховуватися підприємствами у провадженні власної господарської діяльності. Адже умови підприємницького середовища можуть створювати як стабілізуючий так і деструктивний вплив на розвиток підприємства [1, с.]. А так як це середовище є динамічним і мінливим, – виникають ризики підприємницької діяльності, які необхідно враховувати і, більше того, – управляти ними під час функціонування підприємств промислового сектора економіки.

Таким чином «приспосовання» підприємств до умов ринку потребує адекватної системи управління ризиками на будь-якому із суб'єктів господарської діяльності, а кризові економічні умови, в яких перебуває наша держава, роблять цю вимогу необхідною і обов'язковою. Водночас, зважаючи на стратегію та пріоритети функціонування промислових підприємств, оцінка ризиків їх діяльності має бути універсальною та прийнятною для промислових суб'єктів різних галузей національного сектора економіки України. Методику оцінки ризикової діяльності підприємства треба використовувати на усіх етапах виробництва та реалізації продукції, ураховуючи нові можливості для розробки (виготовлення, збуту) інноваційного продукту, що дало б можливість отримати ринкові переваги та посилити позицію підприємства-інноватора на ринку. Крім того, методика оцінки ризиків діяльності суб'єкта має включати аналітичний інструментарій у т.ч. і для проведення діагностики параметрів інтеграційності підприємницького середовища із метою застосування прийнятних методів, форм та принципів інтеграційної взаємодії між підприємствами.

Отже, оцінка загроз для підприємства в умовах, які сформовані чинниками підприємницького середовища у якому воно функціонує, потребує адекватних тим умовам управлінських рішень, що враховували б виробничо-збутову, фінансову, логістичну діяльність суб'єкта господарської діяльності, співставляючи його стратегічні пріоритети розвитку із наявними ресурсами. Виходячи з цього, управлінські рішення стосовно мінімізації (уникнення) ризиків,

інноватики на підприємстві чи його інтеграції, викликані результуючими показниками їх оцінки, – мають визначати оптимальну стратегію управління ризиками.

Виходячи з цього, управління ризиками підприємства вимагає планування, розробки та реалізації тих завдань, які будуть досягнуті цим суб'єктом у короткостроковій, середньо- та довгостроковій перспективі, враховуючи зміни в кон'юктурі підприємницького середовища. За такої умови необхідною є можливість коригування його планових (очікуваних) показників кожного наступного звітного періоду, враховуючи показники (прибутковості, рентабельності, обсягів виробництва і збуту продукції, фінансових можливостей і виробничих витрат підприємства, його інноваційної активності, організаційної структури, соціальної відповідальності, економічної безпеки та ринкової позиції) планового року за рахунок прогнозування настання ймовірних (ризикових) подій у наступному [2, с.]. Такий підхід дасть змогу забезпечити підприємству конкурентні переваги та можливість розвитку на основі оцінки ресурсних можливостей, адаптуючись до наявних та потенційних загроз підприємницького середовища у якому воно функціонує. У перспективі такий підхід сприятиме науковим дослідженням, які передбачатимуть напрацювання нових методик проведення моніторингу та оцінки ризиків на промислових підприємствах, а також їх прогнозування та оптимізацію з метою забезпечення стійкості суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ватаманюк-Зелінська У. З. Формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юкттури підприємницького середовища. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. е. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Тернопіль, 2016.
- [2] Ватаманюк-Зелінська У. З. Використання ризик-менеджменту в управлінській системі малого підприємства. Журнал «Інвестиції: практика та досвід» (2016) №6.

Горецька А. В.
*студентка гр. УС-81, ФММ,
Національний технічний університет
України «КПІ імені Ігоря Сікорського»*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Малі підприємства відіграють велику роль у розвитку економіки будь-якої держави, особливо таких країн як Україна, яка входить до переліку країн із перехідною економікою та знаходиться на стадії активного розвитку ринкових відносин. Наша влада не розуміє, наскільки важливо сприяти розвитку малих підприємств, адже вони мають деякі особливості, якими не наділені великі підприємства.

По-перше, малий бізнес може швидко реагувати на зміну кон'юктури ринку та пристосовуватись до вимог покупців за короткий час.

По-друге, малі підприємства створюють внутрішньогалузеву конкуренцію, що є дуже важливим, бо економіка нашої держави монополізована в більшості сферах господарювання. До речі, саме ця особливість малого бізнесу відіграла певну роль у демонополізації економіки промислово розвинених країн. Варто зауважити, що в країнах ЄС частка малого та середнього бізнесу складає 90 % [1], а їх внесок у ВВП – близько 60 % [2]. В Україні цей показник є набагато нижчим. У нашій країні внесок малих та середніх підприємств у ВВП становить лише 10% [2].

Чому ж малий бізнес у нашій країні такий нерозвинений? Першопричиною є те, що держава не створила якісного механізму підтримки для розвитку малого підприємництва.

В Україні влада встановила занадто високі податки для суб'єктів малого бізнесу. Це сприяє тому, що підприємства починають вести подвійну бухгалтерію: приховувати справжні доходи; видавати заробітну плату працівникам у «конвертах», щоб зекономити на податках пенсійному фонду. Така тінізація може розповсюджуватись у межах галузі та накопичуватись як «снігова куля». Адже при виході в тінь, ціни на товар, який виробляє ця компанія, знижуються, бо підприємець мінімізував витрати на податки й тим самим знизив собівартість продукції. На ринку це призведе до збільшення попиту на цей товар через нижчу ціну, ніж у конкурентів. Іншим фірмам-конкурентам доведеться також знижувати ціну, щоб їхній товар купували, а зробити вони це можуть, у більшості випадків, завдяки недобросовісній конкуренції, одним із методів якої є економія на податках.

В Україні немає належно сформульованої законодавчо-нормативної бази, яка б захищала та регулювала права суб'єктів малого бізнесу. Також існує велика кількість законів та нормативних актів із «підводними каменями», до яких часто вносяться поправки та доповнення. Підприємцю-початківцю важко розібратися в такій кількості інформації. До того ж із цього випливає ще одна причина непопулярності малого бізнесу – корупція. Доволі часто державні службовці зловживають своїми посадовими обов'язками, щоб нажитися на підприємцях, які не володіють знаннями господарчого кодексу України. Наприклад, проводять несанкціоновані перевірки, виписують неіснуючі штрафи тощо. Варто також зазначити, що зараз спостерігається наявність такого явища як «рейдерство», коли в чесного підприємця вилучається майно на нібито

законних підставах. Прогалини в законі та корупція – це основні інструменти рейдерів.

На додаток, ще однією причиною того, що мале підприємництво є нерозвиненим, є бюрократія. Приватному підприємцю потрібно пройти безліч інстанцій, щоб зареєструвати свою фірму, витратити багато часу в чергах, заплатити немалу суму грошей за адміністративні послуги.

В Україні також недостатньо розвинений ринок кредитних ресурсів. Підприємець, бажаючи створити власний бізнес, стикається з проблемою високих відсоткових ставок на отримання довгострокового банківського кредиту. Тож фірми змушені покладатися, в основному, на власні заощадження або на капітал від приватних осіб.

Держава має підтримувати та стимулювати малих підприємців до розвитку, але на даний момент влада тільки погіршує стан речей, встановлюючи високі податки, не вдосконалюючи рівень надання адміністративних послуг, не фінансуючи програми розвитку малого бізнесу тощо. Уряду потрібно зосередити увагу на вирішенні цих проблем, адже з розвитком малого підприємництва підвищиться конкурентоспроможність української економіки, зросте відсоток зайнятості населення, знизиться рівень монополізації на ринку.

Перш за все потрібно реформувати податкове законодавство. Високі податки призводять до того, що мотивація в суб'єктів малого бізнесу падає, бо часто трапляються такі ситуації, що більша частина, а то й увесь прибуток іде на те, щоб оплатити податки. Для українських реалій доцільно було б запровадити метод розрахунку податків за загальновідомою кривою Артура Лаффера. Ця реформа допоможе створити стимули та буде сприяти розширенню національного виробництва та доходу. Доцільно було б знизити податки або тимчасово звільнити від їх сплати компанії, які тільки вийшли на ринок.

Також владі потрібно створити систему пільг для малих підприємств та зобов'язати комерційні банки робити знижку на довгострокові кредити для людей, які хочуть створити свою справу, але при цьому не володіють достатнім стартовим капіталом. Також держава може підтримати розвиток малого підприємництва, збільшуючи обсяг держзамовлень у них.

Уряду потрібно популяризувати необхідність та актуальність такого роду зайнятості як підприємець та надавати бізнесменам-початківцям можливість отримати базові знання з економічної грамотності. Наприклад, створювати економічні курси, на яких читатимуться лекції, проводитимуться тренінги.

Можна зробити висновок, що мале підприємництво є дуже перспективним. Малий бізнес виступає рушійною силою, яка допомогла багатьом країнам покращити загальний стан економіки. Тож українська влада має звернути увагу на цей сектор підприємництва та створити сприятливі умови для його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Remzavod.biz. *Малий бізнес: зарубіжний досвід*. [online] Available at: <http://www.remzavod.biz/e9.html> [Accessed 21 Dec. 2018].
- [2] Самаєва Ю. (2015). *Потенціал малого бізнесу? Спасибі, не цікавить*. [online] DT.ua. Available at: https://dt.ua/macrolevel/potencial-malogo-biznesu-spasibi-ne-cikavit_.html [Accessed 16 Oct. 2015]

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ

Термін «стартап» - це тимчасова структура, яка спрямована на пошук і реалізацію масштабованої бізнес-ідеї; це новий фінансовий проект, мета якого — швидкий розвиток і отримання прибутку[1]. Перше згадування цього визначення було у журналі «Forbes» у 1976 році для компаній, які здійснюють свою операційну діяльність нещодавно.

Стартапи з'явилися ще у 20 столітті, а саме у 30-х роках у США, це були підприємства у долині Санта-Кларе, що займалися розробками у сфері високих технологій. Саме Девід Паккард та Уільям Хьюлетт назвали свій невеликий проект стартапом [2]. Цю тему досліджували такі люди, як Стів Бланк (творець методики розвитку клієнтів, американський підприємець), Ерік Ріс (автор книги «Ощадливий стартап»), Пол Грем (підприємець, венчурний капіталіст і есеїст, засновник бізнес-акселератора Y Combinator), Пітер Тіль (співзасновник PayPal, перший інвестор Facebook) тощо. Всі вони вносили свої корективи що до поняття «стартап», що до правильного алгоритму дій, щоб ідея перетворилася у справу, яка буде приносити чималий дохід [1].

Найуспішнішим стартапом у світі став сервіс онлайн-виклику таксі – Uber, що вже давно перейшов з ланки стартапів у ланку серйозного бізнесу, а його засновники Трєвіс Каланик та Гарретт Кємп вже декілька років поспіль не покидають списки найбагатших людей планети. Лише за тиждень прибуток компанії складає 20 мільйонів доларів США. Сервіс отримав особливе визнання серед клієнтів, так як він дає можливість самостійно знаходити вільних водіїв таксі та здійснювати оплату онлайн[3]. В Україні ж найкращим стартапом у 2018 році було визнано «Petcube» - власникам кішок і собак спілкуватися зі своїми улюбленцями в будь-який час. Цей спеціальний гаджет дозволить вам нагодувати, пограти і поспілкуватися зі своєю домашньою тваринкою. Творців проекту звать Алекс Нескін, Ярослав Ажнюк та Андрій Клен. За перших 45 днів хлопці зібрали на Kickstarter рекордних \$ 250 000. Зараз же гаджет продається по всьому світу, а в США він взагалі побив всі продажі ставши одним зі найпопулярніших подарунків[4].

Нижче у таблиці 1 приведено найкращі стартапи за 2018 рік за версією EuropasAwards, найбільшого у Європі конкурсу стартапів, що проводиться у партнерстві із видавництвом TechCrunch. Результати змагань базувалися на публічному голосуванні та на думці експертів[5].

Таблиця 1

Найкращі стартапи за 2018 рік за версією EuropasAwards

№	Категорія	Назва стартапу
1	Найкращий стартап в індустрії медіа та розваг	Hatch (Фінляндія) — стартап у сфері онлайн-ігор, створений одним із розробників франшизи AngryBirds.
2	Найкращий стартап у сфері онлайн-торгівлі і рітейлу	Deliveroo (Великобританія) - сервіс доставки їжі з ресторанів.
3	Найкращий стартап у галузі реклами та маркетингу	AppsFlyer (Великобританія) - система для маркетингової аналітики та мобільного атрибуції.
4	Найкращий освітній стартап	Lingumi (Великобританія) - додаток для навчання англійської мови дітей дошкільного віку.

5	Найкращий фінтех стартап	StarlingBank (Великобританія) - онлайн-банк, що надає всі функції традиційного банку, а також дозволяє користувачам створювати акаунти для ведення спільного бюджету, збирати на цілі і здійснювати швидкі перекази на карти 39 країн.
6	Найкращий стартап в ігровій індустрії	BossaStudios (Великобританія) - незалежний розробник ігор, серед проектів якого симулятор хірургічних операцій Surgeon Simulator; гра I amBread, де головний герой - шматок хліба, який втік з кухні; а також військова стратегія з лівинцями RoadSloths.
7	Найкращий стартап для спільного споживання	Syft (Великобританія) - платформа для пошуку тимчасових працівників у сферах будівництва, гостинності та організації заходів.
8	Найкращий мобільний додаток	Derop (Великобританія) - онлайн-маркетплейс споживчих товарів для молоді.
9	Найкращий стартап в області криптографії	DigitalShadows (Великобританія) - стартап, що допомагає компаніям відстежувати і ліквідувати цифрові ризики.
10	Найкращий b2b-стартап	SignalMedia (Великобританія) використовує технології штучного інтелекту для відстеження значущих для компанії новин.
11	Найкращий стартап у індустрії охорони здоров'я	AdaHealth (Великобританія) - чат-бот, який визначає хвороби на підставі перерахованих користувачем симптомів.
12	Найкращий проект у сфері інтернету речей	Smarter (Великобританія) - стартап, який об'єднує серію продуктів для кухні (розумний дім).
13	Найкращий fashiontech-стартап	21 buttons (Іспанія) - соціальна мережа, сфокусована на моді.
14	Найкращий соціальний стартап	BuffaloGrid (Великобританія) - прилад, що дозволяє людям, що живуть у регіонах без доступу до електрики, заряджати свої телефони.
15	Найкращий проект у сфері штучного інтелекту	BlackSwanData (Великобританія) пропонує компаніям системи для промислового аналізу даних.
16	Найкраще ICO	Vancor (Швейцарія) — платформа для конвертування криптовалют.
17	Найкращий корпоративний блокчейн-проект	Billon (Великобританія) дозволяє компаніям зберігати і переводити криптовалюту та інші дані за допомогою власного блокчейна.
18	Найкращий соціальний блокчейн-проект	Напрямок «BuildingBlocks» Всесвітньої Продовольчої Програми ООН.

Фінансування стартапів здійснюється за такими етапами:

- *Посівні інвестиції* - перший етап залучення коштів, на якому інвесторами найчастіше виступають засновники стартапу, їхні родичі або друзі;
- *Ангельські інвестиції* – надають приватні інвестори, зацікавлені в участі в розвитку компанії.
- *Раунд «А»* — залучення коштів венчурного фонду в компанію з працездатним продуктом, клієнтами та планами розвитку[1].

Також можна отримати грант на певну суму в залежності від сфери діяльності, наприклад, маркетинг – SendPulse (платформа, яка спеціалізується на маркетингових послугах та розповідає у своїй програмі, що для потрібно для успішного розвитку стартапу) , грант 5000дол. США на послуги e-mail

маркетингу, включаючи масові і транзакційні розсилки, консультації по стратегії, безкоштовні шаблони, допомога з крос-маркетингом; SendGrid (забезпечує майбутні взаємодії з клієнтами на одній платформі, спеціалізується на маркетингових послугах), грант 3000дол. США на послуги e-mail маркетингу. Хостинг –IBM (онлайн-платформа, що надає безкоштовні кредити) , до 120,000 на дол. США на рік на послуги хостингу; Microsoft BizSpark (проект корпорації Microsoft), до 120,000дол. США послугами хмарного хостингу Azure; DigitalOcean (глобальна стартап-програма, яка допомагає розвивати свій бізнес), до 100,000дол. США для стартапів на ранніх стадіях послугами хостингу; Amazon (база для реалізації амбіцій, за допомогою спільноти і завдяки функціональним можливостям можна втілювати і масштабувати найзаповітніші ідеї.), де в глибині сайту можна знайти, що Амазон готовий надати до 15,000 дол. США своїми послугами для стартапів з певних акселераторів. Білінг - PayPal&BrainTree, безкоштовний білінг до 100,000 дол. США через Braintree, а також до 1.5 млн дол. США через PayPal [6].

В Україні ж існує Асоціація Приватних Інвесторів України (АПІУ)– єдине об'єднання інвесторів в Україні, яке є повноправним членом EuropeanBusinessAngelNetwork (EBAN). У EBAN входить більше 60 мереж приватних інвесторів, які об'єднують близько 10 тисяч активних інвесторів в 22 країнах Європи. Асоціація розглядає проекти для інвестування в різних регіонах України і найближчого зарубіжжя. Інвестиційні наміри інвесторів-членів Асоціації припускають інвестування проектів у сумі від 20 тис.дол. США До декількох мільйонів доларів. При цьому можуть бути профінансовані і більші проекти, при участі в них декількох інвесторів і / або надання інвестором додаткових гарантій для залучення інших видів фінансування[7].

В рамках дослідження було виявлено, що стартапи розвиваються дуже стрімко, з кожним роком їх кількість невпинно зростає, як і кількість підприємців, які готові допомогти реалізувати рентабельний задум. Українські стартапи вийшли на новий рівень та почали робити якісний продукт, який знайшов своїх прихильників далеко за кордоном. Не секрет, що українці є одними з найзатребуваніших спеціалістів у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] [Itstatti.in.ua](http://itstatti.in.ua) (2017). Стартап — що це таке: визначення та значення терміна[онлайн]. Доступно за посиланням: <http://itstatti.in.ua/zarobitok-v-interneti/161-startap-shcho-tse-take.html>
- [2] Wincubator (2016). Когда появился первый стартап [онлайн]. Доступно за посиланням: <http://wincubator.ru/?p=379>
- [3] Profanalitics (2019). Самые успешные стартапы[онлайн]. Доступно за посиланням: <https://traders-union.ru/profianalitics/samye-uspeshnye-startapy-v-mire/>
- [4] Sovet.ua (2018). Топ-5 украинских стартапов в 2018 году [онлайн]. Доступно за посиланням:<https://sovet.ua/novosti/2018/08/14/top-5-ukrainskix-startapov-v-2018-godu>
- [5] Techcrunch (2018). TheWinnersofTheEuropasAwards 2018 showEurope'sstartupperpower[online]. Available at: <https://techcrunch.com/2018/07/04/the-winners-of-the-europas-awards-2018-show-europes-startup-power/>
- [6] Spark (2017). Где стартапу взять грант[онлайн].Доступно за посиланням: <https://spark.ru/startup/sendpulse/blog/28427/gde-startapu-vzyat-grant>
- [7] Асоціація Приватних Інвесторів України (2018). АПІУ: Підприємцю [онлайн]. Доступно за посиланням:<https://www.uaban.org/businessman.html>

Кам'янська О.В.
к.е.н, доцент
ПВНЗ "Міжнародний університет фінансів"

Чужак Ю.Ю.
Студент кафедри менеджменту та інновацій
ПВНЗ "Міжнародний університет фінансів"

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ – СПРЯМОВАНИЙ ВЕКТОР ДІЙ

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується динамічними коливаннями, що обумовлені загальносвітовими і національними тенденціями, які зумовлюють діяльність та умови розвитку підприємств. Тому при неорганізованій або неефективній маркетинговій системі незапитаними залишаються гнучкість і ресурсні можливості виробничої, фінансової та інших підсистем підприємства. Це в підсумку, при сучасних ринкових умовах, веде до того, що їхня продукція стає неконкурентоспроможною, і подальше функціонування та вихід з кризи можливий тільки на основі добре продуманої, спланованої маркетингової стратегії, яка враховує кон'юнктуру цільового ринку і потенціал підприємства.

Особливості реалізації маркетингу в вітчизняній практиці пов'язані, передовсім, з нестабільністю економічної і політичної ситуації в країні; низькою платоспроможністю підприємств і населення в цілому; недосконалою законодавчою системою; складним соціальним становищем та іншими чинниками, які разом складають «зовнішнє середовище» маркетингу виробничо-господарської організації. Грамотне, обґрунтоване маркетингове рішення допоможе підприємству вижити в несприятливому зовнішньому середовищі. Вибір стратегії залежить від ситуації, в якій знаходиться підприємство, тому маркетингові програми як короткострокові, так і довгострокові потребують розробки і застосування такої стратегії, яка при заданих умовах максимально відповідала б державній економічній політиці і в той же час забезпечувала б комерційним структурам необхідну ефективність, рентабельність і матеріальну зацікавленість в результатах праці.

Серед учених-економістів немає одностайності щодо сутності, змісту та класифікації маркетингової стратегії промислового підприємства. За результатами аналізу визначень поняття «маркетингова стратегія» встановлено, що в більшості випадків вона розуміється як основні напрями розвитку та досягнення ринкових позицій підприємства, досягнення маркетингових цілей, план дій і стратегічний напрям підприємства. Дані визначення поняття «маркетингова стратегія» не враховують сучасних умов функціонування промислових підприємств (конфліктних ситуацій між конкурентами, взаємозумовленості поведінки конкурентів, стратегічного протистояння конкурентів, необхідності врахування їхньої поведінки при формуванні маркетингової стратегії). Виявлені особливості формування маркетингової стратегії промислового підприємства дають змогу проаналізувати маркетингові ситуації на ринку промислової продукції та поведінку промислових підприємств.

Загальна стратегія підприємства має визначати основні вектори(напрями) діяльності, в яких воно буде намагатися досягти своїх цілей. Але більшість підприємств мають різні сфери діяльності, кожна з яких

характеризується певним продуктом (групою продуктів), колом клієнтів і особливих ринкових завдань. Тому надзвичайно актуальним є розроблення стратегії конкурентоспроможності або стратегії завоювання конкурентних переваг, у якій буде конкретизовано шляхи реалізації загальної стратегії, визначено підходи, за допомогою яких підприємство буде діяти в кожній сфері бізнесу.

Стратегію маркетингу характеризує система організаційно-технічних, фінансових заходів щодо інтенсифікації виробництва, реалізації продукції, підвищення її конкурентоспроможності, активного впливу на попит та пропозицію. Формування маркетингової стратегії слід розглядати як сукупність взаємозалежних процесів щодо стратегічного аналізу ринкової ситуації; визначення цілей маркетингу; вибору оптимальної маркетингової стратегії; розробки маркетингового плану, спрямованого на ефективну реалізацію стратегії; оцінки й контролю результатів. Всі процеси послідовно впливають один на одного. Але існує й зворотний зв'язок, тобто можливість внесення змін у цільові орієнтири маркетингу або у механізм реалізації стратегії, можливість доробки результатів або перегляд і розробка нової маркетингової стратегії. Формування ефективної маркетингової стратегії на підприємстві дає змогу: аналізувати та виявляти потенційні релевантні зміни маркетингового середовища; змінювати ділове спрямування фірми з пасивного спостереження за впливом ринкових факторів на активні дії щодо використання можливостей та протистояння загрозам; оцінювати маркетингові можливості для зосередження уваги на найперспективніших напрямках розвитку підприємства; визначити конкурентні переваги; формувати довгостроково орієнтовані цілі.

Конкурентна маркетингова стратегія має розроблятися з метою визначення шляхів досягнення конкурентних переваг, а значить, і успіху в кожній сфері діяльності. При розробленні конкурентної стратегії підприємство перш за все має проаналізувати конкурентне середовище, виявити конкурентну силу і конкурентну позицію, що визначають конкурентну перевагу підприємства на ринку за різними групами продукції. Індикаторами (показниками) конкурентної сили, а значить, і конкурентної переваги виступають: велика частка ринку; зростаюча кількість покупців; лідируюча стратегія; швидке реагування підприємством на ринкові зміни порівняно з конкурентами; вдале положення підприємства на ринку; диференціація товарів підприємства; концентрація підприємства на швидко зростаючих сегментах ринку; нижчий рівень витрат порівняно з конкурентами; високий рівень прибутку; високі технологічні та інноваційні переваги підприємства; високий рівень менеджменту і маркетингу тощо.

Заходи стратегії повинні бути розроблені й представлені у виді конкретних рекомендацій до виконання маркетингової програми. Для розробки успішної маркетингової програми треба оцінити ринкову ситуацію та її вплив на ефективність маркетингової діяльності підприємства з урахуванням рівнів запланованих показників його підприємницької діяльності на відповідну перспективу. Якщо не будуть розроблятися маркетингові заходи, то варто очікувати подальшого скорочення обсягів продаж і втрати активної позиції на ринку в результаті його захоплення конкурентами [4].

Сервіс і відносини з партнерами по бізнесу повинні мати велике значення при плануванні маркетингової діяльності. З метою гнучкого й оперативного надання сервісу підприємству доцільно йти на додаткові витрати. Такий підхід дозволить знизити термін перебування на маршруті, зменшити

витрати на доставку товару, підвищити якість обслуговування й особисту відповідальність, а також вирішити ряд інших гострих проблем. Тому необхідно всебічно поліпшувати якість обслуговування споживачів, диференціювати їх по пріоритетності для підприємства (частка виручки, регулярність і склад закупівель тощо) та встановити стійкі стосунки з постачальниками [2].

За основу вдосконалення процесу реалізації маркетингової стратегії необхідно обрати збалансовану систему показників, яка поєднує стратегічну й операційну діяльність підприємства та відповідає сучасним вимогам до провадження бізнесу. Сучасна збалансована система показників – новий інструментарій стратегічного планування, що дозволяє досягти довготривалого успіху шляхом визначення найважливіших цілей, на які підприємство має зосередити свої ресурси і увагу.

Отже, розробка та реалізація стратегії маркетингу має першочергове значення для зменшення ступеню невизначеності і ризику, а також забезпечення концентрації ресурсів на вибраних пріоритетних напрямках розвитку підприємства та забезпечення ефективної діяльності підприємства у конкурентному оточенні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Алексеева М. Планирование деятельности фирмы: Учебно-методическое пособие. – М.: ФИС, 2007. – 345 с.
- [2] Герасимчук В. Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность. – К.: Вища школа, 2006. – 357 с.
- [3] Завгородняя А.В., Ямпольская Д.О. Маркетинговое планирование – СПб, Питер, 2011. – 352 с.
- [4] Маркетинг. Менеджмент / Под редак. Л.В. Балабановой – Донецк, ДонГУЭТ, 2001. – 594 с.
- [5] Шершньова З. Стратегія управління / З. Шершньова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №12. – с.6-12.
- [6] Джон Уеббен, FutureMarketing: WinningintheProsumerAge / 2017 – с.117-125.

Кириленко В. В.
*студентка гр. КА-63, ІПСА,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-7797-2751*

РОЗВИТОК МАРКЕТПЛЕЙСІВ В УКРАЇНІ

У 21 столітті техніка не стоїть на місці й дуже стрімко розвивається. Разом з нею має розвиватись, еволюціонувати й усі наше оточення. Різні види бізнесів також набирають обороти й не можуть стояти на місці. Ми живемо у часи, коли будь-хто може знайти будь-що будь-де. Такий вільний доступ до товарів, які потрібні людині наразі надається за допомогою онлайн-сервісів, які називаються маркетплейсами й в Україні це досить актуальне питання.

Маркетплейс – це онлайн торгівельна площадка, де реалізована наступна бізнес-модель: є товар, є постачальник та платформа, яка реалізує кругообіг між товаром та постачальником. Товаром може бути будь-що від праски, щоб прасувати речі до послуг, які потребує людина.

Прикладами маркетплейсів в Україні є OLX, Prom, Rozetka, Uber, Кабанчик, та інші. Близько 65% народу України користуються подібними торговими площадками для купівлі та продажу своїх товарів і послуг. Такий спосіб зв'язку між користувачами маркетплейсів є набагато зручнішим й вигіднішим для обох сторін, адже, наприклад, на покупця зовсім не має тиску зі сторони продавця, адже покупець може вільно й безперешкодно детально вивчати товар чи послугу, яка наразі його зацікавила.

Це новий вид економічних відносин між малими та великими підприємцями, які реалізують свої товари на онлайн торгівельних площадках, це новий вид бізнес-моделі, у якій товари та послуги реалізуються не на основі фактичного володіння, а на основі тимчасового користування.

Наприклад, людина замовляє таксі, використовуючи програму Uber. Користувач використовує програму такого типу у разі, якщо йому потрібно подолати відстань з пункту А у пункт Б. Використовуючи цей додаток, користувач лише тимчасово має право використовувати послуги, які може надати йому водій.

Також прикладом широкого використання маркетплейсів в Україні є одним з найбільших по кількості користувачів додаток, займає 5 місце серед українців, який допомагає реалізовувати товари та послуги користувачів – OLX.ua. По даним, які надала компанія GfK за квітень 2018 року, близько 70% користувачів маркетплейсів здійснювали від 5 до 20 покупок онлайн за 2018 рік, а близько 20% – більше, ніж 20 покупок за 2018 рік, а отже, можемо зробити висновок, що громадяни України зацікавлені у нових стосунках між покупцем та продавцем [1].

Використовуючи аналітику користувачів маркетплейсу OLX, можна сказати, що частіше всього користувачі онлайн – це люди з повнювищою освітою віком 26-35 років. Тобто це молоде покоління, що змінює відносини між покупцем та продавцем, роблячи їх більш гнучкими, більш сучасними та більш комфортними для обох сторін.

Досить великий відсоток користувачів онлайн торгівельних площадок являють собою бізнес-користувачів, а отже, такі маркетплейси – це досконалий шлях для досягнення цілей не лише для користувачів, яким терміново потрібно

реалізувати якийсь вид товару, а ще й для підприємств, які також охоче користуються таким видом зв'язків між покупцем та продавцем.

Також важливо розуміти, що торговельний майданчик - це зв'язний механізм між постачальником і покупцем, а отже його головною метою є забезпечити ефективну взаємодію цих окремих організацій. Звичайно, що мається на увазі, що ця взаємодія має бути швидкою, зручною та легкою для обох сторін.

Наразі на ринку торгівлі усе влаштовано таким чином, щоб задовільнити покупця наскільки це можливо й звісно, зробити це найшвидшим чином. Оскільки не будуть користувачі довго шукати та витратити свій час на ознайомлення з інтерфейсом, тобто інтерфейс має бути дружнім і зрозумілим для будь-якого користувача, адже на цьому ринці велика пропозиція, то торговельний майданчик також ставить перед собою мету розробити найбільш комфортний інтерфейс для людей. Наприклад, використовуючи додаток Uber авто можна викликати за декілька кліків.

Також важливий процес для маркетплейсів це транзакція або переказ коштів. Ця дія має відбуватись швидко та безпечно, адже у іншому випадку користувач може втратити свій товар або кошти. У результаті саме власник торговельного майданчика несе відповідальність за цю дію, а отже реалізуючи цей процес не вірним шляхом можна втрапити у халепу.

Також, звісно, що завдання маркетплейса - маркетинг. Має бути добре продумана рекламна кампанія та цільова аудиторія, на яку буде націлена ця реклама, адже витратити кошти дарма компанія також на зацікавлена. Зрозуміло, що продавців найбільше цікавить прибуток, а покупців зробити вигідну угоду. Тепер маючи розуміння ринку ми маємо саме опираючись на ці цілі будувати стратегію просування контенту.

Підбиваючи підсумки, потрібно сказати, що новітній світ потребує новітніх рішень. Наразі, говорячи про маркетплейси, які вже займають почесне місце у ніші торговельних майданчиків, можна сказати, що такий «міст» між покупцем та продавцем вже є нормою та визнаний найбільш комфортним, легким та доступним для багатьох користувачів і не лише України. Удосконалюючи свої сервіси маркетплейси приносять ще більше користі своїм користувачам. Онлайн торговельні майданчики мають велике майбутнє в Україні, адже ще є багато напрямків, у яких можна розвиватись та удосконалюватись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] ain.ua (2019) Что, где и почему покупают украинцы: лидеры среди приложений и товарных категорий[online].Режим доступу:
<https://ain.ua/2018/07/25/chto-gde-i-pochemu-pokupayut-ukraincy/> [Accessed 6 бер. 2019]
- [2] Theeconomist (2019) Темпи економічного зростання.Режим доступу:
<http://tyzhden.ua/News/182591> [Accessed 5 бер. 2019]

Клепанчук О.Ю.

*к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0001-7764-614X*

Круглякова В.В.

*к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0002-0688-8704*

ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИКА ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

Українська економіка зростає мізерними темпами, а промисловість щорічно скорочується. За останні 25 років Україна практично втратила свої переваги як розвинута індустріальна країна. Імпорт поступово почав замінювати продукцію вітчизняного виробництва, внаслідок чого були демонтовані високотехнологічні галузі, що дало поштовх до підвищення залежності національної економіки від кон'юнктури світових ринків.

Стимулювання економічного зростання, підтримка його темпів на стабільному та оптимальному рівні є однією з найважливіших цілей довгострокової політики уряду. Даний матеріал досліджує шляхи покращення економічного зростання та економічного розвитку через підтримку національного виробника, з метою розробки ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення якості та високого рівня життя населення в країні.

Якісне підвищення добробуту громадян є кінцевим результатом трансформацій, однак шлях до цієї мети є комплексним, – зазначено на Урядовому порталі органів виконавчої влади в Україні [1]. Ключові завдання уряду на досягнення цілей полягають у наступному:

- створення сприятливого середовища для розвитку бізнесу в Україні;
- сприяння розвитку вітчизняної промисловості на національному та регіональних рівнях, стимулюючи використання інновацій та технологій у виробничому процесі;
- усунення обтяжливого балансу для бюджету країни – збиткових державних підприємств;
- забезпечення ефективного управління стратегічними активами [1].

Існуючі сьогодні умови для діяльності суб'єктів господарювання не стимулюють українські підприємства до розвитку інноваційної діяльності та не сприяють диверсифікації економіки. Внаслідок цього структура експортного кошика складається з незначної кількості товарів з відносно низькою доданою вартістю, а наявні ресурси, зокрема, потенціал висококваліфікованих кадрів, не використовуються повною мірою. Українські підприємства зіштовхуються з численними перешкодами у ході своєї діяльності, що пов'язано з недостатнім рівнем якості послуг з підтримки торгівлі та їх недоступністю для підприємств.

Центральні органи виконавчої влади, установи, до компетенції яких входять питання розвитку зовнішньої і внутрішньої торгівлі, повинні утворювати єдину цілісну систему, мати єдиний механізм координації своїх дій та надавати підприємствам широкий спектр послуг, необхідний для успішної діяльності як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках. Кабінетом Міністрів України схвалено «Експортна стратегія України» («дорожня карта» стратегічного розвитку

торгівлі) на 2017-2021 роки, метою якої є перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успішного виходу на світові ринки [2].

У 2017 році до Верховної Ради України був представлений Проект Закону «Купуй українське, плати українцям» (про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промислового виробництва та малого і середнього підприємництва). Головна претензія законодавців скерована в сторону публічних закупівель ProZorro. Згідно їх тверджень, система не враховує всіх умов торгів, а кінцеве рішення приймається тільки на основі ціни. В пояснювальній записці законопроекту наводиться приклад неефективності при купівлі трамвайних вагонів «Київпастрansom». Польський виробник запропонував на одну тисячу гривень дешевше, ніж український, тому переміг [3]. А українська економіка від таких закупівель втратила більше. З'явилися і опоненти даного законопроекту, які пояснюють, що зміст цього документу суперечить принципам СОТ, Угоді про асоціацію з ЄС та проголошеними Радою зонами вільної торгівлі із західними країнами, зокрема з Канадою, що потягне за собою відповідні дії з другого боку [3].

Аналізуючи дії уряду щодо економічного зростання можливо представити сценарій, при якому національний виробник буде повністю забезпечений державними преференціями у вигляді державних замовлень на купівлю того чи іншого товару. Але це призведе до ряду негативних наслідків, зокрема, зниження конкурентоспроможності українських виробників, що зменшить можливості виходу на світові ринки.

В розвинутих країнах Європи та світу розуміють, що конкурентоспроможність економіки забезпечують її виробники завдяки своїй досконалій продукції. І саме ці компанії досі знаходяться на плаву світового ринку, адже постійно працюють над покращенням та підтримкою свого високого рівня ділової досконалості. В світовій економіці під діловою досконалістю розуміють вміння компанії або виробника передбачати і швидко реагувати на усі потреби зацікавлених сторін.

З огляду на це, до шляхів державної підтримки національного виробника можна віднести засоби, що сприяють підвищенню рівня ділової досконалості. Зокрема, сюди можна віднести саме зменшення рівня регулювання економічних сфер, спрощена реєстрація підприємств, введення мораторію на перевірку малого та середнього бізнесу. А щодо державних преференцій, то вони мають місце лише у державних замовленнях національного виробника, де його відсоткова ставка буде підвищена на 11%, порівняно із іноземними компаніями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Урядовий портал «Економічне зростання» 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya>.
- [2] Кабінет Міністрів України Розпорядження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p>.
- [3] ZN UA 2018 р. Підтримка вітчизняного виробника: курс на досконалість і розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zn.ua/macrolevel/podderzhka-otechestvennogo-proizvoditelya-kurs-na-usovershenstvovanie-i-razvitie-273376.html>.

Коба Н. В.
к.е.н., доцент,
Міжнародний університет фінансів
ORCIDID 0000-0002-6444-5872

Тонконог І.О.
студент гр. ЗСБ-82М,
Міжнародний університет фінансів
ORCIDID 0000-0001-5736-9894

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Зважаючи на високу динамічність ринкового середовища, зростання кризових явищ в економіці та підвищення вимогливості споживачів, малий бізнес змушений постійно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Маркетингові заходи стратегічного та тактичного характеру в малому бізнесі відіграють значну роль у зниженні рівня невизначеності та ризику й зростанні обсягів продажів, що виступає одним з основних критеріїв успішності підприємств малого бізнесу. Тому дослідження, присвячені питанням маркетинговим стратегіям розвитку малого бізнесу є актуальними як в теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Значний внесок у дослідження проблеми формування та реалізації маркетингових стратегій в своїх наукових працях зробили Ф. Котлер, М. Портер, Ж. Ж. Лабмен та інші вчені. Проте представлені положення та результати досліджень потребують врахування специфіки підприємств малого бізнесу.

В нашому дослідженні поняття «маркетингова стратегія розвитку підприємства» розглядається як основні напрямки дій підприємства щодо забезпечення максимальних показників його ефективності на цільовому ринку.

Аналіз наукових праць, присвячених питанням класифікації маркетингових стратегій розвитку підприємств дозволяє виділити наступні критерії та відповідні стратегії [1],[2]:

- загальний стан підприємства: виживання, стабілізації та росту;
- напрям розвитку: стратегії інтенсивного, інтеграційного та диверсифікаційного розвитку;
- термін реалізації: довгострокова, середньострокова, короткострокова;
- стадія життєвого циклу товару: впровадження, росту, насичення та спаду;
- особливість галузі: стратегії в новій, зрілій, в стані стагнації чи спаду, роздробленій галузях, на міжнародному ринку;
- конкурентний стан підприємства: лідера, челенджера, послідовника, ринкової ніші;
- привабливість окремих ринків: розвитку, підтримання, «збирання врожаю», елімінації;
- конкурентна перевага: цінове лідерство, диференціація, фокусування;
- охоплення ринків: недиференційований, диференційований та концентрований маркетинг;
- вид диференціації: стратегії товарної, сервісної, іміджевої та кадрової диференціації;
- метод обрання цільового ринку: товарна, сегментна, вибіркова спеціалізація, односегментна концентрація, повного охоплення;

- стан ринкового попиту: конверсійного, креативного, стимулюючого, підтримуючого маркетингу, синхромаркетинг, ремаркетинг, демаркетинг;
- елементи комплексу маркетингу: стратегії товарна та цінова, товароруху та просування.

Якщо говорити про представників малого бізнесу, то обмеженість ринкових ніш, в яких вони діють, призводить до того, що більшість з них реалізує стратегію диференціації. Дана стратегія спрямована на задоволення потреб споживачів унікальним способом на основі створення нової чи додаткової цінності, дозволяючи компанії бути більш гнучкою та інноваційною [3]. І сучасні реалії засвідчують надзвичайну актуальність цієї стратегії. Зокрема, практики виділяють дві тенденції в ритейлі – консолідацію та зростання популярності нішевих гравців ринку [4]. Зважаючи на це, найбільш дієвим стратегічним напрямком розвитку малого бізнесу, на нашу думку, є впровадження концепції партнерських відносин зі споживачем. Дана концепція є спробою вибудувати та реалізувати довгострокову програму співпраці з клієнтами на засадах довіри та забезпечує ринкову стійкість компанії [5]. Тому перспективними подальшими науковими напрямками, на нашу думку, є дослідження інструментів та методів маркетингу на засадах партнерських відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Сухорська, У.Р. (2002). Маркетингові стратегії розвитку підприємства: сутність, значення, класифікація. *Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць* (2002 (12.8)).
- [2] Мельник, Д. Л. (2009). Маркетингова стратегія підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. (2009 (3)).
- [3] Скалецкий, Е. В., Широкова, Г. В., Гафорова, Е. Б. (2018). Связь конкурентных стратегий и результатов деятельности российских фирм малого и среднего бизнеса в период экономического кризиса. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Менеджмент*. (2018 (17)).
- [4] Глуценко, Н. (2018). В 2022 году данных Synovo, ПриватБанка, «Киевстар» и «Сільпо» [online]. Available at: <https://unitcitizen.com/post/4671/#comments>.
- [5] Иванченко, О. В., Семерникова, Е. А. (2015) Концепция маркетинга партнерских отношений в деятельности предприятий малого бизнеса. *Концепт*. (2015(24)).

ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ОЦІНКА

Конкурентоспроможність підприємства є складним і узагальнюючим поняттям, що визначає переваги товару на ринку порівняно з аналогічними товарами-конкурентами за ступенем задоволення потреби та витратами на це задоволення, і оцінюються досягнуті підприємством кінцеві результати його діяльності протягом певного періоду. Враховуючи те, що сам процес формування конкурентоспроможності є складним і об'єднує елементи як внутрішнього, так і зовнішнього оточення, важливим є визначення факторів, які впливають на управління конкурентоспроможністю. Так як підприємство має обмежений вплив на управління зовнішніми факторами конкурентного середовища, то для підвищення своєї конкурентоспроможності підприємству слід зосередити свої зусилля саме на внутрішніх факторах.

З'ясування суті внутрішніх факторів конкурентоспроможності з позиції прикладного оцінювання здатності суб'єкта ринку до конкуренції слід починати з об'єкту конкуренції. Підприємства конкурують за гроші споживачів, відтак можна стверджувати, що показник обсягу реалізованої продукції є основною оціночною ознакою їх конкурентоспроможності. Об'єктами конкуренції є також трудові та інвестиційні ресурси. Тобто, конкурентоспроможність підприємства реалізується на продукційному, рекрутинговому і інвестиційному ринках, а її реалізований формат виявляється в показниках обсягу реалізованої продукції, продуктивності праці і вартості власного капіталу [1, с. 437].

Найбільш значимими з конкурентних факторів продукційного ринку є: рівень цін на продукцію, широта асортименту та якість представленої продукції. Кожна з них має свій рівень впливу на обсяг діяльності підприємств з огляду на конкретні конкурентні умови на визначеному ринку. Відрізняються вони і рівнем змінюваності та амплітудою коливань [2, с. 159-166].

Найбільшу значимість серед факторних характеристик конкурентоспроможності має цінова конкурентоспроможність. Реалізація продукції за ціною нижче середньо ринкової (за умов відповідної еластичності попиту і обсягу клієнтської бази), обумовлює обґрунтовану імовірність випереджаючого зростання реалізації, а отже, і зростання досягнутої конкурентоспроможності. Ціновий фактор є основним засобом управління досягнутою конкурентоспроможністю. Перш за все, він легко параметризується, що дозволяє забезпечити порівняльний характер дієвості даного засобу управління в підприємствах-конкурентах. Тому між рівнем ціни і конкурентоспроможності існує обернена форма зв'язку [3, с. 55-59]:

$$K_{ц} = \frac{Ц_c}{Ц_i}, \quad (1)$$

де $Ц_i$ - ціна продукції i -го підприємства; $Ц_c$ - середня ціна даної продукції на ринку.

Дієвість таких факторів як якість продукції, широта асортименту реалізується відносно повільно. В реальній практиці зміни якості продукції і

асортименту підпорядковано прийнятій управлінській політиці, а поточні відхилення від визначеного тренду є звичним явищем. Тому у форматі періодичної оцінки, вони навряд чи можуть виконувати регулюючу функцію по відношенню до такого об'єкту, як досягнута конкурентоспроможність.

Оціночним показником для фактору конкурентоспроможності на рекрутинговому ринку слугує показник соціальних витрат підприємства на одного працюючого. До даних витрат відносять основну і додаткову заробітну плату, премії за рахунок прибутку, витрати компанії на оздоровлення і відпочинок персоналу, інші соціальні витрати. Проте, матеріальні умови праці, особливо за сучасного стану ринку праці і економіки країни в цілому, переважають. Тому розрахунок функціональної рекрутингової конкурентоспроможності цілком можна здійснювати за показником середньої заробітної плати на підприємстві [4, с. 62-69].

На рекрутинговому ринку конкурентоспроможність $K_f(p)$ визначається відношенням фактичної заробітної плати на підприємстві і її середнім рівнем на ринку, причому враховуються всі виплати, включаючи преміальні:

$$K_f(p) = \frac{Z_{pi}}{Z_{pc}}, \quad (2)$$

де Z_{pi} – заробітна плата в i -му підприємстві; Z_{pc} – середня заробітна плата по підприємствах ринку.

Конкурентоспроможність на інвестиційному ринку визначається за показником рентабельності власного капіталу. Його динаміка напряму впливає на залучення або зменшення авансованого у підприємство капіталу, тому його можна вважати фактором управління досягнутою конкурентоспроможністю підприємства. При розрахунку інвестиційної конкурентоспроможності до уваги приймається виключно власний капітал підприємств як базовий ресурсний показник досягнутої конкурентоспроможності:

$$K_f(i) = \frac{P_{ki}}{P_{kc}}, \quad (3)$$

де P_{ki} – рентабельність власного капіталу i -го підприємства; P_{kc} – середня рентабельність капіталу по підприємствах ринку.

Для формування ефективної системи управління конкурентоспроможністю необхідно здійснити комплексне оцінювання її рівня у форматі диференційованої характеристики цінової, рекрутингової та інвестиційної компонентів. Такий підхід забезпечить формування необхідної аналітичної бази для оцінювання правильності управління рівнями зазначених компонентів та обґрунтування необхідних змін в інтенсивності задіяних конкурентних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Лифиц И. М., (2014). Конкурентоспособность товаров и услуг: Учебник для бакалавров: 3-е изд., перераб. и доп. (2014. (437).
- [2] Кузьмін О.С., Чернобай Л.І., Романенко О.П., (2011). Методи аналізування конкурентоспроможності підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. (2011 (21.10).
- [3] Красностанова Н.Е., Маковеев П.С., (2012) Стратегічний аналіз і оцінка конкурентоспроможності промислового виробництва. Фінансова консультація. (2012(21).
- [4] Чумак Л.Ф., (2013) Фактори впливу на формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств. Экономика и управление. (2013 (1)).

Місюра В. Р.
студентка гр. ЗЕП-71 2М
кафедри економіки та підприємництва
Міжнародний університет фінансів
ORCIDID: 0000-0003-3282-3311

Чоба О. С.
Студент СБ-71-2М
кафедри менеджменту та інновацій,
Міжнародний університет фінансів
ORCIDID: 0000-0003-0317-8130

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової конкуренції компанії потребують удосконалення своїх бізнес-процесів, щоб збільшити ефективність діяльності та, відповідно, свій рівень конкурентоспроможності. Саме тому актуальними є питання управління бізнес-процесами та їх оптимізації.

Так, оптимізація бізнес процесів підприємства необхідна для виявлення і вирішення внутрішніх проблем . Оптимізація бізнес-процесів – це комплекс заходів, спрямований на виявлення та ліквідацію вузьких і проблемних місць: тривалість окремих операцій та процесу загалом; вартість процесу (витрати виробництва; кількість реалізованої продукції за відповідний час; чисельність споживачів продукції; розмір капіталовкладень у виробництво); продуктивність праці (кількість залучених трудових ресурсів, трудомісткість. За рахунок цього підвищується ефективність роботи підприємства в цілому бізнес-процес є основним об'єктом управління з використанням процесного підходу.

Бізнес-процеси мають певні риси та особливості. Вони діють як у середині підрозділів підприємства і між ними, так і між різними організаціями. Бізнес-процес має зовнішніх і внутрішніх користувачів. Основним етапом організації діяльності підприємства є класифікація бізнес-процесів. Їх поділяють на такі чотири категорії: До першої категорії відносяться основні бізнес – процеси, які орієнтовані на виробництво продукції. Вони забезпечують отримання доходу. До другої категорії відносяться забезпечуючі бізнес-процеси. Вони забезпечують усі процеси, що відбуваються на підприємстві, ресурсами та послугами. Третя категорія – це управлінські бізнес-процеси. Вони охоплюють функції управління бізнес-системи. Четверта категорія – це бізнес-процеси розвитку. Вони є бізнес-процесами інновацій [2].

Основні методи оптимізації бізнес-процесів можна поділити на три групи. До першої групи можна віднести формалізовані універсально-принципові методи, які передбачають застосування успішного досвіду і формалізованих принципів для побудови ефективних бізнес-процесів. До цієї групи методів відносяться універсальні методи, які можна застосувати для оптимізації різних бізнес-процесів підприємства та не залежно від видів економічної діяльності. Технологія застосування ФУП-методів аналізу та оптимізації бізнес-процесів складається з двох кроків. Перший крок – це попереднє вивчення кожного ФУП-методу учасниками робочої групи щодо поліпшення бізнес-процесу і другий крок - постійний пошук місць їх можливого застосування в бізнес-процесі. Застосування ФУП-методів призводить до поліпшення декількох або всіх базових показників бізнес-процесу: результативності, вартості, часу і якості.

До другої групи можна віднести методи, що полягають у вивченні, аналізі і подальшому копіюванні елементів процесів успішних компаній, що займаються схожими видами діяльності, тобто бенчмаркінгу. Претендентами на вивчення і копіювання їх успішного досвіду в першу чергу є лідери-конкуренти. Сьогодні підприємства ефективно впроваджують в свою діяльність технологічні ноу-хау, які копіюють у підприємств, що працюють в інших галузях бізнесу. Один з найуспішніших прикладів застосування бенчмаркінгу - досвід американської компанії Хегох, яка в 1979 році переживала тяжку політичну кризу, не витримуючи конкуренції на ринку оргтехніки з японськими фірмами. Фахівці Хегох уважно вивчили досвід успішних конкурентів, спеціально відвідавши Японію. В результаті підприємству вдалося зміцнити свої позиції ще на кілька десятиліть, хоча треба сказати, що в 2018 році воно все ж було поглинуто японської Fujifilm. Так чи інакше, цей досвід увійшов в підручники менеджменту, а бенчмаркінг заслужив славу ефективною методикою оптимізації бізнес-процесів. Ще одна група охоплює методи групової роботи. Дана група включає в себе всілякі методи роботи в команді: метод мозкового штурму, метод групового рішення задач та ін. Їх використання дозволяє розробити нові ефективні рішення, раніше нікому не відомі, що дозволяє підприємству бути лідером за технологіями, що використовуються [3].

До основних переваг оптимізації бізнес-процесів підприємства відносять скорочення витрат, тривалості та кількості помилок у кожному з проаналізованих процесів; формування у працівників підприємства та керівників чіткого розуміння того як, коли, хто, та що необхідно робити для досягнення поставлених цілей; інтегрування зі стратегією підприємства та ключовими показниками її ефективності; можливість підготовки до успішного, продуманого та ефективного впровадження інформаційних технологій можливість підготуватись до ефективного та обґрунтованого організаційного редизайну тощо [4].

Серед успішних компаній, які ефективно формують та оптимізують бізнес процесі є такі компанії як Toyota, Coca-Cola Україна, BMW, Rolex, Google, Daimler (Mercedes-Benz), Apple, L'Oréal. Досвід провідних компаній світу свідчить про можливість використання дієвих методів управління підприємством навіть в складних умовах економічної кризи. Аналіз розвитку та діяльності цих компаній свідчить про необхідність впроваджувати структурно-якісну оптимізацію бізнес-процесів на фоні філософії психологічно-мотиваційного підґрунтя в управлінні підприємством. Ідея полягає у впровадженні інноваційних технологій і досягнення максимальної якості бізнес-процесів з використанням таких методів, які дозволяють встановлювати баланс між задоволенням споживачів і конкуруючими силами з одного боку та показниками ефективності бізнес-процесів з іншого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Томашевський О. М. (2012) Інформаційні технології та моделювання бізнес процесів : навч. посіб.
- [2] Шемаєва Л.Г. (2011) Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві.
- [3] Командровська В.Є. Бізнес-процеси підприємства: сутність та методи вдосконалення [онлайн] Електронний доступ: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_30/Moroz.pdf
- [4] Бойчук Н.Я. Оптимізація управління бізнес-процесами на підприємствах України. *Збірник наукових праць Національного технічного університету України «КПІ»*. (2016 (17)).

Нагорнюк О. П.
*к.е.н, доцент кафедри державних та місцевих фінансів
факультет управління фінансами та бізнесу
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТВЕРДОПАЛИВНИХ ТЕПЛОГЕНЕРАТОРІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

З огляду на теперішнє зростання цін на газ відповідно збільшуються витрати енергозатратних підприємств і знижується їх рентабельність. Тому ведуться пошуки та удосконалення альтернативних [1] способів виробництва енергії з метою зменшення виробничих витрат.

Для низько енергетичних та побутових потреб, це, в першу чергу, використання сонячної, вітрової енергії та застосування звичайних твердопаливних котлів. Для підприємств з більш високими енергетичними потребами такі способи отримання, зокрема теплової енергії, є малоефективними. Мова йде про великі виробничі чи побутові приміщення, наприклад, цехи птахофабрик, тваринницьких ферм, склади, теплиці, басейни, спортивні комплекси, сушарки, елеватори та ін, в яких необхідне підтримання фіксованої температури чи нагрівання води.

В даній роботі зупинимось на розгляді економічної ефективності твердопаливних котлів. За останній період створено багато моделей твердопаливних котлів[2], в яких застосовуються різні види біопалива, однак, через низьку потужність та особливі вимоги до вологості палива, їх ефективність є низькою.

Ці недоліки можна усунути, якщо для опалення чи нагрівання води використовувати теплогенератори нового покоління[3], для виготовлення яких застосовуються передові технології та ноу-хау.

Теплогенератори мають наступні переваги:

- можливість використання в якості палива будь-якої сировини вологістю до 50% (дрова, обрізки, гілки, трава, тирса, солома, пелети, пташиний послід);
- можливість досягнення високої потужності завдяки застосуванню нових технологій та ноу-хау;
- мінімальна шкода довкіллю завдяки майже повному, до 95%, вигорянню сировини та продуктів згорання (дим, сажа, попіл, вуглекислий газ) завдяки наявності двох камер згорання з температурою відповідно 700 °С і 900 °С, що на 200 °С вище за максимальну температуру для звичайних котлів;
- можливість досягнення високої потужності від 100 кВт до 10 МВт;
- можливість автоматизації управління всіма технологічними процесами теплогенераторів

В даній роботі, в порівнянні з використанням газу, проведено розрахунки економічної ефективності та окупності теплогенераторів для двох видів палива: пелети та пташиний послід вологістю до 50%.

Пташиний послід, нагромаджений у деяких регіонах до такої кількості, що прирівнюється до екологічної катастрофи, у порівнянні з пелетами, має значно нижчу (табл. 1) вартість, але, як паливо, для звичайних котлів не годиться, через високу вологість, а його сушіння приведе до додаткових економічних затрат.

Для проведення розрахунків економічної ефективності теплогенераторів різної потужності та відомої вартості використаємо табличні (табл.1) та нормативні [4] дані.

Таблиця 1

Параметри, що використані для розрахунків витрат та ефективності теплогенераторів для різних видів палива

з/п	Параметр	Позначення	Значення
	Ціна газу для підприємств, грн. за м.куб.	C_{Γ}	11
	Ціна пелет, грн. за тону	C_{Π}	2600
	Ціна курячого посліду вологістю 50%, грн.	$C_{50\text{кп}}$	300
	Теплова потужність, що необхідна для нагрівання 1 м.куб приміщення, Вт	W_p	41
	Питомий розхід газу, м. куб на 1 м. куб приміщення	P_{Γ}	7
	Коефіцієнт заміщення газу пелетами, кг/м. куб.	K_{Π}	2
	Коефіцієнт заміщення газу курячим послідом вологістю 50%, кг/м. куб	$K_{50\text{кп}}$	6
	Вартість теплогенератора за кожен 1 кВт потужності, грн.	V_1	2000

Спочатку розрахуємо необхідну потужність W_m та вартість V_m теплогенератора для заданих об'ємів O_n приміщень 1 – 6 (табл. 2) за відповідними формулами:

$$W_m = O_n \times W_p \quad (1)$$

та

$$V_m = W_m \times V_1 \quad (2).$$

Далі розрахуємо необхідний об'єм O_{Γ} та вартість газу V_{Γ} відповідно для об'ємів приміщень 1 - 6 (табл. 2) за формулами:

$$O_{\Gamma} = O_n \times P_{\Gamma} \quad (3)$$

та

$$V_{\Gamma} = O_{\Gamma} \times C_{\Gamma} \quad (4).$$

Таблиця 2

Розрахунки об'єму O_{Γ} та вартості газу V_{Γ} для приміщень різного об'єму O_n

з/п	Об'єм приміщення, тис. м. куб	Площа приміщення, тис. м. кв.	Необхідна потужність теплогенератора, кВт	Вартість котла, тис. грн.	Необхідний об'єм газу за опалювальний період року, тис. м. куб	Вартість газу, тис. грн.
	25	8	1025,0	2050	175	1925
	15	5	615,0	1230	105	1155
	12	4	492,0	984	84	924
	10	3	410,0	820	70	770
	5	2	205,0	410	35	385
	2,5	1	102,5	205	17,5	192,5

За значеннями необхідної кількості газу та коефіцієнта заміщення газу [5] пелетами розрахуємо необхідну кількість пелет T_n та їх вартість V_n для приміщень аналогічних об'ємів 1- 6 (табл.3):

$$T_n = K_n \times O_r \quad (5)$$

та

$$V_n = C_n \times T_n \quad (6).$$

Тепер, для приміщень однакового об'єму, маючи розраховані значення витрат для газу та пелет, можемо розрахувати економічну ефективність (E_n) та термін окупності ($TГ_n$) теплогенератора під час використання пелет в якості палива:

$$E_n = \frac{V_r - V_n}{V_r} \times 100\% \quad (7)$$

та

$$TГ_n = \frac{V_r}{V_r - V_n} \quad (8).$$

В результаті виконаних розрахунків отримуємо, що економічна ефективність теплогенератора, у разі застосування пелет у якості палива, становить 52,7%, а термін його окупності 2 роки.

Таблиця 3

Розрахунки витрат, економічної ефективності та терміну окупності теплогенератора під час використання пелет в якості палива

з/п	Необхідна кількість пелет за опалювальний період року, тис. тон	Вартість пелет, тис. грн	Економія затрат на паливо, тис. грн	Термін окупності котла, років	Економічна ефективність, %	Економія коштів, у порівнянні з використанням газу, разів
	0,4	910	1015	2,0	52,7	2,1
	0,2	546	609	2,0	52,7	2,1
	0,2	436,8	487	2,0	52,7	2,1
	0,1	364	406	2,0	52,7	2,1
	0,1	182	203	2,0	52,7	2,1
	0,035	91	101,5	2,0	52,7	2,1

Виконавши подібні розрахунки у разі застосування в якості палива курячого посліду 50%-ї вологості, отримуємо, що економічна ефективність використання теплогенератора становить 78,5% , а термін його окупності – 1,3 роки.

Таким чином, показано, що на фоні постійного зростання вартості повільно відновлюваних видів палива (газ, вугілля, нафта) потрібно продовжити дослідження ефективності теплогенераторів, які можуть забезпечити значну економію коштів, в порівнянні з використанням газу, в залежності від типу твердого палива та способу його отримання. Відносно короткий термін окупності термогенераторів в межах 1,3 – 2 р. зумовлює інвестиційну привабливість для їх широкомасштабного впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження. України. Альтернативна енергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/uk/ae>.

- [2] Економія при використанні твердопаливних котлів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://drova.if.ua/index.php/ekonomiya-pri-vikoristanni-tverdopalivnikh-kotliv>.
- [3] НВФ ТОВ «Орбіта – Плюс». Теплогенератори. – Львів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bit.ly/2TU6yUJ>.
- [4] Норми та вказівки по нормуванню витрат палива та теплової енергії на опалення житлових та громадських споруд, а також на господарсько – побутові потреби в Україні. Затверджено Держжитлокумугоспом України 14.12.1993. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text456/pg1.htm>.
- [5] Типова регіональна методика нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві, затверджена наказом Держкоменергозбереження від 14.02.2003 р. N 16.
- [6] Усатенко О.В., Нікітіна О.Б. Витрати на виробництво підприємств теплового господарства / О.В. Усатенко, О.Б. Нікітіна // Економічний простір, – 2012. – № 6. – С. 293-299.

Недава А. С.
*студентка кафедри інженерної екології
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Ярмошик І. М
*студентка кафедри інженерної екології
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ЗЕЛЕНИЙ ТАРИФ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

За останні два роки частка постачання енергії від відновлюваних джерел зросла на 2 %, що говорить про їх розвиток в Україні та зацікавленість в даному питанні приватних господарств. Статтею 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» [1], «альтернативними джерелами енергії» визначено відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енерго потенціалу технологічних процесів. Крім того, Законом визначено і поняття енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, що розширює межі того, що може підпадати під законодавчо визначену енергію, що походить з альтернативних джерел енергії.

Відповідно до зазначеного закону електроенергія отримана з будь-якого відновлюваного джерела може закуповуватися державою за «зеленим» тарифом. Дана плата була прийнята в Україні на законодавчому рівні в 2009 році на період до 2030 року.

«Зелений» тариф – спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів).

Головна ціль «зеленого» тарифу – збільшення кількості електроенергії, яка була вироблена без завдання шкоди навколишньому природному середовищу. Дана плата це дієвий інструмент стимулювання розвитку відновлювальних джерел енергії, адже виробники можуть здійснити її реалізацію за спеціальними правилами та вищими цінами на відміну від виробників традиційної електроенергії.

Встановлюється «зелений» тариф Національною комісією з регулювання енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, за кожним видом альтернативної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики (або для кожної черги будівництва електростанції (пускового комплексу)).

Мінімальні розміри ставок тарифу для різних видів альтернативних джерел енергії, представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Розміри ставок «зеленого» тарифу

Вид альтернативного джерела енергії	Ставка тарифу (євроцент/кВт)	Звичайний тариф (євроцент/кВт)
Енергія вітру	6,46 – 11,3	5,38
Сонячна енергія	42,65 – 46,53	
Біомаса	12,4	
Малі гідроелектростанції	7,75	

Джерело:[2]

Для отримання «зеленого» тарифу на електроенергію потрібно пройти основних 10 етапів, які представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Етапи отримання «зеленого» тарифу

№ п/п	Назва етапу	Коротка характеристика	Терміни	Вартість
Етап 1	Розробка техніко-економічного обґрунтування	Вибір обладнання після визначення типу сировини та технології	Від 1-го місяця	150-200 тис.грн
Етап 2	Реєстрація юридичної особи, оформлення прав на землю	Внесення до статуту компанії нового виду діяльності або оформлення самостійної юридичної особи	Від 1-го місяця	Від 25 тис. грн
Етап 3	Розробка проектної документації	Інвестиція часу та грошей на даному етапі дозволить правильно оцінити прибутковість та рентабельність проекту.	Від 3-х місяців	Близько 500 тис. грн.
Етап 4	Договір на під'єднання до мережі	У випадку електроенергії з альтернативних джерел, проект слід узгоджувати в НЕК «Укренерго», якщо	Від 1-го місяця	Безкоштовно
Етап 5	Підключення до мережі	Можливий після вибору обладнання згідно ТЕО. Найскладніший етап за думкою учасників ринку.	1–6 місяців	Від 5 тис. грн.
Етап 6	Сертифікат ДАБІ або	Отримання документу, що дозволяє вводити	3 місяці	Безкоштовно

	декларація про готовність до експлуатації	об'єкт в експлуатацію		
<p>Одночасно з етапами 5 та 6 проводиться:</p> <ul style="list-style-type: none"> Оформлення права власності на обладнання або права на використання (оренду) обладнання Подача документів до НКРЕКП 				
Етап 7	Отримання ліцензії	Видача ліцензії по виробництву електроенергії	1-3 місяці	Розраховується відповідно до наявних тарифів НКРЕКП
Етап 8	Затвердження «зеленого» тарифу	Подача необхідного переліку документів до НКРЕКП	2 місяці	На сьогоднішній день плата відсутня
Етап 9	Оформлення членства ОРЕ (оптовий ринок електроенергії)	Вступ в ОРЕ і підпис договору між її членами	1-2 місяці	На сьогоднішній день плата відсутня
Етап 10	Договір на продаж енергії по «зеленому» тарифу	Підписання договору з ДП «Енергоринок» на продаж електроенергії	Від 1-го місяця	Безкоштовно

Джерело: сформована авторами на основі джерела [3].

Отже, виходячи, з вище наведеного можна сказати, що «зелений» тариф позитивно впливає на розвиток альтернативних джерел енергії та на виробництво українських товарів, адже на законодавчому рівні однією з основних вимог отримання «зеленого» тарифу є обов'язкова закупівля частини товарів та робіт українського походження.

Також слід звернути увагу, що «зелений» тариф не поширюється на електроенергію, для виробництва якої одночасно використовуються як відновлювальні так і традиційні джерела.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Закон України "Про електроенергетику" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/575/97-%D0%B2%D1%80>.
- [2] Постанова НКРЕКП № 1609 «Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію для приватних домогосподарств» від 29.12.2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/?id=30172>.
- [3] Консультативная программа IFC в Восточной Европе и Центральной Азии. Программа стимулирования инвестиций в ресурсоэффективность в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.biowatt.com.ua/wp-content/uploads/2014/03/Schema-polucheniya-ZT_RUS_GT_final.pdf.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах, глобалізація, безперервний процес розвитку науки й техніки, створення нових або вдосконалення вже наявних технологій, загострення конкуренції, виникнення нових сфер діяльності – усе це спонукає підприємство до створення та підтримки умов постійного розвитку, без якого неможливо забезпечити ефективну діяльність у довгостроковій перспективі. Підприємству необхідно рухатись вперед, ставати гнучкішим, адаптуватись до змін у зовнішньому середовищі, щоб виживати на ринку, підтримувати існуючий стан та покращувати його, підвищувати власну конкурентоспроможність.

Узагальнюючи наукові підходи щодо визначення сутності поняття «стратегія розвитку підприємства», визначимо його як трансформаційний процес закономірних якісно-кількісних фазових змін економічної системи в довгостроковому періоді, які відбувається з мобілізацією обмежених економічних ресурсів під дією боротьби співвідношень потреб і інтересів суспільства, підпорядкованих та залежних від загальних і спеціальних економічних законів, які діють тільки в умовах бізнес-середовища з її виробничо-господарськими відносинами та відображають причинно-наслідкові зв'язки соціально-економічних явищ для досягнення іншого стану системи, яке буде мати більш високу опірність дестабілізуючого впливу зовнішнього середовища, високий рівень ефективності функціонування та забезпечить її високу життєздатність в поточній, середньо- і довгостроковій перспективі[1].

Результати діяльності підприємства визначаються факторами зовнішнього та внутрішнього середовища. Зовнішнє середовище є мінливим, не залежить від зусиль працівників, проте неврахування його впливу під час розроблення перспективних напрямів розвитку може обернутися катастрофічними втратами для суб'єкта господарювання. Нерелевантний характер факторів зовнішнього середовища зумовлює скорочення або розширення обсягів діяльності підприємства і може привести до змін у його внутрішньому середовищі. Для підвищення ефективності господарювання необхідним є спільне дослідження внутрішнього потенціалу підприємства та стану зовнішнього середовища з метою виявлення взаємозв'язків і розроблення альтернатив його стратегічного розвитку[2].

Необхідно зазначити, що стратегія підприємства не повинна передбачати виключно створення та вибір оптимальних варіантів стратегії розвитку підприємства. Категорія стратегії розвитку підприємства є найважливішою характеристикою суспільного виробництва при будь-яких господарських системах. Стратегію розвитку підприємства варто визначати як довгострокове збільшення виробничої здатності підприємства, засноване на технічному прогресі, на інструментальній та ідеологічній пристосованості, необхідній для забезпечення населення зростаючим різноманіттям матеріальних благ.

Отже, правильно обрана, своєчасно скоригована стратегія є однією із запорук успішної діяльності організації. Кінцевим результатом стратегічного

планування, як і будь-якої іншої функції менеджменту, є розроблені методи менеджменту, прийняті конкретні управлінські рішення, а також затверджені певні показники (величина витрат, рівень прибутків, рентабельність тощо) діяльності організації.

Формування стратегії економічного розвитку підприємства є складним процесом, який охоплює декілька етапів:

- інформаційне забезпечення стратегічного планування. Це підбір, класифікація та підготовка до використання інформації, щодо розроблення стратегії, яка надасть достатньо повну та об'єктивну характеристику факторів зовнішнього та внутрішнього середовища;

- визначення цілей організації. Формування, усвідомлення та проголошення місії організацією є важливим орієнтиром і критерієм оцінки її діяльності;

- вибір методів аналізу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Цепорівняння експертних оцінок, статистичного і соціологічного дослідження, споживачів;

- оцінка і аналіз факторів внутрішнього середовища. Здійснюється шляхом дослідження стану фінансів, обліку, нормування та оплати праці, культурного рівня організації, використання робочої сили тощо [3].

Таким чином, можна зробити висновок що виникає необхідність розмежування стратегії розвитку підприємства від стратегії діяльності підприємства. Стратегія розвитку – це властивість стратегії підприємства, яку вона може мати не у будь-який момент діяльності підприємства, а тільки за наявності певних факторів. Вважаємо, що концептуально стратегія розвитку підприємства – це довготерміновий план, який містить сукупність кількісних та якісних рішень щодо, вибору напряму діяльності підприємства, які приводять до поліпшення його стану шляхом збільшення потенціалу підприємства, адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, що сприяє підвищенню здатності підприємства протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища та його життєздатності. Проблематику визначення стратегії розвитку підприємства не можна вважати вичерпаною, оскільки для точнішого визначення стратегії розвитку підприємства має цінність історичний аналіз. Для конкретизації сутності стратегії розвитку підприємства представляють інтерес питання умов, механізмів та принципів розвитку, вирішення яких дасть змогу більш точно встановити сутність та зміст стратегії розвитку підприємства, а також забезпечити умови для його практичної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Дунда С. П. (2018) Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства» / Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. [online] Available at: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/380/369> [Accessed 15 Dec. 2018]
- [2] Довгань Л.Є. (2011) Стратегічне управління: навч. посіб.: Центр учбової літератури, (2011)(87).
- [3] Демченко Д.М. (2017) Управління стратегічним розвитком підприємства / Електронний журнал «Ефективна економіка» № 1. [online] Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5388> [Accessed 24 Sep. 2018].

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає можливість встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій.

Управління стратегічним розвитком підприємства – це процес, за допомогою якого менеджери провадять довгострокове управління підприємством, виокремлюють специфічні цілі діяльності, щоб розробити стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи найсуттєвіші зовнішні та внутрішні умови, а також контролюють виконання розроблених планів, які постійно оновлюються та змінюються.

Управління стратегічним розвитком підприємства – багатоплановий, формально-поведінковий управлінський процес, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей [1].

Узагальнюючи погляди вчених-економістів [1,2,3] на головну концепцію управління стратегічним розвитком підприємства, її можна визначити за допомогою стратегічного мислення і вона виражається в таких рисах її застосування:

- взаємозв'язку системного, ситуаційного та цільового підходів до діяльності організації, що можна визначити як відкриту соціально-економічну систему. Використання лише одного з вище перелічених підходів не дає можливості досягти потрібних результатів, а поєднання тріади підходів дозволяє досягти ефекту синергії і забезпечити ефективний розвиток підприємства у довгостроковій перспективі;

- визначення умов, в яких здійснює діяльність підприємство та ідентифікація основних екзогенних факторів впливу. Це дає змогу розробляти відповідні цим умовам системи стратегічного управління, що будуть відмінні одна від одної залежно від особливостей підприємства та характеристик зовнішнього середовища організації;

- необхідність збору різних видів інформації та формування відповідних баз даних. Аналіз та застосування отриманої інформації для прийняття стратегічних рішень дає змогу визначити зміст та сформулювати послідовність дій щодо змін на підприємстві завдяки зменшенню невизначеності ситуації;

- прогнозування впливу рішень, що приймаються, і як наслідок, можливість впливати на ситуацію шляхом розподілу ресурсів, встановлення ефективних зв'язків та формування стратегічної поведінки персоналу;

- застосування відповідного інструментарію та методичного забезпечення розвитку підприємств: цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору», стратегічних планів і програм, стратегічного планування та контролю.

Зазначимо, що наведені характеристики не дають повного бачення сутності концепції стратегічного управління, але дають змогу визначити найбільш вагомі складові.

Удосконалення системи стратегічного підприємства – це не лише певна кількість концепцій, підходів і методів, це динамічний процес аналізу, вибору стратегій, планування, забезпечення і здійснення розроблених планів підприємством, що полягає в повторюваному циклі розв'язання п'яти основних завдань:

- 1) визначення майбутнього бізнесу компанії, формування стратегічного бачення напрямку розвитку організації;
- 2) перетворення стратегічного бачення і місії у вимірні цілі і завдання виконання;
- 3) розробка стратегії для досягнення бажаних цільових результатів;
- 4) реалізація і виконання обраної стратегії кваліфіковано і ефективно;
- 5) оцінка рівня досягнень поставлених цілей, розгляд нових напрямків розвитку і пропозицій з коректуванням довгострокових напрямків, цілей, стратегії чи її виконання у світлі накопиченого досвіду, зміни умов, нових ідей і нових можливостей [2].

Сучасна практика виробила численний арсенал методів стратегічного аналізу зовнішнього середовища підприємства. Найбільшого поширення у вітчизняних умовах набули: SWOT-аналіз зовнішнього середовища; PEST-аналіз; економіко-статистичні методи; методи економіко-математичного моделювання; методи оптимізації.

Щоб визначити стратегію поведінку підприємства на ринку та цілей планування необхідно проаналізувати зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства. Для кожного підприємства важливим є провести аналіз зовнішнього середовища, що передбачає вивчення постачальників ресурсів, наявності ринків збуту, покупців продукції, законодавства, існуючих технологій, конкурентів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Білоконний П.Г. (2000) Управління конкурентоспроможністю: Конспект лекцій - Вінниця: ВІРЕУ, (2000(33 –34).
- [2] Виханский О.С. (2011) Стратегическое управление: Учебник.–М.: Гардарики, (2011 (296.)
- [3] Поплавська, Ж.В. Зміна парадигми стратегічного управління на підприємстві в умовах сучасного розвитку./ А.С. Полянська [Електронний ресурс]. - <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26244/1/16-109-116.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ЗНАХОДЖЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УМОВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОАЛІЦІЙ В ДЕЯКИХ ВИПАДКАХ РІШЕННЯ КОАЛІЦІЙНИХ БІМАТРИЧНИХ ІГОР

У ринкових умовах головна задача підприємств - ефективна діяльність при зміні кон'юнктури ринку. Тому для підвищення стійкості організації при несприятливому розвитку ринкової кон'юнктури у юридичних осіб виникає необхідність створювати об'єднання з метою координації своєї підприємницької діяльності та отримання додаткового доходу.

При створенні коаліцій протиріччя неантагоністичні і моделюються за допомогою біматричної гри.

Мета роботи – розглянути особливості рішення задачі визначення множини припустимих способів дії осіб, що створюють коаліцію у деяких випадках. А також – розрахувати можливі додаткові прибутки.

Переговорна множина є частиною множини Парето і обмежує змішані стратегії обох гравців.

Переговорна множина може містити змішану стратегію повністю [Рис. 1].

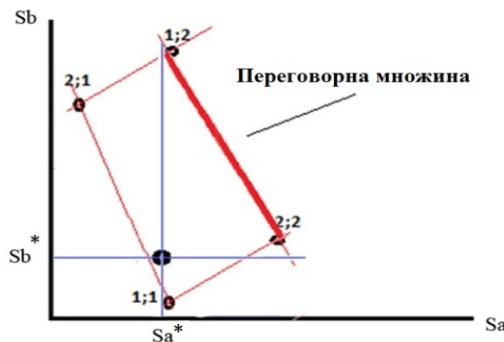

Рис. 1. Переговорна множина співпадає з множиною оптимальності по Парето

Переговорна множина є частиною змішаної стратегії [Рис. 2].

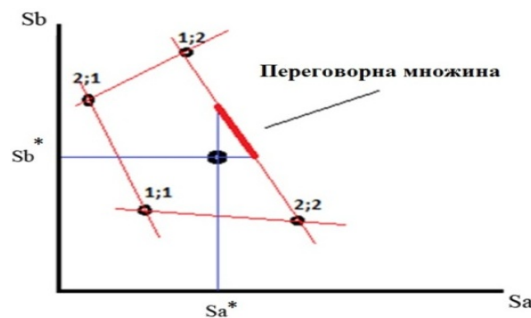

Рис. 2. Переговорна множина - частина множини Парето і обмежує змішані стратегії обох гравців

Наприклад, для біматриці: $\begin{pmatrix} -10; 5 & 2; -2 \\ 1; -1 & 1; 1 \end{pmatrix}$ за теоремою Неша отримано змішані стратегії:

$$\begin{aligned} p=1; q^* \geq 3/14 & & q=1; p^* \geq 2/9 \\ p=0; q^* \leq 3/14 & & q=0; p^* \leq 2/9 \\ 0 < p < 1; q^* = 3/14 & & 0 < q < 1; p^* = 2/9 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} S\{A\} (2/9; 3/14) &= -4/7; \\ S\{B\} (2/9; 3/14) &= 1/3 \end{aligned} \quad (1)$$

Детальний аналіз рішення виявляє, у даному випадку множини припустимих змішаних стратегій мають відповідати умові $p_1 + q_1 = 1$

На графіку – це синя лінія під кутом 45 градусів [Рис. 3]. А не прямокутна множина, як можна було б очікувати [Рис. 4].

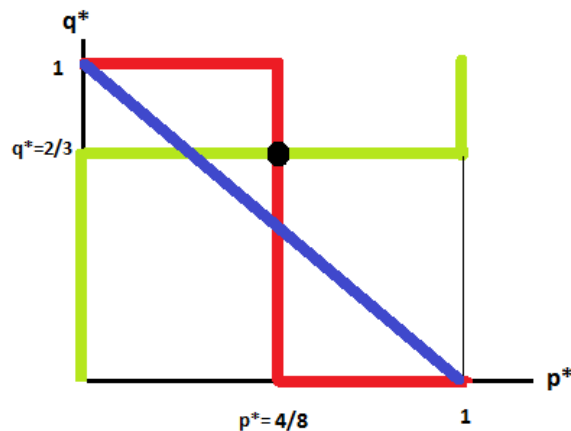

Рис. 3. Поведінка при будь-яких змішаних стратегіях обох гравців

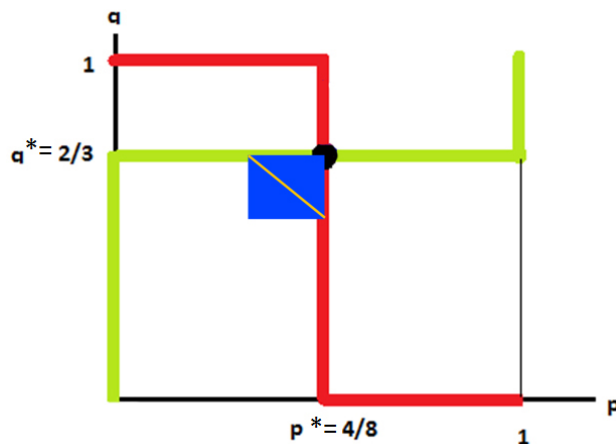

Рис. 4. Поведінка при обмеженій стратегії 2-го гравця (від q_{11}^* до q_{12}^*) та обмеженій стратегії 1-го (від p_{11}^* до p_{12}^*)

У другому випадку множина припустимих змішаних стратегій є відрізком такої лінії у межах, які розраховуються у процесі рішення.

В результаті створення коаліції гравці можуть отримати певний додатковий вигравш. Але у даному випадку він є залежним від поведінки водночас обох гравців.

Розподіл вигравшів повинен відповідати умовам:

- виконання умови індивідуальної раціональності: $x_i \geq \vartheta(i)$, для $i \in N$ (кожен гравець в коаліції повинен отримати вигравш не менше, ніж вигравш, якби він грав самостійно).

- виконання умови колективної раціональності (ефективності): $x_i = \vartheta(N)$ - сума поділів гравців повинна відповідати їх можливостям.

Як приклад з життя, де використовуються такі ігри, можна навести ситуацію: припустімо, ринок поділяють між двома фірмами-олігополістами: фірмою А та фірмою В. Якщо б обидві фірми могли співпрацювати, то, скоротивши випуск і призначивши монополю високі ціни, вони одержали б і високий прибуток по 100 грн. за одиницю продукції. Однак фірми діють як конкуренти. Тому вони можуть порушити негласну угоду всупереч очікуванням суперника понизити ціни і захопити частину його ринку, одержавши ще більший прибуток у 140 грн. за одиницю. Тоді прибуток суперника ще більше скоротиться і становитиме, наприклад, 20 грн. Намагаючись переграти суперника, кожен гравець вибере низькі ціни, та обидві фірми одержать прибуток по 60 грн замість 140.[4]

Фірма А і фірма В не можуть діяти узгоджено і роблять вибір на підставі цінової поведінки конкурента. Обидві фірми вибирають найвищі ціни і одержують однаковий прибуток по 60 грн. за одиницю продукції. В результаті ризики мінімізовані, й олігополістичний ринок перебуває в умовах рівноваги за Нешем. Це — часткова рівновага, оскільки фірми не максимізують свою корисність. Ця рівновага збережеться доти, доки в олігополістів не з'явиться стимул до зміни обсягів випуску. [4]

Отже, у ринкових умовах застосування теорії ігор, а саме коаліційних біматричних ігор, може дати корисний ефект для економіки, а в тому числі і для розвитку економіки України для підвищення стійкості організації при несприятливому розвитку ринкової кон'юнктури та отримання додаткового доходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] pidruchniki.com.(2010). *Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків* [online] Available at: pidruchniki.com/11750204/ekonomika/obgruntuvannya_gospodarskih_rishen_ta_otsinyuvannya_rizikiv
- [2] Шиян А.А (2009). *Теорія ігор: основи та застосування в економіці та менеджменті*. Вінниця, ВНТУ, 164 с.
- [3] Кремер Н.Ш., Путко Б.А., Тришин И.Н., Фридман М.Н.(2013) *Исследование операций в экономике: Учебное пособие для вузов*. Москва, ЮНИТИ, 407 с
- [4] studall.org.(2019) *Класифікація методів творчого пошуку альтернативних варіантів* [online]. Available at: <https://studall.org/all4-24205.html>

МІНІМІЗАЦІЯ НЕДОЛІКІВ МАТРИЧНОЇ СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Для успішного розвитку компанії потрібно відповідально підходити, до вибору структури управління. На даний час існує багато видів систем управління, такі як: лінійна, функціональна, дивізіональна, проектна та матрична [1]. Усі вони мають свої переваги та недоліки, які мають свою вагу при виборі одної системи зі списку. Потрібно чітко розуміти недоліки, кожної з систем та вміти ними керувати, щоб вони не стали фатальними для молодих підприємств [2], [3]. В даній статті будуть розібрані недоліки матричної системи управління, оскільки вона найбільше підходить для малого та середнього розміру підприємств, яких в Україні на момент 2019 року створюється все більше. Також будуть пропозиції мінімізації недоліків структури.

На початку 70-их років маленькі фірми на заході, які займалися оборонними замовленнями, а також працювали в будівничій сфері, не могли використовувати чисто проектну структуру управління, але з іншого боку були й надто великі, щоб не зіткнутися з проблемами, які породжувала функціональна структура. Над створенням нового типу, працювали такі фірми, як: Shell Oil, General Electric, Dow Chemical та Equitable Life Insurance. Так і була створена нова система управління. Графічно, структура утворює решітку (рис. 1.), від цього й була дана назва – матрична.

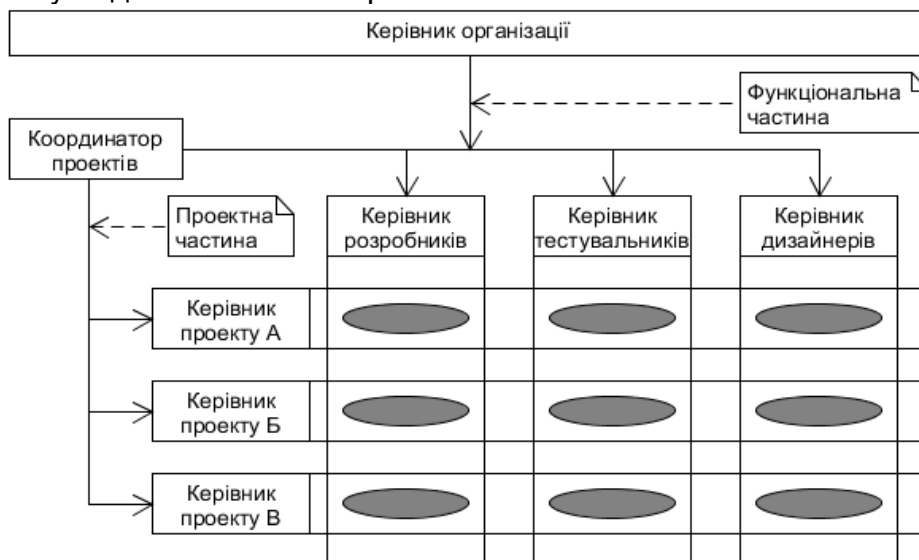

Рис. 1. Матрична структура управління [4]

Головними дослідникам даної структури є П. Лоуренс и С. Девіс. Вони сформулювали головне питання. Так зване «Питання пріоритетності» [4]. Вибір між проектною частиною (стратегічна необхідність створювати новий продукт) і функціональною частиною (поточними оперативними завданнями підрозділів). В ХХІ столітті над підвищенням продуктивності почали працювати Том Де Марко та Тімоті Лістер. Завдяки досвіду в страхуванні компаній, вони стверджують на

соціальні навички та особисту кваліфікацію менеджерів середньої ланки. Від яких і залежить 53% успіху в компанії [5].

На даний момент таку структуру використовують Ubisoft, Murka Play, JatApp та інші середнього розміру компанії. З недавніх пір Google перейшла на чисто проектну структуру управління.

Немає цілком виграшних форм управління. В матричній структурі основною перевагою є те, що це найбільш продуктивна структура в середніх організаціях. Дана структура дозволяє приймати комплексні рішення та адаптуватися до частих змін динамічного оточення, забезпечує додаткову координацію, для виконання подвійних вимог споживачів. Завдяки їй можна оперативно перерозподіляти персонал між задачами. Також, надає можливість покращити робочі показники персоналу в динамічному оточенні. Основний недолік – для рівноваги влади та субординації персоналу потрібні значні зусилля. При частих засіданнях втрачається близько 15-30% робочого часу. Подвійне підпорядкування викликає непорозуміння та напруженість між робітниками. Перехід на дану структуру вимагає цілком високих навичок міжособистісної комунікації та високої кваліфікації співробітників. Поки працівники повністю не вникнуть в робочий процес, впроваджена система буде мати занижені показники продуктивності [4].

Також, П. Лоуренс и С. Девіс виділили додаткові недоліки матричної системи [5], а саме: сутички за владу, додаткові витрати, неможливість протидіяти фінансовому пресингу та конформізм групових рішень.

Щоб мінімізувати дані недоліки потрібно впроваджувати такі дії:

1. Підтримувати політику вільної думки між робітниками. Дати можливість анонімно виражати свої думки й доставляти їх керівництву [2], [3].

2. Том Де Марко, найшов рішення по скороченню часу на зустрічах та засіданнях [6]. Потрібно зробити так, щоб люди не боялися пропускати не потрібні для них засідання. Самий простий спосіб зарання створити повістку зустрічі, а потім строго її придержуватися.

3. Від самого початку переходу на матричну структуру управління потрібно відповісти на «Питання пріоритетності», щоб працівники явно бачили, яка задача з обох відділів пріоритетніша.

4. Давати стимул і можливості росту навичок, для співробітників.

5. Потрібно створити документ, для співробітників, по роботі організації, де буде детальний опис управління та відповіді на часті запитання. Це допоможе новим людям швидше адаптуватися в компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Shaw, E. (2019). *Three Types of Project Management Organizations - Project Smart*. [online] Projectsmart.co.uk. Available at: <https://www.projectsmart.co.uk/forums/viewtopic.php?t=730> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [2] A guide to the Project management body of knowledge (Pmbok guide), fourth edition. (n.d.). 4th ed. Pennsylvania: Project Management Institute, Inc., pp.7-22.
- [3] A guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK guide), fifth edition. (n.d.). 5th ed. Pennsylvania: Management Institute, Inc., pp.20-60.
- [4] M. Mescon, M. Albert and F. Khedouri, *Management*, 1st ed. New York [u.a.]: Harper & Row, 1988.
- [5] DeMarco, T. and Lister, T. (n.d.). *Waltzing with bears*. 1st ed. Moscow: p. m. Office, pp.15-87.
- [6] T. DeMarco, *The deadline*, 1st ed. New York: Dorset House Pub, 1997, pp. 242-255.

Тєлєгіна Д.М.
*студентка гр. УП-71, ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського»*
ORCIDID: 0000-0001-7458-4369

Обелець Т.В.
*к.е.н, ст.викладач,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського»*
ORCID ID: 0000-0002-1553-5150

ВАЖКА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

Важка промисловість є провідною галуззю української промисловості. Вона займає велику частку у всій галузевій структурі промисловості України, а також в загальному обсязі виробництва ВВП. Але цей показник доводить, що важка промисловість завжди витісняла та переважала над легкою та харчовою. Це призвело до недостатнього забезпечення населення продукцією та до повільного темпу зростання цих промисловостей.

Дане дослідження є актуальним, оскільки воно наочно відображає основні проблеми важкої промисловості України, які на сьогоднішній день необхідно вирішувати, щоб забезпечити найбільш ефективне функціонування цього сектору промисловості.

Важка промисловість – це сукупність галузей промисловості, що займаються переважно виробництвом засобів виробництва (обладнання, машини, агрегати, механізми тощо). Вона включає та об'єднує галузі обробної, видобувної, машинобудівної промисловостей, а також хімічну, тепло- та електроенергетичну, деревообробну промисловості, чорну та кольорову металургію, виробництво будівельних матеріалів. Тож спробуємо охарактеризувати найважливіші галузі важкої промисловості.

Найбільший відсоток серед частки найважливіших галузей важкої промисловості належить саме металургії (38%). Частка машинобудування – 14,4%, видобувна промисловість – 8,5%. [2]

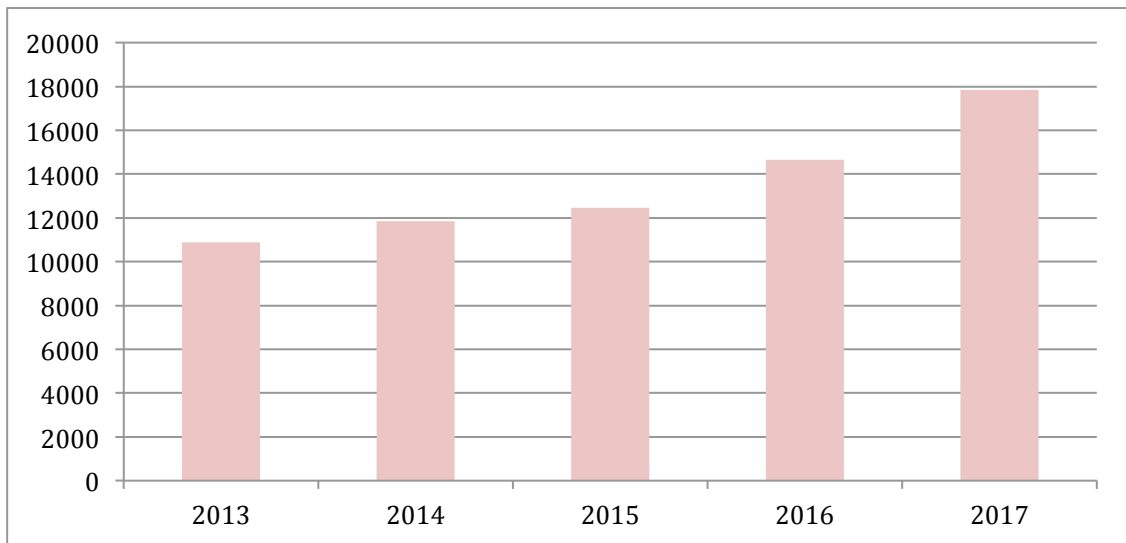
Металургія – базова галузь вітчизняної промисловості. Вона задовольняє потреби країни в чорних та кольорових металах, нерудних матеріалах. Підприємства металургії спеціалізуються на виробництві чавуну, сталі, труб, прокату тощо. В Україні також існує значний конструкторський та науково-дослідний потенціал, що стосується металургійного виробництва – це спеціальні науково-дослідні та проектні організації. Частка металургії у ВВП України становить близько 38%. У промисловому виробництві ця частка становить 27,3%, тоді як у структурі світової промисловості – 34,3%, в експорті – 34,2%. [2]

Нижче на діаграмі (рис.1) бачимо, що спостерігається позитивна динаміка капітальних інвестицій в цю галузь є, але ця динаміка незначна.

Проаналізувавши дані Державної служби статистики України щодо обсягів капітальних інвестицій у металургію та промисловість загалом за останні 5 років, можна зробити висновок, що інвестиції в цю галузь промисловості є недостатніми. Це пов'язано, по-перше, з несприятливою зовнішньо – економічною кон'юнктурою ринку. По-друге, з послабленням державного впливу

на галузь та відсутністю внутрішніх джерел фінансування. І по-третє, це пов'язано з застарілими технологіями та технікою, через що галузь не може розвиватись в повному обсязі. Це призводить до зменшення капітальних інвестицій у галузь. [4]

*Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій у металургію 2013-2017 рр. (млн. грн.)
Джерело :складено на основі даних [1].*

Добувна та обробна промисловості є також основними секторами національної економіки. Підприємства цієї галузі займаються видобутком, постачанням і, відповідно, переробкою кам'яного вугілля, залізних та марганцевих руд, нерудної сировини для чорної металургії, яка є основою українського експорту та виробляє продукцію з металів, що необхідна для машинобудування, будівництва, транспорту тощо. Для розвитку даної галузі в Україні достатньо ресурсів, але зараз спостерігається тенденція до імпортування значної частини паливної сировини.

За даними держкомстату, у 2013-2015 роках спостерігалось зменшення частки інвестицій у добувну та переробну промисловості. Далі відбувається збільшення інвестиційної активності

На сьогоднішній день, переробна промисловість займає не найменшу частку інвестицій від їх загального обсягу (станом на 2017 рік переробна займає 51,5%). Добувна займає лише 24,8%, і цей спад обумовлює уповільнення темпів інвестиційної діяльності в середньому по економіці.[2]

Галузі вітчизняного загального машинобудування налічують більше 1000 підприємств різного призначення та різних форм власності. Різноманітною є галузева структура: в Україні розвинуте важке, сільськогосподарське, транспортне машинобудування, верстато- і приладобудування, електротехнічне та радіотехнічне виробництво. Виробництво приладів та інструментів має експортоутворююче значення. Інноваційна активність в галузі є недостатньою.

Потенціал машинобудування станом на 2017 рік відображається тим, що галузь знаходиться серед п'ятірки галузей, що вже досягли успіху зростання фінансових показників. Але єдине, що для цього необхідно – масштабні інвестиції для покращення фінансових результатів підприємств, впровадження нових технологій і техніки, модернізації виробництва. [3]

Автомобілебудування найменш розвинена галузь машинобудування України, воно потребує капітальних інвестицій та впровадження нових технологій у виробництво, оскільки продукція галузі через свою якість майже не експортується, а реалізується на вітчизняному ринку. Наприклад, було б доцільно впровадити власне виробництво автомобільних листів, які наразі Україна імпортує.

Отже, можна зробити висновки, що на даний момент у важкій промисловості спостерігається процес зростання обсягів виробництва, відбувається реструктуризація важкої промисловості на пріоритетний розвиток машинобудування, особливо високоточного, при зниженні темпів росту металургійного виробництва та добувної промисловості. Україна має необхідну кількість ресурсів для розвитку основних галузей важкої промисловості, але для цього це не вистачає капітальних інвестицій в галузі. Це пов'язано насамперед з несприятливою зовнішньо – економічною кон'юнктурою ринку, з послабленням державного впливу на галузь (зростають інфляційні процеси, спостерігається зменшення імпорту промислової продукції) та відсутністю внутрішніх джерел фінансування. А насамперед це пов'язано з застарілими технологіями та технікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] *Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності.* [online] Available at: – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [Accessed 02 Mar. 2019].
- [2] *Макроекономічні показники.* URL: [online] Available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896 [Accessed 01 Mar. 2019].
- [3] *Україна комунальна.* URL: [online] Available at: <http://jkg-portal.com.ua> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [4] *Сухоруков А.І. Пріоритети державної політики щодо інвестиційного забезпечення структурних зрушень у промисловості. / А. І. Сухоруков, Т.П.Крупельницька./ URL [online] Available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/invest_zabezp-2873f.pdf*

Цимбал А.В.
студент гр. УП-71, ФММ
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
ORCID ID 0000-0002-2729-7591

Обелець Т.В.
к.е.н., старший викладач
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
ORCID ID 0000-0002-1553-5150

АНАЛІЗ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Легка промисловість – одна з найвагоміших галузей економіки України, що здійснює надзвичайно важливі функції: по-перше, це забезпечення населення товарами першої потреби, а по-друге, створення робочих місць та підвищення зайнятості населення.

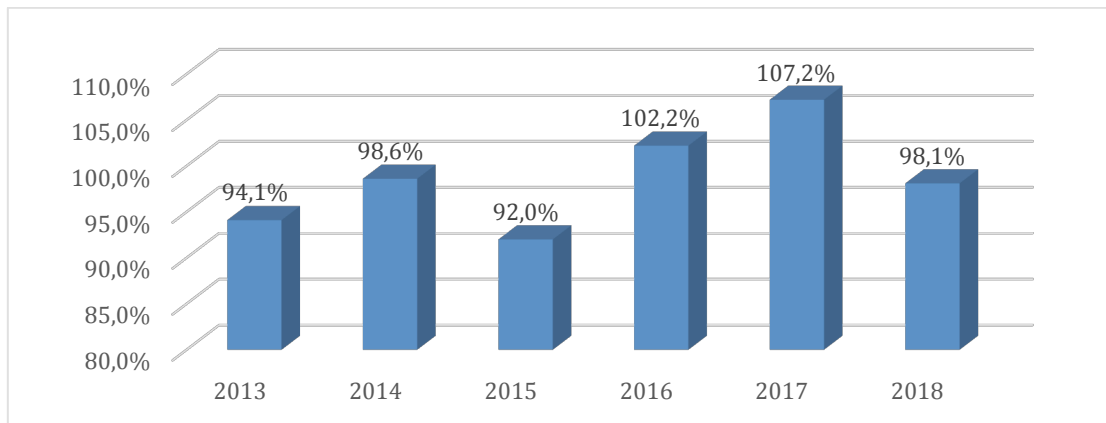
Питання легкої промисловості наразі викликає багато суперечок серед засобів масової інформації, тому можна стверджувати, що наразі ця тема є достатньо актуальною. Оскільки ця сфера відіграє значну роль у рівні розвитку національної економіки, то можна сказати впевнено, що розвиток даної галузі є важливий як і для населення, так і для країни водночас.

Метою дослідження є розгляд сучасного стану легкої промисловості України, визначення її теперішніх проблем та можливих перспектив розвитку задля досягнення конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках.

На даний момент часу легка промисловість перебуває в поганому стані. Наразі прослідковується тенденція до скорочення підприємств та зайнятих людей у даній сфері. Станом на 15 березня 2018 року в Україні налічувалося близько 2,3 тисяч підприємств легкої промисловості, що забезпечували роботою більше ніж 85 тисяч осіб [1]. Порівнюючи з попередніми роками, можна сказати, що з кожним роком даний вид промисловості скорочується. Як приклад, станом на 2014 рік існувало 3022 підприємств, серед яких 639 займалися текстильним виробництвом, 1964 - виробництвом готового одягу та хутра, а 419 виготовляли взуття та шкіру[2].

Проте у 2017 році відбувся так званий скачок у цій сфері промисловості – загалом обсяг виробництва зріс на 6,3% порівняно з попереднім роком, а сукупний обсяг реалізованих товарів досяг 23 млрд грн. Виробництво одягу становить близько 40% від усієї реалізації, текстилю – 37%, а шкіри та взуття – близько 20%. Першість по виробленню товарів даної сфери очолила Львівська (14,4%), Житомирська (8,7%), Харківська (8,5%), Дніпропетровська області (7%) та Київ (6,9%) [1].

Отже, можна сказати, що темпи розвитку легкої промисловості є неоднозначними протягом 2013-2018 років. Якщо до 2015 року спостерігалось скорочення обсягів виробництва продукції легкої промисловості, то з 2016 року почався непоганий ріст цього показника. Саме це показало, що українська легка промисловість почала відновлюватися і виходити із довготривалої кризи. Динаміку індексів виробництва продукції легкої промисловості наведено на рисунку 1 [2].

Рис.1. Динаміка індексів виробництва легкої промисловості у відсотках до попереднього року у відсотках протягом 2013-2018 років

Українська продукція легкої промисловості експортується у 150 країн. Загальне зростання експорту у 2017 році становило 43%. Більше 83% від усього експорту поставляється насамперед у країни Євросоюзу, а саме у Німеччину – 40%, Францію – 9%, Польщу та Італію – 7%, Нідерланди та Угорщину – 5%, Велику Британію, Швецію і Данію – 4% [1]. При чому прослідковується тісний зв'язок між шляхом зовнішньоторговельних поставок сировини і матеріалу та експортом уже готової продукції. Тобто більшу частину продукції легкої промисловості вітчизняні підприємства виготовляють із давальницької з-за кордону сировини, а потім у відповідних країнах, які надавали цю саму сировину, доводять дану продукцію до товарного вигляду.

Говорячи про імпорт продукції легкої промисловості можна сказати, що першість ньому в Україну займають такі країни, як Китай (27,4%), Польща (10,2%), Туреччина (9,2%), Німеччина (8,2%) та Італія (7,1%) [3]. Ці країни імпортують в Україну текстиль та одяг (в основному Китай) та взуття (Китай та Італія). Найбільше за 2017 рік в Україну імпортували шкіряні товари (що на 122,1% більше, ніж було у 2016 році), шкур (на 180,1%), пряжу з шовку та нитки шовкові (на 198,8%) та посуд столовий кухонний з фарфору (на 180,2%) [4].

Не зважаючи на певні покращення, у легкій промисловості налічується ряд проблем, які наразі досить складно вирішити. Серед них найважливішими є:

1. нерівні умови конкуренції на зовнішньому та внутрішньому ринках;
2. дефіцит кадрів з необхідною кваліфікацією та низька продуктивність праці;
3. існування так званого “тіньового” виробництва та імпорту, перенасиченість внутрішнього ринку імпортними товарами, насамперед такими, як секонд-хенд;
4. вкрай низький рівень інвестицій, як вітчизняних, так й іноземних, та недовіра іноземних інвесторів через політичну та економічну нестабільність тощо.

Однією з найвагоміших проблем товарів легкої промисловості є їхня надзвичайно висока собівартість, а як наслідок – низька конкурентоспроможність на вітчизняному та міжнародному ринках. На даний момент часу спостерігається значний знос виробничих фондів, більшість із яких є застарілими як морально, так і фізично. Використання застарілого обладнання призводить до збільшення енергозатрат, які закладаються у собівартість товарів. За даними Державної служби статистики України ступінь зносу

основних засобів на 2017 рік становив 45,8%, що є досить високим показником[2].

На конкурентоспроможність вітчизняної продукції легкої промисловості впливає ще й те, що вітчизняні підприємства працюють за умов світових цін на устаткування і сировину, які складають близько 65-80% собівартості вироблених товарів, тоді як витрати на оплату праці робітникам сягають лише 10-20% собівартості виробленої продукції.

Вагомою проблемою української легкої промисловості, що не дає змоги їй розвиватися, є недостатність інвестицій від вітчизняних та іноземних інвесторів.

Загалом у текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри і виробів з неї та інших матеріалів протягом 2017 року було вкладено 1882325 тис грн. Найбільше було проінвестовано у Закарпатську (5% від суми), Львівську (6,1%), Хмельницьку (12,7%), Чернівецьку (7,4%) та Житомирську (4,7%).

Статистичні дані показують, що іноземні інвестори не зацікавлені вкладати кошти в легку промисловість України. Наприклад, у 2017 році іноземними інвесторами було інвестовано всього 6206,4 млн грн, що становить 1,4% від усіх капітальних інвестицій. З цих коштів приблизно 0,3% вкладається у легку промисловість, тоді як у важку промисловість вкладається 32,3%, у переробну – 27,4%.

Загалом вітчизняна легка промисловість має багато вагомих проблем, які необхідно починати наразі вирішувати. Проте вона має і достатньо перспектив розвитку: ця галузь може стати більш конкурентоспроможною на міжнародному та вітчизняному ринках, “відвоювати” українських споживачів, що купують імпортні товари, збільшити рентабельність підприємств та підвищити їх прибутковість, розширити асортимент виробленої продукції тощо.

На нашу думку, значну роль у вирішенні даних питань має відігравати саме держава насамперед у таких напрямках:

1. залучити іноземні інвестиції та збільшити кількість вітчизняних;
2. обмежити ввіз імпоротної продукції, вивести дану галузь із “тіні”;
3. зменшити мито на ввіз якісної імпоротної сировини;
4. створити певні пільги чи субсидії на оновлення і закупівлю основних виробничих фондів.

Отже, легка промисловість України має потужний потенціал, вона є важливою галуззю економіки, що виконує соціальну функцію – забезпечення населення товарами першої необхідності. Проте ця галузь наразі не може повністю використати цей потенціал через ряд проблем, які потребують довгострокового вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] *Uteka.ua*, 2019. [Online]. Легка промисловість України: реалії та перспективи. Available: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-legkaya-promyshlennost-ukrainy-realii-i-perspektivy>. [Accessed: 28- Mar- 2019].
- [2] *Ukrstat.gov.ua*, 2019. [Online]. Available: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [Accessed: 28- Mar- 2019].
- [3] *Economics.unian.ua*, 2019. Україна збільшила виробництво товарів легкої промисловості. [Online]. Available: <https://economics.unian.ua/industry/2206979-ukrajina-zbilshila-virobnitstvo-tovariv-legkoji-promislovosti.html>. [Accessed:28- Mar- 2019].
- [4] *Укрлегпром*, 2019. Укрлегпром – Українська асоціація підприємств легкої промисловості. [Online]. Available: <http://ukrlegprom.org.ua/>. [Accessed: 10- Apr- 2019].

ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ БІЗНЕСУ ЗА ФРАНШИЗОЮ

У період економічної нестабільності розпочинати новий бізнес досить важко. Проте вихід на ринок із успішним, перевіреним за часом і надійним брендом може стати непоганою ідеєю для підприємця-початківця. Тому все більшої актуальності набуває така система організації і ведення бізнесу, як франчайзинг. Ринок франчайзингу стає все ширшим, і за підрахунками Асоціації франчайзингу України, станом на сьогоднішній день у нашій країні нараховується понад 700 відповідних проектів та функціонує приблизно 22000 франшизних точок. До найбільш популярних галузей можна віднести громадське харчування(кав'ярні, пекарні, фаст-фуд), послуги (салони краси, б'юті-бари, туристичні агенства), освітні та медичні установи [5].

Порівняно із відкриттям власної справи, франшиза іде в комплекті з підтримкою франчайзера і деякими стартовими умовами: план організації, якісне фірмове обладнання, поставників. Оскільки успіх справи залежить від професіоналізму та обізнаності співробітників, у більшості випадків франчайзер надає можливість стажування персоналу, підвищення його кваліфікації. Приємним бонусом буде консультаційна допомога франчайзера, його поради й рекомендації щодо ведення справ на перших етапах, налаштування необхідного обладнання. Франчайзі має деякі привілеї з боку фінансів. Залучати інвесторів набагато простіше, ніж знайти партнера, готового вкладати гроші у розвиток нульового, або ж навіть ризикованого, бізнесу.

Розібравшись із перевагами франчайзингу, розглянемо деякі кроки, що посприяють успішному бізнесу.

1. Для початку необхідно визначитись зі сферою і проаналізувати ринок. На даний момент існує величезна кількість можливостей розпочати власну справу. Варто уважно ознайомитись із каталогом франшиз і обрати саме ту, яка вас найбільше приваблює. За допомогою мережі Інтернет є можливість знайти інформацію про кількість конкурентів, якість послуг, запропонованих ними, та порівняти з тими, що ви зможете надати, оцінити конкурентоспроможність.

2. Наступним кроком є збір даних про франчайзера та відсіювання шахрайських пропозицій. Умовно франшизи можна поділити на три групи: білі, сірі та чорні. Білий франчайзер веде прозорий бізнес, дає правдиву інформацію щодо перспектив та прибутку. Власник сірої франшизи навмисно (або ж випадково) завищують кількість відкритих точок, їхня документація оформлена з помилками, а сама справа не приносить достатньо прибутку. Чорний франчайзер- це просто шахрай, основною метою якого є прибрати ваш капітал до своїх рук, причому на законних підставах.

3. Розглянута система ведення бізнесу потребує вкладень. Хоча витрати будуть значно меншими, ніж ті, які б вас спіткали при відкритті справи з нуля, ви повинні проаналізувати, за що стягується той чи інший платіж, і на що можна розраховувати з часом. Для початку необхідно зробити паушальний(початковий) внесок, тобто плату за оренду бренду. Іноді це може виявитися дуже великою сумою, тому необхідно орієнтуватися на свої фінансові

можливості. Наприклад, паушальний внесок для купівлі ресторану відомої мережі MAFIA може лежати в межах від 30000\$ до 50000\$, закладу TM Fornetti – 5700\$, кав'ярні AROMAKAVA – 75000 грн [3]. Також кожного місяця необхідно сплачувати роялті, тобто відсоток від вашого прибутку, що варується в межах від 0 до 15%. У деяких випадках франчайзер не вимагає паушальний внесок, але вищими тоді будуть щомісячні роялті. Не слід забувати про витрати на аренду або ж покупку приміщення для підприємства. В залежності від місця розташування та розміру, аренда, наприклад, кіоску площею в 8-16 м² буде коштувати від 5000 до 10000 грн. Більш того, доведеться за власний рахунок придбати обладнання, що не включене до пакету франшизи: меблі, витяжки, холодильники тощо.

4. Найважливішим етапом у відкритті бізнесу є складання договору. Підписуючи договір із франчайзером, ви не просто отримуєте бізнес із підтримкою, а стаєте повноправним носієм бренду підприємства, людиною, що володіє корпоративними таємницями, тому потрібно бути готовим до постійного контролю та штрафувань за невиконання певних пунктів угоди. Тому при укладанні договору варто приділити увагу наступним ключовим моментам.

Авторські права. Для того, щоб не потрапити на гачок до шахраїв і придбати право на неіснуючий бренд, необхідно перевірити реєстрацію товарного знаку компанії.

Локація. Ви маєте право самостійно обирати місце розташування вашого підприємства, але доречним є прислухатися до порад франчайзера, що має більший досвід.

Терміни дії договору. Він може бути як безстроковим, так і бути укладеним на деякий час (зазвичай від 5 до 20 років). Після закінчення терміну дії угоди, вам доведеться залишити справу і знову починати все з нуля.

Особистий простір. Усі питання з приводу самостійного прийняття рішень щодо розвитку бізнесу, ціноутворень, пошуку постачальників сировини і обладнання тощо варто заздалегідь обговорити із франчайзером.

Отже, франчайзинг вдало поєднує в собі два основних види початку бізнесу: почати власну справу з нуля і придбати вже готовий, діючий бізнес. Український ринок франчайзингу наразі бурхливо зростає, хоч у 2018 році на ньому спостерігався відносний спокій, попередні роки ознаменувалися активним пошуком нових напрямків, ідей та можливостей. Проте, незважаючи на велику кількість переваг, не варто вважати дану систему організації бізнесу ідеальною та позбавленою ризиків, адже франчайзі розоряються так само часто, як і ті, що відкрили власну справу. Згідно статистики, лише 20% усіх франчайзі має стабільний дохід і прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] 5 шагов для создания успешного бизнеса по франшизе-citiesitesglobal.com [online] Available at: <https://citiesitesglobal.com/ua/news/40> [Accessed 20.01. 2019].
- [2] Franchise.ua [online] Available at: <http://franchise.ua> [Accessed 20.01. 2019]
- [3] Франчайзинг в Украине [online] Available at: http://www.prostobiz.ua/biznes/biznes_start/vse_novosti/franchayzing_v_ukraine [Accessed 20.01. 2019]
- [4] Понятие и условие франчайзинга в Украине [online] Available at: <http://www.chipsaway.ua/franchising/ru> [Accessed 17.01. 2019]
- [5] Франчайзинговый рынок Украины сегодня [online] Available at: <https://ffc.expert/ffc-blog/franchayzingovyy-rynok-ukrainy/> [Accessed 20.01. 2019]

**Секція 6.
Фінанси. Аналітика
фінансового ринку**

ПРОБЛЕМА ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Для стабільного функціонування країни держава потребує певний бюджет для впровадження ефективної політики. Проте не завжди в скарбниці країни є достатня сума коштів для здійснення продуктивного управління. Внаслідок цього уряд розширює межі для отримання додаткового фінансування. Сьогодні через дефіцит фінансових ресурсів на розвиток національної економіки України має великий вплив кредит у міжнародній сфері.

По-перше, суть міжнародного кредиту полягає у тому, що він являє собою форму руху позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин. Рух цієї форми капіталу пов'язаний з наданням суб'єктам світового ринку валютних та кредитних ресурсів на умовах повернення, визначення строків, на які кредити надані, та виплати відповідної винагороди за позичку у формі відсотка. Зовнішня заборгованість для багатьох країн стала причиною призупинення їх економічного зростання.[1] Кредит також діє як засіб засвоєння досягнень науково-технічного процесу, що призводитиме до розвитку міжнародного поділу праці.

Зростання дефіциту державного бюджету та кризи у грошово-кредитній системі призводить до гальмування розвитку національної економіки України. Тому, щоб уникнути цього, держава регулярно вдається до отримання коштів від міжнародно-фінансових організацій з метою врегулювання валютної системи та сприяння стрімкому розвитку економіки України. Зараз ми спостерігаємо таку ситуацію: країна бере нові кредити в МФО для вирішення проблем погашення зовнішнього боргу, тим самим все більше нарощуючи борги. Це вже починає нагадувати боргову яму.

Варто пам'ятати про межу залучення запозичень в іноземній валюті, що сприятиме розвитку економічного потенціалу країни, проте надмірне їх використання може призвести до сильного навантаження на державний бюджет. Велика кількість міжнародних кредитів є небезпечною, адже, як відомо, економічна криза 2008 року призвела до різкого знецінення української гривні, що майже унеможливило українські банки розплатитися з цими кредитами. Внаслідок чого ледь не розпалася банківська система.

За даними Міністерства фінансів України державний зовнішній борг станом на 31.10.2018 року становить 47 209,2 млн.дол. США. Порівняння ж зовнішнього державного боргу України та її золотовалютних резервів дає досить жахливу картину. Зовнішній державний борг останнім часом хронічно випереджає валютні резерви України, і на 31 жовтня 2018 він компенсувався ними лише на 35,5%. [2]

Не так давно Міністерство фінансів України намагалося скоротити фінансову заборгованість. У 2015 році міністру фінансів Наталії Ярецько вдалося домовитись з кредиторами про списання 20% основного боргу, а також перенести термін погашення кредиту з 2015-2023 на 2019-2027 роки.[3] Коли в 2015 Наталія Ярецько реструктуризувала єврооблігації (постанова № 912) була певна «ейфорія» і здавалося, що після цієї реструктуризації буде досягнуте стабільне економічне зростання і Україна матиме не тільки гроші на

погашення зовнішнього боргу, а й наздоганятиме інші країни з вищим соціально-економічним розвитком, проте цього не відбулося. Уряд не був готовий до радикальних реформ, посилювалися внутрішні проблеми і зменшився потік капіталу в країну. У той час держава мала наступний вихід : нова реструктуризація або оголошення дефолту , внаслідок якого країна відлякає всіх іноземних інвесторів. На основі досвіду інших країн світу, країн Південної Америки, Греції, можна зазначити, дефолту не варто боятися, бо він допоможе Україні швидше вийти з боргової ями, ніж реструктуризації та інше. Дефолт полягає в тому, що велика частина боргів анулюється, інша – відшкодовується частиною державного майна, яка прописана в нормах міжнародного права, та реструктуризується. Після оголошення дефолту на уряд спадає велика відповідальність, адже він дає змогу і стимул щодо відбудови і розвитку реального сектора економіки. Як би це не звучало, але з його оголошенням ми заморожуємо всі шляхи іноземних інвестицій та підтримки європейських країн, МВФ, хоча Україна вносить туди гроші і має на них право, і саме в цей час ми повинні на максимум сприяти розвитку країни. Зменшення облікової ставки, підтримка реального виробництва, експорт готової продукції, а не сировини ці та інші дії дадуть змогу Україні вийти на новий рівень розвитку держави. Історія має приклади країн для яких дефолт став поштовхом для розвитку і виходу з боргового ярма. Як приклад, Аргентина, уряд якої впровадив неокейнсіанську політику, здолала фінансові негаразди і досягла очікуваного зростання ВВП і рівня економічного розвитку країни. [4]

Отже, на даний час, уряду країни потрібно впроваджувати в дію найефективніші методи боротьби з фінансовою заборгованістю перед міжнародними фінансовими організаціями. Адже багаторічне погашення кредиту і відсотків за ними є негативним фактором для розвитку економіки країни та її міжнародного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Uk.wikipedia.org. (2018). Міжнародний кредит. [online] Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_кредит [Accessed 24 Oct.2018]
- [2] Index.minfin.com.ua. (2018). Зовнішній державний борг України (2009-2018). [online] Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> [Accessed 24 Oct. 2018]
- [3] rbc.ua. (2015). Реструктуризація боргу: три роки перепочинку, але не для відпочинку. [online] Available at: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/restrukturizatsiya-dolga-tri-goda-peredyshki-1447667830.html> [Accessed 2 Nov. 2018]
- [4] commons.com.ua. (2015). Чому один дефолт буває краще, ніж десять реструктуризацій. [online] Available at: <https://commons.com.ua/ru/chomu-odin-defolt-buvaye-krashhe/> [Accessed 6 Nov.2018]

Блащук-Дев'яткіна Н.З.
к. е. н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка

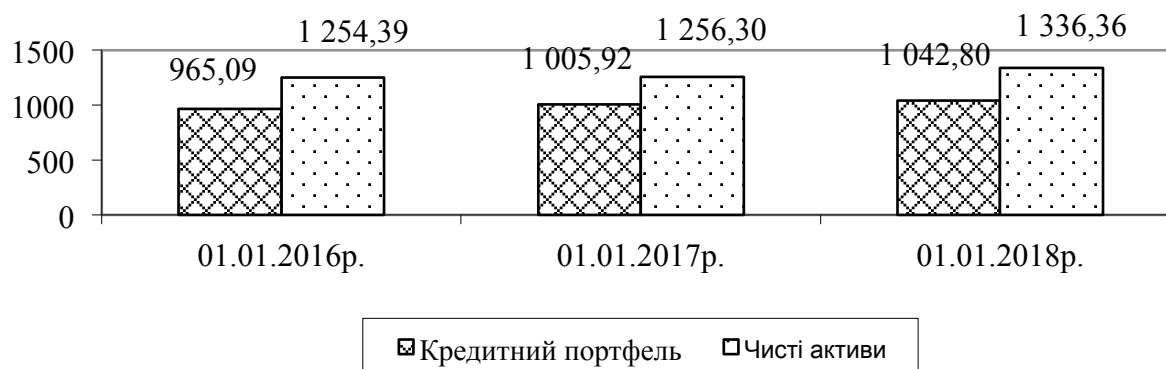
Петик Л.О.
к. е. н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

Споживчий кредит відіграє суттєву роль у задоволенні потреб, які виникають у населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного захисту та розвитку, соціальної відповідальності банківських установ. Динамічний розвиток, різноманітність форм і видів споживчого кредиту свідчать про зацікавленість у ньому як джерелі прибутків з боку банків, а також про постійний попит з боку населення. Тому актуальними є дослідження сучасного розвитку банківського споживчого кредитування в Україні.

Завданням дослідження є вивчення тенденцій споживчого кредитування та перспектив його розвитку в Україні.

Незважаючи на зменшення кількості банків та труднощі у їх діяльності, спостерігається незначне збільшення активів банків України (рис. 1). Їх обсяг станом на 01.01.2018 р. становив 1,336 млрд. грн. проти 1,256 млрд. грн. на початок року (+6,4%), що дозволяє зробити висновок про підвищення потужності та стабільності вітчизняних банків.

*Рис. 1 Динаміка активів банківської системи за 2015-2017 рр., млрд. грн.
Джерело: [1]*

Ключовими чинниками коливання обсягу активів банківської системи у досліджуваному періоді виступали: динаміка курсу національної валюти, нарощення вкладень в ОВДП, збільшення обсягу кредитного портфеля банків, а також виведення частини комерційних банків з ринку.

Дослідження процесів банківського кредитування в Україні свідчить про його нерівномірний розвиток. У 2013–2014 роках ринок кредитування фізичних осіб почав поступово відновлюватися. Однак з 2015 року через фінансову кризу обсяги і частка кредитів, наданих фізичним особам, впродовж двох років

постійно зменшуються, суттєво знижується ефективність кредитної та банківської діяльності загалом (рис. 2).

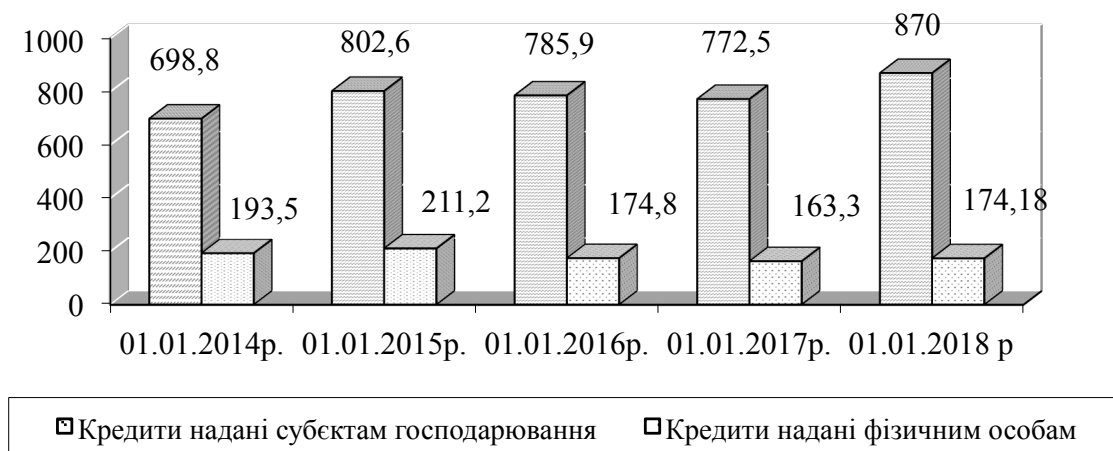

Рис. 2. Динаміка кредитів, наданих банківськими установами за період 2013-2017 рр., млрд. грн.

Джерело: Складено автором за даними [2, 3]

Зменшення суми кредитів, наданих фізичним особам, відбулося внаслідок скорочення депозитної бази банків, погіршення платоспроможності кредиторів та зміни курсу валюти. У цей час простежувалися труднощі з обслуговуванням кредитів банківськими установами, особливо в іноземній валюті, через зміну курсу гривні до іноземних валют, зниженням реальної заробітної плати та міграцією [4].

Кредитний портфель фізичних осіб скоротився також внаслідок визнання неплатоспроможними ряду банківських установ, що володіли великими за обсягами кредитними портфелями, в тому числі роздрібними.

Впродовж 2013-2017 років найбільшу частку (більше 50%) серед кредитів фізичним особам займали споживчі кредити (зокрема «кешові» кредити). На другому місці кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (від 25% до 40%) [1].

Причиною цього є те, що ризики споживчого кредитування менші ніж ризики при кредитуванні на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості.

Зменшення обсягу кредитування фізичних осіб, а також постійне зниження частки кредитів фізичним особам у загальних обсягах кредитування можна пояснити високою вартістю таких кредитів, про що свідчать дані Національного банку України щодо середньозважених ставок за кредитами домашнім господарствам (з 27,3% у 2013р. до 29,1% у 2017р.) [5].

Також однією з ключових проблем у сфері споживчого кредитування сьогодні є високий рівень проблемної заборгованості з боку населення. Після значної девальвації гривні в кінці 2008 року (більш ніж на 40%) більшість позичальників не впоралась із кредитним навантаженням, що спричинило непогашення ними заборгованості за споживчими кредитами. Крім того, дозвіл НБУ на надання валютних кредитів також опосередковано вплинув на це. Ситуація дещо стабілізувалась у 2011–2013 роках, але частка простроченої

заборгованості у кредитному портфелі банків не стала нижчою. У 2014–2015 роках спостерігалось нове зростання проблемних кредитів у банках, спричинене девальвацією гривні та масовим кредитуванням фізичних осіб в іноземній валюті.

У квітні 2017 року частка непрацюючих кредитів становила 56,6% від загального кредитного портфеля. Зростання цього показника порівняно з кінцем 2016 року обумовлювали такі фактори [6]:

- визнання Приватбанком реальної якості кредитів після націоналізації (+15,1 в. п.);
- зміна методології визначення непрацюючих кредитів (+3,6 в. п.);
- виключення позабалансових активів із розрахунку (+7,4 в. п.).

Частка непрацюючих кредитів протягом 2017 року поступово почала знижуватися після досягнення історичного максимуму. Найбільш помітний прогрес спостерігався за кредитами фізичним особам в національній валюті завдяки розгортанню нового кредитування.

Отже, зростання проблемної заборгованості населення в кредитних портфелях вітчизняних банків спричинене не лише негативними макроекономічними змінами, але й відвертим нехтуванням банками основних принципів ризик-менеджменту.

Ведення банком такого бізнесу як споживче кредитування потребує чіткого усвідомлення економічної природи споживчого кредитування, застосування світових підходів до організації процесу кредитування та управління ризиками, що притаманні цьому виду кредитів.

Особливої уваги з боку керівних органів банку потребує етап первинної оцінки позичальника кредитним менеджером, а саме використання ефективних методик оцінки та підвищення компетентності менеджерів. Якість оцінки позичальника на цьому етапі є однією з передумов мінімізації кредитного та операційного ризиків банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] НРА «Рюрік» (2017). Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf [Accessed 13 Feb. 2019]
- [2] Кривецький О. (2017). Проблеми вдосконалення механізму споживчого кредитування /О. Кривецький// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1841:chi-vdastsya-udoskonaliti-mekhanizm-spozivchogo-kredituvannya&catid=8&Itemid=350 [Accessed 13 Feb. 2019]
- [3] НБУ (2018). Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://www.bank.gov.ua> [Accessed 13 Feb. 2019]
- [4] Партин Г.О. (2014). Стан споживчого кредитування в Україні та перспективи його розвитку з урахуванням умов сучасної фінансово-економічної ситуації /Г.О. Партин, Я.Р. Грудка// *Науковий вісник НЛТУ України (2014 (24.6))*.
- [5] НБУ (2017). Звіт про фінансову стабільність //Національний банк України// Випуск №4 (грудень 2017 рік) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid> [Accessed 13 Feb. 2019]
- [6] Блащук-Дев'яткіна Н.З. (2018). Тенденції кредитного ринку України [Текст] /Н.З. Блащук-Дев'яткіна, Л.О. Петик, М.П. Ковальчук// *Молодий вчений (2018(10))*.

Голинський Ю. О.
к.е.н., доцент
Львівський національний університет
імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0003-2724-5027

ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ ЯК ФАКТОР ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З метою забезпечення ефективності функціонування організації необхідно враховувати велику кількість як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Зокрема, до внутрішніх належать фактори, які впливають на розвиток всередині середовища функціонування. Зовнішні фактори містять велику кількість елементів, тому при характеристиці вони поділяються на дві групи: мікросередовище і макросередовище. Як перші, так і другі впливають на розвиток бізнесу і можуть як допомогти поліпшити стан діяльності, так і кардинально його погіршити. Сукупність внутрішніх факторів у менеджменті називають внутрішнім середовищем організації, а, відповідно, сукупність зовнішніх – зовнішнім середовищем організації.

Організація може функціонувати якісно на різних рівнях, однак повинна характеризуватись стійкістю на ринку, на якому на неї буде здійснюватися величезний вплив зовнішніх факторів. Тому важливе значення має збір та аналіз інформації про зовнішнє середовище, з метою розробки стратегії ринкової стійкості організації та напрямів адаптації до викликів зовнішнього середовища з метою зміцнення позицій на ринку. Фактори зовнішнього середовища, що впливають на ефективність діяльності організації у свою чергу можна поділити на дві великі групи: макросередовище і мікросередовище. Для того щоб організація стабільно розвивалася в умовах ринку, необхідно визначити найбільш значні для неї фактори. Розглянемо чинники державного впливу.

Найбільший вплив мають податкове законодавство, регулювання зовнішньої торгівлі (експорту та імпорту), митне регулювання, забезпечення екологічної безпеки та ін. Для підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) найбільш важливою є взаємодія саме з митними органами.

У сучасних мінливих умовах діяльності митної сфери України в учасників ЗЕД постають питання про те, які проблеми можуть виникнути при взаємодії з владними структурами. Митні органи України останнім часом стають все більш орієнтованими на споживачів, однак низка проблем залишається. Як відомо, основним стратегічним орієнтиром митних органів є забезпечення економічної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності та сприяння зовнішній торгівлі. У зв'язку з цим і виникає потреба орієнтації на організації, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

При взаємодії митних органів та організацій існує ряд проблем, які знижують ефективність даної взаємодії і впливають на її результати [1]. Завдяки вдосконаленню процесу взаємодії митних органів і підприємств можливо знизити вплив негативних факторів на результати цієї взаємодії.

Розглядаючи це питання, можна виділити низку основних проблем, що виникають в процесі взаємодії. Дані проблеми впливають як на одну, так і на іншу сторону, проте на кожен по-різному. Серед основних проблем можна відзначити такі:

- відсутність довгострокових відносин. Тут слід розуміти, що через складність здійснення зовнішньоекономічних операцій та оформленні всіх необхідних процедур, учасники ЗЕД можуть тимчасово припиняти таку діяльність. Митні органи та організації при цьому не можуть вибудувати тривалих відносин. У цьому випадку працівникам митних органів доводиться набагато більше часу витратити на, по суті, повторні перевірки, а організації втрачають можливості для розвитку;
- тривалість реалізації митних процедур, що іноді призводить до невиправданих затримок товаропотоків. Для підприємств це несе низку збитків через простій, а митним органам необхідно утримувати місце для зберігання товару. Дана проблема впливає негативно на бізнес, оскільки при затримці товару йде зрив поставок, що в свою чергу призводить до додаткового зростання витрат;
- високий рівень затратності. Митні процедури досить дорогі, що в подальшому тягне за собою додаткові витрати, а це в свою чергу до упущеної вигоди від реалізації товару. Також через вибіркові додаткові перевірки багато сумлінних учасників ЗЕД зазнають втрат в результаті збільшення часу оформлення та перевірки митними органами.
- електронне декларування для неризикових поставок використовується дуже широко, проте інші поставки переходять в «паперове» декларування, що також несе в собі значні витрати. Крім того, електронне декларування дуже часто є звичайним «переоформленням» з паперового в електронний формат, а слід було б повністю виключити паперовий декларування при впровадженні нової системи. У даному випадку підприємства також несуть додаткові збитки.
- недостатньо розвинена нормативно-правова, організаційно-управлінська і кадрова база щодо забезпечення взаємодії митних органів і учасників ЗЕД.

Тому необхідне підвищення ефективності взаємодії з метою покращення репутації митних органів, що є обов'язковою умовою для виходу України на світові ринки, особливо в контексті посилення євроінтеграційних процесів [2]. Для підприємств це також піде на користь, оскільки необхідно налагоджувати роботу системи таким чином, щоб учасники ЗЕД мали можливість скоротити не тільки свої витрати, але і час простою. Особливого значення вищезазначені проблеми набувають у зв'язку з ростом обсягів зовнішньої торгівлі з країнами Європейського Союзу.

Таким чином, слід вести мову про важливість розробки і створення більш ефективних механізмів, які допоможуть розвинути і відкоригувати в правильному напрямку процес взаємодії митних органів і підприємств-учасників ЗЕД.

Варто відзначити, що в сучасних умовах митні органи займаються впровадженням інноваційних митних технологій. Як приклади таких технологій слід привести: попереднє інформування та декларування, електронне декларування, транскордонний інформаційний обмін, єдине вікно. Однак, не всі методи можуть бути повністю реалізовані і частина впроваджується з низькою ефективністю, що не дозволяє вирішувати важливі завдання. Крім того, нерідко бувають випадки, коли зусилля митних органів щодо вдосконалення митного регулювання переміщення товарів через митний кордон наштовхуються на недостатнє розуміння і пасивність з боку учасників ЗЕД. У свою чергу, зусилля

учасників ЗЕД щодо оптимізації міжнародної ланцюга поставки товарів без сприяння митних органів також не призводять до бажаних результатів. З дослідження даного питання стає ясно, що і та, і інша сторона хочуть максимально оптимізувати процес взаємодії, проте йде інформаційний збій і спотворення, що ускладнює можливу модернізацію.

Окрім іншого, необхідно говорити про недостатню пропрацьованість понятійного апарату інформаційної взаємодії митних органів і підприємств-учасників ЗЕД. Зокрема, немає законодавчого закріплення сенсу таких категорій як «інформаційна взаємодія», «механізм взаємодії» та низки інших. Таким чином, виникає необхідність вдосконалення понятійного апарату.

Загалом, можна говорити про те, що питання проблем, пов'язаних із взаємодією між митними органами та учасниками ЗЕД є важливою складовою функціонування зовнішньоекономічної діяльності і вимагають подальших досліджень. При цьому, взаємодії необхідна наявність двох суб'єктів, які будуть налаштовані працювати в одному напрямку. Якість і кількість проблем можна скоротити через чітку конкретизацію загальних цілей і завдань, а також розуміння зв'язку між частинами і явищами всього процесу взаємодії. Підвищення ефективності взаємодії між розглянутими суб'єктами дасть можливість суттєво скоротити час, трудомісткість і знизити витратність реалізації митних процедур в умовах високої інтенсивності товарообігу, як для самої держави, так і для учасників ЗЕД. Також для скорочення часу проходження всіх процедур оформлення деякі функції митних органів необхідно перевести в розряд послуг, які надаватимуться додатково і заздалегідь. Сервісна частина роботи митних органів повинна розвиватися і модернізуватись, оскільки це відкриє додаткові можливості для залучення коштів до державного бюджету, а також сприятиме підвищенню авторитету України в світовій торгівлі як цивілізованої правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ситник, Н. та Бурзак, О. (2017). Аналіз ефективності процедур митного контролю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, Випуск 23. Частина 3., pp.115-118.
- [2] Голинський, Ю. та Муляр, В. (2018). Митна політика та її вплив на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. *Young Scientist*, № 10 (62), pp.745-748.

Гречко А.В.
Канд. економ. наук, доцент
Національний технічний університет України
„Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
ORCID ID 0000-0002-4913-9674

ФІСКАЛЬНІ СТИМУЛИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку економічних відносин характеризується наявністю значної кількості інститутів різних рівнів, що мають як прямий, так і опосередкований вплив на розвиток соціально-економічних процесів. Інститути, будучи «правилами гри», задають систему стимулів, спрямовуючи діяльність людей у певному руслі, саме тому, коли люди вірять у справедливість і надійність законів, договорів і прав власності, вони утримуються від спроб шахрайства та крадіжок, що призводить до зниження трансакційних витрат [1]. Одним з інститутів, що незмінно, протягом тривалого історичного періоду, здійснює суттєвий вплив на розвиток всіх соціально-економічних процесів в країні залишається інститут оподаткування, що включає в себе сукупність інституційних важелів, стимулів і заходів спрямованих на встановлення формальних та неформальних обмежень і взаємозв'язків між ними, які функціонують у вигляді набору правил, що формують систему оподаткування та забезпечують узгодження та коригування інтересів суб'єктів господарювання та держави. Даний потужний механізм впливу може забезпечувати як стимулюючий та і дестимулюючий вплив на розвиток господарських структур.

Крім того, перш ніж перейти до визначення фіскальних стимулів сталого розвитку, визначимо критерії «сталого розвитку» (Sustainable development): ступінь забезпеченості відновлюваними ресурсами, по меншій мірі, не повинна зменшуватися, а запаси невідновлюваних ресурсів не тільки повинні витратитися більш економно, а і поповнюватися за рахунок відкриття і освоєння нових джерел енергії і нових видів матеріалів, тобто фактично перетворюватися в невідновлювані ресурси; середня і гранична ресурсоемність економіки, тобто співвідношення витрат або росту витрат природних ресурсів до продукту або зростання продукту, по меншій мірі, не повинна підвищуватися; по-третє, середня і гранична екоємності економіки, тобто співвідношення відходів або зростання відходів виробництва і споживання, включаючи викиди екологічно шкідливих речовин до продукту або зростання продукту, по меншій мірі, не повинна підвищуватися; по-четверте, рівень продуктивності праці і частка інтенсивних факторів у прирості продукції не повинні знижуватися; по-п'яте, рівень доходів (чистого продукту) на душу населення, по меншій мірі, не повинен знижуватися, а ступінь нерівномірності розподілу доходів на душу населення, по меншій мірі, не має підвищуватися [2]. Сталий розвиток є новою моделлю розвитку для усіх країн світу, які розпочали перехід від суто економічної моделі розвитку до пошуку оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною. Отже, сталий розвиток може бути досягнуто лише в результаті вирішення значної кількості проблем, з якими стикається людство, зокрема: зміна клімату, нестача води, нерівність і голод, що в свою чергу дозволить в глобальному контексті встановити соціальний прогрес, екологічний баланс та економічне зростання.

Базою для регіонального розвитку економіки України є Стратегія сталого розвитку України до 2020 року [3] та Державна стратегія регіонального

розвитку України на період до 2020 року [4]. Одним з напрямків підвищення ефективності регіонального розвитку, прописаних в даних документах, є реформування системи оподаткування. Податковий механізм є надзвичайно складною та багатогранною системою, що включає в себе загальну податкову політику, податкові ставки, механізми адміністрування, систему штрафів, пільг та стимулів, що в сукупності характеризують національну податкову систему окремої країни. Зважаючи на диференціацію рівня розвитку окремих регіонів України, важливою передумовою їх ефективного розвитку має стати диференційований підхід у формуванні регіональної податкової політики. Зокрема, важливо приділяти увагу розробці фіскальних стимулів необхідних саме в конкретному регіоні. На сьогоднішній день, основним документом, що визначає податкову політику в Україні є Податковий кодекс України [4]. Серед основних податкових стимулів прописаних у податковому кодексі варто виділити: податкові пільги; податкові знижки; диференціація податкових ставок в залежності від регіону або населеного пункту (майновий податок, ряд місцевих податків); звільнення від оподаткування окремих платників. З одного боку, надання податкових пільг є стимулом для розвитку бізнесу в окремих регіонах, однак з іншого боку, податки, що сплачуються до місцевих бюджетів або перерозподіляються на користь місцевих бюджетів є одним з найбільш суттєвих джерел фінансування розвитку регіонів. Отже, не завжди податкові пільги або звільнення від оподаткування буде ефективним з позиції розвитку саме регіону, а не окремої господарської структури. Стягнення ряду податків в повному обсязі, контроль за додержанням податкового законодавства може бути опосередкованим фіскальним стимулом регіонального розвитку, адже дозволить перерозподілити кошти на розвиток інфраструктури, соціальної сфери, екології тощо. Саме тому, податкова система має бути побудована на основі балансу між пільгами для окремих господарських структур, а можливо і регіонів в цілому, з одного боку, а з іншого боку на контролі за додержанням податкового законодавства і повнотою надходження коштів від оподаткування до бюджету.

Таким чином, податкові реформи, що здійснюються на загальнодержавному і місцевому рівні мають бути реалізовані з врахуванням балансу між такими фіскальними стимулами, як пільги, податкові знижки та жорстким регламентуванням та контролем за повнотою та своєчасністю сплати податків різних рівнів, що має в подальшому сприяти досягнення компромісу між владою і бізнесом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Д. Норт (2000). *Інституції, інституціональна зміна та функціонування економіки*. Київ: Основи, 2000, р. 189.
- [2] Самофатова В. А., "Функціонально-управлінська модель сталого розвитку агропродовольчої сфери регіону", *Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Економіка»*, vol. 149, pp. 95–99, 2017. [Accessed 13 March 2019].
- [3] "Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020»", 2019. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. [Accessed: 13- Mar- 2019].
- [4] Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року.", 2019. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>. [Accessed: 13- Mar- 2019].
- [5] "Податковий кодекс України.", *Відомості Верховної Ради України.*, 2019. [Online]. Available: <http://www.rada.gov.ua>. [Accessed: 13- Mar- 2019].

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ КРИЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах постійних змін та ускладнення середовища, в якому функціонують підприємства, значна їх кількість підприємств опиняється в кризовому стані, який може загрожувати банкрутством. Подолання кризового стану згідно чинного законодавства в Україні може здійснюватися шляхом застосування санації або фінансової реструктуризації. Фінансове оздоровлення підприємства-боржника у багатьох випадках є набагато вигіднішим для кредиторів, ніж його ліквідація, оскільки це означає збереження робочих місць і, в принципі, можливість безперервного виконання контрактів, а отже, має, безперечно, позитивне соціальне та економічне значення.

До основних завдань, які вирішуються законами про банкрутство країн з ринковою економікою, можна віднести:

1. Захист майна підприємства-боржника в інтересах кредиторів і його розподіл відповідно до закону з метою максимального задоволення пропонованих ними вимог.

2. Повернення боргів кредиторам за допомогою розподілу виручки від продажу активів і (або) у вигляді акцій реорганізованого діючого підприємства або використання відстрочки або скорочення боргу підприємства в разі наявності можливості відновлення його платоспроможності.

3. Максимальне використання існуючих можливостей «порятунку» підприємства або його частин, які за допомогою процедури банкрутства можуть бути відновлені і будуть здатні внести свій вклад в економіку країни.

4. Забезпечення механізму розгляду справ про порушення і зловживання в управлінні збанкрутілими підприємствами і анулювання неправомірних угод [1, с. 146-147].

В Україні основними законодавчими актами, що регулюють процедури фінансового оздоровлення кризових підприємств, є закони «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та «Про фінансову реструктуризацію» [2], [3].

Відновлення платоспроможності боржника в ході провадження справи про банкрутство здійснюється шляхом введення процедури санації на термін від шести до дванадцяти місяців. Під санацією розуміють систему заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямовану на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника. Таким чином, реструктуризація підприємства, його боргів згідно закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є складовою санаційної процедури [2].

У той же час комплекс заходів з реструктуризації грошових зобов'язань і господарської діяльності боржника у законі «Про фінансову реструктуризацію» визначено як процедуру фінансової реструктуризації [3]. Отже, має місце неузгодженість в трактуванні однакових термінів різними законодавчими актами.

На дискусійності термінології окремі науковці наголошували ще на етапі розгляду зазначеного закону, як проекту, у Верховній Раді України [4, с. 85].

Слід зауважити, що закон «Про фінансову реструктуризацію» введено, передусім, з метою зменшення обсягів проблемних кредитів в українському банківському секторі, і носить тимчасовий характер, оскільки діятиме до 16 жовтня 2019 року. Закон заохочує до добровільної реструктуризації простроченої кредиторської заборгованості боржників, які зазнали фінансових труднощів, однак мають економічно життєздатний бізнес.

Параметри вирішення проблем неплатоспроможності концентруються в показнику, який визначається щороку Світовим банком в рейтингу «Doing Business». Якщо за 7 останніх років Україна в загальному рейтингу легкості ведення бізнесу піднялася з 145 місця на 76 місце, то в рейтингу вирішення проблем неплатоспроможності змін майже не відбулося (відповідно 150 і 149 місце) [5]. Основними складовими даного показника є частка відшкодування вимог кредиторів, тривалість вирішення проблем неплатоспроможності, вартість процедури санації, якість законодавства. Про низьку якість законодавства свідчить також і низький відсоток застосування санаційних процедур в ході провадження справи про банкрутство. Частка санаційних процедур в загальній кількості завершених справ про банкрутство за 2014-2017 рр. не перевищує 5,1 % [6].

Відмінності між режимами вирішення проблем неплатоспроможності в різних країнах спонукали Європейську Комісію до розроблення документа, який визначатиме основні напрями реформування відповідних національних законодавчих актів. Так з'явилися рекомендації ЄС «Новий підхід до комерційного краху й неспроможності» від 12 березня 2014 р., що запобігають ліквідації підприємств, які є життєздатними, але опинилися у фінансовій кризі, дозволяючи їм реструктуризацію на ранній стадії [7].

Отже, національне законодавство, що регулює управління підприємствами, які перебувають у скрутному становищі, вимагає суттєвого вдосконалення та узгодження з нормативно-правовими актами ЄС. Перспективними напрямами досліджень можна вважати аналіз та порівняння конкретних методів відновлення платоспроможності та реструктуризації підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] В. Акулич, та В. Валетко, *Антикризисный менеджмент*. Минск, Беларусь: БГТЭУ, 2011.
- [2] zakon.rada.gov.ua. (2018). *Закон № 2343-XII, Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> [Accessed 22 Mar. 2019].
- [3] zakon.rada.gov.ua. (2016). *Закон № 1414-VIII. Про фінансову реструктуризацію*. *Закон України в редакції від 14.06.2016*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19> [Accessed 22 Mar. 2019].
- [4] Т. Гвдіма. "Проблеми правового забезпечення фінансової реструктуризації в Україні", *Економіка та право*, № 1, с. 84-87, 2016.
- [5] Doing business (2018). *Doing Business 2019. Training for Reform*. [online] Available at: <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2019> [Accessed 22 Mar. 2019].
- [6] court.gov.ua (2019). *Форма № 1-МС. Звіт судів першої інстанції про розгляд господарських справ* [online] Available at: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ [Accessed 22 Mar. 2019].
- [7] European Commission. (2014). *Commission recommendation of 12.3.2014 on a new approach to business failure and insolvency*. Brussels, 12.3.2014, C(2014) 1500 final. [online] Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/c_2014_1500_en.pdf [Accessed 22 Mar. 2019].

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІСНУЮЧОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні однією з найактуальніших проблем України є проблеми оздоровлення і стабілізації фінансової системи України. Наявність ефективної фінансової системи є важливою умовою функціонування економіки країни. Фінансова система є достатньо складною за своєю будовою конструкцією, результатом дії якої є реалізація балансу інтересів і протиріч фінансової політики та економіки. Питання функціонування української фінансової системи перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних науковців і економістів-практиків. Про це свідчить аналіз фахових праць останніх десятиліть. Зазначені аспекти розглядали такі вчені, як: Завгородній А., Моторна Я., Плєскач В., Скоропад І, тощо [1, с. 384]

Фінансова система — це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди. За її допомогою держава нагромаджує та використовує кошти для утримання свого апарату, а також спрямовує їх на виконання своїх функцій. Фінансова система охоплює грошові відносини між державою і підприємствами та організаціями, державою і населенням, між підприємствами і всередині них [2].

Найголовнішими проблемами фінансової системи України є:

- проблеми корумпованості та бюрократії, які суттєво вповільнюють будь-які заходи, спрямовані на модернізацію та розвиток фінансової системи України;
- інфляція. Негативні соціальні і економічні наслідки інфляції вимушують уряди різних країн проводити політику, направлену на зміцнення національної валюти. Значна увага завжди приділялася державою регулюванню грошової маси;
- великі обсяги тіньової економіки, що загрожує фінансовій безпеці країни, зменшує ефективність використання інструментів грошово-кредитної політики, або взагалі – нівелює їх використання, суттєво впливає на об'єм і структуру ВВП;
- недосконалість діючої системи оподаткування. Можна без назвати її нестабільною, адже для неї характерні часті зміни в законодавчих актах, що негативно впливає на розвиток підприємництва в цілому. Вона надто громіздка і надзвичайно ускладнені розрахунки окремих податків. Крім того, контроль за сплатою податків також досить неефективний;
- відсутність ефективної державної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу через недостатнє фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва, недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим та середнім підприємствам,

внаслідок чого частина ресурсів втрачається за нецільовим призначенням, тощо;

- незбалансованість у видатках та доходах бюджету, а також значне зростання державної заборгованості та нераціональний розподіл витрат [3]

Саме тому, удосконалення та модернізація існуючої фінансової системи має бути складним багаторівневим комплексом заходів. Для того щоб не спричинити застою або переломних явищ необхідно регулювати велику кількість умов, які впливають на формування фінансової системи.

Фінансова система повинна бути гнучка, динамічна, саморегульована. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи. Нині ситуація ускладнюється різким зростанням цін на товари і послуги, видачею заборгованості населенню, що стало причиною чергової інфляції. На розвиток фінансової системи впливає також чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. Стратегія і тактика реформування фінансів має полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію [2].

Тому пропонують низку найбільш актуальних шляхів вирішення вищезазначених проблем, це:

- розробка стратегії розвитку фінансової системи України;
- розробка механізму регулювання рівня іноземного капіталу у вітчизняній фінансовій системі;
- удосконалення чинної законодавчої бази у сфері регулювання роботи ланок фінансової системи;
- зміцнення фінансів суб'єктів господарювання з метою посилення мотивації до ефективної роботи, інвестиційної діяльності;
- налагодження фінансового механізму діяльності бюджетних установ, пошук нових джерел фінансових ресурсів в умовах дефіциту бюджетних коштів;
- економне витрачання бюджетних коштів, посилення контролю за їх цільовим використанням;
- реформа системи оподаткування в напрямку послаблення податкового тиску;
- зменшення кількості і розмірів відрахувань у державні цільові фонди, відокремлення їх від бюджету;
- раціональне використання коштів, залучених з допомогою державного кредиту, зміцнення довіри до державних цінних паперів; цілеспрямований розвиток інститутів та інструментів фінансової системи [4].

Особливо гострою залишається ситуація з реальним збалансуванням Державного бюджету України. Інші дефіцити бюджету встановлено на максимально можливій позиції, її потрібно знижувати. Для цього потрібні радикальні заходи щодо розширення бази оподаткування шляхом виведення значної частки економіки з «тіні».

Україні для досягнення реального економічного зростання і стабілізувати життєвий рівень, маємо ставити перед собою завдання за будь-яких умов забезпечити далі зниження темпів інфляції. У зв'язку з цим чи не найскладнішим завданням даного періоду розвитку держави є органічне поєднання фінансової та грошової стабілізації. Йдеться про утвердження

фінансової стабілізації в широкому розумінні, що передбачає, насамперед, зміцнення підприємств та організацій, домашніх господарств з одночасним зниженням інфляції, зменшенням дефіциту бюджету, подоланням платіжної кризи, дефіциту платіжного балансу, поліпшенням розрахунків за внутрішніми та зовнішніми боргами [5].

Вирішення цих та інших проблем і поступове піднесення економіки вселяють надії на подальше вдосконалення всієї кредитної системи, подолання існуючих перешкод і побудову суспільства, в якому кожна людина буде мати гідні умови існування.

Сьогодні в Україні становлення фінансової система не повністю відповідає потребам розвитку економіки нашої держави, оскільки має ряд проблем, які перешкоджають та гальмують її розвиток, а саме: відсутність політики захисту вітчизняного товаровиробника; відсутність ефективної державної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу; недосконалість діючої системи оподаткування; неефективний контроль за сплатою податків; недостатній контроль за цільовим і раціональним використанням бюджетних коштів; низький рівень довіри до держави взагалі і до банківської системи зокрема; великі обсяги тіньової економіки. Ці проблеми потребують суттєвих змін у фінансовій політиці держави, фінансова система є життєво важливою в економіці та суспільства та виступає запорукою нормальної життєдіяльності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Завгородній, А. Г. Фінансовий словник [Текст] / А. Г. Завгородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – Львів : Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. – 384 С.
- [2] uk.wikipedia.org. Фінансова система. [онлайн]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> [Доступ 24 марта 2019 года].
- [3] studfiles.net. (2016). Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи її вдосконалення. [онлайн]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5593738/page:7/>. [Доступ: 24 марта 2019 года].
- [4] studfiles.net. (2016). Шляхи вдосконалення фінансової системи України і механізму її функціонування. [онлайн]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5149535/page:7/>. [Доступ 24 марта 2019 года].
- [5] Megos.org.ua. Шляхи вдосконалення фінансової системи України. [онлайн]. Режим доступу: <http://www.megos.org.ua/finansy.4.4.html>. [Доступ 24 марта 2019 года].

Кубенко М.Б.
студентка гр.УК-81, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мельничук В.Е.
аспірант УП-71ф, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІМЕРНИХ ГРОШЕЙ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ

Полімерні або ж пластикові гроші – це грошові банкноти, виготовлені із полімерних матеріалів. У порівнянні зі звичайними паперовими грошима, вищезгаданий метод виробництва грошових купюр має значні переваги. Станом на середину 2018 року полімерні гроші перебувають в обігу у 55 країнах світу, серед них Канада, Ізраїль, Австралія, Бруней, Вануату, Румунія, Нова Зеландія та інші. Вони мають значну витривалість до впливу навколишнього середовища, серед яких є підвищена вологість, механічні пошкодження, контакт з рідинами та брудом, а також вогнетривкість.

На наш погляд, основними економічними перевагами полімерних (пластикових) грошей є: можливість збільшення рівнів захисту від підробок, що неможливо зробити на купюрах із натуральних матеріалів; зменшення витрат на транспортування банкнот (полімерні гроші мають значно меншу вагу та об'єм, у порівнянні з паперовими); значна економія державних коштів.

У середньому, купюри популярних номіналів знаходяться в обігу 1 рік. Виробництво пластикових грошей хоч і коштує вдвічі дорожче за паперові, проте такі купюри можуть вільно знаходитись в обігу мінімум у 2,5-3 рази довше [1], тобто вартість емісії нівелюється їх властивостями

Слід зазначити, що введення у обіг полімерних грошей зумовлює збільшення державних коштів за рахунок зменшення витрат на покращення екологічної ситуації в країні. Перехід на пластикові гроші дав би змогу зменшити обсяги використання води в сільському господарстві, адже зараз паперові гроші виробляються з льону та бавовни, які потребують частого поливу.

У той час як утилізація паперових грошей супроводжується погіршенням стану атмосфери за рахунок викидів парникових газів, передбачається повторне використання полімерних банкнот у інших сферах промисловості. Наприклад, в Австралії старі купюри переробляють на необхідні пластикові речі - горщики для вазонів та ін. [1]

За рахунок зменшення циклів виробництва нових грошей, зменшується і шкідливий вплив виробничого процесу на навколишнє середовище [2], а також є можливість виготовлення нових купюр із вторинної сировини.

У 2015 році шотландський банк надрукував близько двох мільйонів полімерних банкнот номіналом 5 фунтів. У 2016 році вони увійшли до загального обігу у Великобританії. За рахунок високоякісних та безпечних пластикових купюр держава кожен рік заощаджує близько 10 мільйонів фунтів. Разом з цим, до кінця 2018 року планувалося повне виведення паперових 10-ти фунтових купюр і перехід на їх полімерні аналоги.[3]

Канада ввела в обіг 20-ти доларові полімерні купюри ще в 2012 році. Від підробок вони захищаються голографічним зображенням, спеціальними прозорими знаками у формі кленового листа та мікродруком. Дані особливості захисту призвели до різкого зменшення підроблених купюр. [4]

Україна поки не збирається переходити на полімерні гроші. Представники Національного банку України заявили, що найближчим часом гривня буде виготовлятися з льону.

Повна заміна лляної гривні на полімерну не може нести великої економічної вигоди відразу, тому що це складний матеріаломісткий та коштовний процес, який потребує нових потужностей та спеціалізованого обладнання.

На нашу думку, Україні було б доцільніше замінити купюри, так як їх часто підроблюють. Станом на 2016 рік були вилучені з обігу підроблені банкноти номіналом 500 - 38.4% і 50 гривень - 25.9% відповідно. [5]

У 2017 році кількість вилучених Національним банком України банкнот номіналом 500 грн. становила 61% від загальної маси. Хоч обсяг підроблених купюр нижче, ніж середньостатистичний в Європі, але його можна було б зменшити за рахунок технологій, доступних лише для полімерних купюр.

Отже, заміна паперових грошей на пластикові має безліч вигідних економічних переваг, і перш за все - це зменшення в обігу кількості підроблених купюр та зменшення витрат на екологічну програму держави, за рахунок зниження використання обсягу сільськогосподарських культур та водних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] climateinfo.org.ua (2014) Пластикові еко-гроші з'являться вже у 2016 році в Британії [online]. Available at: <http://www.climateinfo.org.ua/content/plastikovi-eko-groshi-z-yavlyatsya-vzhe-u-2016-rotsi-v-britanij> [Accessed 27 Feb. 2019]
- [2] beztabu.net (2005 – 2018) Далека близька країна. Долари з пластику та гроші для всіх [online]. Available at https://beztabu.net/novosti_t4952 [Accessed 27 Feb. 2019]
- [3] unian.ua (2015) У Британії з'явилися перші пластикові гроші [online]. Available at: <https://www.unian.ua/world/1058985-u-britaniji-zyavilisya-pershi-plastikovi-groshi-foto-video.html> [Accessed 27 Feb. 2019]
- [4] tsn.ua (2012) КАНАДА ЗАПРОВАДИЛА ПЛАСТИКОВІ 20-ДОЛАРОВІ БАНКНОТИ [online]. Available at: https://tsn.ua/svit/kanada-zaprovadila-plastikovi-20-dolarovi-banknoti.html?utm_source=page&utm_medium=readmore [Accessed 27 Feb. 2019]
- [5] zaxid. Нацбанк розповів, яку купюру в Україні підробляють найчастіше (2018) [online]. Available at: https://zaxid.net/natsbank_rozpoviv_yaku_kupyuru_v_ukrayini_pidroblyayut_naychastishe_n14_50641 [Accessed 27 Feb. 2019]

Михайлик О. М.
*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Міжнародний університет фінансів*

Манойленко Б. Г.
*магістрант кафедри фінансів та обліку
Міжнародний університет фінансів*

ФІНАНСОВЕ ДІАГНОСТУВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЗАГРОЗ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ІМКК»)

В умовах постіндустріальних трансформацій однією з найважливіших є проблема неплатоспроможності і можливого банкрутства підприємств. В Україні досить велика кількість підприємств щороку проходить процедуру фінансового оздоровлення (санації), наслідком якої може бути їх ліквідація. Крім того, значна кількість підприємств знаходиться на межі платоспроможності і працює зі збитками, що може призвести до банкрутства в майбутньому. Банкрутство окремого суб'єкта господарювання має суттєві негативні наслідки на всіх рівнях економіки: на мікрорівні – для власників і робітників підприємства – через фінансові втрати; на мезорівні – для галузі, в якій працює підприємство; на макрорівні – для держави в цілому в зв'язку з порушенням макроекономічної рівноваги.

Фінансове діагностування неплатоспроможності підприємства неможливе без використання сучасних методів економіко-математичного моделювання та статистичного аналізу. Відтак, економіко-математичні методи представляють досить великий клас інструментів для аналізу причинно-наслідкових зв'язків (факторний аналіз, дисперсійний аналіз, регресійний аналіз, економетричні методи), класифікації та розпізнавання ситуації (кластерний та дискримінантний аналіз), пошуку оптимальних рішень, прогнозування впливу різних випадкових чинників та прогнозів на основі тенденцій (методи статистичного й імітаційного моделювання, методи прогнозування на основі часових рядів), методи аналізу переходу з одного стану системи в інший, методи таксономії або методи формування інтегральних показників.

Слід зазначити, що розроблені зарубіжні моделі діагностування загроз банкрутства не враховують весь спектр зовнішніх факторів ризику для української економіки, відповідно, для більш об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства нами було відібрано такі вітчизняні методики, як: модель Терещенка О.О. [1], Матвійчука А.В. [2] та Гудзя Т.П. [3]. Відтак, Гудзь Т.П. [3] у своїй монографії «Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств» довів, що використання в Україні розроблених зарубіжних методик є проблемним та не дає надійних результатів, а вітчизняний інструментарій є мало розвиненим. Науковцем розроблено ряд моделей, які орієнтовані на виявлення загрози банкрутства вітчизняних підприємств з урахуванням сучасних правових норм законодавства про банкрутство в Україні та показників фінансового стану підприємств, диференційованих за видом економічної діяльності. Тому, для нашого дослідження, надзвичайно важливим є побудова моделі з урахуванням специфіки діяльності підприємств переробної галузі.

Для досліджуваного підприємства – ПрАТ «Ічнянський молочно-консервний комбінат» важливою є не лише розробка й прийняття антикризових

управлінських рішень, але й оцінка доцільності та ефективності впровадження заходів стосовно попередження банкрутства.

Аналіз впливу окремо взятих показників фінансової стійкості дає змогу оцінити певні тенденції, що сформувалися внаслідок виробничої діяльності підприємства. Тому, на основі досліджених моделей, використовуючи дані кореляційно - регресійного аналізу, нами визначено вплив наступних факторів на фінансову стійкість та ймовірність банкрутства ПрАТ «Ічнянський молочно-консервний комбінат»: коефіцієнт мобільності власних оборотних коштів (x_1), коефіцієнт швидкої ліквідності (x_2), коефіцієнт рентабельності продажів (x_3), коефіцієнт кредиторської заборгованості (x_4), коефіцієнт структури джерел формування оборотних коштів (x_5), коефіцієнт автономії (x_6).

У таблиці 1 містяться зведені показники оцінки фінансового стану підприємства за 2013-2017 рр. для розрахунку кореляції та регресії.

Таблиця 1

Зведені дані для кореляційно-регресійного аналізу

Роки	коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	коефіцієнт швидкої ліквідності	коефіцієнт рентабельності продажів	коефіцієнт кредиторської заборгованості	коефіцієнт структури джерел формування оборотних коштів	коефіцієнт автономії	коефіцієнт забезпеченості власним капіталом
	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	y
2013	0,004	0,91	0,05	5,49	0,11	0,44	0,01
2014	-0,23	0,9	0,06	4,1	-0,15	0,34	-0,01
2015	-0,54	0,92	0,03	3,38	-0,3	0,25	-0,02
2016	-0,02	0,75	-6,34	4,56	-0,3	0,19	-0,06
2017	-0,01	0,53	-6,56	6,64	-0,93	0,09	-0,3

Для визначення наявності та щільності зв'язку між показниками проаналізовано кореляційну залежність факторів. На основі вхідних даних ПрАТ «Ічнянський молочно-консервний комбінат» розраховано коефіцієнти кореляції та побудовано кореляційну матрицю (див. табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційна матриця показників

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	y
x_1	1						
x_2	-0,52514	1					
x_3	-0,56189	0,894079	1				
x_4	0,797441	-0,76653	-0,56358	1			
x_5	-0,10537	0,899191	0,730725	-0,50448	1		
x_6	-0,06024	0,842589	0,832699	-0,3132	0,934972	1	
y	-0,36545	0,966341	0,760962	-0,74322	0,952186	0,831108	1

Аналіз кореляційної матриці засвідчив наявність щільного кореляційного зв'язку ($|r| > 0,8$) між факторними показниками: коефіцієнт швидкої ліквідності (x_2), коефіцієнт рентабельності продажів (x_3), коефіцієнт структури джерел формування оборотних коштів (x_5), коефіцієнт автономії (x_6).

В зв'язку з тим, що відбір факторних показників до регресійної моделі

обираємо за процедурою пошагової регресії, яка складається з послідовного включення факторів в рівняння регресії з перевіркою значимості, багатofакторна регресійна модель матиме вигляд (1):

$$y = -2,23 + 1,9 \cdot x_2 - 0,06 \cdot x_3 - 0,48 \cdot x_5 + 1,28 \cdot x_6, \quad (1)$$

де y – коефіцієнт забезпеченості власним капіталом, %; x_2 – коефіцієнт швидкої ліквідності, %; x_3 – коефіцієнт рентабельності продажів, %; x_5 – коефіцієнт структури джерел формування оборотних коштів, %; x_6 – коефіцієнт автономії, %.

Порівняємо теоретично отриманий за побудованою багатofакторною регресійною моделлю (1) результативний показник з фактичними даними, отриманими з офіційних джерел (див. табл. 3 та рис. 1).

Таблиця 3

Результати порівняння отриманих теоретичних значень коефіцієнта забезпеченості власним капіталом підприємства з фактичними

Роки	Фактичні значення	Теоретичні значення	Варіація
2013	0,01	0,01	0
2014	-0,01	-0,02	-0,01
2015	-0,02	-0,02	0
2016	-0,06	-0,04	-0,02
2017	-0,3	-0,27	-0,03

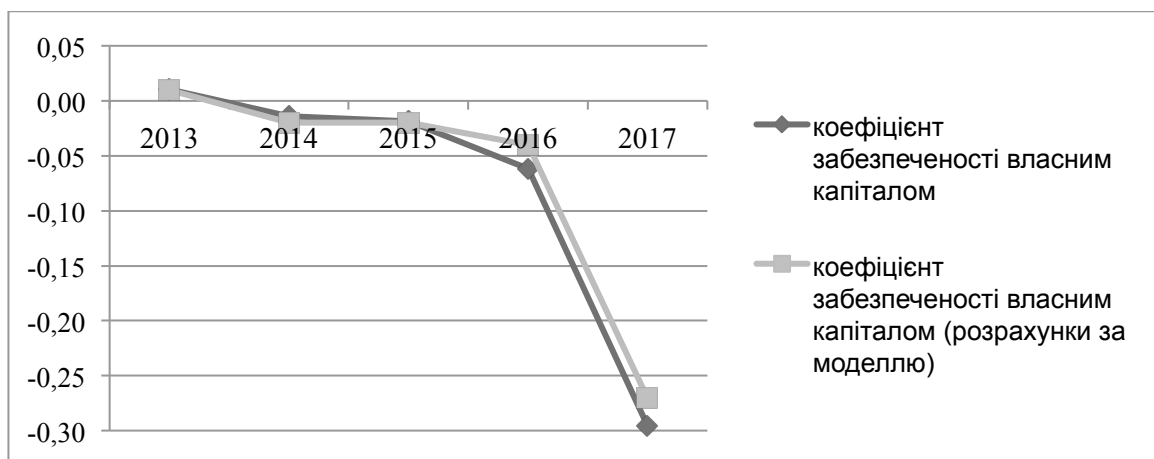

Рис. 1. Графічне зображення результатів порівняння отриманих теоретичних значень з фактичними

Отже, за результатами регресійного аналізу побудовано багатofакторну регресійну модель оцінки фінансової стійкості та ймовірності настання банкрутства для ПрАТ «Ічнянський молочно-консервний комбінат».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Терещенко, О. *Антикризове фінансове управління на підприємстві*. Київ, Україна: КНЕУ, 2008.
- [2] Матвійчук, А., «Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу», *Вісник НАН України*, №9, с.24–46, 2010.
- [3] Гудзь, Т. *Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств*. Полтава, Україна: РВЦ ПУСКУ, 2007.

Негоденко В.С.
доцент,
Міжнародний Університет Фінансів

Ліщук К.О
студентка гр.-30-71-2М,
Облік та оподаткування,
Міжнародний Університет Фінансів

ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Організаційно-економічні зміни, які сталися в галузі після реформування сільського господарства, обумовлюють необхідність нових підходів щодо вирішення проблеми формування затрат на виробництво продукції тваринництва.

Організаційно-правовою основою формування собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) є нормативно-правові акти, розроблені Верховною Радою України, міністерствами та відомствами аграрної галузі та самими підприємствами. Основними відмінностями їх є те, що Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств містять перелік статей калькуляції витрат і особливості калькулювання собівартості продукції тваринництва, а Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 „Витрати” лише визначає, що перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції установлюються підприємством. В Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств також, на відміну від Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”, зазначено, що в сільськогосподарських підприємствах загальновиробничі витрати не діляться на постійні і змінні.

Особливо гостро постає проблема створення системи обліку витрат для розробки ефективних стратегічних управлінських рішень з метою своєчасного передбачення виникнення несприятливих ситуацій та спрямовування діяльності тваринницьких підрозділів на досягнення позитивних кінцевих результатів. При цьому виникла проблема узгодження обліку поголів'я з обліком витрат і виходу продукції скотарства, створення системи бюджетування витрат та здійснення подальшого контролю за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з врахуванням особливостей функціонування галузі. Відсутність єдиної системи формування внутрішньої управлінської звітності не забезпечує користувачів повною та узагальненою інформацією про рівень понесених витрат на виробництво продукції по кожному центру відповідальності, виконання планових завдань, відхилення фактичних результатів від планових та причини цих відхилень.

В процесі господарської діяльності підприємства одержують фінансові результати у вигляді прибутку або збитку. У зв'язку з особливостями сільськогосподарського виробництва кінцевий фінансовий результат господарської діяльності аграрних підприємств визначають в кінці року шляхом порівняння доходів і витрат.

В межах даного дослідження нами було вивчено та проаналізовано :

- 1) забезпечення максимальної оперативності та достатньої

аналітичності вихідної інформації про витрати й доходи підприємства;

2) рівень відповідності обліково-контрольної системи підприємства щодо його витрат і доходів чинним нормативно-правовим актам України з обліку та контролю, меті й завданням самого підприємства;

3) матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку витрат і доходів підприємства.

В процесі дослідження обліку фінансових результатів діяльності ССПП «Куйбишева» нами було виявлено певні недоліки. Основною проблемою обліку витрат і доходів підприємства, на нашу думку, є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку.

На думку Моссаковського В. [4] нині переважна більшість вітчизняних підприємств відображує власні витрати і доходи неповністю. Погоджуючись з даними твердженнями, нами було проведено дослідження, в результаті яких встановлено, що рівень не відображення доходів коливається від 30 до 70%, а витрат - від 10 до 50%, тобто витрати відображують більш повно, ніж доходи. Це пов'язано з тим, що витрати важче приховати, адже їх легше проконтролювати, ніж доходи. На нашу думку, найвищий відсоток у структурі витрат, що залишається поза обліком, належить до витрат на оплату праці, тому немає нічого дивного, що в науковому обігу з'явився термін «тіньова зарплата». У величині доходів підприємства насамперед занижується виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), внаслідок чого значно зростає база оподаткування підприємств (організацій, закладів) податком на додану вартість [3]. Ми переконані, що з метою посилення контролю за рухом податків, облік податку на додану вартість потрібно здійснювати на окремому синтетичному рахунку (в класі 6 рахунків «Поточні зобов'язання»).

Як вважає Ластовецький В. головною проблемою обліку витрат і доходів підприємства є проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної (міжгалузевої) бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами й доходами підприємства [5]. Розробка й запровадження норм і нормативів сприяють наведенню елементарного порядку та дисципліни на підприємстві, тому наша законодавча і виконавча влада зобов'язані приділяти цьому питанню більше уваги з метою скорочення сума не продуктивних витрат та необліковуваних доходів підприємства.

Порушені нами питання не є вичерпними й потребують доповнень, змін, уточнень та конкретизації щодо подальшого розвитку обліку витрат - доходів та фінансових результатів діяльності аграрних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Герасим П.М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві / П.М. Герасим Г.П.Журавель, П.Я. Хомин // [навчальний посібник]. - Тернопіль.-2005.-с. 464.
- [2] Огічук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / М.Ф. Огічук // Київ : " Вища освіта ", 2003. – с. 479-502.
- [3] Чумаченко М. В. Економічна робота на підприємстві та П(С)БО 16 «Витрати» / М.В. Чумаченко, І.Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007.- № 3. - С. 13-16.
- [4] Моссаковський В. Про управлінський облік / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 10. -С. 37-44
- [5] Ластовецький В. Інформаційне забезпечення підприємницької діяльності / В. Ластовецький // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. -, № 10. -С. 7-10.

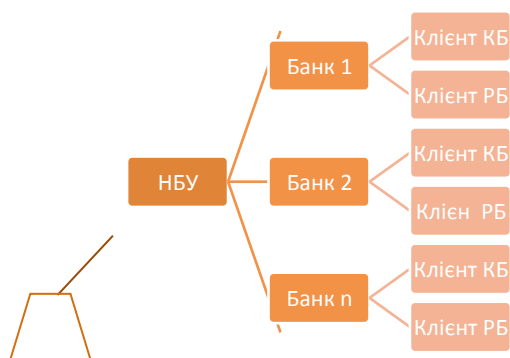
ГОТОВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙНУ

Україна займає одне з провідних місць у світовому рейтингу ІТ-промисловості. Останнім часом великого розвитку набуло впровадження передової технології блокчейну в банківській сфері. Провідними фінансовими аналітиками очікується, що це повністю змінить банківську систему та матиме суттєве значення для майбутнього нашої фінансової системи [1]. Чи готова наша банківська система до всебічного впровадження блокчейну?

З моменту зародження технологій, ажітаж біля цієї теми не втихає: в пресі періодично з'являється інформація, що Україна має одне з провідних місць серед країн-лідерів по впровадженню технологій блокчейну [2]. Голова Національного банку приділяє особливу увагу діджиталізації [3], Кабінет міністрів України запроваджує заходи щодо використання технології блокчейну в різних галузях [4].

Оцінімо вплив технології блокчейну на прикладі банківської системи України: з боку НБУ та з боку комерційних банків.

На рис. 1 ми бачимо взаємодію НБУ, банків та клієнтів (Корпоративного Бізнесу КБ, Роздрібного Бізнесу РБ) на сьогоднішній день. Тобто НБУ для співпрацювання з клієнтом використовує посередників-комерційні банки (Банк 1, Банк 2, Банк n). Уся інформація зберігається на єдиному сервері НБУ (С1).

Рис. 1. Банківська система без впровадження блокчейну

Припустимо, що НБУ вирішить використовувати технологію блокчейну для емітування національної криптовалюти. В такому разі, схема взаємодії виглядатиме як на рис. 2. Це спрощене зображення взаємодії дає можливість зробити низку висновків.

Технологія блокчейну принципово змінить схему взаємодії учасників фінансового ринку: для щоденних операцій по поточних рахунках клієнтів банки будуть непотрібні. Тобто, НБУ буде співпрацювати безпосередньо з клієнтами через електронні гаманці. Банки будуть виконувати інші операції з клієнтами, наприклад, кредитування, купівля/продаж цінних паперів, тощо, що суттєво

вплине на їхні бізнес-моделі. В НБУ також будуть зміни: інформація про платежі в національній криптовалюти буде зберігатися на декількох децентралізованих серверах. Це буде гарантувати її безпечне зберігання. Для банківської системи України в такій схемі виникає ряд переваг. По-перше, покращується контроль Національного Банку в частині фінансового моніторингу, що сприятиме протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. По-друге, технологія блокчейну дозволить клієнтам зменшити витрати на посередницькі послуги банків.

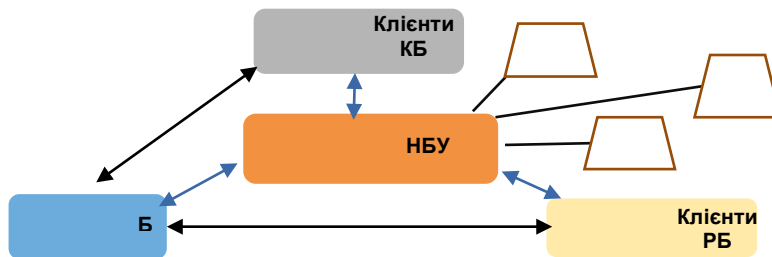

Рис. 2. Банківська система з впровадженням блокчейну

Як ми вже зазначали, це суттєво вплине на діяльність комерційних банків: скорочення штату працівників з напрямку фінансового моніторингу, рахункових операцій та інших. І це тільки частина впливу на комерційні банки.

Більшість банківських операцій в бізнес-моделях банків також можна перевести на технологію блокчейну. Це буде можливим за умови використання Smart-контрактів (послідовність дій, які виконуються автоматично при виконанні певної умови). Вже сьогодні деякі операції замінюють впровадженням автоботів. Блокчейн за допомогою Smart-контрактів дозволить автоматизувати ті операції, що залишаться у банків.

Банківська система буде готова до впровадження технології блокчейну лише за умови відповідної технічної та законодавчої бази.

Але кожна новітня технологія, окрім переваг, супроводжується ризиками. Основні ризики блокчейну: недосконалість законодавства, ризик злому, важка технічна реалізація (потребує побудови нових зв'язків), анонімність.

Отже, банківська система Україна на сьогодні поки ще не готова до повномасштабного впровадження технології блокчейну, але вже робляться конкретні законодавчі кроки в цьому напрямі. Нам здається, що при вмілому управлінню ризиками, банківська система зможе відчувати істотні переваги та змінитися на краще. Україна ставить до цієї технології як до можливості розвитку усіх галузей та виходу на світову арену як один з лідерів. Я думаю, що в недалекому майбутньому технологія блокчейну стане каталізатором четвертої промислової революції, свідками якої будемо ми з Вами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] cryptocurrency.co.ua (2017) *Blockchain in bank system* (2017) [online] Available at: <http://cryptocurrency.co.ua/blockchain/v-bankovskoj-sisteme.html>
- [2] fakty.com.ua (2018) *Ukraine is on the 14 place in the world blockchain lidars* (2018) [online] Available at: <https://fakty.com.ua/ru/lifestyle/20180126-ukrayina-uvijshla-v-top-14-svitovyh-blokchejn-lideriv/> [Accessed 24 Jan. 2018]
- [3] ukraine.the-report.com (2018) *Interview of Yakiv Smolii* (2018) [online] Available at: <https://www.ukraine.the-report.com/interview/yakiv-smolii/>
- [4] розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. N 67-р

Роцина Н.В.
к.е.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0003-2035-8846

Петухова К.О.
КА-63, ІПСА
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0002-4939-3613

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному житті глобалізація економічних, культурних, політичних процесів набуває дедалі швидших темпів. Сьогодні майже усі аспекти життя окремої країни залежать не лише від її окремих рішень, а й від рішень національних партнерів, тощо. Україна також не виключення у цій схемі функціонування сучасного фінансового життя. Ціль України є регулювання власної політики у сучасних умовах з максимальною вигодою та мінімальними втратами, а мета дослідження - визначення основних реформ щодо вдосконалення фінансової політики в умовах глобалізації.

Значна участь України у процесі глобалізації стане можливою у разі впровадження відповідної до вимог сьогоденних реалій фінансової політики, що враховує та нейтралізує усі ризики зазначеного процесу та, навпаки, створює умови, що дає можливість скористатись усіма перевагами явища глобалізації. Окрім цього, повинен успішно виконуватися процес адаптації національного господарства до зовнішніх вимог.

Отже, передусім варто з'ясувати, за якими критеріями потрібно оцінювати рівень адаптивності фінансової політики в умовах глобалізації та, відповідно, на що потрібно звертати увагу у реформуванні структури та функціонування уряду та організацій, щоб досягти найкращого результату. За результатами дослідження варто виділити такі ознаки як фінансова прозорість, стабільність бюджетів, консолідація бюджету та бюджетного процесу, а також ефективний фінансовий контроль та моніторинг.

Щодо прозорості, то її метою стає зробити фінансову політику абсолютно прозорою і зрозумілою для кожного. Це можливо досягти через розподілення чітких ролей та функцій, які стосуються структури фінансової системи та функціонування уряду. Зокрема, потрібно також розглядати та покращувати відносини в цілому між урядом та економікою, налагоджувати процеси та обирати переможну стратегію у діяльності уряду. Окрім цього, фінансова прозорість означає інформування громадськості в обумовлені терміни про стан та результати фінансової діяльності, відкритість підготовки бюджетної звітності [1].

Таким чином, це призводить до питання про гарантії достовірності отриманої інформації. Їх можна отримати шляхом незалежних перевірок та моніторингу бюджетно-податкових питань. Стабільність бюджетів можна також трактувати як показник стабільної фінансової діяльності країни [2]. Це може у результаті визначатися співвідношенням дефіциту та ВВП, або ж розміром боргів та ВВП, окрім цього обсягом доходів та ВВП.

Отже, якими ж способами можна провести оцінку стабільності бюджетів? Один із варіантів - прогнозування бюджетних параметрів у рамках макроекономічної та грошово-кредитної політики. Окрім цього, визначення ефективності використання резервних фондів для управління доходами від продажу сировинних товарів.

Консолідація бюджету та бюджетного процесу включає у себе чіткий розподіл функцій та відповідальностей, комплексне охоплення доходів і видатків, використання позабюджетних фондів тільки в особливих випадках, передбачених законом, а також інтегроване планування поточних і капітальних видатків [3]. Одним з ключових моментів є ефективні системи платежів, єдиний бюджетний рахунок та облік зобов'язань. Бюджетування орієнтоване на результат означає чітке планування, що згодом дасть бажаний результат. Це можливо досягти шляхом поставлення окремих цілей та завдань, реалістичної оцінки витрат і співвідношення ресурсів із запланованими результатами.

Завершальним пунктом, однак одним із найбільш важливих, є фінансовий контроль та моніторинг. Це передбачає прозорі та некорупційні процеси у межах держави та високу якість управління фінансами шляхом проведення зовнішнього незалежного аудиту, внутрішнього аудиту, а також проведення заходів щодо забезпечення виконання законодавчих норм. В оцінці адаптивності фінансової політики України важливим моментом є врахування також орієнтованості економіки та політики, оскільки від цього залежить подальша стратегія реформування фінансової системи.

Цілком відомим та зрозумілим фактом є українська орієнтація на Європу в зв'язку з географічним розташування та міждержавними відносинами. Таким чином, відповідно до критеріїв оцінки адаптивності фінансової політики потрібно проводити реформи у межах нашої держави з урахуванням потенціалу та вибором орієнтованості на захід. В сучасних умовах світового економічного та політичного життя Україна неефективно використовує свій потенціал та не впроваджує важливі для її процвітання реформи. Наразі, внаслідок швидких темпів розвитку глобалізації, як ніколи важливим є не лише орієнтир на покращення внутрішньої політики, а й аналіз зовнішніх тенденцій, розвитку інших країн та їх вплив на світову економіку.

Фінансова політика є однією з рушійних сил для країни, тож варто приділити увагу ретельному аналізу її функціонування та впровадити потрібні реформи, спираючись на бажаний вектор розвитку. Для України, орієнтація якої направлена на Європу, необхідно виконувати фінансовий моніторинг та контроль, притримуватись певних умов у бюджетуванні, щоб досягти бажаного результату не лише в рамках нашої країни, а й у зовнішній системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Усков, И.В.(2012). *Развитие системы местных финансов в условиях евроинтеграции Украины*, 4th ed, pp. 12-14.
- [2] С. Иванова,(2009) "Вплив фінансової глобалізації на розвиток інститутів спільного інвестування", Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, pp. 121-128 [Accessed 12 March 2019].
- [3] Вірченко, А. (2011). Фінансова політика в умовах глобалізаційної фінансово-економічної кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, vol. 128, pp. 42-45. [Accessed 12 March 2019].

Савенко Я. Ю.
студентка гр. УК-81, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

Мельничук В.Е.
аспірант УП-71ф, ФММ
Національний технічний університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

КРИПТОВАЛЮТА: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Криптовалюта – вид цифрової валюти, створення і контроль якої здійснюється за криптографічними методами. Функціонування цих систем засновано на таких технологіях як блокчейн, спрямований ациклічний граф, консенсусний реєстр та ін. На даний момент у світі функціонує близько 1000 різних криптовалют, адже стати емітентом особистої валюти може кожен. Криптовалюта за своєю сутністю є зашифрованою інформацією, яку неможливо скопіювати, і яка захищена від підробок. Емітування відбувається у мережі, отже криптовалюта ніяк не пов'язана з будь-якою іншою валютою або валютною системою світу. [1]

Найбільшої поширеності набули дві криптовалюти: біткоїн та ефіріум. Відносно долара ці валюти мають найбільшу вартість, але курс їх коливається щодня. Наразі курс біткоїна до долара становить 3662\$ за 1BTC. У свою чергу 1ETH = 127,52\$. [2]

Біткоїн початково створювався як децентралізований, безпечний і анонімний засіб платежу, але зараз він виконує роль інвестиційного інструменту. Розмір комісій цієї криптовалюти настільки зріс, що вже не є доцільним використовувати її за призначенням. Сьогодні капіталізація біткоїну становить більше ніж 189,9 млрд, що є третіною усіх грошових активів цифрового ринку.

Ефіріум є другою у світі за попитом криптовалютою. Вона була випущена разом з платформою, яка була створена для полегшення випуску інших децентралізованих додатків. Головною особливістю криптовалюти є використання розумних контрактів, які дають змогу нівелювати можливі ризики для суб'єктів угод. [3]

Перевагами криптовалюти перш за все є:

- безпосередній її транш від людини до людини, не користуючись послугами фінансової установи-посередника. Саме це втілює ідею децентралізованої демократії і привертає увагу користувачів мережі Інтернет;
- Робота криптовалюти заснована на функціонуванні пірингових мереж та інноваційних криптографічних методах, що забезпечує анонімність валютних операцій;
- Цифрова валюта зберігається у так званому гаманці, який містить всю історію транзакцій, та доступ до якого здійснюється за допомогою особистого ключа;
- Повноцінний міжнародний обіг, адже немає єдиного центробанку-емітента, який є відповідальним за випуск цифрової валюти;
- Відсутність будь-якої залежності від уряду тієї чи іншої країни, тобто децентралізована система;
- Відсутність комісії.

До недоліків можна віднести:

- Хакерська атака не є виключенням, адже всі здійснювані операції є цифровими;
- Постійне коливання курсу, а, отже, цінова нестабільність;
- З попереднього випливає такий наслідок: через постійні стрибки курсу повернення валюти буде досить проблематичним, адже можна отримати набагато меншу суму;
- Відсутність повної довіри користувачів через велику кількість ризиків та недостатню поширеність криптовалюти, а саме її нестабільна купівельна спроможність. [4]

Сьогодні за діючим законодавством України право на отримання з-за кордону платежів цифровою валютою мають лише спеціалізовані та уповноважені на це банківські установи. Позиція центрального банку України – НБУ – щодо розвитку криптовалют є дуже категоричною. Єдиним платіжним засобом на території нашої держави наразі є гривня. У 2017 НБУ заявили, що відсутність в світі єдиного підходу до визначення правового статусу біткоіна є тягарем для еволюції криптовалюти в Україні. Поступово деякі місця громадського харчування вводять систему оплати цифровою валютою, але такі явища простежуються вкрай рідко. [5]

Отже, криптовалюта цілком і повністю є інноваційною технологією і не дарма користується попитом у обізнаних користувачів мережі Інтернет. Її криптографічні методи та принципи роботи забезпечують унікальні особливості і надають виключні переваги серед інших валют світу. В Україні криптовалютам досі не вдалось завоювати довіру суб'єктів валютних відносин, що і є однією з найголовніших причин непоширеності валюти на території держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] <https://www.google.com.ua/amp/s/techno.nv.ua/amp/kriptoaljuta-bitcoin-v-ukraine-vse-chno-nuzhno-znat-1918518.html> [Accessed 25 Feb. 2019]
- [2] <https://m.myfin.by/crypto-rates/bitcoin-usd> [Accessed 25Feb. 2019]
- [3] <https://coinsider.com/articles/2841-top-10-samyh-populyarnyh-kriptoalyut/> [Accessed 25 Feb. 2019]
- [4] <https://lemarbet.com/ua/razvitie-internet-magazina/fenomen-bitkojn-preimushhestva-i-needostatki-kriptoalyuty/> [Accessed 25 Feb. 2019]
- [5] https://lawyer.ua/articles/kriptoalyuta_v_ukraine_nyneshnee_polozhenie_veshchey_i_perspektivy.html [Accessed 25 Feb. 2019]

ЗАСТОСУВАННЯ МАШИННОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ФІНАНСОВІЙ ІНДУСТРІЇ

Протягом останніх десяти років, машинне навчання почало відігравати ключову чи принаймні суттєву роль у межах фактично кожної галузі. Незважаючи на те, що протягом тривалого часу фінансова індустрія, що історично є істотно консервативною, не належала до напрямків, у яких йшов активний розвиток технології машинного навчання, на сьогоднішній день застосування цієї технології стає ключовим у багатьох її аспектах. Машинне навчання дозволяє досягти нового рівня у фінансовому прогнозуванні, обслуговуванні клієнтів та безпеці даних. Серед найважливіших застосувань цієї технології можна перелічити: запобігання шахрайству, оцінювання і управління ризиками, інвестиційні прогнози, обслуговування клієнтів, створення цифрових помічників, маркетинг, забезпечення захисту даних, автоматизація обробки документів тощо.

Однією з основних характеристик машинного навчання є можливість застосування значного об'єму даних для побудови набагато більш точних моделей. Завдяки кількісному характеру фінансової сфери та великим обсягам історичних даних бази даних у таких компаній часто містить петабайти даних про операції, клієнтів, рахунки, грошові перекази тощо, що створює ідеальний ґрунт для побудови відповідних алгоритмів.

Існує широкий спектр алгоритмів та інструментів машинного навчання з відкритим кодом, що можуть бути продуктивно застосовані для задач аналізу фінансових даних. Деякі з компаній інвестують у власні R&D центри, що займаються дослідженням і імплементацією подібних алгоритмів з урахуванням специфіки більш спеціалізованих задач.

Побудова фінансового проекту із застосуванням машинного навчання здебільшого проводиться протягом декількох етапів. Першим з них є постановка чіткої мети. Далі на основі розуміння бажаних результатів проектується архітектура програмного рішення і забезпечується побудова відповідної екосистеми інженерії даних. На новоствореній екосистемі відбувається запуск процедур завантаження та обробка даних. Ключовим етапом є власне імплементація моделей на основі раніше спроектованих алгоритмів, налаштування та навчання цих моделей за допомогою зібраних даних. Не менш необхідною є реалізація наочної візуалізації і оцінка отриманих результатів.

Варто виокремити застосування машинного навчання у сфері захисту від шахрайства у фінансовій сфері. Оскільки порушення даних стають більш поширеним явищем, шахрайство стає серйозною проблемою для банків і компаній. Лише в межах США споживачі втратили приблизно 16 мільярдів доларів через шахрайство та крадіжку особистих даних у 2016 році [3]. Оперуючи сотнями мільйонів банківських рахунків і кредитних карток, спроби знайти випадки шахрайства вручну є марними. Тому фінансові компанії звертаються до використання алгоритмів машинного навчання для виявлення

незвичайних транзакцій. Отримаючи мільйони точок даних щодо реальної та шахрайської діяльності, моделі машинного навчання можуть здогадатися про те, які транзакції є підозрілими.

Необхідно зазначити, що на даний момент більшість компаній, що належать до фінансової індустрії, досі не спроможні реалізувати максимальний потенціал цієї технології з таких причин:

- Підприємства часто мають абсолютно нереалістичні очікування щодо машинного навчання та його цінності для своїх організацій.
- Дослідження та розробки в області машинного навчання є дорогим.
- Ріст попиту на навички штучного інтелекту та машинного навчання спричиняє нестачу компетентних спеціалістів.
- Фінансові оператори недостатньо гнучкі у питанні оновлення інфраструктури даних.

Незважаючи на існування перепон, роль, яку машинне навчання відіграє у галузі фінансів, стає все більш очевидною з кожним днем. Фінансові установи застосовують цю технологію, прагнучи підвищити рівень безпеки, спростити процеси та поліпшити фінансовий аналіз, поширюючи її на кожен сферу своєї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] towardsdatascience.com. (2019). *Machine learning in finance: Why, what & how*. [online] Available at <https://towardsdatascience.com/machine-learning-in-finance-why-what-how-d524a2357b56> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [2] igniteoutsourcing.com. (2019). *7 Ways Fintechs Use Machine Learning to Outsmart the Competition*. [online] Available at: <https://igniteoutsourcing.com/fintech/machine-learning-in-finance/> [Accessed 20 Mar. 2019].
- [3] verypossible.com. (2019). *5 Applications of Machine Learning in Finance*. [online] Available at <https://www.verypossible.com/blog/5-applications-of-machine-learning-in-finance> [Accessed 20 Mar. 2019].

НАПРЯМИ ІНВЕСТУВАННЯ ГРОШЕЙ

Інвестування коштів – ефективний механізм для збільшення своїх доходів, а імена людей, які зробили свої статки завдяки йому, рясніють у всіх світових ЗМІ. Є багато визначень поняття «інвестиції», але, простіше кажучи, інвестиції - це розміщення капіталу з метою отримання прибутку. Де і як розмістити свій капітал, щоб отримати з нього максимальну вигоду?

Існує кілька видів інвестицій або фінансових інструментів: акції, облигації, інвестиційні фонди, Форекс, нерухомість та інші. Як вибрати потрібний напрямок? Для цього оцінюють два критерії: прибутковість і ризик. Однак інвестиційний процес набагато складніший, ніж здається на перший погляд. Він вимагає від потенційного інвестора спеціальних знань в економіці, юриспруденції і навіть в політиці. Наприклад, Форекс став дуже популярним сьогодні фінансовим інструментом. Спочатку він створювався для зовнішньої торгівлі і залучення міжнародних інвестицій. Поступово на Форекс прийшли люди, які стали купувати і продавати валюту і заробляти на цьому. Таких людей називають трейдерами. Існують посередники між Форекс та трейдерами - це брокери, які нічим не ризикують і отримують відсотки від угоди. Перевага Форекс полягає в тому, що трейдером може стати будь-хто. Тому люди вважають, що Форекс не вимагає спеціальних знань і грають на ньому як в казино. Звичайно, з таким підходом новачки швидко втрачають всі свої заощадження, йдуть з ринку, і бажання повернутися зникає назавжди. Щоб стати професійним трейдером, потрібно мати аналітичний склад розуму, навчитися розуміти ринок, пережити багато поразок і перемог, і нарешті виробити свою тактику, а краще пройти спеціальне навчання і мати не менш 10000 доларів для виходу на цей ринок. З меншою сумою можна все втратити за пару угод [1].

Другий приклад - це акції. Купуючи їх ви стаєте співвласником компанії і отримуєте дивіденди від загального доходу. Чим більше у вас акцій, тим більший дохід ви отримаєте. При цьому Ви можете купити дуже багато, на ваш погляд, акцій - наприклад 2000 штук і витратити на них 30000 грн. Однак ваші 2000 акцій у загальному обсязі акцій компанії складе всього лише 0,00001% і прибуток, який ви отримаєте за підсумками року буде в десятки разів менше, ніж вартість ваших акцій. Насправді акції купують не для того, щоб отримувати з них дивіденди, а для того, щоб грати на різниці курсів, тобто потрібно купити їх за мінімальною ціною і продати, коли ціна виросте. Але часто буває і так, що акції несподівано починають падати в ціні і ви можете отримати збитки. Пересічній людині передбачити зміну курсу акцій тієї чи іншої компанії на ринку практично нереально, тому багато хто звертається до брокерів і фінансових консультантів. Проте навіть великий стаж роботи і висока вартість послуг брокера не дають стовідсоткового позитивного результату - ризик залишається завжди. Форекс і акції потрібно вивчати, що потребують багато часу і зусиль або довіритися брокеру. В обох випадках гарантій немає [2].

За відсутності часу, бажання і можливості розбиратися в інвестиціях Форекс і акції не підходять. Для такого випадку існують такі фінансові

інструменти як пенсійні накопичення або вклади в банк, тобто депозити. Саме тому варто потурбуватися особистими пенсійними накопиченнями. Так як же накопичити на пенсію? Варіант 1: перевести частину своїх пенсійних внесків - 6% до недержавного пенсійного фонду. Даний варіант можливий для тих, кому ще не виповнилося 23 роки, якщо з моменту влаштування на роботу не минуло 5 років і якщо він не індивідуальний підприємець. Що відбувається з грошима інвесторів в НПФ? Він накопичує пенсійні внески, інвестує їх, отримує дохід і розподіляє на рахунки. Переказ в такий фонд - процес простий. Потрібно вибрати недержавний фонд і написати заяву в адресу роботодавця. Вибрати фонд - теж неважко. В інтернеті публікуються рейтинги фондів за підсумками року, який з них має найбільш високу прибутковість, але, на жаль, навіть фонди з найвищою прибутковістю не завжди перебивають інфляцію. Варіант 2: можна просто почати відкладати якусь символічну суму, наприклад 2000 грн. в місяць. За рік ви заробите 24000 грн. За 5 років 120000 грн. При цьому, якщо будете зберігати ці гроші вдома, то завдяки інфляції вони швидко знеціняться. Набагато ефективніше використовувати довгострокове інвестування за допомогою відкриття депозиту в банку. Депозит - ненайприбутковіший фінансовий інструмент, але він має свої плюси. По-перше - це просто. По-друге, відсотки за вкладом приблизно рівні річній інфляції, тому гроші як мінімум зберігаються. По-третє, можна вибрати підходящий варіант за терміном. Крім того, поки гроші в банку, немає спокуси витратити їх на непотрібні речі. Розглянемо випадок відкриття в банку депозиту. Покладемо 6000 грн., наприклад, і щомісяця будемо його поповнювати ще на 6000 грн. Протягом 5 років банк надає право вибрати, за який період будуть нараховуватися відсотки. При річній ставці 5% ми отримаємо 409867 грн., при 7% річній ставці ми отримаємо 432332 грн., при 9% ставці – 456358 грн. Різниця очевидна: ви кладете гроші в банк і за підсумками 5 років отримуєте 409000 грн., а якщо зберігати гроші вдома, то у накопичиться значно менше. Ще кілька порад щодо розміщення накопичень на депозит:

1. Після закінчення терміну депозиту краще відкрити новий з більш високою процентною ставкою.
2. Якщо відкрити кілька депозитів у різних банках, то буде мінімізовано ризики на випадок закриття одного з банків.
3. Варто відкрити кілька депозитів в різних валютах, щоб не програти в разі різкого знецінення гривні і зростання долара і євро.
4. У разі відкриття одного депозиту більше, ніж на 200000 грн, дана сума не страхується і не буде повернена в разі закриття банку.
5. Відсоток по ощадних сертифікатах вище, але вони не застраховані як депозити в разі закриття банку.

Отже, фінансове благополуччя в руках кожного. І депозити, і пенсійні вклади, і акції мають свої переваги, недоліки, проте кожен обирає напрям інвестування, залежно від своїх навичок і можливостей [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] fxclub.org (2018) Forex: торгівля на ринку форекс онлайн на сайті fxclub.org Available at: <https://www.fxclub.org>
- [2] pidruchniki.com (2018) Напрямки інвестування. Інвестиційна діяльність та інвестиційна Available at: <https://pidruchniki.com/13761025/investuvannya/napryamki>
- [3] buklib.net (2018) Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Available at: <https://buklib.net/books/29292/> [Accessed 13 Feb. 2019]

Наукове видання

Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій

Матеріали IV Всеукраїнської
науково-практичної конференції
17 квітня 2019 року

Підписано до друку 11.05.2019 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Arial.
Друк різнографія. Умов. друк. арк. 12,67. Обл.-від. арк 14,75

Наклад хх прим. Зам. No 3005-1
Видавництво та друк ТВО «ДКС центр» пров. Куренівський, 17, м. Київ, тел.
(044) 537-14-34 свідоцтво про і внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру ДК No 3457 від 08.04.2009 р.